

AŞERE-İ MÜBEŞŞERE

CENNETLE
MÜJDELENEN
SAHABELER

EBUBEKİR TANRIKULU

Kur'an-ı Mübinde: "Siz insanlar içerisinde seçilip çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülüğe engel olursunuz. Çünkü Allah'a inanan kişilersiniz. Eğer ehli kitap Hristiyan ve Yahudiler'de iman edip Müslüman olsalardı onlar için de hayırlı olurdu. Onlardan iman edenler varsa da, çoğu küfre düşmüş fasıklardır." (Âl-i İmrân suresi,110)

"(İman ve amelde) öne geçenler ise (âhirette de) öne geçenlerdir. İşte onlar Allah nezdinde yakınlığa erdirilmiş kimselerdir." (Vâkıa Suresi,10-11)

"İman edip de hicret eden ve Allah yolunda cihat eden kimselerle onları barındıran ve onlara yardım eden kimseler ise gerçek müminlerin tâ kendileridir. Onlar için günahlarından bağışlanma ve cennette tükenmez bir rızık vardır."(Enfal Sûresi, 74.)

"İslam'da birinci dereceyi kazanan muhacirler ve ensar ile onlara güzellikle tabi olanlar yok mu? Allah onlardan razı olmuştur. Onlar da Allah'dan razı olmuşlardır. Allah bunlar için, kendileri içinde ebedî kalıcılar olmak üzere, altlarından ırmaklar akan Cennetler hazırladı. İşte bu, en büyük bahtiyarlıktır" (Tevbe Suresi, 100).

İÇİNDEKİLER

<i>1-Önsöz.....</i>	<i>5</i>
<i>2-Hz.Ebubekir(r.a).....</i>	<i>9</i>
<i>3-Hz.Ömer(r.a).....</i>	<i>31</i>
<i>4-Hz.Osman(r.a).....</i>	<i>95</i>
<i>5-Hz.Ali(r.a).....</i>	<i>133</i>
<i>6-Hz.Sa'd bin Ebi Vakkas(r.a)... </i>	<i>170</i>
<i>7-Hz.Talha b.Ubeydullah(r.a)....</i>	<i>196</i>
<i>8-Hz.Zübeyir b.Avvam(r.a).....</i>	<i>216</i>
<i>9-Hz.Ubeyde b.Cerrah(r.a).....</i>	<i>235</i>
<i>10-Hz.Abdurrahman b.Avı(r.a)..</i>	<i>257</i>
<i>11-Hz.Said b.Zeyd(r.a).....</i>	<i>279</i>

Peygamber Efendimiz (s.a.v) de:” “Benim ashabım gökteki yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayeti bulursunuz” (*Beyhaki ve Deylemi*)

“Benim ümmetim yağmura benzer. Evvelkiler mi daha hayırlıdır, sonrakiler mi daha hayırlıdır bilinmez.”(Tirmizi)

Efendimiz (s.a.v.)’e insanların en hayırlıları kimlerdir diye sorulduğunda: “Benim içinde bulunduğum asrın insanları (ashâbım)dır. Sonra ikinci, sonra üçüncü asrın insanlarıdır.” buyurmuştur. (Buhârî, Fedâilu’s-Sahâbe, 1)

“Ashâbıma dil uzatmayın. Sizden biriniz Uhud dağı kadar altın tasadduk etseniz yine de onlardan birinin bir müd harcamasına sevapça ulaşamazsınız.” (Buhârî, Fedâilu’s-Sahâbe, 4)

“Allah, muhakkak ki benim ümmetimi sapıklık üzerinde toplamaz. Allah’ın inayet ve kudret eli İslam cemaatiyle beraberdir. Müslümanlık camiasından ayrılan Cehenneme ayrılmıştır.” (Tirmizi, et-Tac 3/178)

“Size iki emanet bıraktım. Bunlara sahip olup uyduğunuz müddetçe sapıtmazsınız. Birisi Allah’ın kitabı Kur’an-ı Kerim diğeri Sünneti Resulullahdır.”(İmam-ı Malik Muvatta)

"Ashabım hakkında Allah'tan korkun, ashabım hakkında Allah'tan korkun! Benden sonra onları kendinize hedef haline getirip düşmanlık etmeyin! Kim onları severse bana olan sevgisinden dolayı sever. Kim de onlara kin beslerse bana olan kini dolayısıyla böyle yapar. Kim onlara eziyet ederse bana eziyet etmiş olur. Kim bana eziyet ederse Allah'a eziyet etmiş demektir. Her kim de Allah'a eziyet ederse çok geçmeden Allah onun belâsını verir" (*Ahmed b. Hanbel V, 57*).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Ö N S Ö Z

Euzübillahimineşşeytanirraciym

Bismillahirrahmanirrahiym

İlahi ente maksudi ve rıdake ve likaike matlubi.

*Elhamdulillahi Rabbil alemiyn vessalatü vesselamu
ala rasulina Muhammedin ve ala alihi vesahbihi ecmaiyn.*

Allah'a hamd, Rasulü Hz. Muhammed Mustafa(s.a.v.)
ve ona uyanlara salât ve selam olsun.

Allah'u Zülcelalin mahlûkat içerisinde yarattığı en
şerefli varlık insanoğludur. İnsanında en şerefli Müslüman
olanıdır.

Allah'u Zülcelalin ilk insan Hz. Adem (a.s.)'dan son
peygamber Hz. Muhammed Mustafa'ya (s.a.v) kadar gelip
geçen bütün peygamberler insanları tevhid dini İslama
çağırışlar,insanın dünyada ve ahirette mutlu olmasını
istemişler, ilahi ahlak esaslarını öğretip örnek olmuşlardır.
Peygamber varisi olan, âlimler, veliler, mürşidi kâmillerde
aynı görevi yapmışlar kıyamete kadarda insanları Hak'ka
davete devam edeceklerdir.

*Dünya kurulduğundan buyana iki davete sahne
olmuştur. Biri Hakk'ın daveti. Diğerisi ise Batıl'ın davetidir.
Hakk'ın davetinde yüzyirmidörtbin peygamberin müşterek
davası dile gelir.Hakk'ın önderleri Nebi ve Resullerdir. Her
devirde onlara iman edip onları takip eden müminler Allah*

dostları gelir. Bu davetin ilk öncüsü Hz.Adem(a.s),son elçisi Hatemül Enbiya Hz.Muhammed Mustafa(s.a.v) dır.

Allah’u Zülcelalin gönderdiği dinin adı İslamdır. Bütün Nebi ve Resuller bu dini tebliğ etmiş, yaşamış ve insanların yaşamasını ve kurtuluşunu istemiştir.Son olarak bu din Hz.Muhammed Mustafa (s.a.v) tamamlanmış, Allah’u Zülcelalin razı olduğu ve iman ve iteat edenlerin kurtuluşunun müjdelendiği son din olmuş, ondan sonra başka bir din, başka bir peygamber, başka bir kitabın indirilmeyeceği bildirilmiş, islamın son din, Hz.Muhammed Mustfanın son Peygamber, Kur’an-ı Kerimin son ilahi kitap olduğu vahyedilmiştir. İman eden,iteat edenlerin kurtulacağı müjdelenmiştir.

Dinimiz bize bu yolu göstermiş ve sorumluluklarımızı bildirmiştir. Bu mutluluğa erişebilmemiz, görevlerimizi yerine getirmeye bağlıdır.

Müslüman’a düşen, dini ve milli görevlerini doğru olarak öğrenmek ve bunları Allah’ın rızasına uygun bir biçimde yapmaya çalışmaktır.

Her Peygamberin davetine icabet edip ona iman eden, dost olan havarileri olduğu gibi, iman etmeyip düşman olan şerde yarışan şeytana, nefsine kul, köle olanlarda vardır.

Cenab-ı Hak, İman edenleri, Hak din üzere olanları, salih amel işleyenleri cennetiyle müjdelemiş, inkâr edenleri, nefis ve şeytanın esaretine düşenleride azabıyla cezalandıracağını da haber vermiştir.

Kur’an-ı Mübinde:“Siz insanlar içerisinde seçilip çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülüğe engel olursunuz. Çünkü Allah’a inanan kişilersiniz. Eğer ehli kitap Hristiyan ve Yahudiler’de iman edip Müslüman olsalardı onlar için de hayırlı olurdu. Onlardan iman edenler varsa da, çoğu küfre düşmüş fasıklardır.” (Âl-i İmrân suresi,110)

“Kendilerine dini ve ilmi belgeler geldikten sonra,türlü hiziplere ayrılan, iman ihtilaflarına düşen Yahudi ve hristiyanlar gibi olmayasınız ki, onlara büyük azap hazırlanmıştır.” (Âl-i İmrân suresi, 105)

“Sizden hayra davette iyilikleri emreder, kötülükleri önleyen bir zümre daima bulunmalıdır. İşte onlar kurtuluşa eren hakiki bahtiyarlar ve saadete kavuşturuculardır.”(Âl-i İmrân suresi, 104)

Peygamber Efendimiz (s.a.v) de:”Benim ashabım gökteki yıldızlara benzer hangisine uyarsanız hidayeti bulursunuz.” ” ***(Beyhaki ve Deylemi)***

“Benim ümmetim yağmura benzer. Evvelkiler mi daha hayırlıdır, sonrakiler mi daha hayırlıdır bilinmez.”(Tirmizi)

“Hiç şüphesiz, Allah’u Zülcelal bu ümmet için her yüz yılda kendilerine dinlerini yenileyecek âlim kimseler ihsan buyuracaktır.”(Hâkim, Beyhaki, et-Tac. 3/378)

“Allah, muhakkak ki benim ümmetimi sapıklık üzerinde toplamaz. Allah’ın inayet ve kudret eli İslam cemaatiyle beraberdir. Müslümanlık camiasından ayrılan Cehenneme ayrılmıştır.” (Tirmizi, et-Tac 3/178)

“Size iki emanet bıraktım. Bunlara sahip olup uyduğunuz müddetçe sapıtmazsınız. Birisi Allah’ın kitabı Kur’an-ı Kerim diğeri Sünneti Resulullahdır.”(İmam-ı Malik Muvatta)

Ashâb-ı kirâm içinde de Allah Rasûlü’nün kalbî rikkatleri, ince duyuşları ve hassâsiyetleri ile yoğrularak şahsiyet kazananların başında Hulefâ-i Râşidîn ve Aşere-i Mübeşşere gelir. Çünkü onlar, Allah ve Rasûlü’ne çok müstesnâ bir aşk ve gönül bağı ile bağlanmışlar ve damlanın deryadaki hâli gibi Peygamber(s.a.v)Efendimizin yüce ahlâk ve hâliyle hâllenmişlerdir. Böylece onların gönül âlemleri, Allah Rasûlü’ne olan muhabbetle ilâhî aşkın tecellîgâhı, mârifetullâh hazînesinin de muhteşem bir sarayı hâline gelmiştir. Yine onların sözleri ve ibret dolu hâlleri, birer hikmet ve sırlar manzûmesi olmuş ve bütün ümmete en güzel öğüt ve örnek vasfına bürünmüştür.

İşte hayatlarında iken Allah’u Azimüşşan, Habibi Hz. Muhammed Mustafa(s.a.v)ya cennetle müjdelenen bu on yüce mübârek sahabi, Allah Resûlü’nün yanından hiçbir

zaman ayrılmamışlar ve varlığın sebebi olan Resûlullah Efendimiz (s.a.v.)'in muhabbetiyle yanıp tutuşmuşlardır.

Bu sahabilerin sayesinde, yaptıkları mücadelelerle İslâm toprakları oldukça genişlemiş (özellikle 4 halife devrinde) İslâm'ın adalet, sevgi, saygı ve kardeşlik anlayışı her tarafa yayılmıştır. Fethettikleri yerlerdeki insanlara İslâm'ı tebliğ etmişler, Allah'ın bir olduğunu, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in O'nun kulu ve elçisi olduğunu en güzel şekilde anlatmışlardır.

Ayrıca Kur'an-ı Kerim; çağlar geçse de hükümlerinin tazeliğini muhafaza eden ve her devirde geçerli olmaktadır. 4 halife zamanında tasnif edilip çoğaltılmış ve bugünkü şeklini almıştır. Bu nedenle onların Kur'an-ı Kerim'e hizmetleri çok büyüktür.

Yaptıkları her işte Allah rızasını gözetip hiç bir zaman menfaat düşünmemişlerdir. Bu dünyaya asla meyletmemişler, kazandıkları bütün malları Allah yolunda harcamışlardır.

İslâm'la müşerref olduklarında, hepsi de müşriklerden akla hayale gelmeyen eza ve ceza görmüşler fakat doğru bildikleri yoldan dönmemişlerdir. Bu da onların imanlarının ne derece sağlam ve sarsılmaz olduğunu gösterir.

Resûlullah (s.a.v.)'in yanından ayrılmadıkları için. O'nun hadislerini en iyi şekilde bilip, yaşamaya çalışmışlardır. Allah yolun da Cihadı çok sevdiklerinden bu uğurda canlarını vermekten sakınmamışlardır. Allah hepsinden razı olsun.

Elinizdeki bu kitap, muteber kaynaklardan da yararlanılarak hazırlanmış, büyük bir boşluğu dolduracak bilgileri ihtiva etmektedir. Çalışmak ve gayret bizden, muvaffakiyet Allah'tandır.

***Ebubekir Tanrikulu**
Diyanetİşleri Başkanlığı
Uzmanı*

HZ.EBUBEKİR SİDDİK(R.A) **(D.M.571 – V.M.634)**

Ashâb-ı kirâm içinde de Allah Rasûlü(s.a.v)'nün kalbî rikkatleri, ince duyuları ve hassâsiyetleri ile yoğrularak şahsiyet kazananların başında Hulefâ-i Râşidîn, yâni dört büyük halife gelir. Çünkü onlar, Allah ve Rasûlü'ne çok müstesnâ bir aşk ve gönül bağı ile bağlanmışlar ve damlanın deryadaki hâli gibi Hz.Muhammed Mustafa (s.a.v)'in yüce ahlâk ve hâliyle hâllenmişlerdir. Böylece onların gönül âlemleri, Allah Rasûlü'ne olan muhabbetle ilâhî aşkın tecellîgâhı, mârifetullâh hazînesinin de muhteşem bir sarayı hâline gelmiştir. Yine onların sözleri ve ibret dolu hâlleri, birer hikmet ve sırlar manzûmesi olmuş ve bütün ümmete en güzel öğüt ve örnek vasfına bürünmüştür.

Peygamber Efendimiz (s.a.v)Hulefâ-i Râşidîn devrini terviç sadedinde:“(Benden sonra) nübüvvet hilâfeti otuz senedir...”buyurmuştur. (*Ebû Dâvûd, Sünnet, 8; Ahmed, V, 50, 220, 221*).

Böylece, kendisinden sonra idârî yapıdaki işleyişin zaman zaman müsbet bir şekilde yürütüleceğini, zaman zaman da zaafa uğrayacağını beyan etmiştir.

Bu safhanın ilk demleri, asr-ı saâdetteki huzur ve âhengin devam ettiği demlerdir ki, bunun en büyük âmili Ebû Bekir(r.a)'ın basîret ve liyâkatidir.

İnsanlık tarihinde, fazilet, adâlet, diğergâmlık ve yüce ahlâk bakımından en müstesnâ devir, hiç şüphesiz ki asr-ı saâdetdir. Çünkü o mübârek devir, bütün âlemlerin yaratılış sebebi olan Hz.Muhammed Mustafâ(s.a.v)'in yaşadığı bir devirdir. O devir, O'nun feyz ve rûhâniyetiyle şekillenmiş bir devirdir. O devir, derin bir tefekkür ikliminde ve müşâhede makamında Allah ve Rasûlü'nü yakînen tanıma devridir.

İşte o mübârek devrin toplumu, en koyu câhiliye karanlığından, en zirve fazîletler medeniyetine yükselerek, mârifetullâh, yâni Rabbi kalben tanıma ufkuna ulaşmıştır. Bu toplumun fertleri de, «sahâbe-i kiram» yani «Hz.Peygamber(s.a.v)’e her hususta candan bağlı ve sâdık, çok kıymetli, mübârek dostlar» diye adlandırılmıştır.

Dolayısıyla; Allah Rasûlü(s.a.v)’in sözlerini, amellerini ve hâllerini en güzel şekilde idrâk eden ve O’ndan bizlere nûrânî izler intikâl ettiren yegâne nesil, ashâb-ı kirâmdır. İlk halîfe seçilen Hz. Ebû Bekir(r.a), devr-i saâdette yüksek sadâkat, teslîmiyet, aşk ve muhabbetiyle Allah Rasûlü(s.a.v)’nde fânî olmuştu. O’nunla kalbî râbıtayı en üst seviyede yaşamıştı. O’nunla âdeta aynîleşmişti. Nitekim -aleyhissalâtü vesselâm- Efendimiz:“Kalbimde ne varsa Ebû Bekir(r.a)’e ilkâ ettim.” Buyurmuştur. (*Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, c. 2, s. 419.*)

571 yılında Mekke’de doğan Hz. Ebû Bekir Es-Sıddık(r.a) İslâmı ilk kabul eden, güzel hasletlerle tanınmış ve iffetiyle şöhrat bulmuş Resulullahın (s.a.v) hicret arkadaşı, kayınpederi, cennetle müjdelenen aşere-i mübeşşereden, hülafâi raşidinin ilki, hayatı boyunca her şeyini Allah’ ve Resulüne adanmış, ilk halifesi, müşriklerin Resulullahı yok etmek için her yola başvurduğunda, mirac mucizesiyle alay ettiklerinde, bunu Resulullah (s.a.v) söylüyorsa doğrudur diyerek Sıddıkiyyet tacını giyen, Câmiu'l Kur'an, es-Sıddîk, el-Atik lakaplarıyla bilinen ,Efendimiz (s.a.v) in orduya yardım ediniz dediğinde bütün servetini Resulullahın önüne yığan, Allah Resulünün (s.a.v): ”Çoluk çocuğuna ne bıraktın?” dediğinde de; ”Allah’ı ve Resulünü bıraktım.” Diyen mübarek insan.

Şüpheli olan şeylerden sakınmada gösterdiği titizlik, helal ve harama dikkat etmesi, cömertliği takvada, zenginliği tam inançda, şerefi, alçak gönüllülükte bulduğunu söyleyen sadık dost Câmiu'l Kur'an, es-Sıddîk, el-Atik lakaplarıyla bilinen büyük sahâbi. Vakti Seherde Teheccüd Kılanların Babası" olarakta bilinir.

Asıl adı Abdülkâbe olup, İslâm'dan sonra Rasûlullah (s.a.v)'in ona Abdullah adını vermiştir.. Azaptan azad edilmiş mânâsına "atik"; dürüst, sadık, emin ve iffetli olduğundan dolayı da "siddık" lâkabıyla anılmıştır. "Deve yavrusunun babası" manasına gelen Ebû Bekir adıyla meşhur olmuştur. Teymoğulları kabilesinden olan Ebû Bekir'in nesebi Mürre ibn-i Kâ'b'da Rasûlullah (s.a.v) 'la birleşir. Anasının adı Ümmü'l-Hayr Selma, babasının ki Ebû Kuhafe Osman'dır.

Künye ve Lakabları :

Teymoğulları kabilesinden olan Ebû Bekir'in nesebi Mürre b. Kâ'b'da Rasûlullah'la birleşir. Anasının adı Ümmü'l-Hayr Selma, babasının ki Ebû Kuhafe Osman'dır. Künyesi Abdullah b. Osman b. Amir b. Amir... b. Murra ...et-Teym'dir. Bedir savaşına kadar müşrik kalan oğlu Abdurrahman dışında bütün ailesi müslüman olmuştur.

Babası Ebû Kuhafe, Ebû Bekir'in halifeliğini ve ölümünü görmüştür. Hz. Ebû Bekir'in Rasûlullah (s.a.v)'den bir veya üç yaş küçük olduğu zikredilmiştir. İslâm'dan önce de saygın, dürüst, kişilikli, putlara tapmayan ve evinde put bulundurmayan "hanif" bir tacir olan Ebû Bekir, ölümüne kadar Hz. Peygamber'den hiç ayrılmamıştır. Bütün servetini, kazancını İslâm için harcamış, kendisi sade bir şekilde yaşamıştır.

Hz. Ebû Bekir, Fil yılından iki sene birkaç ay sonra 571'de Mekke'de dünyaya gelmiş, güzel hasletlerle tanınmış ve iffetiyle şöhret bulmuştur. İçki içmek câhiliye döneminde çok yaygın bir âdet olduğu halde o hiç içmemiştir. O dönemde Mekke'nin ileri gelenlerinden olup Arapların nesep ve ahbâr ilimlerinde meşhur olmuştur. Kumaş ve elbise ticaretiyle meşgul olurdu; sermayesi kırk bin dirhemdi ki, bunun büyük bir kısmını İslâm için harcamıştır. Rasûlullah'a iman eden Ebû Bekir (r.a.) İslâm dâvetçiliğine başlamış, Osman b. Affân, Zübeyr b. Avvâm, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebî Vakkas ve Talha b. Ubeydullah gibi İslâm'ın yücelmesinde büyük emekleri olan ilk müslümanların bir çoğu İslâm'ı onun dâvetiyle kabul etmişlerdir.Hz. Ebû Bekir hayatı boyunca Rasûlullah'ın yanından ayrılmamış, çocukluğundan itibaren

aralarında büyük bir dostluk kurulmuştur. Rasûlullah birçok hususlarda onun görüşünü tercih ederdi. Umûmî ve husûsî olan önemli işlerde ashâbıyla müşavere eden Peygamber (s.a.v) bazı hususlarda özellikle Ebû Bekir'e danışırdı. (*İbn Haldun, Mukaddime, 206*).

Araplar ona "Peygamber'in veziri" derlerdi. Teymoğulları kabilesi Mekke'de önemli bir yere sahipti. Ticaretle uğraşıyorlar, toplumsal temasları ve geniş kültürlülükleri ile tanınıyorlardı. Hz. Ebû Bekir(r.a)'in babası Mekke eşrafındandı. Hz. Ebû Bekir(r.a), câhiliye döneminde de güzel ahlâkı ile tanınan, sevilen bir kişi idi. Mekke'de "eşnak" diye bilinen kan diyeti ve kefalet ödenmesi işlerinin yürütülmesiyle görevliydi.

Hz. Ebu Bekir(r.a)'ın lakabları çoktur. Ancak bunların en meşhur iki tanesi "**Sıddık**" ve "**Atik**"tir. Şimdi bunların anlamları üzerinde kısaca duralım.

Sıddık: Ona bu lakabı Peygamber (s.a.v) efendimiz (s.a.v) koymuştur. Bunun iki sebebi olduğu söylenebilir. **Birincisi** ; Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in miraç mucizesini müşriklerin yalanmasına mukabil, onun Allah Resulüne (s.a.v)'e karşı duyduğu güven ve itminandan dolayı "**bunu Muhammed söylüyorsa doğrudur** " sözünü söylemesi üzerine bu lakab ona verilmiştir.

İkinci olarak; Hz. Ebu Bekir(r.a) hayatı boyunca Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in nübüvvet davasında sürekli arkasında durup onu tasdik etmesi, onu yalnız bırakmaması bu lakabın ona verilmesinde büyük rol oynamıştır. Buna işaret olarak şu rivayet kayda değerdir. Hz. Ali (r.a) yemin ederek; "**sıdkı getirene ve onu tasdik edenlere gelince, işte onlar takvaya erenlerin ta kendileridir.**" (*Zümer suresi ,33*) ayet-i kerimesinin Hz. Ebu Bekir(r.a) hakkında nazil olduğunu söylemiştir. Nebiler Serveri "**Kimi İslam'a çağırdımsa onda bir duraklama, bir tereddüt olmuştu, ama Ebu Bekir'i İslam'a davet ettiğimde, ne durakladı ne de tereddüt etti.**" buyurur. (*El-Bidaye, 3:30, Sire 1:265*)

Atik: Çeşitli manaları vardır. Bunlardan birincisi; **azad edilmiş** manasına gelir. Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in

“ **Kim cehennemden azad edilmiş birine bakmak isterse Ebu Bekir’e baksın**” hadisinden işaretle bu lakabın verilmesi en kuvvetli ihtimaldir. Atik’in ihtiva ettiği **diğer manalar** ise şunlardır : yüzü güzel, cömertlikte öncülük...

Hız. Ebu Bekir(r.a)’in diğer lakapları şunlardır: Çok şefkatli ve merhametli olmasından dolayı “**Evvah**”, Kur’an-ı Kerim’i ilk toplayan kişi olması sebebiyle “**Camiul Kur’an**”, malını Allah yolunda infak edip eski elbise giymesinden dolayı “**Zül hilal**” Peygamber Efendimiz (s.a.v)’den sonra halifelik makamına geçtiği için “**Halifetül Resulullah**”.

O dönemde Mekke’nin ileri gelenlerinden olup Arapların nesep ve ahbâr ilimlerinde meşhur olmuştur. Kumaş ve elbise ticaretiyle meşgul olurdu; sermayesi kırk bin dirhemdi ki, bunun büyük bir kısmını İslâm için harcamıştır. Ebû Bekir (r.a.) vasıtasıyla; **Osman ibn-i Affân, Zübeyr ibn-i Avvâm, Abdurrahman ibn-i Avf, Sa’d ibn-i Ebî Vakkas ve Talha ibn-i Ubeydullah(r.anhüm)** gibi İslâm’ın yücelmesinde büyük emekleri olan ilk müslümanların birçoğu İslâmı şerefletmişlerdir.

Efendimiz (s.a.v) birçok hususlarda onun görüşünü tercih ederdi. Umûmî ve husûsî olan önemli işlerde ashâbıyla müşavere eden Peygamber (s.a.v) bazı hususlarda özellikle Ebû Bekir(r.a)’e danıştırdı. Araplar ona "Peygamber’in veziri" derlerdi. (*Ibn Haldun, Mukaddime, 206*).

ŞEMAİLİ

Uzuna yakın orta boylu , beyaz tenli, kıvrıkcık saçlı, zayıf bedenli, seyrek sakallı, çukur gözlü, çıkık alınlı idi.

Bazı Özellikleri :

* Karakteri; **yumuşak huyluluk, çok düşünüp az konuşması, ve tevazuyla** belirgindi.

* Cahiliye döneminde **diyet** ve **borç** işlerinde hakem olurdu.

* Yine o dönemde de putlardan yüz çevirmiş bir **hanifti**.

* Müslüman olmadan önce de bir damla **içki** içmemiştir.

* Araplar arasında **neseb** ilmini ve **Arap tarihini** en iyi bilenlerdendi.

* Kendi kavmi içinde **rüya tabirini** en iyi bilenlerdendi.

* Peygamber efendimiz (s.a.v)'in vereceği kararlarda ilk **istişareye** başvurduğu kişilerdendi.

* **Hafızası** çok kuvvetliydi.

* Çok iyi bir **hatipti**.

* **Kumaş ticaretiyle** uğraşırdı. Halifeliği döneminde bile bu mesleğini bırakmamıştı.

* Peygamberlikten önce de Efendimiz'e (s.a.v) çok yakındı. Bu konuda Ümmü Seleme validemiz şunu der: **'Sanki ikiz kardeştiler'**

* Peygamber efendimiz (s.a.v) bir şeye üzülse, Hz. Ebubekir'i görsen hemen üzüntüsü geçerdi.

* Arap kabileleri tarihine vukufu son derece mükemmeldi. Hatta **Suyuti'**ye göre bu konuda onunla karşılaştırılacak kimse yoktur.

İSLÂM'I BENİMSEMESİ

Hiz. Ebû Bekir (r.a), Hira dağından dönen Hiz. Muhammed Mustafa (s.a.v) ile karşılaştığında, Rasûlullah (s.a.v) ona, **"Allah'ın elçisi" olduğunu söyleyip "Yaratan Rabbi'nin adıyla oku" (el-Alâk Suresi,1)** diye başlayan âyetleri bildirdiği zaman hemen ona: **"Allah'ın birliğine ve senin O'nun rasûlü olduğuna iman ettim"** demiştir. Hiz.Hatice(r.anha)'den sonra Rasûlullah (s.a.v)'a ilk iman eden odur. Hiz. Peygamber (s.a.v) İslâm'ı tebliğinin ilk zamanlarında kiminle konuştuysa en azından bir tereddüt görmüş, ancak Ebû Bekir (r.a) şeksiz ve tereddütsüz bir şekilde kabul etmiştir. Hatta Peygamber (s.a.v) Efendimiz, **"Bütün insanların imanı bir kefeye, Ebû Bekir'in ki bir kefeye konsa, onun imanı ağır basardı "** diye lâtif bir benzetme de yapmıştır.

Hiz.Ebû Bekir (r.a) Mekke döneminde güçlü kabilelere mensup kişileri İslâm'a kazandırmaya çalışmış, öte yandan müşriklerin işkencelerine maruz kalan güçsüzleri, köleleri korumuş; servetini eziyet edilen köleleri satın alıp azad

etmekte kullanmıştır. *Bilâl, Habbab, Lübeyne, Ebû Fukayhe, Amir, Zinnire, Nahdiye, Ümmü Ubeys (r.anhüm)* bunlardandır.

Mescid-i Haram'da Peygamberimiz (s.a.v) ve diğer müslümanlarla birlikteydi. Orada bulunan müşriklere Allah'a ve Resulüne inanıp bağlanmalarının gereğini anlatıyordu, müşrikler ona ve diğer müslümanlara saldırdılar ortalığı alt üst ettiler Hz Ebu Bekir (r.a)'i kanlar içinde bırakıp tanınmayacak hale gelene kadar dövdüler ta ki Teyme oğulları gelip Onu yarı ölü vaziyetinde evine götürene dek. Akşama doğru ancak kendine gelen Hz Ebu Bekir (r.a) **"Hz Muhammed (s.a.v) nasıl ?"** Diye sormuş ve illa görmek istemiştir. Hava kararıp ortalık tenhalaşınca Ümmül Cemil ve Annesine dayanarak Resulallah (s.a.v)'ı görmeye gitmiştir. Burada Allah'ın Resülü (s.a.v)'nü görünce kendisine sarılmış, öpmüştür, orada bulunan müslümanları da kucaklayan Hz.Ebu Bekir (r.a), burada annesinin müslüman olması için Allah Resülü (s.a.v)'nden dua etmesini istemiş, annesi de orada müslüman olmuştur.

Hz.Ebû Bekir (r.a), iman ettikten sonra İslâm'ı tebliğe gizli gizli devam ediyordu. Annesi, karısı Ümmü Ruman ve kızı Esmâ da iman etmiş, fakat oğulları Abdullah, Abdurrahman ve babası Ebû Kuhafe henüz iman etmemişlerdi. Onlarda daha sonra İslamla şerefleniyorlardı.

Müşriklerin eziyetleri çoğalıp müslümanlara yapılan baskılar arttıktan sonra Hz.Peygamber (s.a.v), Hz.Ebû Bekir (r.a)'e de Habeşistan'a göç etmesini söylemiş ve Ebû Bekir (r.a) yola çıkmış; ancak Berkü'l-Gimâd'da Mekke'nin ileri gelen kabilelerinden İbn-i Dugunne ile karşılaştığında İbn Dugunne onu himayesine aldığını ve Mekke'ye dönmesi gerektiğini belirterek, ikisi birlikte Mekke'ye dönmüşlerdir.

Ancak şartlı olarak Ebû Bekir (r.a)'i himayesine alan İbn Dugunne, Ona açıktan açığa ibadet etmesi ve inancını yaymaya devam etmesi sebebiyle şartları yerine getirmediğini iddia ederek, ibadetini gizli yapmasını söylediğinde Ebû Bekir (r.a), onun himayesine ihtiyacı olmadığını, zaten kendisine söz de vermediğini ifade etmişti: **"Senin himayeni sana iâde ediyorum. Bana Allah'ın himayesi yeter."** Böylece on üç yıl

Mekke'de Rasûlullah (s.a.v) 'ın yanında kalan Hz.Ebû Bekir (r.a), Hz. Aişe (r.anha)' nin rivâyetine göre, Rasûlullah (s.a.v) hicret emrini alıp Hz.Ebû Bekir (r.a)' e gelerek ona beraberce hicret edeceklerini söyleyince Hz.Ebû Bekir Sıddık (r.a) sevinçten ağlamaya başlamıştı (*İbn Hisâm, es-Sire, II, 485*).

Hz. Peygamber (s.a.v)'in bir gecede Mekke'den Kudüs'e oradan Sidretü'l Münteha'ya gittiği isrâ ve Mirâc hâdisesini duyan müşrikler bunu Hz. Ebû Bekir (r.a)'e yetiştirdikleri zaman; "**O dediye doğrudur.**" demiştir. *Bu sözünden sonra Ebu Bekir'e; ihlâslı, asla yalan söylemeyen, özü doğru, itikadında şüphe olmayan anlamında, "Sıddîk" lâkabı verildi. Kur'an tâbiriyle, "O, ne iyi arkadaştı "* (*Nisâ Suresi,69*)

Hz Ebu Bekir (r.a) Kur'an-ı Kerim okurken ağlardı. (bizlerde ağlayamıyorsak ağlayamadığımıza ağlamalıyız). Hicrette Peygamberimiz (s.a.v)'e arkadaşlık edeceğini duyduğundada sevincinden ağlamıştır.

Peygamber (s.a.v) insanların iyi huyları üç yüz altmış tanedir, hepsi Hz.Ebu Bekir (r.a)'da vardır buyurmuştur.

İşte o "Sıddîk" ile o "Emîn", o iki arkadaş beraberce Sevr dağındaki mağaraya hareket ederek hicret etmişlerdir.

HİCRETİ

Sevr mağarasına ilk giren Hz.Ebû Bekir, (r.a.) mağarada keşif yaptıktan sonra Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v) içeri girmiştir. Ebû Bekir (r.a)'in kızı Esma yolda yemeleri için azıklarını hazırlamıştı. Onlar Mekke'den ayrılınca müşrikler her tarafa adamlarını yollayarak aramaya başladılar. Kureyş kabilesinin müşrikleri Ebû Cehil başkanlığında Esma'nın evini aradılar, hakaret edip dayak attılar. Hz.Ebû Bekir (r.a.) hicret yolculuğuna çıkarken yanına bütün parasını almıştı. Buna rağmen kızı Esma onun nerede olduğunu, nereye gittiğini kâfirlere söylememiştir. İz süren Mekkeli müşrikler Sevr mağarasına kadar gelmişler, Rasûlullah (s.a.v) bu sırada Kur'ân'da anlatıldığı biçimde şöyle diyordu: "**Üzülme, Allah bizimledir**" (*Tevbe Suresi,40*). Nitekim Allah ona güven vermiş, göremedikleri askerleriyle onu desteklemiştir; Allah güçlüdür, hâkimdir.

Kâfirler tüm aramalara rağmen onları bulamadılar.

Ebû Bekir (r.a) mağarada kaldıkları günü şöyle anlatır: "Rasûlullah (s.a.v) ile beraber bir mağarada bulundum. Bir ara başımı kaldırıp baktım. O anda Kureyş casuslarının ayaklarını gördüm. Bunun üzerine, 'Ya Rasûlullah, bunlardan birkaçı gözünü aşağı eğse de baksa muhakkak bizi görür' dedim. O, **'Sus ya Ebû Bekir. İki yoldaş ki, Allah onların üçüncüsü ola, endişe edilir mi?'** buyurdu.

Mağarada üç gün kalan Rasûlullah (s.a.v) ile Hz. Ebû Bekir (r.a) nihayet Medine'ye vardılar. Medine'de Hz.Ebû Bekir (r.a) humma hastalığına tutuldu. Hastalık ilerleyip yatağa düştüğünde Rasûlullah (s.a.v), **"Allah'ım Mekke'yi bize sevgili kıldığın gibi Medine'yi de bize sevgili kıl, hummayı bizden uzaklaştır"** diye dua ettiği zaman Hz. Ebû Bekir (r.a) ve hasta olan diğer sahabeler iyileştiler. Bu aradâ Hz.Âişe (r.anha) ile Resulullah (s.a.v) 'in düğünleri yapıldı. Mescidi Nebî inşâ edildi. Masrafların bir kısmını Hz.Ebû Bekir (r.a) karşıladı. Medine'de kardeşlik tesis edildiğinde Hz.Ebû Bekir (r.a)'in kardeşliği Harise ibn-i Zeyd (r.a) oldu.

Hz. Ebû Bekir (r.a) Kuba mescidi ve Medine'de Mescidi Nebî'nin inşasına katıldı.

Rasûlullah (s.a.v) İslâm'ı yaymak ve düşmanlar hakkında bilgi toplamak için seriyye denilen keşif kollarını Medine dışına gönderiyor, bunlara bazen Hz.Ebû Bekir (r.a) de katılıyordu. Rasûlullah (s.a.v) ile birlikte bizzat çarpıştığı savaşlarda (Bedir'de, Uhud'da, Hendek'te) Ebû Bekir (r.a) de yer aldı. O, Müreysi, Kurayza, Hayber, Mekke, Huneyn, Taif gazvelerinde de bulundu.

Rasûlullah (s.a.v)'in bizzat idare ettiği harplere gazve denir. Hz.Ebû Bekir (r.a), bu sözü geçen büyük savaşlardan başka, otuzdan fazla gazveye katılmıştır.

Bedir'de, oğlu Abdurrahman müşrikler safında yer aldığında Hz.Ebû Bekir (r.a) oğluyla çarpışmıştır. Sadece o değil, Bedir'de birçok sahâbî, oğlu, kardeşi, babası, dayısı ile çarpışmıştı.

Bedir savaşı, müslümanların İslâm'ı herşeyden üstün tuttuklarını, Allah için en yakınları olan müşrikleri kan bağı

veya kabile taassubu içinde kalmadan, başka insanlardan ayırdetmeden öldürdüklerini göstermektedir. Rasûlullah (s.a.v)'ın bir amcası Hamza (r.a), İslâm ordusu safındayken öteki amcası Abbas, düşman safındaydı. Yeğeni Ubeyde (r.a) kendi yanındayken, öteki yeğenleri Ebû Süfyan ve Nevfel müşriklerle beraberdi. Hattâ kızı Zeyneb(r.anha)'ın eşi Ebû'l-As da Rasûlullah (s.a.v)'a karşı müşriklerle birlikte savaşıyordu.

Hicretin 9. yılında Medine'de büyük bir kıtlık oldu. Bu arada Bizans imparatoru, Şam'da Hicaz bölgesini istilâ etmek üzere büyük bir ordu hazırladı. Rasûlullah (s.a.v), bu orduya karşı İslâm ordusunu hazırlarken, kıtlık sebebiyle zorluklarla karşılaştı. Hz.Ebû Bekir (r.a) malının hepsini bu ordunun hazırlanmasında kullandı.

HİLÂFETİ

Hicrî 11.ci yılda hastalanan Peygamber(s.a.v) Efendimiz,12 Rebiyülevvel Pazartesi günü (8 Haziran 632) vefât etti. Onun vefâtını duyan müslümanlar büyük bir üzüntüye kapıldılar ve ilk anda ne yapmaları gerektiğine karar veremediler. Ama o da bir ölümlüydü. Hz. Ömer (r.a), onun Hz. Musa (a.s) gibi Rabbi ile buluşmaya gittiğini, O'nun için "öldü" diyen olursa ellerini keseceğini söylüyordu. Ebû Bekir (r.a), Rasûlullah (s.a.v)'ın iyi olduğu bir sırada ondan izin alarak kızının yanına gitmişti. Vefât haberini duyar duymaz hemen geldi, Rasûlullah (s.a.v)'ı alnından öptü ve "**Babam ve anam sana fedâ olsun ya Rasûlullah. Ölümünde de yaşamındaki kadar güzelsin. Senin ölümünle peygamberlik son bulmuştur. şânın ve şerefın o kadar büyük ki, üzerinde ağlamaktan münezzehsin. Yâ Muhammed, Rabbinin katında bizi unutma; hatırında olalım ...**" dedi.

Sonra dışarı çıkıp Hz.Ömer (r.a)'i susturdu ve; "**Ey insanlar, Allah birdir, O'ndan başka ilâh yoktur, Muhammed O'nun kulu ve elçisidir. Allah apaçık hakikattir. Muhammed'e kulluk eden varsa, bilsin ki o ölmüştür. Allah'a kulluk edenlere gelince, şüphesiz Allah diri, bâkî ve ebedidir. Size Allah'ın şu buyruğunu hatırlatırım: "Muhammed sadece bir elçidir. Ondan önce de**

peygamberler gelip geçmiştir. Simdi o ölür veya öldürülürse siz ökçelerinizin üzerinde geriye mi döneceksiniz? Kim ökçesi üzerinde geriye dönerse Allah'a hiçbir ziyan veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır" (Âl-i imrân Suresi,144).

Allah'ın kitabı ve Rasûlullah'ın sünnetine sarılan doğruyu bulur, o ikisinin arasını ayıran sapıtır. Şeytan, peygamberimizin ölümü ile sizi aldatmasın, dininizden saptırmassın. Şeytanın size ulaşmasına fırsat vermeyiniz" (İbn Hisâm, es-Sire, IV, 335; Taberî, Târih, III, 197,198).

Hiz. Ebû Bekir (r.a) bu konuşmasıyla orada bulunanları teskin ettikten sonra Rasûlullah (s.a.v)'ın teçhiziyle uğraşırken, Ensâr, Benû Sâide sakifesinde toplanarak Hazrec'in reisi olan Sa'd b Uhâde'yi Rasûlullah (s.a.v)'tan sonra halife tayini için bir araya gelmişlerdir. Hiz.Ebû Bekir, Hiz. Ömer, Hiz.Ebû Ubeyde (r.anhüm) ve Muhacirlerden bir grup hemen Benû Sâide'ye gittiler. Orada Ensâr ile konuşulduktan ve hilâfet hakkında çeşitli müzakereler yapıldıktan sonra Hiz. Ebû Bekir(r.a), Hiz.Ömer ile Hiz.Ebû Ubeyde (r.anhüm)'nin ortasında durdu ve her ikisinin ellerinden tutarak ikisinden birine bey'at edilmesini istedi. O, kendisini halife olarak öne sürmedi.

Hiz. Ebû Bekir (r.a)'in konuşmasından sonra Hiz.Ömer (r.a) atılarak hemen Hiz.Ebû Bekir (r.a)'e bey'at etti ve, **"Ey Ebû Bekir, müslümanlara sen Rasûlullah'ın emriyle namaz kıldırдын. Sen onun halifesisin ve biz sana bey'at ediyoruz. Rasûlullah'a hepimizden daha sevgili olan sana bey'at ediyoruz"** dedi.

Hiz. Ömer (r.a)'in bu âni davranışı ile orada bulunanların hepsi Hiz.Ebû Bekir (r.a)'e bey'at ettiler. Bu özel bey'attan sonra ertesi gün Mescid-i Nebî'de Hiz. Ebû Bekir (r.a) bütün halka hutbe okudu ve resmen ona bey'at edildi.

Rasûlullah (s.a.v)'ın defnî salı günü gerçekleşirken, onun nereye defnedileceği hakkında da bir ihtilâf meydana geldiğinde Hiz. Ebû Bekir (r.a) yine firasetini ortaya koydu ve **"Her peygamber öldüğü yere defnedilir"** hadisini ashaba hatırlatarak bu ihtilâfı giderdi.

Rasûlullah (s.a.v)'ın cenaze namazı imamsız olarak gruplar halinde kılındı. Bütün bunlar olurken, Hz.Ali (r.a)'nin Hz. Fatima (r.anha)'nın evinde Haşimoğulları ve yandaşları ile toplandığı ve bey'ata ilk zamanlar katılmadığı nakledilir. Hz.Ali (r.a) rivâyetlere göre, el-Bey'atü'l-Kübrâ'ya bey'at edildiği haberini alır almaz, elbisesini yarım yamalak giydiği halde evden fırlamış ve gidip Hz.Ebû Bekir (r.a)'e bey'at etmiştir. (*Taberî, Târih, III, 207*).

Hz.Ebû Bekir (r.a)'in halifeliğine karşı kimseden bir çıkış olmamıştır. Zaten tabii, fitrî, akli ve maslahata uygun olan da onun halifeliğidir.

Hz.Peygamber (s.a.v) Efendimiz vefat etmeden önce yazılı bir ahitname bırakmamış, ancak Hz. Ebû Bekir (r.a) in faziletine dair Mescid'de konuşmuş, hasta yatağındayken onu ısrarla çağırılmış ve yerine imam tâyin etmiştir.

Hz. Ebû Bekir (r.a) "Rasûlullah (s.a.v)' ın Halifesi" seçildikten sonra Mescid'de yaptığı konuşmada, **"Sizin en hayırlınız değilim, ama başınıza geçtim; görevimi hakkıyla yaparsam bana yardım ediniz, yanılırsam doğru yolu gösteriniz; ben Allah ve Rasûlü'ne itaat ettiğim müddetçe siz de bana itaat ediniz, ben isyan edersem itaatiniz gerekmez..."** demiştir (*İbn Hisâm, es-Sire, IV, 340-341; Taberî, Târih, III, 203*).

MÜRTEDLERLE MÜCADELE, IRAK VE SURİYE FÜTÜHATI

Hz.Ebû Bekir (r.a) halife olduktan ,Arabistan'da Mekke ve Medine dışındaki bölgelerde görülen dinden dönme hareketlerine, yalancı peygamberlere, "namaz kılarız, ama zekât vermeyiz" diyenlere karşı savaş açtı. Esvedu'l-Ansi, Müseylemetü'l-Kezzâb, Secah, Tuleyha gibi yalancı peygamberlerle yapılan savaşlarla bu zararlı unsurlar yok edilmiş, isyan bastırılmış, zekât yeniden toplanmaya ve Beytü'l-Mal'e konulup dağıtılmaya başlanmıştır.

Rasûlullah (s.a.v)'ın hazırladığı, ancak vefâtı sebebiyle bekleyen Üsâme ordusunu Ürdün'e yollayan Hz.Ebû Bekir (r.a), Bahreyn, Umman, Yemen, Mühre isyanlarını bastırmıştır.

İçte isyancılarla mücâdele edilirken, dışta da iki büyük imparatorluğun, İran ve Bizans'ın ordularıyla karşılaşmıştır. Hîfre, Ecnâdin ve Enbâr, savaşlarla İslâm diyarına katılmış, Irak fethedilmiş, Suriye'nin de önemli kentleri ele geçirilmiştir. Yermek savaşı devam ederken Hz. Ebû Bekir (r.a) vefât etmiştir. Onun ordusuna verdiği öğütlerde şu ibareler vardır: **"Kadın, çocuk ve yaşlılara dokunmayın, yemiş veren ağaçları kesmeyin, ma'mur bir yeri tahrip etmeyin, haddi aşmayın, korkmayın."** Gerçekten İslâm ordusu fethettiği yerlerde kimseye zulmetmemiş, adaletiyle düşmanların takdirini kazanmış, müslüman olmayıp da cizye vererek İslâm'ın himayesine giren milletler huzur ve emniyet içinde yaşamışlardır. Günümüze kadar inanç ve kimliklerini muhafaza etmişlerdir.

KİŞİLİĞİ VE YÖNETİMİ

Tâcir olarak geniş bir kültüre sahip olan Hz.Ebû Bekir (r.a), dürüstlüğü ve takvâsı ile ashâb içinde ilk sırada yer alır. Karakteri; yumuşak huyluluk, çok düşünüp çok az konuşmak, tevâzu ile belirgindi. Hz.Âişe (r.anha)'nin rivâyetine göre, **"gözü yaşlı, gönlü hüznü, sesi zayıf"** biri idi. Câhiliye döneminde müşrikler ona güvenir, diyet ve borç-alacak işlerinde onu hakem tanırlardı. Rasûlullah (s.a.v)'ın en sadık dostu olan Ebû Bekir'in Mirâc olayında sergilediği sonsuz bağlılık örneği ona "es-Sıddik" lâkabını kazandırmıştır. O bu olayda "O ne söylüyorsa doğrudur" demiştir. Cömertlikte ondan üstünü de yoktur. Bütün malını mülkünü İslâm için harcamış, vefât ederken vasiyetinde, halifelîği müddetince aldığı maaşların, topraklarının satılarak iâde edilmesini istemiş ve geride bir deve, bir köleden başka birşey bırakmamıştır. Dört eşinden altı çocuğu olan Ebû Bekir, kızı Hz.Âişe (r.anha)'yi Rasûlullah (s.a.v) ile hicretten sonra evlendirmiştir (*Tabakat-i Ibn Sa'd, VI, 130 vd.; Ibnu'l-Esir, II, 115 vd.*).

Hicret sırasında mağarada iken ayağını bir yılan soktuğunda ve ayağı acıdığında o sırada dizine yatıp uyumuş olan Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v)'ı uyandırmamak için sesini çıkarmaması, ağlarken Peygamber (s.a.v) uyanıp ne

olduğunu sorduğunda, **"Anam-babam sana fedâ olsun ya Rasûlullah"** demesi olayı Hz.Ebû Bekir (r.a)'in Rasûlullah (s.a.v)'a olan bağlılığının örneklerinden sadece biridir. Hz.Ebû Bekir (r.a)'in beyaz yüzlü, zayıf, doğan burunlu, sakallarını kına ve çivit otuyla boyayan sakın bir adam olduğu rivâyet edilir *.(İbnü'l Esir, el-Kâmil fi't-Târih, II, 419-420).*

Rasûlullah (s.a.v)'dan sonra bu ümmetin en hayırlısı Hz.Ebû Bekir (r.a)'dir. O, Hz.Peygamber (s.a.v) 'in veziri, fetvâlarda en yakını idi. Rasûlullah (s.a.v)'ın, "insanlardan dost edinseydim, Ebû Bekir (r.a)'i edinirdim" Nitekim Efendimiz (s.a.v) Hz. Ebu Bekir (r.a)'e olan sevgisini şöyle ifade eder: "Benim tek dostum, halilim Allah'tır. Allah'ı Teala İbrahim'i (a.s) dost edindiği gibi beni de dost edinmiştir. Eğer ben ümmetimden birini dost edinecek olsaydım o Ebu Bekir olurdu. Fakat o benim din kardeşim ve arkadaşımıdır." *(Buhâri, Salât, 80: Müslim, Mesâcid, 38: Ibn Mâce, Mukaddime, II) ve "Herkeste iyiliklerimin karşılığı vardır, Ebû Bekir hariç" demesi ve son hutbesinde, "Allah, kullarından birini dünya ile kendi katında olan şeyleri tercih hususunda serbest bıraktı; kul, Allah katında olanı tercih etti" diye Ebû Bekir (r.a)'i övmesi ve mescide açılan tüm kapıları kapattırıp yalnız Hz. Ebû Bekir (r.a)'in kapısını açık bırakması ona verdiği değeri göstermektedir.*

Kaynaklarda onun, "Ben ancak Rasûlullah'a tâbiyim, birtakım esaslar koyucu değilim" diye kararlarında çok titiz davrandığı zikredilir *(Taberî, IV, 1845; İbn Sa'd, III, 183).*

Bir meseleyi hallederken önce Kur'ân'a bakar, bulamazsa Sünnette araştırır, orda da bulamazsa ashâbla istişâre eder ve ictehad ederdi. Ganimetin bölüşümü meselesinde Muhâcir-Ensâr eşitliği'nin ihtilâfa yol açmasında Hz.Ömer (r.a)'in Muhâcirlere daha çok pay verilmesini savunmasına rağmen ganimeti eşit olarak bölüştürmüştür. O sebeple hilâfetinde huzursuzluk çıkmadı.

Müslümanlar henüz otuz sekiz kişiye Mekke'de Mescid-i Haram'da İslâm'ı tebliğ eden ve müşriklerce dövülen Hz.Ebû Bekir (r.a)'e hilâfetinde **"Halîfet-u Rasûlullah"** denilmiş, sonraki halifelere ise **"Emîrü'l-Mü'minîn"**

denilmiştir. Mâlî işlerini Hz.Ebû Ubeyde (r.a), kadılık ve kazâ işlerini Hz.Ömer (r.a), kâtipliğini Hz.Zeyd ibn-i Sâbit ve Hz.Ali (r.anhüm), başkumandanlığını Hz.Üsâme ve Hz.Halid ibn-i Velid (r.anhüm) yapmıştır. Medine Dârü'l-İslâm'ın başkenti olmuş, Mekke, Taif, San'sa, Hadramevt, Havlan, Zebid, Rima, Cened, Necran, Cures, Bahreyn vilâyetlere ayrılmıştır. Yönetimi merkezî olup, ganimetlerin beşte biri Beytü'l-Mal'de toplanmıştır.

HAKKINDAKİ AYETLER

Kuran-ı Kerim'de birçok sahabeye işaret edildiği gibi, Hz. Ebubekir(r.a)'e de işaret eden ayetler vardır. Bunlar içerisinde en meşhuru **Tevbe suresinin 40.** Ayetinde geçen **“iki kişiden ikincisi”** ifadesidir.

HAKKINDAKİ HADİSLER

* “İnsanlardan dost tutmuş olsaydım, muhakkak ki Ebu Bekir'i dost tutardım.” (Tirmizi 14; İbn-i Mace, Mukaddime 11; Müsned 1, 377, 389,395)

* “Peygamberler müstesna insanların en faziletlisi Ebu Bekir'dir.” (Feyzü'l Kadir 1/90)

* Amr bin As (r.a) diyor ki: **“Hz.Peygamber (s.a.v) beni Zat-ı Selasil gazasına giden orduya memur etmişti. Geldiğimiz zaman Resul-i Ekrem (s.a.v)'i gördüm, ona ‘en çok sevdiğin kimdir?’ dedim. Resulullah (s.a.v), Aişe (r.anha), dedi. Erkeklerden en çok sevdiğin kimdir diye sordum. Resul-i Ekrem (s.a.v), Aişe (r.anha)'nin babası dedi. Sonra kimdir, dedim. Ömer (r.a) dedi.sonra başkalarını saydı.”** (Buhari, 4. cilt, s. 192, İstanbul matbaası)

* “Dünyada hiçbir kimsenin malı benim için Ebu Bekir(r.a)'in malı kadar yararlı olmamıştır.” (Buhari, Menakib-i Ebi Bekir)

* “Herkeste iyiliklerimin karşılığı vardır, Ebû Bekir hariç.” (Müslim Fezailü's Sahabe; 2, Tirmizi: Menakıb: 15)

* Enes bin Malik(r.a) rivayet ediyor: ‘Resulullah (s.a.v) Hira Dağı üzerindeydi.bir ara dağ şiddetle sarsıldı. Peygamber efendimiz (s.a.v) ‘Sakin ol! Senin üzerinde bir peygamber, bir sıddık ve bir de şehit vardır.’ buyurdu. O sırada dağda, Peygamber efendimiz (s.a.v), Ebu Bekir(r.a), Ömer(r.a),

Osman(r.a) bulunuyordu.” (Buhari, Fedailü’l- Ashab,101; Tirmizi Menakub, 27)

Hız.Ebû Bekir (r.a), Mukillîn denilen çok az hadis rivâyet eden ashâbdan sayılır. O, yanılıp da yanlış bir şey söylerim korkusuyla yalnızca 142 hadis rivâyet etmiş veya ondan bize bu kadar hadis rivâyeti nakledilmiştir. Hutbe ve öğütlerinden bazıları şöyledir:

”Rasûlullah vahiy ile korunuyordu. Benim ise beni yalnız bırakmayan bir şeytanım vardır... Hayır, işlerinde acele edin, çünkü arkanızdan acele gelen eceliniz var... Allah için söylenmeyen bir sözde hayır yoktur... Herhangi bir yerinin yermesinden korktuğu için hakkı söylemekten çekinen kimsede hayır yoktur... Amelin sırrı sabırdır... Hiç kimseye imandan sonra sağlıktan daha üstün bir nimet verilmemiştir... Hesaba çekilmeden kendinizi hesaba çekiniz (Ayr. bk. Ebû Nuaym, Hilye, I) (Şamil İslâm Ansiklopedisi Cilt 2 sf 151)

Bir gün içerisinde oruç tutup, cenaze uğurlayıp, fakir doyurup, hasta ziyaret ettiğinde, Allah Resulü (s.a.v) **“Bunlar bir kimsede toplandımı o muhakkak cennete girmiştir.”**Buyurdular.

Bedir harbinde oğlu Abdurrahman’la çarpışmak isteyince Allah Resulü (s.a.v) **“Sen benim işiten kulağım, gören gözümsün”** diyerek çarpışmalarına musaade etmemiştir.

Peygamberimiz (s.a.v)’in ebediyete göçeceğini ilk fark eden, herkesten önce sezen ve gözyaşı döken Sıddık-ı Ekber’dir.

Kırk bin dirheminin on binini gece, on binini gündüz, on binini gizli, on binini aşıkare tasadduk etmiş. Allah’ın **“Mallarını gece ve gündüz ve aşıkare sarfedenler işte onlar Rab’lerinin yanında ecirleri sırf kendilerininindir ve onlara korku yoktur ve mahzun değildir onlar”** buyurduğu Ayet-i Kerime’nin müjdesine mazhar olmuştur .

Hız. Ali (r.a)’de bu ayet indikten sonra sahip olduğu dört dirhemin birini gece, birini gündüz, birini gizli, birini aleni tasadduk etmiş, niçin böyle yaptığını soranlara **“Ayat-i**

Kerime'nin müjdesine bende mazhar olmak istedim" diye cevap vermiştir.

Birgün Selman-ı Farisiye (r.a):"Ya Selman, Allah'ın emirlerini tut. İleride büyük fetihler olacak, senin payına ne düşecek bilemem, ama yiyip içecek ve sırtına giyecekten fazla olmasın."diye nasihat ettiği gibi, Abdurahman b.Avfa (r.a) a da:"Gelecekte dünyanın genişleyeceğini, bolluğa kavuşacağını görüyorum. Bolluk zamanında ipek perdeler, atlas yastıklar kullananlar çıkacak. Sizden birinizin boynunun vurulması, dünyaya dalmasından daha iyidir."diye öğüt verirdi.

Duasında da;"**Allahım kıyamet gününde benim cesedimi o kadar büyüt ki, cehennemi ben doldurayım, oraya başka kulların düşmesin.**"der gözyaşı dökerdi.

Haz. Ebu Bekir (r.a), iki yıl, üç ay ve bir kaç gün halifelik yapmış ve islamı sonsuz düzlüğe çıkarma başarısını göstermiştir. Ayrıca, Kur'ân âyetlerinin toplanmasını sağlamıştır. Hz. Muhammed (s.a.v) zamanında peyderpey inen vahiy, kâtiplerce ceylan derilerine, beyaz taşlara, enli hurma dallarına yazıldığı gibi, ashâbın çoğu da Kur'ân hâfızı idi. Hz.Ebû Bekir (r.a), Zeyd ibn-i Sâbit (r.a)'ın başkanlığında bir heyet teşkil ederek, herkesin elindeki âyetleri getirmesini emretti. Böylece bütün âyetler toplandı ve "**Mushaf**" meydana getirildi. Bu Mushaf Ebû Bekir (r.a)'den Hz.Ömer (r.a)'e, ondan da kızı Hz.Hafsa (r.anha)'ya geçti ve Hz. Osman (r.a) zamanında çoğaltılarak Dârü'l-İslam'ın bütün vilâyetlerine dağıtıldı.

Yine; İki yıllık halifelik döneminde iki büyük zafer kazanmış İran ve Filistin O'nun zamanında feth olunmuştur.

VEFÂTI

Hilâfeti iki sene üç ay gibi çok kısa bir müddet sürmesine rağmen Hz. Ebû Bekir (r.a) zamanında İslâm devleti büyük bir gelişme göstermiştir. Hz. Ebû Bekir (r.a) Hicrî 13. yılda Cemâziyelâhir ayının başında hicretten sonra Medine'de yakalandığı hastalığının ortaya çıkması üzerine yatağa düşünce yerine Hz.Ömer (r.a)'in namaz kıldırmasını istedi. Ashâbla istişâre ederek Hz. Ömer (r.a)'i halifeliğe uygun gördüğünü söyledi. Hz.Ömer (r.a)'in, çok celalli, sert oluşu gibi bazı

itirazlara cevap verdi ve hilâfet ahitnamesini Hz.Osman (r.a)'a yazdırdı. Yediği bir zehirli yemeğin tesirinden **63 yaşında 23 ağustos 634** yılında **Medine’de** ahiret âlemine göç etmiştir.

Vasiyeti gereği **Mubarek naaşı Allah Resulü (s.a.v)’in irtihalinde kullanılan sedye üzerine konulup, cenaze namazını Hz Ömer (r.a) kıldırmıştır. Kâinatın Efendisi Hz Muhammed (s.a.v)’in göğüsleri hizasına defnedilmiştir.** Böylece bu iki büyük insanın, iki büyük dostun, kabirlerinde de birliktelikleri devam etti.

Kabre oğlu Abdurrahman (r.a),Hz. Ömer (r.a),Hz.Osman (r.a) ve Hz.Talha (r.a) indirmiştir.

Allah Rahmet etsin bizleri Şefaatine mazhar etsin amin..Peygamber Efendimiz(s.a.v) hicret esnasında Sevr mağarasında ona hafi (sessiz)zikri telkin etmiştir. Tarikatların hafi zikri esas alanları, silsileleri Hz.Ebubekir (r.a) kanalıyla Resulullah (s.a.v) ulaşır. Kızı Hz Aişe (r.anha)’nin ifadesi **“Vefat ettiğinde tek kuruş bırakmamıştır.”**

Hz.Muhammed Mustafa(s.a.v) ümmetinin cennete ilk girenlerindendir.

HAKKINDA SÖYLENENLER

* Hz. Ebu Bekir(r.a)’in vefat haberini duyar duymaz hıçkırıklara boğulan **Hz. Ali(r.a)**, koşarak evine kadar gelir ve edepten iki buklüm şunları söylemeye başlar:”**Allah sana merhamet etsin ya Ebu Bekir! Sen insanların İslam yönüyle en önde olanı, iman yönüyle en mükemmeli, Allah tan en çok korkanı, yük itibariyle de en ağırının altına gireniydin.**

Resulullah(s.a.v)’in izinde yürüme konusunda senden daha hassas, arkadaşları konusunda da senden daha duyarlı kimse olamaz.” (Heysemi, Mecmau’z-Zevaid, 9/48)

* **İbn-i Abbas(r.a)**, onun için şöyle der: “Allah, Ebu Bekir’e rahmet etsin. Vallahi o Kur’an okur, taraf tutmaz, gayr-i meşru yola sapmaz, şeriatın hoş karşılamadıklarından men eder, dinini bilir, Allah’tan korkar, gecelerini namazla gündüzlerini oruçla geçirirdi. Dünyaya bel bağlamazdı. Halk arasında adaletle hükmetmeye önem gösterirdi. Marufu buyurur iyiliğe koşardı. Her haline şükür eder, sabah akşam

iyilik, ihtiyat, az ile yetinmekte arkadaşlarından üstündü. Onu ayıplayana , onda eksiklik görene de Allah kıyamet gününe kadar lanetçileri musallat kılsın.’

* **Abdullah İbni Ömer (r.a)** şöyle der: **“Kureyş’ten 3 kişi, insanlar içinde en güzel yüzlü, en iyi ahlaklı ve en iyi hayalıdır. Seninle konuştuklarında yalan söylemezler, sen onlarla konuştuklarında seni yalanmazlardı. Bu üç kişi Ebu Bekir, Osman ve Ebu Ubeyde’dir.”** (El-Hilyetü’l-Evliya, 1,56; El-İsabe,2, 253)

* **Hz. Ömer (r.a)** diyor ki: **“O halifeliği döneminde insanları İslam prensiplerine o derece alıştırmıştır ki, ben yönetimi ele aldığım zaman hiçbir güçlükle karşılaşmadım.”** (Kenz’ul Ummal 3, 300)

* Yine **Hz. Ömer(r.a)** bir yerde şöyle der: **“Ebu Bekir’in bir gecelik veya bir saatlik ameline karşılık bütün ömrüm boyunca yaptığım ibadetime değişirim.”** (Efendimizle hicreti ve mağarada geçirdikleri geceyi kastetmiştir.)

* **Hz.Aişe(r.anha)** validemiz babası hakkında şöyle der: **“Resulullah(s.a.v) vefat ettiğinde, babamın karşılaştığı zorluklar, sağlam dağlara yüklenseydi onları paramparça ederdi. Allah’a yemin ederim ki, babam insanların ihtilafa düştükleri her konuyu İslam’daki değer ve ilgisine göre en süratli bir biçimde çözdü.”**

* Yine **Hz.Aişe (r.anha)** validemiz babası hakkında şu enfes tabiri kullanır: **“Babam gözü yaşlı, gönlü hüzünlü, sesi zayıf biri idi.”**

* **Hz. Ebubekir (r.a)** hakkında müstakil bir eser keleme alan **Seyyid Süleyman Nedvi** diyor ki; **“Hiçbir İslam reisi Hz. Ebubekir (r.a)’in reisliği sırasında kazandığı başarıları denk işler başaramamıştır.”** (Hz. Ebubekir-s: 169)

Hikmetli Sözlerinden Seçmeler

* **Hayır işlerinde acele edin, çünkü arkanızdan acele gelen eceliniz var.**

* **Amelin sırrı sabırdır.**

* **Hiç kimseye imandan sonra sağlıktan daha üstün bir nimet verilmemiştir.**

*Kim Allah'ın rızası kazanmak uğruna **nefsini azarlarsa** Allah o kimseyi kendi azarlamasından emin kılar.

*Sana yol göstermek isteyen **durumunu gizleme**, aksi takdirde kendini aldatırsın.

*Akrabalar arasında **düşmanlık** ormandaki **ateş** gibidir.

***Veciz** konuşmanın sırrı **boş konuşmayı** terk etmektedir.

***Dünya** müminin pazarıdır. **Gece** ile **gündüz** sermayesi, **güzel ameller** ticaret malları, **cennet** kazançları, **cehennem** ise zararlarıdır.

* **Sırrın** senin kanındır, onu akıtma.

***Allah'ın varlığını idrak etmekten** aciz olduğunu anlamak O'nu hakiki idraktır.

*Umutlarınız yok olup kötü amellerinizle baş başa kalmadan önce **ömrünüzü** düzeltin.

*Bir toplum Allah yolunda **cihadı** bırakırsa, Allah o toplumu alçaltır.

***Sabırda** bela **sabırsızlıkta** yarar yoktur.

***Ölüm**, ahiret belalarının hepsinden kolay, dünya belalarının hepsinden zordur.

*Bilir misiniz cezası en çabuk gelen günah hangisidir?; **azgınlık, ana baba ve akrabalarla ilişkisini kesmektir.**

* Allah'a en itaatkar insan **günahına en çok düşman** olandır.

* Her şeyde **tehdit** savurma, aksi takdirde heybetin gönüllerde silinir.

***Ne** söylediğini ve **nerede** söylediğini iyi düşünün.

* Allâh ile mahlûkâtından hiçbirisi arasında bir neseb bağı yoktur. Allâh'a yakınlık, ancak O'na itaat ve emirlerine tâbî olmakla mümkündür.”

*Allah, kulunun amelsiz sözünden râzı olmaz.”“Çok söz, kişiyi unutkan yapar.”

Ne Söylediğini, Ne zaman Söylediğini ve Kime Söylediğini iyi Düşün

“Hakk'ı tanıyan âriflerin kölesi ol!”

“Sana yol göstermek isteyenenden hâlini gizleme! Aksi takdirde kendini aldatırsın.”

“Kendini ıslah et ki insanlar da sana karşı iyi davransınlar.”

“Dört kimse Allâh’ın sâlih kullarındandır:

1. Tevbe eden kişiyi gördüğü zaman sevinen.
2. Günahkârların affı için Rabbine yalvaran.
3. Din kardeşine gıyâbında duâ eden.

4. Kendinden muhtaç kişiye yardım ve hizmette bulunan.”

“Benim nezdimde sizin en kuvvetliniz, hakkını alıncaya kadar, zayıf olan kimsedir. En zayıfınız da ondan başkasının hakkı alınıncaya kadar, güçlü kimsedir.”

“İman sadece câmilerde, mal cimrilerde, silah korkaklarda, yetki zayıflarda olursa işler bozulur.”

“Akıllı kimse takvâ sahibi olan, akılsız da zâlim olandır.”

“Allah’u Teâlâ Kur’ân-ı Kerîm’de vereceğini va’dettiği mükâfâtı azap ile birlikte zikretti ki bu vesîleyle kul ibâdete râğbet etsin ve azaptan korksun.”

“Bir hayrı kaçıırırsan onu yakalamaya çalış, elde edince de onu geçmeye bak, daha güzelini yapmaya gayret et!”

“İnsanlara iyilik etmek, kişiyi âfetlerden ve belâlardan muhafaza eder.”

“Şöhretten kaç ki şeref seni takip etsin. Ölüme karşı hazırlıklı ol ki sana hayat verilsin.”

“Hiçbir belâ yoktur ki ondan daha kötüsü olmasın.”

“Sabırda zarar, hüznün ve telaşa fayda yoktur.”

“Sabır îmânın yarısı, yakîn ise tamamıdır.”

“Allah’tan âfiyet isteyiniz. Hiç kimseye yakînden (kat’î bir îmandan) sonra âfiyetten daha fazîletli bir şey verilmemiştir.”

“Bana göre âfiyette olup şükretmem, imtihan edilip sabretmemden daha makbûldür.”

“Dünya mü’minlerin pazarı; gece ile gündüz sermâyeleri; güzel ameller ticaret malları; cennet kazançları; cehennem de zararlarıdır.”

“Hz. Peygamber(s.a.v)’e salevât getirmek günahları, suyun ateşi söndürmesinden daha çabuk yok eder. Ona (muhabbet ve ihlâsla) selâm göndermek pek çok köle âzâd etmekten daha fazîletlidir. Rasûlullah

Sallâllâhu aleyhi ve sellem’i sevmek ise riyâzet ve mücâhededen, Allah yolunda kılıç sallamaktan daha üstündür.” (*Bağdadî, Târihu Bağdâd, VII, 161*)

“Allah dostları (mizaçlarına göre) üç sınıftırlar. Her üç sınıf, üçer alâmetle bilinir:

Birinci sınıf (Hak dostları), havf (korku) hâlinde olanlardır. Bunlar;

1. Dâimâ mütevâzıdırlar.

2. Hayır-hasenâtı ne kadar çok olsa da onu az görürler.

3. En küçük hatâlarını bile büyük görürler. (Zîrâ kime karşı günah işlediklerinin farkındadırlar.)

İkinci sınıf (Hak dostları), recâ (ümit) sahibi kimselerdir. Bunlar da;

1. Her hâl ve hareketlerinde insanlara fazîlet ve güzellikler sergileyerek örnek olurlar.

2. Mallarını Hak yolunda sarf ederek insanların en cömertlerinden olurlar.

3. Allâh’ın kullarına karşı dâimâ hüsn-i zan içindedirler.

Üçüncü sınıf (Hak dostları) ise, aşk ve muhabbet vecdiyle Rabbine ibâdet eden (ârifler)dir. Bunlar da;

1. Sevdikleri şeyleri (Allâh için) infak ederler.

2. Her hâl ve hareketlerinde Allah rızasını hedeflerler, bu yüzden câhillerin kınamalarına aldırılmaz, onların kaba davranışlarından rahatsız olmazlar.

3. Nefislerine ağır gelen şeyleri nefislerinin muhâlefetine rağmen ifâyâ çalışırlar; bütün hâl ve hareketlerinde Allâh’ın emir ve nehiyelerine itaat ederler.” (*İbn-i Haceri’l-Askânî, Münebbihât, s. 94-95*)

İşte Hz.Ebû Bekir(r.a), bu üç sınıf Hak dostlarının bütün hâl ve sıfatlarını kendisinde cem etmiş mübârek bir İslâm şahsiyetiydi. Rabbimiz, O’nun bu hikmetli öğütlerinden

lâyıkıyla istifâde etmeyi ve güzel hâllerinden feyz almayı cümlemize nasîb eylesin. Bizleri, onun dostluk halkasına dâhil olanlardan kılın! Zîrâ dostluğun kaynağına Allah ve Rasûlü’nde erişen Hulefâ-i Râşidîn, Ashâb-ı Kirâm, Hak dostları ve onlara güzelce tâbî olanlar, Rabbimizin lutfuyla ebedî saâdet kervanının bahtiyar yolcularıdır.

Sözlerimize, Ebû Bekir (r.a)ın şu samîmî niyazlarına gönülden âmin diyerek son verelim:

“Allâh’ım! Ömrümün en hayırlı devresi sonu, amellerimin en hayırlı kısmı neticeleri, günlerimin en hayırlısı da Sana kavuştuğum gün olsun.”

“Allâh’ım! Bana hayırdan lutfettiğin en son şey, rızâ-yı şerîfin ve Naîm Cennetleri’ndeki yüksek dereceler olsun!” Âmin!..

Hutbe ve öğütlerinden bazıları şöyledir: "Rasûlullah vahy ile korunuyordu. Benim ise beni yalnız bırakmayan bir şeytanım vardır... Hayır işlerinde acele edin, çünkü arkanızdan acele gelen eceliniz var... Allah için söylenmeyen bir sözde hayır yoktur... Herhangi bir yericinin yermesinden korktuğu için hakkı söylemekten çekinen kimsede hayır yoktur... Amelin sırrı sabırdır... Hiç kimseye imandan sonra sağlıktan daha üstün bir nimet verilmemiştir... Hesaba çekilmeden kendinizi hesaba çekiniz . (Süyûtî, Târîhu'l-Hulefâ, s. 103)Hz. Ebu Bekir, Seyyid Süleyman Nedvi, Timaş Yayınları-İst-2004.Hz. Ebu Bekir, Bekir Burak, Rehber Yayınları-İst-2005.Hz. Ebu Bekir, Mahmut Sami Ramazanoğlu, Erkam Yayınları-İst.Muhtasar Hayatü's Sahabe, M. Yusuf Kandehlevi, Ravza Yayınları-İst-2000.Fezail-i A'mâl, M. Zekerîyya Kandehlevi, Gülistan Neşriyat-İst.Kur'an-ı Kerim'de Sahabe, Dr. Ergün Çapan, Işık Yayınları-İzmir-2002.Cennetle Müjdelenen On Sahabe, Ahmed Kurucan & Zühüd Mercan, Feza Gazetecilik A.Ş.-İst-2001.Alevilik Nedir?, Mehmed Kırkancı, EKEV Yayınları-İst-1987.Sahabeler Ansiklopedisi, Heyet-Nesil Yayınları-İst.Dört Halife'den Vecizeler Sözlüğü- Mehmet Yılmaz-Şule Yayınları- İst-2003)

HZ. ÖMER EL-FARUK (R.A.)

(D.M.581-V.M.644)

Ömer bin Hattab(r.a), (581 yılında Mekke’de Beni Adi kabilesinde doğdu,644 yılında Medinede Mihrabda şehid edildi. Babası Hattab bin Hufeyl, annesi Fatıma bin Haşam Beni Mahzum kabilesindendi. KÜNYESİ, Ebû Hafs Ömer b. el-Hattâb b. Nüfeyl b. Abduluzzâ el-Kureşî el-Adevî. Fil Vak‘ası’ndan on üç yıl kadar sonra, diğer bir rivayete göre ise Büyük (Dördüncü) Ficâr savaşından dört yıl kadar önce Mekke’de doğdu (*Halife b. Hayyât, I, 151*).

Baba tarafından soyu Câhiliye döneminde Kureyş kabilesinin sefâret işlerine bakan Adî b. Kâ‘b kabilesine ulaşır ve Kâ‘b b. Lüey’de Peygamber(s.a.v)Efendimizin’in nesebiyle birleşir Ailesi orta sınıfa mensuptu. Babası tüccardı ve kabilesinde zekâsıyla meşhurdu, çok tanrııcıydı (putperest idi).

İslam Devleti’nin Hz.Ebu Bekir(r.a)’den sonrakidevlet başkanı, halife(634-644). Hulefa-i Raşidin ikincisidir. Dünyada iken Cenab-ı Hak tarafından Resulüne Cennetle müjdelediği ikinci kişi Cesareti ve adaleti ile tanınmış, Allah Rasûlü(s.a.v)’in nurlu izinden giden, O’nun yolunu sadâkatle devâm ettiren, hâl ve davranışlarıyla âbideleşen örnek bir İslâm şahsiyetidir.

Mescid-in Nebide Resulullah (s.a.v)Efendimizin hücrelerinde Hz.Ebubekir Sıddık(r.a)yanına defnedildi.

Hz.Ömer(r.a) küçük yaşta okuma yazma öğrendi. İslam öncesi dönemde okuryazarlık nadiren vardı. Arap edebiyatı ve şiirle ilgilendi. Şiire meraklı olduğu, güzel konuştuğu, okuma yazma bildiği, ensâb bilgisini öğrendiği, ticaret yaptığı, bu maksatla Suriye, Irak ve Mısır’a gittiği, Kureyş kabilesi adına elçilik görevinde bulunduğu rivayet edilir.

Hız.Ömer(r.a)ergenlik döneminde ata binme, dövüş sporları ve güreş öğrendi. Uzun boyu ve fiziksel üstünlüğü ile iyi bir güreşçiydi. Bileğini büken, sırtını yere getiren yoktu.(*Taberi, Tarih er Rusul ve'l Muluk ve'l Hulafa*)

Hız.Ömer(r.a) çocukluğundan itibaren deve çobanlığı yapmaya başladı. Hız.Ömer(r.a): "Babam çok acımasızdı. Develeri güderken dinlenmek için işi bıraktığımda beni döverdi." der.(*Ömer El Faruk, Muhammed Hüseyin Haykal bölüm no:1 sayfa no:40-41*)

Kureyş'in bazı ileri gelenleri gibi putperestliğe bağlı kalarak önceleri Hız. Peygamber(s.a.v)'e ve İslâmiyet'e karşı düşmanlık gösteren, bilhassa kabilesinden müslüman olanlara işkence yapan Hız.Ömer(r.a) bi'setin 6. yılında (616) müslüman oldu.İslama giren 40.cı Müslüman. (*İbn Sa'd, III, 269*).

Hız.Ömer(r.a), îmân ile şereflenmezden evvel, merhamet mahrumu, hak ve hukuk tanımaz câhiliye insanların tipik bir misâliydi. İmanla şereflendiğinde ise, ince, diğergâm, hikmet ehli, adâlet âbidesi bir insan hâline geldi. İslâm'dan evvelki sert ve haşin mizaçlı Ömer eriyip gitti; onun yerine gözü yaşlı, gönlü şefkat ve merhamet dolu, karıncayı dahi incitmekten sakınan, dâimâ ümmetin saâdetini düşünen, yüksek mes'ûliyet şuuruna sahip bir "Hız Ömer(r.a) geldi." (Müslim, İmâret, 11.)

Onun müslüman oluşuna dair kaynaklarda iki rivayet bulunmaktadır. Hemen hemen bütün kaynaklarda yer alan meşhur rivayete göre Hız.Hamza(r.a)'nın İslâm'ı kabulünden sonra Hız.Ömer(r.a) Hız. Peygamber(s.a.v)'i öldürmek üzere yola çıkmış, yolda karşılaştığı Nuaym b. Abdullah(r.a)'tan kız kardeşi Fâtıma(r.anha) ile kocası Saîd b. Zeyd(r.a)'in müslüman olduğunu öğrenince onların evine gitmiştir. Onları Tâhâ sûresini okurken bulmuş, okuduklarını kendisine vermelerini istemiş, ancak bu isteği reddedilince kız kardeşini ve eniştesini dövmüş, kardeşi kendilerine Kur'an öğreten ve Ömer'den saklanan Hız.Habbâb b. Eret(r.a)'i de çağırarak müslüman olduklarını Hız.Ömer(r.a)'in yüzüne karşı söylemiştir. Bunun üzerine yumuşayan Hız.Ömer(r.a)

müslüman olmaya karar vermiş, Hz.Habbâb(r.a)’dan Resûlullah(s.a.v)’in Erkam b. Ebû’l-Erkam(r.a)’ın evinde olduğunu öğrenip oraya gitmiş ve kendisine biat ederek müslüman olmuştur. (*İbn İshak, s. 160-163; İbn Hişâm, I, 343-346; İbn Sa’d, III, 267-269*).

Diğer rivayete göre bir gece şarap içmek için içki arkadaşlarını aramış, kimseyi bulamayınca, Kâbe’ye gitmiş. Orada Kâbe’yi önüne alan Resulullah(s.a.v)’in Beytülmakdis’e doğru namaz kıldığını görünce Kâbe’nin örtüsü altına saklanarak ona yaklaşmış, Resûl-i Ekrem(s.a.v)’in okuduğu, Kureyşliler’in Kur’an için söyledikleri, “Şairlerin, kâhinlerin veya Muhammed’in uydurmasıdır” şeklindeki sözlerle cevaplar veren Hâkka sûresinin 41-46. âyetlerini duyunca müslüman olmaya karar vererek Hz. Peygamber(s.ça.v)’i takip etmiş, Hz. Peygamber(s.a.v)’in, evine girmeden önce onu farkedip “Ne var yâ Ömer?” diye sorması üzerine, “Allah’a, resulüne ve onun Allah katından getirdiği şeylere iman etmeye geldim” deyince Resûlullah(s.a.v), “Ey Ömer! Allah sana hidayet nasip etti” diyerek göğsünü sıvazlamış ve imanda sebat etmesi için ona dua etmiştir. (*Müsned, I, 17; İbn Hişâm, I, 346-348*).

Bu rivayetlerden ikincisi tercihe değer görülmektedir. Hz. Ömer(r.a)’ın müslüman oluşunun Resûl-i Ekrem(s.a.v)’in, “**Yâ rabbi! İslâmiyet’i Ömer b. Hattâb veya Amr b. Hişâm (Ebû Cehil) ile teyit et**” duasının bir tezahürü olduğu belirtilmektedir. (*Müsned, I, 456; İbn Hişâm, I, 345; İbn Sa’d, III, 269*).

Hz. Ömer(r.a) müslüman olduğu gece Ebû Cehil’in evine giderek İslâm’ı kabul ettiğini bildirdi; ayrıca ertesi gün Cemîl b. Ma’mer el-Cumahî’ye müslüman olduğunu bütün Kureyşliler’e ilân ettirdi. Onun İslâmiyet’e girmesinden sonra müslümanlar ilk defa Kâbe’de toplu olarak namaz kıldılar (*Buhârî, “Fezâilü aşhâbi’n-nebî”, 3, 6; “Menâkıbü’l-ensâr”, 35; İbn Hişâm, I, 342, 345, 348-350; İbn Sa’d, III, 269-270*).

Abdullah İbn Mesud(r.a)un Ömer’in Müslüman oluşu bir fetihtir sözünü açıkça ortaya koymaktadır. Taberînin İbn Abbas(r.a)tan tahrir ettiği bir hadise göre, Müslümanlığını ilk ilân eden kimse **Hz.Ömer(r.a)** olmuştur.

Hız. Ömer(r.a)'in müslüman olmasından Medine'ye hicretine kadar geçen altı yıllık süre hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Müslümanlar Medine'ye hicret etmeye başlayınca Hız.Ömer(r.a) de yanında ağabeyi Hız.Zeyd(r.a), karısı ve oğlu Abdullah(r.a) başta olmak üzere akraba ve arkadaşlarından oluşan yirmi kişilik bir kabileyle Mekke'den ayrılıp Kubâ'ya gitti ve Rifâa b. Abdülmünzir'in evine misafir oldu. Resûlullah(s.a.v) bir evde toplanan ensarın erkeklerinden biat alırken kadınların başka bir evde toplanmasını ve onlardan kendisi adına Hız. Ömer(r.a)'in biat almasını emretti. (*İbn Sa'd, VIII, 7*).

Resûl-i Ekrem (s.a.v), Hız.Ömer (r.a)'i Mekke'de Hız.Ebû Bekir(r.a)'le, Medine'de Hicretten sonra Ashâb-ı kıram arasında yapılan kardeşlikte Benî Sâlim kabilesinden İtbân b. Mâlik (r.a) ile (bazı rivayetlerde Uveyym b. Sâide, Muâz b. Afrâ veya Evs b. Havlî (r.anhüm)) kardeş ilân etti. Hız. Peygamber(s.a.v)'in Medine'ye gitmesinden sonra diğer birçok muhacir gibi Kubâ'da oturmaya devam eden Hız.Ömer (r.a), gün aşırı Medine'ye giderek Resûlullah(s.a.v) ile görüşür, gitmediği günlerde İtbân(r.a) gider ve akşamları yeni nâzil olan âyetlerle Hız. Peygamber (s.a.v)'den öğrendiklerini birbirlerine anlatırlardı. Abdullah bin Zeyd bin Sa'lebe (r.a) ve Hız. Ömer (r.a) rüyada ezan okunmasını görüp Peygamberimize (s.a.v) söylediler. Resûlullah (s.a.v) bunu beğenip namaz vakitlerinde okunmasını emir buyurdu. (*Buhârî, "İlim", 27; İbn Hişâm, I, 474-477, 505*).

ŞEMAILİ VE AHLAKI:

Hız. Ömer(r.a)'in şemaii hakkında kısaca şunlar söylenebilir: **Uzun boylu, iri cüsseli, sert mizaçlı, beyaz tenli, alnı geniş, bıyıkları uzun, saçları dökük ve gözlerinde bir nevi kırmızılık vardı.**

Ahlakından da şöyle bahsedecek olursak; **cesur ve yiğit, akıllı ve tedbirli, kanaatkar ve sabırlı, ibadet ehli ve zahid kısaca külli kemalat sahibiydi.** Sözünü dinletir, din işlerinin yerine getirilmesinde insanların tenkidinden çekinmez, hak uğrunda hiçbir hatır gözetmez ve

çevresindekilere sürekli iyilikte bulunurdu. Bütün yaşantısında Kitap ve Sünnet'in hükümlerini gözetmiştir. Bu yüzden onun hakkında “ **El vakkafü indel hak** (Hak mevzu bahis olunca hemen durup ona uyan)” denirdi. En mühim vasfı diye nitelendirebileceğimiz özelliği ise bütün işlerinde adaleti gözetmesiydi. Hatta O, tarihte adaletle ikiz olarak anılan bir insan olmuştur.

O, Peygamberi kendisine tam bir rehber ve önder olarak kabul etmiş, yaşadığı hayatı bütünüyle O'na benzetmiş; O'nun hayat tarzıyla bezenmiş eşsiz bir insandı. Roma'nın, Bizans'ın kapıları ona ardına kadar açılıp, ülkeler ve hükümdarlar kendisine bende olmayı kabul ederken dahi, onun hayat düzeninde zerre kadar değişiklik olmamıştı

Câhiliyede izzetli, onurlu Ömer, İslâmiyet'te de, vakârlı, ciddiyetli, gönül sahibi, azametli ve aziz Ömer... Birinde, oldukça sert, oldukça haşin ve istediğini yaptıran; öbüründe tevâzu kanatları yerlere kadar ve insanların ayağının altında; fakat kâfirlere, fâcirlere karşı azîm, cesim bir Ömer!.. Câhiliye devrinde ma'den olarak nasılsa İslâmiyet'te de öyle.

Hz. Ömer(r.a) bütün savaşlarda bulundu. Bedir ve Uhud savaşında devamlı Resûlullahın (s.a.v) yanında bulundu. Bedir savaşına Kureys'in bütün kabileleri iştirâk ettiği halde, Benî Adîy kabilesi Hz.Ömer (r.a)'in korkusundan savaşa iştirâk etmemiştir. Bu savaşa Hz.Ömer(r.a)'in kabilesinden sadece 12 kişi iştirâk etmiştir. Hz. Ömer(r.a) bu savaşta Kureys'in kumandanlarından olan dayısı Âs bin Hâşim'i kendi eliyle öldürmüştür.

Uhud savaşında ise Resûlullah(s.a.v)'in yanından bir an dahi ayrılmamıştır. Uhud'da müslümanları arkadan çevirmek isteyen müşrikleri geri püskürtmüş idi. Hendek savaşında hendeğin önemli bir yerini emrindeki askerlerle tutmuş, hücum eden düşmana mâni olmuştur. Hayberin fethinden sonra askerler arasında taksim edilen araziden kendine düşen kısmı vakfetti. Bu ilk vakıflardan biri oldu. Katıldığı seriyyeler dışında Resûl-i Ekrem(s.a.v)'in yanından hiç ayrılmayan Hz.Ömer(r.a) kumandanlığını

Resûlullah(s.a.v)'in yaptığı bütün savaşlarda, Hudeybiye Antlaşması, Umretü'l-kazâ ile Vedâ haccında bulundu.

Mekke'nin fethinde de bulundu. Mekke'nin fethinden sonra yapılan Huneyn savaşına katıldı. Tebük seferinde bütün malının yarısını orduya verdi. Hendek Savaş'ından sonra Peygamberimiz (s.a.v) Hz. Ömer(r.a)'in kızı Hz.Hafsa(r.anha)validemizle evlendi. Böylece Resûlullah(s.a.v)'in akrabası olmakla şereflendi. Veda Haccında da bulunan Hz.Ömer(r.a), Resûlullahın (s.a.v) vefâtından sonra Hz. Ebû Bekir(r.a)'e devamlı yardımcı oldu. Hz. Ebû Bekir(r.a)'in halife seçilmesinde ilk biât eden Hz. Ömer(r.a)'dir. Bundan sonra da her işinde halifeye yardım edip, vefâtına kadar O'nun hizmetinde bulundu. Üsâme ordusunun Suriye'ye gönderilmesinde, irtidat (dinden dönme) olaylarının önlenmesinde büyük hizmetler yaptı. Hz.Ebû Bekir(r.a) devrinin Beyt-ül-mal emîni, yani mâliye vekîli Hz.Ömer(r.a) idi.

Hudeybiye Antlaşması'nda yer alan, Resûl-i Ekrem(s.a.v)'in ve müslümanların o yıl umre yapamayacakları, müslüman olup Hz. Peygamber(s.a.v)'e sığınanların Kureysliler'e iade edileceği gibi şartları içine sindiremedi. Bu antlaşmanın Feth sûresinde “feth-i mübîn” olarak nitelendirilmesini de anlamakta güçlük çekti ve Medine'ye dönme kararını bir türlü kabul edemedi. Kendisini Hz. Ebû Bekir(r.a)ı ikna etti; daha sonra antlaşmanın sonuçlarını görünce bu tavrından dolayı pişmanlık duydu.

Resûlullah(s.a.v), Hayber'in fethinden sonra 7. yılın Şâban ayında (Aralık 628) Hevâzinliler'e karşı gönderdiği otuz kişilik müfrezenin başına Hz. Ömer(r.a)'i kumandan tayin etti. *(İbn Sa'd, II, 117; bk. Türebe Seriyesi)*

Mekke'nin fethinde İslâm ordusu henüz şehre girmeden Hz. Peygamber(s.a.v)'in çadırına gelen Kureyş reisi Ebû Süfyan'ın putları övdüğünü duyunca karşı çıktı ve onun müslüman olmasında rol oynadı. Fetihten sonra erkeklerden biat alan Resûl-i Ekrem(s.a.v) kendisi adına Kureyşli kadınlardan biat almasını ona emretti. Ayrıca Kâbe'deki resimleri imha vazifesini de yerine getirdi.(630) yılında Tebük

Gazvesi öncesinde ordunun teçhizi için malının yarısını bağışladı. (*İbn Sa'd, II, 142*).

Hız. Peygamber(s.a.v) rahatsızlığı sırasında oluşturduğu orduya Üsâme b. Zeyd(r.a)'i kumandan tayin etti ve Hız.Ömer(r.a)'i onun emrinde görevlendirdi. 11. yılın Safer ayının son haftasında (Mayıs 632) namaza çıkamayacak kadar rahatsızlığı artınca namazı Hız. Ebû Bekir(r.a)'in kıldırmasını emretti. Bir rivayete göre Hız. Âişe(r.anha)annemiz, babasının zayıf sesli ve çok hassas olup Kur'an okurken ağladığını söyleyerek namazı Hız. Ömer(r.a)'in kıldırmasını istemiş, hatta bunu Hız.Ömer(r.a)'e söylemiş, o da namaz kıldirmaya başlamış, ancak Resûl-i Ekrem(s.a.v) buna engel olmuştur (*İbn Hişâm, II, 652; İbn Sa'd, II, 217-226; III, 178-180*).

Hız. Peygamber(s.a.v), hastalığının şiddetlendiği bir sırada kâğıt ve kalem getirilip söyleyeceklerinin kaydedilmesini istemişti. Hız. Ömer(r.a)'in de aralarında bulunduğu bazı sahâbîler buna gerek olmadığını, Resûlullah(s.a.v)'in rahatsızlığının şiddetlenmesi yüzünden böyle bir talepte bulunduğunu, Allah'ın kitabı ve Hız. Peygamber(s.a.v)'in sünnetinin yeterli olduğunu söylemiş, bazıları ise aksi kanaat belirtmiş, bunun üzerine Resûl-i Ekrem(s.a.v), yanında tartışmamalarını söyleyerek kendisini yalnız bırakmalarını bildirmiştir. Tarihe "Vasiyetnâme" veya "Kırtâs Vak'ası" diye geçen bu olay (*Tecrid Tercemesi, I, 108-111; XI, 412-417*) bilhassa Şiîler tarafından Hız. Ömer(r.a) aleyhine kullanılmıştır. (*Fiğlalı, s. 18-22*).

Resûl-i Ekrem (s.a.v)'in vefatı sahâbîler arasında büyük bir üzüntü ve şaşkınlık meydana getirmiş, Hız. Ömer(r.a) Mescid-i Nebevî'de, "Resûlullah(s.a.v) ölmemiştir! Allah onu muhakkak ki tekrar gönderecek ve böyle söyleyen kimselerin ellerini ve ayaklarını kestirecektir!" sözleriyle duygularını ifade etmiş, onu ve diğer sahâbîleri Hız. Ebû Bekir(r.a) ikna etmiştir (*Buhârî, "Fezâilü aşhâbi'n-nebî", 5; İbn Hişâm, II, 655-656; İbn Sa'd, II, 266-272; Tecrid Tercemesi, XI, 26-28*).

Hız. Peygamber(s.a.v)'in vefatı üzerine ensarın Sakîfetü Benî Sâide'de toplanarak halife seçimi konusunu görüştüğini öğrenen Hız.Ömer(r.a) yanına Hız.Ebû Bekir(r.a)

ile Ebû Ubeyde b. Cerrâh(r.a)'ı da alıp oraya gitti. Hz. Ebû Bekir(r.a) onlara Hz.Ömer(r.a)'i veya Ebû Ubeyde(r.a)'yi halife seçmelerini teklif etti. Ancak Hz.Ömer(r.a) ve Hz.Ebû Ubeyde(r.a), o varken bu görevi üstlenemeyeceklerini belirterek Hz.Ebû Bekir(r.a)'e biat ettiler. Hz. Ömer(r.a) ertesi gün Mescid-i Nebevî'de bir konuşma yaparak müslümanlardan Kur'ân-ı Kerîm'e sarılmalarını ve Hz.Ebû Bekir(r.a)'e biat etmelerini istedi (*İbn Hişâm, II, 660*).

Hz. Ebû Bekir(r.a)'in hilâfeti döneminde Hz.Ömer(r.a) ona müşavirlik ve kadılık yaptı. Halife olunca Üsâme b. Zeyd(r.a) kumandasındaki orduya hareket emri veren Hz.Ebû Bekir(r.a), Hz.Ömer(r.a)'in Medine'de kalmasını istedi ve bunun için Üsâme(r.a)'den izin aldı (*İbn Sa'd, II, 190*).

Peygamberlik iddiasında bulunanlarla savaşma konusunda bir ihtilâf olmamasına rağmen zekât vermek istemeyen kabileler hakkında ashap arasında farklı görüşler ortaya çıktı. "Lâ ilâhe illallah" diyenlerle savaşmanın doğru olup olmayacağı hususunda Hz. Ömer(r.a)'in başlattığı tartışma Hz. Ebû Bekir(r.a)'in namaz kılmayı kabul edip zekât vermek istemeyenlerle savaşmanın şart olduğu konusunda farklı düşünenleri ikna etmesiyle son buldu.

Hz.Ömer(r.a) Medine'ye saldırmak isteyen âsilerin dağıtılmasını sağlayanlar arasında yer aldı. Peygamberlik iddia eden Tuleyha b. Huveylid üzerine bizzat yürümeye hazırlanan halifeyi Hz.Ali(r.a) ile birlikte bu kararından vazgeçirdi ve ordunun başına Hâlid b. Velîd(r.a)'in getirilmesini sağladı. Ticaret yapmayı sürdürmek isteyen Hz. Ebû Bekir(r.a)'e müdahale edip beytûlmâle bakan Ebû Ubeyde(r.a)'den ona maaş bağlattı. (*İbn Sa'd, III, 184-185; Abdülhay el-Kettânî, I, 134, 425*)

Hz.Ebû Bekir(r.a)'in müellefe-i kulûbdan iki kişiye tahsisat ayırmasına karşı çıkarak artık onlara ihtiyaç kalmadığını söyledi. Müseylimetülkezzâb ile yapılan Akrabâ savaşında (H.11-M. 632) hâfız sahâbîlerden bir kısmının şehid düşmesi üzerine Kur'an'ın toplanması konusunu Hz. Ebû Bekir(r.a)'e açtı. Resûl-i Ekrem(s.a.v)'in yapmadığı bir işi yapma hususunda tereddüt gösteren halifeyi ikna edip vahiy kâtiplerinin yazdığı dağınık haldeki âyet ve sûrelerin Zeyd b.

Sâbit(r.a) başkanlığında bir heyet tarafından bir araya getirilmesini sağladı. (*Buhârî, Fezâilü'l-Kurân,3*)

H. Ebû Bekir(r.a) Medine'den ayrıldığında veya hastalığında kendisine vekâlet etti (*İbn Sa'd, III, 186; Halife b. Hayyât, I, 102*)

H. 11-M.633 yılı hac mevsiminde emîr-i hac olarak görevlendirildi. (*İbn Sa'd, III, 177*). H. Ebû Bekir(r.a) namaza çıkamayacak derecede hastalanınca imamlık görevini Hz.Ömer(r.a)'e bıraktı ve onu yerine halef tayin etmek üzere Abdurrahman b. Avf, Saîd b. Zeyd, Osman b. Affân, Üseyd b. Hudayr(r.anhüm) gibi sahâbîlerle istişareye başladı. Bunlardan bazıları Hz. Ömer(r.a)'in sert mizacını ileri sürerek çekincelerini dile getirdiler. Halife görüşmelerini tamamladıktan sonra Hz. Osman(r.a)'ı çağırarak bu hususta bir ahidnâme yazdırıp mühürledi; yanına Hz.Ömer(r.a) ile Hz.Osman(r.a)'ı alıp Mescid-i Nebevî'ye gitti ve halka şöyle dedi: *“Sizin için halife seçtiğim kişiye razı olur musunuz? Bir yakınlığı tayin etmedim. Allah'a andolsun ki bütün gücümle düşünüp taşındım ve Ömer b. Hattâb'ı uygun buldum; onu dinleyin ve ona uyun” orada bulunanların hepsi olumlu cevap verdi.*****

H. Ebû Bekir(r.a)'in vefat ettiği gün (22 Cemâziyelâhîr H.13 / M.23 Ağustos 634) Hz. Ömer(r.a) Mescid-i Nebevî'de biat aldı. İlk iş olarak, kaybettikleri bölgeleri geri almak için harekete geçen Sâsânîler'e karşı halkı Irak cephesindeki mücahidlere yardıma çağırdı ve Ebû Ubeyd es-Sekafî(r.a)'yi 1000 kişilik bir birliğin başında Irak'a gönderdi. Ebû Ubeyd(r.a)'in Köprü Savaşı'nda şehid olması üzerine Sa'd b. Ebû Vakkâs(r.a)'ı kumandan tayin etti. Kâdisiye Savaşı'nı kazanan Sa'd(r.a)(H.15-M. 636) Sâsânî ordusunu takip ederek Medâin'i ele geçirdi (Safer 16 / Mart 637). Sâsânî kuvvetleri Celûlâ Savaşı'nda da yenilgiye uğratıldı (H.16-M. 637). Fetihlerin bu aşamasında Hz. Ömer(r.a), Sa'd b. Ebû Vakkâs(r.a)'a Hîre yakınlarında Kûfe'yi, Utbe b. Gazvân(r.a)'a da Basra'yı ordugâh şehir olarak kurmalarını emretti. Utbe b. Gazvân(r.a), İran'ın Ahvaz bölgesini fethetti (H.17-M.638); ancak bölge bir yıl sonra

tekrar Sâsânî ordusunun eline geçti. Nu'mân b. Mukarrin(r.a)'e yardım için gelen ordu çetin bir mücadeleden sonra Tüster'i fethetti (H.20-M.641). Celûlâ ve Hulvân'ın ardından Sûs, Hûzistan ve Musul'u ele geçiren müslümanlar Nihâvend zaferiyle Irak'ın fethini tamamladı (H.21-M.642).

Hiz. Ömer(r.a), Bizans İmparatorluğu'na karşı Suriye cephesindeki savaflara da ara verilmeden devam edilmesini emretti. Hiz. Ebû Bekir(r.a) döneminde kazanılan Ecnâdeyn zaferinden (13/634) sonra Hiz. Ömer devrinde yapılan Fihl Savaşı'nda müslümanlar Bizans kuvvetlerine büyük zayıat verdirdiler (28 Zilkade 13 / 23 Ocak 635). Mercüssuffer'de yenilip Dimaşk'a sığınan Bizans askerlerini takip ederek şehri kuşatıp fethettiler (Receb 14 / Eylül 635). Aynı yıl Mercürrûm Savaşı'nı da kazandılar. Bu sırada Ba'lebek, Humus ve Hama şehirleri de ele geçirildi. Müslümanların bu başarıları üzerine Bizans İmparatoru Herakleios hristiyan Araplar'ın ve Ermeniler'in katıldığı büyük bir ordu hazırladı. Ancak Bizans ordusu Yermük Muharebesi'nde ağır bir yenilgiye uğradı (12 Receb 15 / 20 Ağustos 636) ve bölgedeki bütün şehirler müslümanların eline geçti. H.16 –M.637) yılında Şeyzer, Kinnesrîn, Halep, ardından Antakya, Urfa, Rakka ve Nusaybin kısa aralıklarla müslümanlara teslim oldu. Öte yandan Filistin'in fethine devam edildi ve Kudüs kuşatıldı. Patrik Sophronios şehrin anahtarlarını o sırada inceleme ve görüşmelerde bulunmak için Suriye'ye gelen ve Câbiye'de bulunan Hiz. Ömer(r.a)'e teslim etmek istediğini belirtti. Halife bizzat Kudüs'e giderek halka eman verip kendileriyle bir antlaşma yaptı (17/638). Daha sonra Filistin'in sahil şehirleri başta olmak üzere diğer yerleşim yerleri fethedildi. Hiz. Ömer(r.a) sahillere yakınlığı dolayısıyla tehlike oluşturan Kıbrıs'ın fethine deniz seferinin zorluğunu düşünerek izin vermedi. Ancak Suriye ve Filistin'de mağlûp olan bir kısım Bizanslı kumandan ve askerlerin Mısır'a kaçtığını ve Mısır'ın fethinin gerekli olduğunu söyleyen Amr b. Âs(r.a)'ın görüşünü benimseyerek Mısır'ın fethini emretti. Mısır'ın fethi üç yılda tamamlandı (H.19-21-M.640-642). Bu arada Hiz. Ömer(r.a) diğer deniz seferlerine ve bunun için bir donanma kurulmasına

müsaade etmedi. Onun bu kararında gemilerin batmasıyla sonuçlanan iki teşebbüsün etkisi bulunmaktadır .(*İbn Sa'd*, III, 284-285; *Belâzürî, Fütûh*, s. 181, 476, *Abdülhay el-Kettânî, I*, 547-549).

Sonuçta İslâm orduları onun zamanında Sâsânî İmparatorluğu'na tâbi Irak, İran ve Azerbaycan ile Bizans İmparatorluğu'na tâbi Suriye, el-Cezîre, Filistin ve Mısır'ı İslâm ülkesine kattılar. Gerçekleştirilen fetihler sonucu ele geçirilen ganimetlerde büyük bir artış oldu. Hz. Ömer(r.a), müslümanlarla gayri müslimlere ait yeni ortaya çıkan çeşitli problemleri ve ihtiyaçları görerek bunların halledilmesi yolunda düzenlemelere teşebbüs etti. Bu düzenlemelere, kazanılan ganimetlerle İslâm'ın eline geçen bu çok büyük coğrafyada yaşayan başka dinden insanlar ve onların sahip oldukları toprakları ele alarak başladı. Ganimet ve toprak meseleleri yanında müslümanların Suriye'de yerleşimi hususunu görüşmek üzere Safer H.16 –M.Mart 637) tarihinde bazı sahâbîlerle birlikte Câbiye şehrine gitti. Suriye'deki bütün valilerin katıldığı toplantıda gelirlerin taksiminde göz önünde bulundurulacak esasları ortaya koydu ve müslümanların gayri müslimlerle münasebetlerinde dikkat edecekleri hususlara işaret etti. Bu sırada Kudüs'ü teslim alan Hz. Ömer(r.a) bütün kumandan-valilerle istişarelerde bulundu. Bizans'tan gelecek saldırıların önlenmesi için Câbiye'deki ordugâhın dağıtılarak iki ayrı cephede savunma hatlarının kurulmasını kararlaştırdı ve mevcut şehirlere yerleşilmesini istedi. H.17 –M.638) veya H.18 –M.639) yılında Amvâs'ta çıkan veba salgını buradan Suriye'nin çeşitli yerlerine yayıldı. Bu salgında başta Ebû Ubeyde b. Cerrâh(r.a) olmak üzere birçok sahâbî ile 25.000'e yakın kişi öldü.

H.20 –M.641 yılında Hayber ve çevresindeki yahudileri Arap yarımadası dışına çıkaran Hz. Ömer(r.a) daha sonra Hayber'e giderek bu bölgedeki toprakların durumunu inceledi. (*İbn Sa'd, II, 114; Belâzürî, Fütûh*, s. 25, 28) Barış veya savaş yoluyla alınmalarına ve Hz. Peygamber(s.a.v)'in yaptığı taksimata göre bu toprakların sahiplerine verilmesini istedi. Topraklardan beytül-mâl hissesi olarak Resûl-i Ekrem(s.a.v)'in hanımlarına düşen paylar hususunda kendilerini serbest

bıraktı; bir kısmı toprağı, bir kısmı gelirini almaya karar verdi. Fedek toprakları yarısı Hz. Peygamber(s.a.v)'e ait olmak üzere barış yoluyla ele geçirilmişti. Hz. Ömer(r.a) bu toprakların fiyatını tesbit ettirdi. Yarısının karşılığını Fedekliler'e ödedikten sonra onları da diğerleriyle birlikte Suriye tarafına sürdü. Aynı tarihte Necranlı hıristiyanları da Kûfe taraflarındaki Necrâniye'ye gönderdi. Mallarını satın alarak mağdur olmalarını önledi. Ayrıca gittikleri yerde kendilerine geniş topraklar verilmesini, bu topraklardan bir süre vergi alınmamasını, daha sonra Hz. Peygamber(s.a.v) ile yaptıkları anlaşmaya uygun biçimde cizye vermeye devam edilmesini valilerinden istedi.

Hz. Ömer(r.a)'in Şahsiyeti

Hz. Ömer(r.a)'in, şahsi hayatı oldukça sadeydi. **Hz. Ömer(r.a)** Bizans ve İrana karşı büyük ordular sevk eden ve onları tarihlerinde pek nadir tattıkları sürekli yenilgilerle perişan eden güçlü ve muktedir bir devletin başkanıdır. Ama o buna rağmen yamalı elbiseler, eskimiş sarık ve yırtık ayakkabılarla hayatını sürdüren bir kişidir. O, bazen dul bir kadına su taşırken görülür, bazen de günün yorgunluğunu hafifletmek için mescidin çıplak zemini üzerinde uyuduğuna şahit olunurdu. Medine'den Mekke'ye çok sayıda yolculuk yapmış olduğu halde hiç bir zaman yanına çadır almamış ve yolda, bir çarşafı dalların üzerine gererek basit bir şekilde dinlenmeyi tercih etmiştir.

Hz.Ömer(r.a) geçimini ticaretle temin ederdi. Bunun yanında Peygamberin (s.a.v) Medine'de ona bazı tarlalar verdiği de bilinmektedir. Hayberin fethini müteakip burada ele geçirilen araziler, savaşa katılanlar arasında taksim edilmişti. Ancak, *Hz. Ömer(r.a)* kendi payına düşen araziye vakfetmiş ve bir vakıf şartnamesi de düzenlemişti Bu arazi satılamaz, hibe edilemez ve miras yolu ile sahip olunamaz geliri fakirlere, akrabaya, kölelere Allah(Azze ve Celle) yolunda, yolcu ve misafirlere harcanacaktır. Vakfı yöneten kişinin ölçülü olarak yemesinde ve yedirmesinde bir sakınca yoktur. İslam'da ilk vakıf olayı budur. Halife olduktan sonra, devlet işleriyle uğraşmasından dolayı kendi iâşesinin temini için Ashaba

müracaat etmiş Hazreti Alinin teklifine uyularak ona ve ailesine normal ölçülerde devlet malından geçim imkanı sağlanmıştı.

Hicri 15 yılında Müslümanlara maaş bağlandığı zaman, ona da ileri gelen Ashaba verilen miktarda, beş bin dirhem maaş tayin edilmişti. Ancak onun günlük gideri çok mütevazı meblağdı. Hz.Ömer(r.a), yemek olarak genellikle şunları yedi Ekmek buğdaydan olduğu zaman kepekli, bazen et, süt, sebze ve sirke. Hz. Ömer(r.a)'ın halifelik dönemi birçok yeniliğe sahne oldu. Onun zamanında ülke, yönetim birimlerine ayrıldı. Valiler ve Halifeye bağlı olarak kadılar atandı. İlk kez adalet işlerinde kadıların görevlendirilmesiyle, yönetim ve adalet işleri birbirinden ayrıldı. Hicri takvimin uygulamaya konulması, devletin önemli sorunlarının görüşüldüğü bir meclisin ve devlet hazinesinin oluşturulması yine bu yıllarda gerçekleşti.

Hz.Ömer(r.a) çok âdil, âbid, çok merhametli, aşağı gönüllü olup, fakirlerle yaşar idi. Diğer bir hizmeti de müslümanların artmasıyla küçük gelmeye başlayan Mescid-i Harâm'ı ve Mescid-i Nebevî'yi genişletip tamir ettirmesidir. Mescid-i Haram etrâfına da duvar çekti.

Hz. Eslemî(r.a), Beyt-ül-mala bakmağa memur etmişti. Eslemîden, Hz.Ömer(r.a) Beyt-ül-maldan birşeyler alıyor mu? Diye sordular. İhtiyacı olduğu zaman borç alır, eline geçince öder, dedi.

Hz.Ömer(r.a), kuru arpa ekmeği yer, kalın kumaşlardan elbise giyerdi. Zamanında çok fetihler oldu. O'nun zamanında sekizbin câmide Cum'a namazı kılınıyordu. Her nereye asker gönderse, zafer bulup, sağ sâlim olarak ganîmetle dönerdi. Ordusunun mağlup olduğu görülmemiştir. Çünkü çok hazırlıklı, tedbirli ve adâletli hareket ederdi. Bu şanı, şöreti O'nun yemesini içmesini değiştirmede. Mübârek, kalbine kibir gelmedi, büyülenmedi. Sonu üzüntü, pişmanlık olan iş yapmadı.

Kudüs'e giderken deveye kölesi ile nöbetleşe biniyordu. Şehre girerken deveye binme sırası kölesine geldiği için devenin önünde yürüyordu. Kuvveti, adâleti, askerleri üç

kıta'yı titreten İslâm halifesini görmeye gelenleri hayrette bırakmıştı. Kudûse geldiğinde orada bir hutbe okudu ve buyurdu ki: *“Hamd ve sena Allah’u Teâlâ’ya mahsûstur. O her şeye kadirdir, dilediğini yapar. Allahü teâlâ, bizi İslâm dîni ile şerefli kıldı. Muhammed aleyhisselâm ile doğru yolu gösterdi. Bizden dalâleti, sapıklığı kaldırdı. Buğz ve adavetten, ayrılık ve tefrikadan uzaklaştırdı. Ey müslümanlar, bu büyük ni’mete hamd ediniz. Zira böyle yapmamız, ni’metin artmasına sebep olur. Allahü teâlâ, Kur’ân-ı kerimde buyuruyor ki: “Ni’metlerimin kıymetini bilir, emrettiğim gibi kullanırsanız, onları arttırırım. Kıymetini bilmez, bunları beğenmezseniz, elinizden alır, şiddetli azâb ederim” Yine buyuruyor ki: “Allah’ın hidâyet ettiği kimse, o, doğru yol üzeredir. Şaşırttığı kimse için de, asla doğru yolu gösterici bir yardımcı bulamazsın” (Kehf 17). Sizlere kendisinden başka her şey fânî olan, kendisi Bâkî olan, Allahü teâlâdan korkmanızı tavsiye ederim. O’na itaat eden evliyâsından olur. O’na isyan edenin ahireti yok olur. Ey insanlar mallarınızın zekâtını veriniz, böylece kalblerinizi ve nefislerinizi temizlersiniz. Allah’tan başka hiç bir mahlûktan karşılık ve teşekkür beklemeyiniz. Öğütlerimi iyi anlayınız. Akıllı olan dinini muhafaza eder. Sa’îd olan başkasının nasîhat ve öğüdünü kabûl eder. İslâmiyete, Resûlullah’ın sünnetine yapışınız. Kur’ân-ı kerim’in emirlerine uyunuz. Zira O’nda dertlere deva ve sevâb vardır.”*

H.z.Ömer(r.a) öyle adâletli idi ki, kendi oğlu günah işleyince, Allah’u Teâlânın emri kadar had vurulmasını emretti. Ölünceye kadar bütün İslâm âleminin Resûlullah’ın (s.a.v) zamanındaki gibi huzûr, safa ve rahatlık içinde yaşamasını temin etti.

VEFATI:

Birgün Kab el Ahbar geldi ve H.z. Ömer(r.a)’e,” Ey müminlerin emiri Günlerini say, üç gün sonra bir kölenin elinden ecel şerbeti içeceksin dedi. H.z.Ömer(r.a):” Nereden biliyorsun? Deyince.

“Tevrat’ta yazıyor “diye cevap verdi.

H. Ömer(r.a), H.23 –M.644) yılı haccını eda edip Medine'ye döndüğü günlerde, Mugîre b. Şu'be'nin Basra valisi iken edindiği kölesi Ebû Lü'lüe Fîrûz en-Nihâvendî efendisinin kendisinden fazla ücret aldığını söyleyerek bunun azaltılmasını istedi. Halife onun demircilik, marangozluk ve nakkaşlık yaptığını öğrenince Mugîre'nin kendisinden aldığı ücretin fazla olmadığını bildirdi. Bunun üzerine Ebû Lü'lüe ertesi gün sabah namazında hançerle Hz. Ömer(r.a)'i yaraladı ve müslümanların elinden kurtulamayacağını anlayınca kendini öldürdü. Hz. Ömer(r.a), yaralı olduğu hâlde eve gelerek, oğlu Abdullah(r.a)'a katili aramasını söyledi. Sonra bir tabip çağrıldı. Fakat bunun bir faydası olmadı

Sabah Namazını Hz. Abdurrahman b. Avf (r.a.) kıldırıldı. Namazı müteakip bütün cemaat Hz. Ömer (r.a.)'in evine dolmuştu, Hz. Ömer(r.a) uzanmış upuzun yatıyordu. Herkes başucundaydı ve hıçkırıklar boğazlarda düğümleli kalmıştı. Doktorun "Ya Ömer (r.a)! Vasiyetini yap" dediğini duyunca bir anda içeride bir feryad u figan koptu. Herkes ağlıyordu. Hz. Ömer (r.a), **"Ağlamayın! Ağlayacak olan yanımdan çıksın. Siz Allah Resulü'nün, 'Ehlinin ağlamasıyla ölü eziyet çeker' dediğini duymadınız mı"** diyerek onların ağlamasına mani olmaya çalıştı. Hz. Ömer(r.a), İbn Abbas(r.a)'a "Bakın bakalım beni vuran kimdir" diye sordu. Gelen habere göre onu Muğire b. Şu'be'nin kölesi Firuz hançerlemişti. Hz. Ömer(r.a) bunu öğrenince "Allah'a hamd olsun ki beni bir Müslüman eliyle öldürtmedi" dedi. Bir ara daldı. Başucunda duran oğlu Abdullah(r.a), gözlerini babasından bir an ayırmıyordu. Hz.Ömer(r.a)'de bir düşünce hem de yüreğini dağlayan bir düşünce vardı. Ve gözlerini açarak ümitsiz bir ifadeyle: **"Oğlum! Git, Aişe'ye benden selam söyle. Fakat sakın, Emiru'l-mü'minin'in selamı var, deme. Zira şu anda ben mü'minlerin emiri değilim. Ona, "Ömer senden, acaba iki arkadaşıyla beraber yatmasına müsaade eder misin" diye izin istiyor de."**

İbn Ömer (r.a) babasının emrini yerine getirmiş ve Hz. Aişe(r.anha)validemizin evine gelmişti. Onu bir köşede

oturmuş ağlıyor buldu. Resûl-i Ekrem (s.a.v)'in hücreğine onun ayağının dibine defnedilmek için izin istedi. Babasının arzusunu söyleyince Hz. Aîşe(r.anha) validemiz, "Vallahi orayı ben kendim için düşünmüştüm. Fakat bugün Ömer'i nefsime tercih ederim" dedi. İbn Ömer (r.a.) bu müjdeli haberle dönüp babasını müjdeleyince Hz. Ömer(r.a) birden rahatlayıverdi. Ve dudaklarından şu cümle döküldü: **"Vallahi işte benim derdim buydu."** Çok kereler gözünü açamayacak kadar halsizleşiyordu. Başındakiler ne yemek ne de su teklifiyle onu uyandıramıyorlardı. Fakat içlerinden birisi **"Ömer namaz vakti geçiyor"** dediği an Hz. Ömer(r.a) birden ayağa fırlıyor **"Namaz! Namazsız adamın İslam'dan nasibi yoktur"** diyor ve namazını eda edip tekrar uzanıyordu.

İşte Hz. Ömer(r.a)'in namaza olan iştiağı bu ölçüdeydi. Namaz dendiğinde akan sular duruyor ve bütün acılarına rağmen namazını ihmal etmiyordu.

Halife ölüm döşeginde iken kendisine yerine birini bırakması teklif edilince aşere-i mübeşşereden altı kişilik şûranın toplanarak üç gün içerisinde aralarından birini halife seçmelerini istedi; oğlu Abdullah(r.a)'ı da halife seçilmemek şartıyla bu heyete dahil etti. Namazı kıldırmak üzere Suheyb b. Sinân(r.a)'ı, şûra üyelerini toplamak üzere Mikdâd b. Esved(r.a)'i, seçim gerçekleşinceye kadar heyetin rahatsız edilmemesini sağlamakla da Ebû Talha el-Ensârî(r.a)'yi görevlendirdi.

Hz. Ömer(r.a) üç gün sonra vefat etti (26 Zilhicce 23 / 3 Kasım 644 Çarşamba günü). Hz. Ömer(r.a)'de şehid edildiğinde , Resûlullah(s.a.v) ve Hz. Ebu Bekir(r.a) gibi atmış üç yaşında idi.Cenaze namazını Suheyb b. Sinân(r.a) kıldırdı. (İbn Sa'd, III, 367)

Her haliyle dost ve düşmanın hayran kaldığı adâleti dillere destan olan Hz.Ömer(r.a)'in vefâtı Ashâb-ı kiramı ve diğer müslümanları son derece üzdü, mahzûn etti. Hz.Ömer(r.a) şehîd olunca Abdullah İbni Ömer(r.a), Sahâbe-i kirama dedi ki: (ilmin onda dokuzu, Ömer (r.a) ile beraber öldü). Bazılarının bu sözü anlamayarak durakladıklarını görünce (ilimden maksadım Allah'u Teâlâyı bilmektir. Diğer

bilgiler değildir.) dedi. Peygamberlerden sonra insanların en üstünü Hz.Ebû Bekir(r.a)’dır. Ondan sonra Hz.Ömer(r.a)’dır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: “Cebrâil (aleyhisselâm) bana gelip dedi ki: “Ömer(r.a)’ın ölümü üzerine bütün İslâm âlemi ağlayacaktır.”

Hz.Ömer(r.a) çeşitli Hadîs-i şeriflerle meth edildi. ***“Ben Peygamberlerin sonuncusuyum. Benden sonra Peygamber gelmeyecektir. Eğer benden sonra peygamber gelseydi, Ömer elbette peygamber olurdu.”*** Hadîs-i şerîfi yüksekliğini anlatmaya yetişir. Fazîletini, üstünlüğünü ve kıymetini bildirmek için hakkında din âlimleri ve müslüman olmayan kimseler tarafından ciltlerle kitap yazıldı.

Hz.Ömer(r.a)’i metheden hadîs-i şerîflerin çoğunu Hz.Ali(r.a) bildirmiştir. O’nu metheden hadîs-i şerîflerden bir kısmı şunlardır: Hz.Ömer(r.a), Umre için Resûlullahtan(s.a.v) izin isteyince Resûlullah(s.a.v): ***“Yâ ahi! (Ey kardeşim) duânda bizi de unutma!”*** buyurdu.

Hz.Ömer(r.a) îmân ettiği gün, Cebrâil aleyhisselâm geldi ve “Melekler birbirlerine Ömer’in Müslüman olduğunu müjdelediler” dedi.

“Ömer Cennet ehlinin ışığı ve İslâm’ın nûrudur.”

“Allah’u Teâlâ, hakkı Ömer’in diline ve kalbine yerleştirmiştir.”

“Şeytan, Ömer İbni Hattab’ı gördüğü zaman, heybetinden yüzüstü yere düşer.”

“Şu dört kişiyi ancak münâfık olan kimse sevmez: Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali.”

Hz.Ömer(r.a) bütün ilimlerde Ashâb-ı kirâm’ın ileri gelenlerinden idi. Tefsîr ilminde çok yüksek idi. Kur’ân-ı kerîmin tefsîrini bizzat Resûlullah(s.a.v)’tan dinlemiş ve öğrenmiştir. Peygamber(s.a.v) Efendimizin devrinde de kadılık yapardı. Ashâb-ı kirâm’ın müşkillerini hallederdi. Kur’ân-ı kerîm’in birçok âyeti, O’nun ictihâdına uygun olarak nâzil olmuştur. Hz. Ömer(r.a) fıkıh ilmine çok büyük hizmet etmiştir. Fıkıh usûlünün birçok kaidelerini tesbit etmiş, Resûlullah(s.a.v)’ın sünnetlerini itina ile tesbite çalışmış, kendisinden rivâyet edilen fetvâların adedi, binlere ulaşmıştır.

Bu fetvâların 1000 kadarı fıkhn mühim meselelerinin temelini teşkil etmiştir.

Hız.Ebû Bekir(r.a) zamanında açıklanmamış meselelerin hepsini bir icmâya bağlamıştır. Bunlarda hiçbir şüphe bırakmadı. Hız.Ömer(r.a)'in bildirmediğı meselelerde, o günden bu güne kadar söz birliğı olmadı. Hız.Ömer(r.a)'in icmâ husûsundaki bu gayreti, kıyâmete kadar gelecek İslâm âlimlerini güç durumdan kurtarmıştır.

Dört hak mezhebin hiç ihtilaf etmedikleri fıkhn ilmine dair bilgiler, Hız. Ömer(r.a) zamanında icma edilen meselelerdir. Hız.Ömer(r.a), Peygamber(s.a.v) Efendimizin hadîs-i şerîflerine en iyi vâkıf olanlardan idi. Hadîs-i şerîf rivâyetinde çok titiz davranırdı. Resûlullah(s.a.v)'a isnadı kuvvetli bir delil ile sabit olmayan hadîs-i şerîf ile amel etmezdi.

Bu sebeple Hız.Mu'âviye(r.a) buyurdu ki: ***“Ömer bin Hattab'ın bildirdiğı hadîslere iyi sarılınız. Çünkü O, Resûlullah'ın söylemediğı şeylerin hadîs diye nakledilmemesi için insanları korkutmuştur.”***

Hız. Ömer(r.a) kaynaklarda uzun boylu, gür sesli ve heybetli bir kişi olarak tasvir edilir. Birçok kadınla evlenen Hız. Ömer(r.a) ilk evliliğini Zeyneb bint Maz'ûn el-Cumahiyye ile yaptı. Abdullah(r.a)ve Hafsa(r.anha) bu evlilikten doğan çocuklarıdır. Câhiliye döneminde evlendiğı Müleyke bint Amr ve Kureybe bint Ebû Ümeyye'yi İslâmiyet'i kabul etmedikleri için müşrik kadınlarla evlenmeyi yasaklayan âyet (***el-Mümtehhine Suresi,10***) doğrultusunda boşadı. Başka evlilikler de yapan Hız. Ömer(r.a) son evliliğini H.17 –M.638) yılında Hız. Ali(r.a) ve Hız.Fâtıma(r.anha)'nın kızları Ümmü Külsûm(r.anha) ile yaptı. Hız. Ömer(r.a)'in bu evliliğıyle Resûl-i Ekrem(s.a.v)'le akrabalık kurma amacı taşıdığı bilinmektedir.

Aşere-i mübeşşereden olan Hız. Ömer(r.a) aynı zamanda vahiy kâtiplerinden ve Resûlullah(s.a.v)'ın en yakın sahâbîlerdendir. Kızı Hafsa(r.anha) ile Hız. Peygamber(s.a.v)'in evlenmesi (H.3-M. 625) onların bu dostluğunu daha da pekiştirmişti.

Resûl-i Ekrem(s.a.v) kendisiyle birçok konuda istişare ederdi. Onun bazı görüşlerinin nâzil olan âyetlerle teyit edildiği görülmektedir. **“Muvâfakât-ı Ömer”** denilen bu âyetler arasında şarabın kesin biçimde haram kılınması (el-Bakara Suresi,219), Hz. Peygamber(s.a.v)’in evine gelen kimselerle hanımlarının perde arkasından konuşmasının daha uygun olacağı (el-Ahzâb Suresi,53), Kâbe’deki Makâm-ı İbrâhim’in namazgâh ittihaz edilmesi (el-Bakara Suresi,125) ve münafıkların reisi Abdullah b. Übey b. Selûl’ün cenaze namazının kılınmaması gerektiği (et-Tevbe Suresi,84) gibi hususlar örnek olarak zikredilebilir (*Muvâfakât-ı Ömer için bk. Tecrid Tercemesi, II, 346-353; XI, 46-50; İmâdî, s. 19 vd.*). Hz. Ebû Bekir(r.a) ile birlikte “şeyhayn” diye anılmış ve bazı fakih sahâbîler onların ittifak ettikleri hususları diğer sahâbîlerin görüşlerine tercih etmiştir.

Hz. Ebû Bekir(r.a) Medine’de kazâ işlerinin başına onu getirmişti. Resûl-i Ekrem(s.a.v) onun hakkında, **“Allah, gerçeği Ömer’in lisanı ve kalbi üzere yarattı”** (Tirmizî, “Menâkıb”, 18)

“Allah’ın emirleri konusunda ümmetimin en kuvvetlisi Ömer’dir”; **“Muhakkak ki şeytan senden korkar, yâ Ömer!”** demiş, **“Ey Allahım! Ömer’in kalbinden haset ve hastalıkları çıkar ve onu imana tebdil et”** şeklinde dua etmiştir. (Müsneâ, IV, 336; Müslim, “İmân”, 69)

Hz. Ömer(r.a), **“Sana vâiz olarak ölüm yeter ey Ömer!”** ifadesini mührüne kazıtmış, kendisini malıyla ve canıyla Hz. Peygamber(s.a.v)’in yoluna adanmıştır.

Hz. Ömer(r.a)’in en meşhur lakabı “Fârûk”tur. **“Hak ile bâtılı birbirinden ayıran”** anlamındaki bu lakabı kendisine Hz. Peygamber(s.a.v)’in, müslümanların veya Ehl-i kitabın vermiş olduğuna dair rivayetler bulunmaktadır. (İbn Sa’d, III, 270-271; Abdüsselâm b. Muhsin Âl-i İsâ, I, 78-80; ayrıca bk. FÂRÛK)

İslâm tarihinde “emîrü’l-mü’minîn” tabiri ilk defa Hz. Ömer(r.a) için kullanılmıştır. Sünnî ulemâsı, onun Hz. Ebû Bekir(r.a)’den sonra müslümanların en faziletlisi ve hilâfet makamına en uygun sahâbî olduğunda ittifak etmiştir. Şîî ulemâsı ise Hz. Ali(r.a)’nin hilâfetiyle ilgili ilâhî emir

bulunduğunu, Hz. Ömer(r.a)’ın Ebû Bekir(r.a) ve Ebû Ubeyde(r.a) ile birlikte bu emre muhalefet ettiğini ve Resûlullah(s.a.v)’in cenazesi henüz ortada iken hilâfeti Hz. Ali(r.a)’den gasbettiğini ileri sürmüş, Hz. Ebû Bekir(r.a)’ın Ömer(r.a)’i halife tayin etmesini de eleştirmiştir. Küfür ve hakarete varan tutum ve davranışlarda bulunmuşlardır.

Sünnî kaynaklarında Hz. Ebû Bekir(r.a)’ın yaptığı istişarelerden sonra Hz.Ömer(r.a)’i yerine bırakmayı kararlaştırdığı, Hz. Ömer(r.a)’ın başarılı yönetiminin bu tayinin ne kadar isabetli olduğunu gösterdiği belirtilir. Hz. Ali(r.a), Hz.Ebû Bekir(r.a)’ın Hz.Ömer(r.a)’i halife olarak bırakmasına karşı çıkmamış, ona ilk gün biat edenler arasında yer almış, onu desteklemiş ve onun yardımcısı olmuştur. Hz. Ömer(r.a) de, “Ali(r.a) olmasaydı Ömer(r.a) helâk olurdu” diyerek bir gerçeği ifade etmiştir.

Hz. Ömer(r.a) sert mizaçlıydı. Onun bu özelliğini Resûl-i Ekrem(s.a.v), “Ümmetimin içinde ümmetime en merhametli Hz.Ebû Bekir(r.a), Allah’ın emri konusunda en şiddetlisi Hz.Ömer(r.a)’dir” sözüyle dile getirmiştir. (*Abdülhay el-Kettânî, II, 295*)

Hz. Ömer(r.a) kadınlara karşı da çok sertti. Ancak rabbinden korkması ve âhirette yaptıklarından hesap vereceğine dair olan kesin inancı şahsî özellikleri arasında mesuliyet duygusunu ön plana çıkarmış, mesuliyet duygusu onu sert ve haşin davranışlardan uzak tutmuştur. Ayrıca Hz. Ebû Bekir(r.a) döneminde Medine’deki kazâ işlerinin başında bulunarak tecrübe kazanmış, adalet sahasında gerçekleştirdiği icraatıyla insanlık tarihine geçmiştir.

Onun hakkında Hz. Âişe(r.anha)’nin, “Hz.Ömer(r.a) anılınca adalet anılmış olur, adalet anılınca Allah(c.c) anılmış olur, Allah(c.c) anılınca da rahmet iner” dediği nakledilir.

Halifeliği süresince beytül mâlden ihtiyacı dışında hiçbir şey almamaya dikkat etmiş, sıradan bir Kureysli gibi yaşamış ve Hz. Ali(r.a)’nin bu konudaki tavsiyelerine uymuştur. (*Ebû Yûsuf, I, 125-126*).

Kaynaklarda zâhidâne bir hayat sürdüğü uzun uzun anlatılmaktadır. Hz. Ömer(r.a) kul hakkına riayet hususunda

çok hassas davranmıştır. Onun bu hassasiyeti kendisinden sonra iş başına gelecek halifeye zimmîlerin hukukuna riayet edilmesi ve onlara verilen taahhütlere uyulmasına dair vasiyetinde görülür. Savaşlarda müslümanların zarara uğramaması için gerekli tedbirleri alır, valilere de bu doğrultuda emirler verirdi. Onun savaşları Medine’den takip ettiği ve gelişmelere odaklanmış olduğu görülmektedir. Medine’de hutbe okurken İran cephesinde savaşmakta olan kumandanı *Sâriye(r.a)’ye*, “*Ey Sâriye! Dağa çekil, dağa!*” diye hitap ettiği ve kumandanının bunu duyarak emri yerine getirip ordusunu kurtardığı rivayet edilir. (Taberî, I, 2700-2703)

Resûlullah(s.a.v) onun hakkında: “*Sizden önceki toplumlarda Allah’ın kalplerine ilham verdiği kimseler vardı. Eğer benim ümmetimde de böyle kimseler varsa -ki şüphesiz vardır- muhakkak Ömer de onlardandır*” demiştir. (Buhârî, “Fezâilü aşfâbi’n-nebi”, 6).

Hz. Ömer(r.a) toplumu ilgilendiren bir konu ortaya çıkınca halkı Mescid-i Nebevî’ye çağırır, iki rek’at namaz kıldıktan sonra minbere çıkıp konuyu halka açardı. (Taberî, I, 2574).

Halkın soru sormasına ve haklarını aramasına imkân tanır, kendisinin eleştirilmesini isterdi. Emir bi’l-ma’rûf nehiy ani’l-münker esasına bağlı kalarak halifelik vazifesini yerine getirmekte çok büyük hassasiyet gösteren Hz. Ömer(r.a) bütün emir ve yasakları önce kendi şahsında uygular, halka verdiği emirleri aile mensuplarına da söyleyerek bunlara riayet edilmesini isterdi. Hz. Ömer(r.a) namaz kıldırmak, hutbe okumak, fey ve zekâtları toplamak, mâbedlerin yapımı ve bakımıyla meşgul olmak, ramazan ayının başını ve sonunu ilân etmek, hac farızasının yerine getirilmesi için tedbir almak ve haccın idaresini üstlenmek gibi görevleri de yerine getirirdi. Abdurrahman b. Avf(r.a)’ı emîr-i hac tayin ettiği hilâfedinin ilk yılı hariç hac farızasını bizzat kendisi idare etmiş, son haccında Resûl-i Ekrem(s.a.v)’in hanımlarını da beraberinde götürmüş, halifeliği döneminde ayrıca üç defa umre yapmıştır. (İbn Sa’d, III, 177, 279, 283-284)

H. Ömer(r.a), divan defterlerini yanına alarak Medine çevresindeki insanların atıyyelerini evlerine gidip bizzat kendisi dağıtırdı. Gündüzleri çarşı pazarda, geceleri de Medine sokaklarında dolaşıp asayiş kontrol eder, ihtiyaç sahiplerini gördüğünde kendisi beytûlmâlden yiyecek taşırdı. Her cumartesi günü Medine'nin dışında Âliye yöresine gider, güç yetiremeyecekleri işlerde çalıştırılan kölelerin yükünün hafifletilmesini sağlardı. Aynı şekilde hayvanlara fazla yük yükletilmesine müdahale ederdi. (*Abdülhay el-Kettâni, I, 428-429*)

Valilerine yazdığı mektup ve emirnâmelerden birer nüshanın saklanması istediğinden Dîvânü'l-inşâ'nın kurucusu kabul edilmiştir. H.18 –M.639 yılındaki kıtlıkta ihtiyaç sahipleri Zeyd b. Sâbit(r.a) tarafından belirlenmiş ve beytûlmâlde bulunan bütün hububat ve yiyecekler kendilerine dağıtılmıştır. Kendisi de her gün yirmi deve kestirerek ihtiyaç sahiplerine dağıtmış, kıtlık yılında ihtiyaç dolayısıyla hırsızlık yapmak zorunda kalanlara ceza uygulamamıştır.

Zühre, Nâbiga ve Abde gibi tanınmış şairlerin şiirlerini gençliğinden beri dikkatle dinlediği rivayet edilen H. Ömer(r.a)'ın bunları okuduğu, birçoğunu ezberlediği, halifeliği döneminde kabilelere ait divanların derlenmesini istediği bilinmektedir. Onun bu şiirlerden bestelenmiş şarkıları dinlemeyi sevdiği ve, “*Şarkı yolcunun azığı cümlesindendir*” dediği nakledilmektedir. (*Abdülhay el-Kettâni, II, 202, 204*).

Babasından ensâb bilgisini öğrenen H. Ömer(r.a) güzel yazı yazar ve güzel konuşurdu. Onun H. Ebû Bekir(r.a) ile birlikte Kureyş'in en fasih konuşanları arasında yer aldığı, Kur'an'ın kıraat ve imlâsına itina gösterilmesini, Arap dilinin iyi öğrenilmesini ve doğru konuşulmasını istediği kaydedilmektedir.

Kur'an-ı Kerim'in mushaf haline getirilmesi hususunda H. Ebû Bekir(r.a)'i ikna eden H. Ömer(r.a), bütün İslâm beldelerinde valilere cami ve mekteplerde eğitim ve öğretime Kur'an'la başlanmasını emretmiş, bu maksatla çeşitli vilâyetlere Medine'den bazı sahâbîleri göndermiş, onlara maaş bağlamıştır. Kur'an'ın inanç esaslarına ait âyetlerinin doğru anlaşılması için çaba göstermiş,

müteşâbih âyetlerle ilgilenenleri bundan menetmiş, kazâ ve kader konusundaki yanlış yorumları engellemiştir. İbrâhîm b. Hasan, Hz. Ömer'in Kur'ân-ı Kerîm'in anlaşılması hususundaki görüşlerini Taberî, İbn Kesîr ve Süyûtî'nin tefsirlerinde yer alan rivayetlerden hareketle bir araya getirerek et-Tefsîrû'l-mesûr adıyla yayımlamıştır. (Kahire 1983).

Hiz. Ömer(r.a) hadislerin rivayetine çok dikkat eder, Resûl-i Ekrem(s.a.v)'den bizzat duyduğuy bir hadisi rivayet eden sahâbîlerden bunu Resûlullah(s.a.v)'ın söylediğine dair şahit getirmelerini isterdi. Bununla birlikte onun Sa'd b. Ebû Vakkâs(r.a) gibi seçkin sahâbîlerden doğrudan hadis aldığı da bilinmektedir. Hadisleri de bir araya getirmeyi düşünen Hiz. Ömer(r.a)'ın konu etrafında çok düşündüğü ve sahâbîlerle istişare ettikten sonra, ***“Size bir sünen kitabı yazmaktan bahsetmiştim. Fakat sonradan düşündüm ki sizden önce Ehl-i kitap Allah'ın kitabından başka kitaplar yazmış ve o kitaplar üzerine düşerek Allah'ın kitabını terketmişlerdi. Yemin ederim ki Allah'ın kitabını hiçbir şeyle gölgelemem”*** diyerek bundan vazgeçtiği rivayet edilir.

Diğer taraftan onun Irak yöresinde görevlendirdiği Karaza b. Kâ'b'a, gittiği yerde az hadis rivayet etmesini ve insanları Kur'an okumaktan alıkoymamasını söylediği ve çok hadis rivayet eden birkaç sahâbînin Medine dışına çıkmasını yasakladığı kaydedilir. (İbn Sa'd, III, 287)

Bu rivayetlerin mürsel olduğunu tesbit eden Muhammed Mustafa el-A'zamî, Kur'an nüshalarının henüz çoğaltılmadığı dönemde Hiz. Ömer(r.a)'ın hadislerin yazılmasına öncelik tanımış olacağına inanmanın mümkün görünmediğini söyler. (İlk Devir Hadis Edebiyatı, s. 55-57; Hiz. Ömer'in hadis ve sünnet anlayışı için ayrıca bk. Erul, s. 126-130, 385-416; Ali Çelik, sy. 2 [1995], s. 253-275)

Hiz. Ömer(r.a)'ın, ictihadlarının haber-i vâhide muhalif olduğunu gördüğünde bundan vazgeçip Resûlullah(s.a.v)'ın görüşünü yansıtan haber-i vâhidi benimsediği bilinmektedir. Ayrıca bazı kimselerin rivayette gevşeklik göstermesi yüzünden yanlış anlaması muhtemel kişilerden hadis alınmasına karşı çıkmıştır.

Kütüb-i Sitte’de rivayet ettiği 539 hadis bulunmaktadır; bunların çoğu fıkha dairdir. Buhârî ve Müslim’in eserlerinde toplam seksen bir rivayeti yer alır. Buhârî ve Müslim bunların yirmi altısında ittifak etmiş, Buhârî otuz dört, Müslim yirmi bir hadisi ayrıca eserine almıştır. Diğer hadis kitaplarında da rivayetlerine yer verilmiştir. Bazı muhaddisler Hz. Ömer(r.a)’ın rivayet ettiği hadisleri bazı müsnedlerde toplamışlardır: İbn Şeybe, Müsnedü emîri’l-müminîn Ömer b. el-Hattab (*nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût, Beyrut 1405/1985*); İbn Cerîr et-Taberî, Tehzîbü’l-âşâr ve tafsîlü’ş-şâbit an-Resûlillâhi mine’l-aḥbâr (*Müsnedü Ömer b. el-Hattab, nşr. Mahmud Muhammed Şâkir, Kahire, ts.*); Ebû Bekir Ahmed b. Selmân b. Hasan en-Neccâd el-Bağdâdî, Müsnedü Ömer b. el-Hattab (*nşr. Mahfûzurrahman Zeynullah, Medine 1415/1995*); Ebû’l-Fidâ İbn Kesîr, Müsnedü’l-Fârûk emîri’l-müminîn Ebî Hâfṣ Ömer b. el-Hattab ve aḳvâlühü alâ ebvâbi’l-ilm. (*nşr. Abdülmu’î Emîn Kal’acî, Mansûre 1412/ 1992*).

Hz. Ömer(r.a) fetihleri yönetip yönlendirmesi, ortaya çıkan problemlerin çözümü, esirler ve gayri müslimler hakkındaki kararları, yeni şehirlerin kurulması ve fâtiḥ askerlerin İslâm’a açılmış çok geniş coğrafyaya yerleştirilmesi, İslâmiyet’in tebliğ ve öğretilmesi gibi birçok konuda ilk uygulamaları (evâil) gerçekleştirmiştir.

Hz. Ali(r.a)’nin teklifi üzerine H.16 yılı Rebûlevvelinde (Nisan 637) hicrî takvimin kullanılmaya başlanması kararlaştırılmış ve muharrem ayı hicrî takvimin ilk ayı olarak kabul edilmiştir. Onun devlet idaresindeki dirayetini gösteren bu uygulamalara kaynaklarda geniş yer verilmiş ve bunlar bazı teliflere konu olmuştur (meselâ bk. Gâlib b. Abdülkâfi el-Kureşî, Evveliyyâtü’l-Fârûkî’s-*siyâsiyye; Evveliyyâtü’l-Fârûk fi’l-idâre ve’l-kaḏâ*).

Beytûlmâl gelirlerinden olan zekâtı Tevbe sûresinin 60., humusu da Enfâl sûresinin 41. âyetine göre müslümanlara dağıtmış, İslâm devleti hâkimiyetine giren gayri müslimlerin barış zamanında verdikleri, fey ismi altında toplanan vergiler (cizye, haraç ve öşür) sayesinde artan beytûlmâl gelirlerini müslümanlara dağıtmak üzere bir düzenlemeye gitmeyi kararlaştırmıştır. Fey gelirlerinden cizyenin alınmasını

emreden âyetle (et-Tevbe Suresi,29) bu verginin sarf yeri belirtilmemiştir.

Hiz. Ömer(r.a), hilâfetinin ilk yıllarında Resûl-i Ekrem(s.a.v)'in ve Hiz. Ebû Bekir(r.a)'in yaptığı gibi cizyeyi Medine'deki müslümanlara dağıtmıştır. (*Ebû Yûsuf, I, 307-310; Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm, s. 353-355*) Haraç ve ticaret malları vergilerini ise kendisi koymuş, ganimet topraklarının dağıtılmamasına ve bu topraklardan alınan haraç vergisinin vakıf olarak kalmasına karar verirken bunlardan elde edilecek fey gelirlerinin Haşr sûresinin 7-10. âyetleri gereği bütün müslümanlara dağıtılması için H.15 –M.636) veya H.20 – M.641) yılında divan teşkilâtını kurmuştur. Medine'den başlanarak Kûfe, Basra, Suriye ve Mısır'da yaşayan bütün müslümanlar, Araplar'ın nesebini çok iyi bilen üç kişilik bir heyet tarafından Hiz. Peygamber(s.a.v)'in mensup olduğu Kureyş kabilesinin Benî Hâşim kolundan hareketle divan defterlerine kaydedilmiş, beytûlmâl gelirlerinin ve sarf yerlerinin bir düzene bağlanması sağlanmıştır. Hiz. Ömer, feyden hisse alacak Medine halkını divan defterlerine kaydettirirken bunlara Arap asıllı olmayan bir kısım mevâlîyi de dahil etmiştir. Divan defterlerine köleler hariç şahıs isimleriyle birlikte yılda bir defa verilecek atıyye (atâ) miktarları ile köleler dahil herkese ayda bir verilmesi kararlaştırılan iki cerib (burada hacim ölçüsü 132 litre) erzak kaydedilmiştir. Yıllık atıyye miktarları tesbit edilirken İslâm'a giriş önceliği, İslâmiyet'e yapılan hizmetler ve Resûl-i Ekrem(s.a.v)'e yakınlık göz önüne alınmıştır.

Müslümanlarla bütünleşmeyen ve cihada katılmayanlara fey ve ganimetten pay verilmemiştir. Hiz. Ömer(r.a) fey gelirlerini müslümanlara vermek için kurduğu divan teşkilâtını Medine'de bizzat kendisi yönetmiş, taşrada ise dağıtım işi valiler veya onların görevlendirdiği âmiller tarafından yapılmıştır. Halife, savaşarak ele geçirilen yerlerde yaşayan halkın da barış yoluyla ele geçirilenler gibi zimmi statüsüne dahil edilmesine, kendi dinlerinde kalmak istedikleri takdirde cizye ödemelerine, ayrıca ziraata elverişli topraklarının ödeyecekleri haraç vergisi karşılığında

kendilerine bırakılmasına karar vermiştir. Haşr sûresinin 6-10. âyetlerine dayanarak, ganimet statüsüne göre (el-Enfâl Suresi, 41) gaziler arasında dağıtılan veya Medine'ye gönderilen beşte bir nisbetindeki beytül mâl hissesi esirleri de serbest bırakmış ve toprakları eski sahiplerine iade etmiştir.

Başta insan unsuru olmak üzere ganimet ve toprak meselelerini içine alan bu çok yönlü konuda Suriye Valisi Ebû Ubeyde b. Cerrâh (r.a)'a gönderdiği tâlimatın son kısmında, bu arazilerin sahipleriyle birlikte müslümanlara paylaştırılması halinde geriden gelecek müslümanların ve zimmîlerin konuşacak bir insan bulamayacaklarını, emeklerinin ürünü kazançlarından faydalanamayacaklarını, arazileriyle birlikte taksim edilen insanların müslümanlar sağ kaldığı sürece sömürüleceklerini, sonraki nesillerin de onların çocuklarını sömürmeye ve köle olarak kullanmaya devam edeceklerini, böylece bu insanların İslâm dini hüküm sürdükçe müslümanların kölesi kalacağını söyleyip buna asla razı olmadığını ifade etmiştir. (*Ebû Yûsuf, I, 208-213, 265-267; II, 197-203; Fayda, Hz. Ömer Zamanında Gayr-ı Müslimler, s. 15-46*).

Fetihle ele geçirilen toprakları eski sahiplerine bırakan Hz. Ömer(r.a) bu topraklarda tarıma devam edilmesini, arazilerin ekilip verimli hale getirilmesini, üç yıl üst üste ekilmeyen toprakların geri alınmasını istemiş, ziraatın gelişmesi için tedbirler almış, ölü toprağı ekip ihya eden kimsenin bu toprağı sahip olacağını belirtmiştir.

H.9 M.630 yılında nâzil olan cizye âyeti (et-Tevbe Suresi, 29) bu çok geniş coğrafyada yaşayan yahudi, hıristiyan ve Mecûsî gibi gayri müslim halka uygulanmaya başlanmış, ödedikleri vergi karşılığında kendilerine Allah ve Resulünün zimmeti (himayesi) verilmiş; çocuklardan, kadınlardan, fakirlerden, mâbed gelirleriyle geçinen din adamlarından ve sonradan müslüman olanlardan bu vergi alınmamıştır.

Bu verginin gereğinin yerine getirilememesi söz konusu olduğunda iade edilmesi cihetine de gidilmiştir. Nitekim Suriye Valisi Ebû Ubeyde b. Cerrâh(r.a), cizye aldığı Humus halkını Bizans'a karşı koruyamayacağını anlayıp şehri terketmek zorunda kalınca onlardan topladığı vergiyi geri

vermiştir. Aynı uygulamanın Suriye'nin diğer şehirlerinde de yapıldığı bilinmektedir. Humus halkı, müslümanların bu güzel davranışını gördükten sonra müslümanların lehine casusluk yapmış ve topladıkları Bizans ordusuyla ilgili bilgileri kendilerine vermiştir. (*Ebû Yûsuf, II, 191-197*)

Hız. Ömer(r.a), cizye için belirlenmiş sabit bir miktar söz konusu olmadığından meselâ Sevâd bölgesinde üç ayrı seviyede (12, 24 ve 48 dirhem), Suriye ve Mısır'da önceleri 2 dinar, sonraları 4 dinar (40 dirheme eşit) para ile bir miktar yiyeceği kişi başı yıllık vergi miktarı olarak kararlaştırmıştır. Hız. Peygamber(s.a.v) ve Hız.Ebû Bekir(r.a) dönemlerinde olduğu gibi bazı yerlerde müşterek cizye diye isimlendirilen toptan yıllık vergi alındığı da olmuştur. Cizye ödemek istemediklerini söyleyen hristiyan Benî Tağlib kabilesinden bu vergi yerine iki kat zekât vermeleri istenmiştir. Cizye miktarlarının belirlenmesinde her bölgede tedavülde olan para birimi esas kabul edilmiş, zaman zaman nakdî vergi yanında aynî vergiler de alınmıştır. (*Ebû Yûsuf, II, 134*)

Hız. Ömer(r.a), Suriye'ye seyahati esnasında cizye ödeyebilmek için dilenen yaşlı bir yahudiye cizyeden muaf tutmuş, ***“Sadakalar ancak fakirler ve miskinler içindir...”*** (*et-Tevbe Suresi,60*) âyetindeki “miskinler”in Ehl-i kitap'tan olan fakirler olduğuna hükmederek beytülmaldeki zekât gelirlerinden kendisine pay verilmesini emretmiştir. Câbiye'ye giderken gördüğü cüzzamlı hristiyanlara da zekât verilmesini istemiştir. (*Ebû Yûsuf II, 120-122; Hız. Ömer devri cizye vergisi için bk. Fayda, Hız. Ömer Zamanında Gayr-ı Müslimler, s. 123-201*)

Hız. Ömer(r.a), fethedilen toprakları haraç vergisi karşılığında ziraatı iyi bilen eski sahiplerine bırakmıştır. Ekilebilir arazilerin alanına ve yetişen ürünün cinsine göre ister ekilsin ister ekilmesin yılda bir defa alınan bu vergi (harâc-ı vazîfe) ilk defa Sevâd (Irak), Suriye ve Mısır topraklarında uygulanmıştır. Bu uygulamayla hem tecrübesiz kimselerin mülkiyeti altında ortaya çıkabilecek verim düşüşü engellenmiş, hem toplanan haraç vergisi müslümanlara diğer fey gelirleriyle birlikte dağıtılmak suretiyle âdil bir gelir dağılımı sağlanmıştır. Bazı eski kaynaklarda savaşla ele

geçirilen topraklardan alınan bu vergiye “task” adı verildiği görülmektedir. (*Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm, s. 81; Belâzürî, Fütûh, s. 329*). Ziraata elverişli olmayan topraklardan ve mesken alanlarından haraç alınmamıştır. Halife, haraç miktarlarının ve hangi topraklardan vergi alınacağını tesbitinden önce Sevâd arazilerinin tahriri, ölçülmesi ve vergi miktarlarının belirlenmesi için Osman b. Huneyf ile Huzeyfe b. Yemân(r.a)’ı görevlendirmiştir. Ekime elverişli olmayan yerlerin hesaba katılmadığı tahrir işlemleri sonucunda Sevâd’ın 36.000.000 cerîb (bir cerîb 1366 m²’dir) olduğu belirlenmiştir. Sâsânî vergi sistemi hakkında bilgi toplayan Hz. Ömer(r.a) haraca esas birim alan ölçüsü olarak Irak ve Suriye’de cerîbi kullanmış, Mısır’da feddânı esas almış, vergi miktarlarının belirlenmesinde toprakların verimliliği, sulanabilirliği, tüketim merkezlerine ve pazarlara olan yakınlığı, ürünün cinsi gibi unsurları göz önüne alarak farklı miktarlarda vergi alınmasına karar vermiştir. Önce buğday, arpa ve hurma, Vali Mugîre b. Şu‘be’nin buğday ve arpadan daha kıymetli ürünlerin bulunduğunu bildirmesi üzerine üzüm, zeytin, mercimek, susam, pamuk, yonca ve şeker kamışı yetiştirilen topraklara haraç koymuştur. (*Belâzürî, Fütûh, s. 331*). Mısır’da da ekime elverişli alanlarla bunların verimlilik derecelerinin tesbit edildiği belirtilmektedir. (*İbn Abdülhakem, s. 152-153*). İmam Ebû Yûsuf(r.a) Hazretleri, Hz. Ömer(r.a)’ın vefatından bir yıl önce Sevâd’dan toplam 100 milyon dirhem haraç vergisi alındığını zikreder. (*Kitâbü’l-Harâc, I, 206*).

Vergileri tesbit eden Osman b. Huneyf ile Huzeyfe b. Yemân(r.a)’a araziye işleyenlere güçlerinin üstünde vergi yüklememelerini tembih eden Hz. Ömer (r.a) bu vergileri toplamak üzere Kûfeliler, Basralılar ve Suriyeliler’den en güvendikleri birer kişi göndermelerini istemiş, ayrıca her yıl bu bölgelerden Medine’ye çağırdığı onar kişiye toplanan vergilerin haksız yere alınmadığına şahitlik etmelerini istemiştir. (*Kitâbü’l-Harâc, I, 278-282, 337-338, 567-568; II, 43-44, 45; Fayda, Hz. Ömer Zamanında Gayr-ı Müslimler, s. 51-121*).

Hz. Ömer(r.a), fetihlerden sonraki bazı gelişmeler üzerine zimmîlerden ve İslâm toprakları dışında yaşayanlardan

(harbîler) ticaret malları vergisi (öşür) alınmasını kararlaştırmıştır. Basra Valisi Ebû Mûsâ el-Eş‘arî’ye yazdığı mektupta harbîlerin tüccarlarından onların müslümanlardan aldıkları onda bir nisbetinde vergi almasını, aynı vergiyi yirmide bir nisbetinde zimmîlerden, kırkta bir nisbetinde müslümanlardan almasını emretmiş, müslümanlardan tahsil edilen öşrün zekât gelirlerine, harbî ve zimmîlerden alınan öşrün ise fey gelirlerine dahil edilmesini istemiştir (*Ebû Yûsuf, II, 171-176; Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm, s. 712-713; ayrıca bk. Fayda, Hz. Ömer Zamanında Gayr-ı Müslimler, s. 203-219*).

Medine’de merkezî bir idare kuran Hz. Ömer(r.a), sınırları çok geniş bir coğrafyaya yayılan devleti “emîrû’l-ceyş” (emîrû’l-cünd) adı verilen kumandan-valiler veya “emîr” (âmil) denilen valiler eliyle yönetmiştir. Valiler, savaşları sevk ve idare etmeleri yanında gayri müslimlerle ilgili yukarıda anlatılan düzenlemeleri uygulamaya koymuşlar, müslüman askerlerini İslâm’a açılan bu yeni merkezlere yerleştirmişler, böylece onların buralardaki gayri müslimlerle birlikte yaşamasını ve bu yerlerin İslâmlaşma’sını sağlamışlardır.

Hz. Ömer(r.a) ele geçirilen yerleşim merkezlerinde öncelikle cami yaptırılmasını emretmiş, bunun yanında bazan, fethedilen şehirlerdeki eski mâbedler tamamen veya kısmen camiye çevrilmiştir. Nitekim Dımaşk şehrinin ortasında bulunan Yuhannâ Kilisesi’nin yarısı hristiyanlara bırakılmış, yarısı camiye dönüştürülmüştür. Kudüs’te olduğu gibi barış yoluyla ele geçirilen yerlerde ise eski mâbedlere dokunulmamıştır. Mescid-i Aksâ’nın yeri tesbit edilmiş ve buraya büyük bir cami yaptırılmıştır. Genellikle camilerin yanına emîr evi ve çarşı inşa edilmiştir. Bu şehirlere Arabistan’ın çeşitli yerlerinden gelerek fütuhata katılmış olan askerler yerleştirilmiş, daha sonra aileleri getirilip mahalleler kurulmuş, bu mahallelerde mescidler açılmış, böylece iki ayrı şehir profili ortaya çıkmıştır. Kudüs, Dımaşk, Antakya, Medâin ve İskenderiye gibi gayri müslimlerin de yaşadığı şehirler dinlere göre mahallelere bölünürken Basra, Kûfe ve Fustat gibi yeni kurulan şehirlerde Arap yarımadasından

fütuhât için gelen müslüman Araplar kabilelerine göre yerleştirilmiştir.

Hız. Ömer(r.a) görev yerlerine gitmeden önce valilerin bütün servetlerini kaydettirir, servetlerinde aşırı miktarda artış olanların durumlarını araştırır, gerekirse servetlerinin bir kısmına el koyardı. Valilerinin ve diğer görevlilerinin teftişine çok önem veren Hız. Ömer(r.a), hakkında şikâyet bulunanlar için soruşturma açmış, bu iş için genellikle ensardan Muhammed b. Mesleme(r.a)'yi görevlendirmiştir. Her yıl hac mevsiminde valileri Medine'ye çağırır, halktan bazı kimseleri de yanlarında getirmelerini ister, onlardan vilâyetlerinin durumuna, halkın şikâyetine, fiyatlara, zayıf ve güçsüzlerin valilerin yanına girip giremediklerine, valilerin hastaları ziyaret edip etmediğine dair sorular sorardı. Ayrıca teftiş maksadıyla tanınmayan kimseleri gizlice vilâyetlere gönderirdi.

Savaşta nasıl davranılacağıyla ilgili prensipler ortaya koyan Hız. Ömer(r.a) savaştan önce karşı tarafla temasa geçilmesini, onlara elçilik heyeti gönderilmesini, bu heyetin onları İslâm'a davet etmesini, kabul etmedikleri takdirde cizye ödemelerinin teklif edilmesini, bunu da kabul etmezlerse savaşılacağıının kendilerine bildirilmesini istemiş, insanlık dışı tecavüzlerde bulunulmamasını, tenkil yapılmamasını, kadın ve çocukların öldürülmemesini tembih etmiştir. (*Ebû Yûsuf, II, 441-443*).

Orduların durumunu yakından takip edebilmek ve merkezle taşra arasındaki irtibatı sağlayabilmek için haberleşmeye büyük önem vermiş, bu maksatla yollara menziller yaptırmış, valilerinden devamlı raporlar istemiştir. Hicaz, Yemen, Bahreyn, Ecnâdüşşâm (Suriye garnizonları), Kûfe, Basra (Irak) ve Fars ile Mısır Hız. Ömer(r.a) zamanındaki büyük vilâyetlerdi. Bunlara bağlı birçok şehir veya bölgenin merkezlerin valilerine bağlı yahut bizzat halife tarafından tayin edilen kumandan-valileri veya âmilleri bulunuyordu. Halife ordunun asker, levâzım ve hayvan ihtiyacını kendisi Medine'de karşılıyordu. Bu dönemde askerlerin adları divan defterlerine yazılmak

suretiyle âdeta zorunlu askerlik ve düzenli orduların kurulmasına adım atılmış, ziraata elverişli toprakların sulanması için bent-kanal sistemleri kurulmuş, su ihtiyacının karşılanması için yerleşim merkezlerine kanallar açılmıştır.

Hız. Ömer(r.a) devletin başşehir Medine'ye vali tayin etmemiş, idaresini bizzat kendisi üstlenmiştir. Devlet idaresinde âdil olunması (**el-Mâide Suresi,8**), işlerin ehline havale edilmesi (**en-Nisâ Suresi,58**) gibi Kur'an esaslarına ve bilhassa istişareye (**Âl-i İmrân Suresi, 159; eş-Şûrâ Suresi,38**) büyük önem vermiştir. Adalet işlerine önceleri valiler bakarken Hız. Ömer(r.a) Kûfe, Basra, Dımaşk, Filistin, Humus, Ürdün, Mısır ve Bahreyn'e kendisine bağlı kadılar tayin etmiştir.

Ebû Mûsâ el-Eş'arî(r.a)'ye gönderdiği, İslâm hukuk tarihinde önemli bir yeri olan mektubunda kadı'nın tarafsızlığı, tarafların delil getirme yükümlülüğü, anlaşıp barışma ve kadı'nın hatalı kararından dönmesi gibi yargılama usulünün temel meselelerine temas ederken Kitap ve Sünnet'te bulunmayan hususlarda kıyas yapılması, aksi sabit oluncaya kadar bütün müslümanların dürüst birer şahit olarak kabul edilmesi, tarafsızlığa, doğru ve kanunî delillere önem verilmesi, keyfi delillerin reddedilmesi, delilin bulunmadığı durumlarda yemine başvurulması gibi esaslara yer vermiştir. Kaynaklarda onun benzer esasları ihtiva eden başka mektupları da yer almaktadır.

İslâm tarihinde ilk hâpishane Hız. Ömer(r.a) zamanında kurulmuş ve bunun ardından cezalarda bazı değişikliklere gidilmiştir.Kara yoluyla Medine'ye erzak sevki zor olduğu için Mısır Valisi Amr b. Âs(r.a), Hız. Ömer(r.a)'den izin alarak Nil nehri kenarındaki Babilon şehriyle Kızıldeniz sahilindeki Külzûm (Süveyş) Limanı'nı birbirine bağlayan, firavunlar döneminde yaptırılmış ve zamanla kapanmış olan kanalı açtırmış, "Halîcû emîri'l-mü'minîn" adını verdiği su vasıtasıyla Kızıldeniz üzerinden Medine'ye erzak gönderilmesini ve Mısır, Haremeyn ile Yemen ve Hindistan arasında deniz ticareti yapılmasını sağlamıştır.

Kızıldeniz'i Akdeniz'e bağlamak üzere bir kanal açılabileceğini halifeye bildiren Amr(r.a), hacca gelenlerin gemilerini Rumlar'ın yağmalayacağı endişesini ifade eden Hz. Ömer(r.a)'den izin alamadığı için bu tasavvurundan vazgeçmiştir. (*Abdülhay el-Kettânî, II, 118-120*)

H. Ömer(r.a), Medine nüfusunun giderek artması üzerine Mescid-i Nebevî'yi genişletmiş (H.17-M.638), Hz. Peygamber(s.a.v)'in hücre-i saâdetleriyle mescidin arasına duvar yaptırmış, kuzey duvarını biraz geriye çekirmiş ve ön duvar mevcut sütunların aralığı kadar ileri alınarak yanlara üçer, batı tarafından ön duvara dik ikişer sütun ilâve ettirmiştir. Çevre duvarını ve tavanı yükseltip kapı sayısını altıya çıkartmış, zemini Akîk vadisinden getirilen küçük çakıl taşlarıyla kaplatmıştır.H.14 –M.635) yılında Mescid-i Nebevî'de ilk defa cemaatle teravih namazı kılınmasını emretmiş, kadın ve erkeklere iki ayrı imam tayin etmiştir. Mescid-i Harâm'ı da çevredeki bazı evleri istimlâk ederek genişletmiş, etrafını göğüs hizasında bir duvarla çevirmiş ve meşalelerle aydınlatmış, bazı rivayetlere göre sel sularının Kâbe'nin duvarına kadar sürüklediği Makâm-ı İbrâhim'i eski yerine koydurmuştur. Diğer bazı rivayetlerde, aslında Kâbe'ye bitişik olan bu makamın etrafında namaz kılanların tavafı engellediğini görerek yerini değiştirdiği kaydedilmektedir. Seli önlemek için iki bent yaptırmış, Harem bölgesinin sınırlarını taş direkler (ensâb) koydurarak yeniden belirlemiştir. H.17 – M.638 yılındaki umresi esnasında Mekke-Medine arasındaki su kaynaklarında misafîrhane yapmak, yeni kuyular açmak ve mevcutları temizlemek isteyen kabilelere hac ve umre yolcularının öncelikle faydalanmaları şartıyla izin vermiş, Şam-Hicaz arasında da benzer tedbirleri almıştır. Medine'de bir misafîrhane yaptırmış, Kûfe-Hîre arasındaki bir konağın misafîrhane olarak kullanılmasını istemiştir. (*İbn Sa'd, III, 220, 306; Abdülhay el-Kettânî, II, 25, 31*).

Medine'de çocukların eğitimi için görevliler tayin eden Hz. Ömer(r.a) çocuklara Kur'ân-ı Kerîm, okuma yazma ve Arap dili kaidelerinin yanında ensâb bilgisi, şiir, darbimesel, yüzme, binicilik ve atıcılığın öğretilmesini istemiş,

bu konuda valilere emirler göndermiştir. Kur'ân-ı Kerîm öğrenen çocuklara beytül mâlden maaş bağlamıştır. Bu öğretim faaliyetlerinden hür veya köle bütün çocuklar faydalanıyordu.

Bu dönemde hemen her yerdeki fetihleri kitleler halinde İslâm'a gönüllü katılmalar takip etmiş, hiç kimse İslâmiyet'i kabule zorlanmamıştır. Hz. Ömer(r.a) gayri müslimlerle yapılan antlaşmalara gerekli hassasiyetin gösterilmesini sağlamış, din farkı gözetmeksizin insanlara iyi davranılmasına dikkat edilmesini istemiştir. Bundan son derecede memnun olan Suriye bölgesindeki gayri müslim Cürçüme (Cerâcime), Sâmirîler, Dülûk ve Ra'bân kabileleri casuslar vasıtasıyla Bizans'ın durumunu öğrenip müslümanlara haber vermiş, buna karşılık kendilerinden cizye alınmamıştır. Öte yandan bu zümrelerin kadın ve çocuklarının her türlü tehlikeye karşı korunması, öldürülmemeleri, sürülmemeleri ve esir edilmemeleri devlet tarafından garanti altına alınmış, devlet aynı garantiyi onların malları için de vermiştir. Gayri müslimlere tam bir inanç hürriyeti sağlanmış, âteşkedeleri, kilise ve havraları korunmuştur.

H. Ömer(r.a)'in Kudüs'ün fethi esnasında kilisede namaz kılınmaması yanında bu din anlayışının bir başka delili Mısır fethine şahit olan Nikou Piskoposu Jean'ın ifadelerinde görülür. Jean, Amr b. Âs(r.a)'ın kiliselerden bir şey almadığını, onları yağma etmediğini, emlâkine el koymadığını ve müslümanların hristiyanların işlerine karışmadığını açıkça dile getirmiştir. Diğer taraftan H. Ömer(r.a) gayri müslimlerin uyacakları bazı esasları da belirlemiştir. (Ebû Yûsuf, II, 125-128, 202-203).

İmam Ebû Yûsuf'un eserinde Hz. Ömer(r.a)'ın gayri müslimlerin bellerine zünnar takmaları, başlarına çizgili kalensüve giymeleri gibi kıyafetle ilgili bazı hususları da emrettiği, maksadının müslümanlarla zimmîlerin ayırt edilmesi olduğu şeklindeki bilgiler yer almaktadır (Ebû Yûsuf, II, 124-128, 132-134). Ancak gayri müslimlerle yapılan antlaşma metinlerinde görülmeyen bu şartların Hz. Ömer(r.a)'e nisbeti tartışmalı bir konudur (Fayda, Hz. Ömer Zamanında Gayr-ı Müslimler, s. 192-195). Gayri müslimlerin devlet hizmetinde

çalışıp çalışamayacakları hususunda da antlaşmalarda bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak onun zamanında ve daha sonraki dönemlerde zimmîlerin devlet hizmetinde çalıştıkları bilinmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de müslüman erkeklerin zimmî kadınlarla evlenmelerine izin verilmesine karşılık (el-Mâide Suresi,5) Hz. Ömer(r.a), Medâin Valisi Huzeyfe b. Yemân(r.a)'dan yahudi asıllı karısını boşamasını istemiş, o da halifeye bir mektup yazarak Ehl-i kitap kadınlarla evlenmenin hükmünü sormuştur. Hz. Ömer(r.a) cevabî mektubunda bu evliliğin helâl olduğunu, ancak ecnebi kadınların tatlı dilleriyle müslüman hanımlara üstün geleceklerine dair endişesini bildirmiştir. Bunun üzerine Huzeyfe'nin hanımını boşadığı kaydedilir. (*Taberî, I, 2374-2375*)

Hz. Ömer(r.a) bu uygulamasıyla fetihlerden sonra yaygınlaşan bu çeşit evliliklerin önüne geçmek istemiş olmalıdır. Bu sebeple onun bu kararının zimmîlere cephce almak şeklinde değil geçici bir tedbir olarak anlaşılmaması gerekir. (*Muhammed Biltâcî, s. 301-306*)

Hz. Ömer(r.a), Hz. Ebû Bekir(r.a) ile birlikte Resûl-i Ekrem(s.a.v)'in en yakın iki dostu ve yardımcısından biri olması yanında onun fikhî konulardaki söz ve davranışlarını dikkatle izleyip hükümlerin maksat ve hikmetlerini öğrenme fırsatını elde etmesi sebebiyle fıkıh tarihinde önemli bir yere sahiptir. Şûra meclislerinde ileri sürdüğü isabetli görüşleriyle dikkatleri üzerinde toplamış ve Hz. Peygamber(s.a.v)'in iltifatlarına mazhar olmuştur. (*Buhârî, "Fezâilü'l-aşhâb", 6; Müslim, "Fezâilü's-sahâbe", 14-25; Tirmizî, "Menâkıb", 18*).

Yirmiyeye yakın meseledevahyın onun görüşlerine uygun biçimde geldiğini belirtmek üzere kullanılan "muvâfakâtü Ömer" tabiri teşrîin ruhunu kavrama hususundaki özelliğini vurgulama amacı taşır.

Fıkıhın gelişme çağı olan sahâbe devrinde en çok fetva vermekle meşhur yedi sahâbînin başında bulunduğu, Hz. Ebû Bekir(r.a)'in hilâfet makamına gelince yargı işlerini yürütmekle onu görevlendirdiği dikkate alındığında Hz. Ömer(r.a)'in fıkıh tarihindeki yeri daha iyi anlaşılır. (*Koçak, Hz. Ömer ve Fıkıh, s. 27-35*)

Hız. Ömer(r.a) hüküm verirken önce Kur'an'a, ardından sünnete, sonra da re'ye başvurmuştur. Haber-i vâhid şeklinde rivayet edilmiş olsa da sünnete aykırı olduğunu sonradan öğrendiği konularda kendi görüşünü terkederek sünnetle amel etmiştir. Hadisin sağlamlığının tesbitine özel itina göstermiş, bunu temin için değişik tedbirlere başvurmuştur. Bu bağlamda bazan râviden, rivayet ettiğı hadisi Hız. Peygamber(s.a.v)'den duyduğuna dair şahit getirmesini istemiş (*meselâ bk. el-Muvatta, "İstizân", 1*), daha güçlü bulduğu bir delile aykırı gördüğü, bu yüzden sıhhatine güvenmediğı hadisleri kabul etmemiştir.(*meselâ bk. Müslim, "Talâk", 46*)

Kur'an ve Sünnet'te hükmü bulunmayan meseleleri re'ye başvurarak hükme bağlayan Hız. Ömer(r.a), Ebû Mûsâ el-Eş'arî(r.a)'ye ve Kâdî Şüreyh'e gönderdiği mektuplarda onları da re'y ile ictihada teşvik etmiştir. O devirde re'y, "Kitap ve Sünnet'te hükmü açıklanmayan meselelerin naslardan çıkarılan prensipler ışığında çözüme kavuşturulması" anlamında kullanılıyordu.

Re'ye verdiği önem sebebiyle Hız. Ömer(r.a)'in "ehl-i re'y" adıyla bilinen fıkıh ekolünün oluşmasında çok etkili olduğu kabul edilir. Irak'ta ortaya çıkan bu ekole Hız. Ömer(r.a)'in etkisi onun en yakın müşavirlerinden Hız. Ali(r.a) ve Abdullah b. Mes'ûd(r.a) vasıtasıyla olmuştur.

Onun, hükmünü Kur'an ve Sünnet'te bulamadığı meselelerde Hız. Ebû Bekir(r.a)'in görüşünü araştırdığı, bununla birlikte her zaman onunla aynı görüşü paylaşmadığı bilinmektedir. Nitekim Hız. Ebû Bekir(r.a), kendisinden sonra hilâfet makamına gelecek şahsı veliaht tayin etmek suretiyle belirlemeyi uygun gördüğü halde Hız. Ömer(r.a) hilâfet işini şûra meclisine havale etmiştir. Re'y ile ulaştığı ictihadlarından gerektiğinde dönmekten çekinmeyen Hız. Ömer(r.a) bu hususu Ebû Mûsâ el-Eş'arî(r.a)'ye gönderdiği mektupta şu sözlerle teyit etmiştir: **"Bugün verdiğin, daha sonra tekrar düşünüp yanlış olduğunu anladığın bir hüküm seni hakka dönmekten alıkoymasın."** (*Dâreku'nî, IV, 206*).

Hız. Ömer(r.a) de Hız.Ebû Bekir(r.a) gibi ictihadlarını çok defa şûra usulüyle yapmıştır. Onun başta Hız. Ali(r.a) olmak üzere, Hız.Osman(r.a), Abdurrahman b. Avf(r.a), Muâz b. Cebel(r.a), Übey b. Kâ'b(r.a) ve Zeyd b. Sâbit(r.a) gibi sahâbenin ileri gelenlerinden oluşan bir istişare meclisi bulunmaktaydı. (*İbn Sa'd, II, 350*).

Şûra ictihadı yoluyla ortaya çıkan ihtilâfsız hükümler bütün müslümanların uyduğı hükümler olarak kabul görmüştür. Hız. Ömer(r.a)'in ulaştığı birçok hükümde kıyas metodunu kullandığı görüldüğünden bazı âlimler onu genellikle Hanefiler'e nisbet edilen kıyasa dayalı fıkıh ekolünün esas kurucusu kabul etmiştir.

Genel olarak faydanın elde edilmesi ve zararın giderilmesini ifade eden maslahatla **“kötülüğē gôtüren vasıtaların yasaklanması”** anlamındaki sedd-i zerâi' Hız. Ömer(r.a)'in ictihadlarında dikkat ettiğı önemli prensiplerdendir. Onun müellefe-i kulûbun zekât hissesiyle ilgili tutumu, fethedilen toprakları fethē katılanlar arasında bölüştürmeyip haraç mukabili eski sahiplerine bırakması, bir kıtlık yılında açlık sebebiyle hırsızlık yapanlara ceza uygulamaması, Ehl-i kitap kadınlarla evlenmeyi tasvip etmemesi gibi ictihad ve uygulamaları öteden beri değışik yorum ve açıklamalara konu olmuştur. Günümüzde “zamanın değışmesiyle hükümlerin değışeceğı” prensibi çerçevesinde yapılan tartışmalarda, değışimin sınırlarını sübûtu ve delâleti kati olan nasların getirdiğı hükümleri kapsayacak derecede genişleten ve bu hükümlerin dönemin toplumsal şartlarına bağılı olarak geldiğı, bu şartlar ve ortamın değışmesiyle hükümlerin de değışeceğı görüşünü savunanlar Hız. Ömer(r.a)'in yoruma müsait görünen bu ictihad ve uygulamalarına atıfta bulunurlar. Coğunluğā göre ise konu derinlemesine incelendiğinde Hız. Ömer(r.a)'in bu uygulamalarının başka naslara dayandığı veya hükmün uygulanması için var olması gereken illet ve şartların bulunmayışına bağılı olduğı ya da maslahat ve sedd-i zerâi' prensipleri çerçevesinde devlet başkanına tanınan yetki kullanımından ibaret olduğı görülmektedir. Hız. Ömer(r.a)'in

bu ictihad ve uygulamalarının diğer sahâbîlerin bilgisi ve onayı dahilinde olması, fethedilen toprakların statüsü meselesinde olduğu gibi bazı konularda sahâbenin icmâmın meydana gelmesi de onun naslarla çizilen çerçevenin dışına çıkmadığını göstermektedir.

Fıkıh tarihinde ehl-i re'y yanında ehl-i hadîs adı verilen ekolün de sahâbe nesli müctehidlerinin başında Hz. Ömer(r.a) bulunduğu için onun hem kendi döneminde hem de sonraki dönemlerde yaşayan farklı ekollere mensup müctehidler üzerindeki tesirleri derin olmuştur. Bazı fakih sahâbîler, Hz. Ebû Bekir(r.a) ile Hz.Ömer(r.a)'in ittifak ettiği görüşleri diğer sahâbîlerin görüşlerine tercih etmiştir. Fıkıh usulünde de Hz. Ebû Bekir(r.a) ve Hz.Ömer(r.a)'in görüşlerinin hüccet olup olmadığı üzerinde durulmuş ve farklı görüşler ortaya konmuştur. (*Ebû Yûsuf, Kitâbü'l-Harâc (nşr. Muhibbüddin el-Hafîb), Bulak 1302 → Kahire 1396, s. 25, 26-29, 45; Şâfiî, er-Risâle (nşr. Ahmed M. Şâkir), Kahire 1359/1940, s. 422-427, 435; Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Muşannef (nşr. Habîbürrahman el-A'zamî), Beyrut 1390-92/1970-72, VI, 68-69; IX, 385, 397-398; X, 61, 325, 381; XI, 257-258; Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm, Kitâbü'l-Emvâl (nşr. M. Halîl Herrâs), Kahire 1395/1975, s. 74-75, 78-79; İbn Sa'd, et-Fabâkât, Beyrut, ts. (Dâru Sâdır), II, 350; III, 218, 283, 287, 296; IV, 21-22; VI, 7; Belâzürî, Fütûh (Rıdvân), s. 267-268, 276; Vekî', Ahbârü'l- Kudât (nşr. Abdülazîz el-Merâgî), Kahire 1947, II, 180; Taberî, Târîh, Beyrut, ts. (Dârü'l-kalem), II, 252; IV, 188, 222; V, 22; Cessâs, Ahkâmü'l-Kur'ân (M. Sâdık Kamhâvî), Kahire, ts)*

BAZI ÖZELLİKLERİ:

***Nesep ilmini** çok iyi bilirdi. Bu ilmi babasından öğrenmişti. Arap soylarını çok iyi bilirdi.

* İyi bir **sporcu, atlet** ve **güreşçiydi**.

* **Binicilikteki** yeteneği tartışılmazdır. **Cahız**, onun bir sıçrayışta atına atlayarak, ustalıkla eğere yerleştiğini ve adeta ata yapışmış gibi görüldüğünü kaydeder.

* Cahiliyye döneminde **okuma yazmayı** bilen az kimselerden biri idi.

* En büyük özelliklerinden biri; **kararlarındaki isabetliliği**di. Bu konuda **Hz. Ali (r.a)** efendimiz şöyle

buyururlar:“Biz Ömer(r.a)’in dilinden ne çıktıysa sonradan onun hakikat olduğunu gördük.”

* Cahiliye döneminde Mekke eşrafı arasında yer almakta olup, Mekke şehir devletinin **sifare** (elçilik) görevi onun elindeydi. Bir savaş çıkması durumunda karşı tarafa elçi olarak Hz.Ömer (r.a) gönderilir ve dönüşünde onun verdiği bilgi ve görüşlere göre hareket edilirdi. Ayrıca **kabileler arasında çıkan anlaşmazlıkların çözümünde** etkin rol alır ve verdiği kararlar bağlayıcılık vasfı taşırdı.

*Çok müthiş bir **hatipti**. Hitabeti gibi kalemi de çok kuvvetliydi. Bunu yazdığı emirnamelerindeki üsluptan anlıyoruz. **Sesi gür ve etkileyici** idi. Abdullah İbn-i Abbas (r.a) onun konuşmalarını hiç kaçırmazdı. Hele hele Suriye gezisinde çeşitli dinden ve ırktan insanlara yaptığı ve Suriye başpiskoposunun da dinleyiciler arasında bulunduğu bir hitabesi çok meşhurdur. Bu konuşma nın bazı bölümleri uzun yıllar halk ve fakihler tarafından anlatılmış, bu konuşmadan bir çok fıkhi esas çıkarılmış, edebiyatçılar bu güzel sözlerin sanatsal kıymetini açıklamış, ahlak alimleri ile mutasavvıflar bu konuşmada kendilerini ilgilendirecek yönler bulmuşlardı.

* Kur’an da onun rey’ine uygun düşen on kadar ayet vardır. Bu sayı İbn-i Hacer’e göre 15, İmam Suyuti’ye göre 21dir. Bunlara “**Muvafakat-ı Ömer**” denilir.

* Hz. Ömer(r.a) halifeliği zamanında bizzat fetihlere iştirak etmemişti, fakat bunun yanında savaşları asıl yöneten kendisiydi. Bu konu üzerinde **Şibli Numani** şu izahta bulunmuştur: “**İslam ordusunun fetih yerine hareketinden itibaren takip edilecek yollar ve kat edecek aşamaların hepsi Hz. Ömer (r.a) tarafından gösterilirdi. Hz. Ömer (r.a) askerin ne şekilde hareket edeceğine dair ayrıntılı açıklamayı yazılı olarak komutana verir ve savaş alanına gelindiği zaman oranın bir topoğrafyasını gösteren bir harita ister ona göre askerlerin mevzilerini belirlerdi.**”

* Hz. Ömer (r.a) hakkında en güzel ve mufassal eser olan “**El Faruk**”un müellifi muhterem üstad **Mevlana Şibli**, Hz. Ömer (r.a)’in **fıkıh yönünde öne geçilemez bir şahsiyet olduğunu** belirtir ve şu ifadeleri kullanır: “**H. Ömer (r.a) o**

kadar çok fıkhi meseleyi açıklığa kavuşturmuştur ki, bunlardan mükemmel bir eser meydana getirilebilir. Bu fıkhi meselelerin başlıca ayırıcı özelliği, akla tamamen uygun olmasıdır. Bu da Hz. Ömer (r.a)’in esrar-ı din ilminde bir uzman ve bir rehber olduğunu gösterir.” Nizamiye medreselerinin en büyük hocası allame **Ebu İshak Şirazi** diyor ki: “Sözü uzatmaktan korkmasam, Hz. Ömer (r.a)’in her faziletli kişiyi hayran bırakacak fikhını anlatırdım” **Şu kadarını da buna ekleyebiliriz İmam-ı Azam’ın mezhebi iki sahabenin fetvalarına dayanır: 1- Hz. Ömer 2- Abdullah Bin Mesud.**

* Muhaddislerin çoğu Resul-i Ekrem’in (s.a.v.) ashabından özellikle 6 kişinin **fıkıh ilminin esaslarını oluşturdıkları** konusunda aynı görüştedirler. Bunlar başta Hz. Ömer (r.a) olmakla birlikte Hz. Ali (r.a), Abdullah bin Mesud (r.a), Übeyy bin Ka’b (r.a), Zeyd bin Sabit (r.a) ve Ebu Musa El-Eş’ari (r.a)dir.

* Hz. Ömer (r.a), güzel bir şiir duyunca onu ezberleyinceye kadar tekrar ederdi. **“Bir mecliste İbn Ebi Salt’tan bin beyit okuyabilirim”** derdi. Arap şairlerin şiirlerin ekseriyeti hafızasında idi. **Allame İbn-i Raşık el Kirvani;** “Hz. Ömer (r.a), zamanında, şiirin en mükemmel ve en hünerli tenkitçisiydi” der. **Cahız** da; “Hz. Ömer (r.a) devrinin şiirine en fazla aşına olan kimse idi” der. Üç şairi çok beğenirdi; **“İmr-ül Kays, Züheyr ve Nabîğa”** Bunlar içinde de en çok Züheyr’i beğenir ve ona **“şairler şairi”** derdi. Neden en çok onu beğendiğini soran İbn-i Abbas (r.a)’a; **“Züheyr bayağı sözler kullanmaz, muğlak söz söylemez, bilmediğini anlatmaya kalkmaz, övdüğü zaman hakiki sıfatlarla över”** demişti. İmr-ül Kays’ı da şairlerin üstadı kabul eder ve **“İmr-ül Kays şairler için şiir kaynağını açmış, kör manalara göz vermiştir”** demiştir. Az da olsa Hz. Ömer (r.a) de şiir yazmıştır.

*Dinin mübah kıldıkları konusunda çok müsamahalı idi. Bir defasında Hz Ömer(r.a) arkadaşları ile hacca giderken o sıralar tatlı bir genç olan Abdullah bin Zübeyr(r.a) arkadaşlarına latifeler yapıyor, yolda şarkılar söyleniliyordu.

H.z.Ömer (r.a) hiç müdahale etmedi. Yalnız, Sabah namazı girince arkadaşlarına; **“Namaz vakti girdi, Allah’ınızı düşününüz”** demişti. Bir yolcunun şarkı söylediğini görünce men etmek istediler. H.z. Ömer (r.a) ise: **“Şarkı yolcunun azığıdır”** buyurdu.

*Halifelîği zamanında bile dünya hayatı onu **yamalı elbise** giymekten alıkoyamadı.

*İran’ın fethi, H.z. Ömer (r.a) zamanında olmuştur. İran Müslümanlara çok pahalıya mal olmuştur. H.z. Ömer (r.a.) **“keşke bizimle Fars (İran) arasında ateşten bir dağ bulunsaydı da hiç birimiz ötekine taarruz etmeseydi”** derdi.

*H.z. Ömer (r.a) **hilafet müddeti** on sene, altı ay dört gündür. Hicretin 43. Senesinde 63 yaşında vefat etmiştir.

***H.z. Ömer (r.a)’ın değer ölçüleri:**

Adamın biri, H.z. Ömer (r.a.)’ın huzurunda birini methedince, H.z. Ömer (r.a.) sormuş:- “Bu adamla bir muameleniz oldu mu?”- “Hayır demiş.”

- “Beraber yolculuk ettiniz mi?”- “Hayır demiş.”

- “O halde siz hiç bilmediğiniz bir şeyden bahsediyorsunuz.” demiştir.

*H.z. Ömer (r.a) **8 erkek 4 kız** çocuk babasıdır. Oğullarından Abdullah (r.a) hadis ilmi, fıkıh bilgisi ve sünnete ittibası ile çok meşhurdur. Diğer oğlu Asım (r.a) da ilim, fazilet, zühd ve takvası ile tanınmıştır. Kızlarından H.z. Hafsa (r.anha) ile Resulün (s.a.v) zevcesi ve bizlerin de annesi olmakla şeref yap ve serfirazdır.

*** En çok tekrar ettiği dualarından birisi:** *“Allahım! Bütün amellerimi salih ve sırf senin rızan için hâlis kıl. Senin rızan dışında hiçbir şey koyma”*

* Peygamberliğin **6. Senesinde 27 yaşında** Müslüman oldu. Genelde 40. Müslüman olarak bilinir. Doğrusu **40. Erkek Müslüman**’dır. Ondan evvel 39 erkek, 23 hanım Müslüman olmuştur.

“Fırat’ın kenarında bir kuzu zâyî olsa, bu sebeple Allâh’ın beni hesaba çekmesinden korkarım.” diyerek kendisini sürekli bir nefis muhâsebesine tâbî tuttu. Geceleri sırtında erzak çuvalı ile, mahalleleri dolaşıp zayıfların,

muhtaçların yanbaşında bulunmaya; yetimlerin, öksüzlerin ve kimsesizlerin kimsesi olmaya başladı. Kırık gönülleri tesellî etmeden, gözyaşlarını silmeden, onlara tebessüm ettirmeden gönlü huzur bulmaz oldu. Öyle bir emânet ve mes'ûliyet şuuruna erdi ki, halîfeliği müddetince ümmetin işleri için gecesini gündüzüne kattı. Buna rağmen, hizmetini aslâ yeterli görmedi. Allâh Rasûlü'nü örnek aldığı için, zirve seviyedeki adâlet, dirâyet ve liyâkatine rağmen, vazîfesinin ağırlığı altında ezilen gönlünü hiçbir zaman teskin edemedi.

YAPTIĞI YENİLİKLER:

- * Nüfus sayımı
- * Hapishanelerin kurulması
- * Memleketleri gezip teftiş ederek halkın durumunu araştırması
- * İstihbarat biriminin kurulması
- * Anneleri tarafından himaye edilen çocukların himaye edilmesi
- * Kimsesiz Yahudi ve Hristiyanlara maaş bağlanması
- * Mekteplerin kurulması
- * Öğretmenlere maaş bağlanması
- * Sabah ezanına “Es-salatü hayrun min-en-nevm” yani, namaz uykudan hayırlıdır, cümlesini eklemek
- * Teravih namazının cemaatle kılınması
- * Vakıf sisteminin kurulması
- * Camilerde vaazın başlatılması
- * Beytül Mal te'sisi.
- * Kadılar tayini, Mahkemeler te'sisi
- * Gönüllülere maaş tahsisi
- * Araziyi ölçtürmek.

Zühhd ve İstiğnâ

H.z.Ömer(r.a) Peygamber(s.a.v) Efendimiz'in mübârek vücûdunda, yattığı hasırın izlerini görmüş ve içli içli gözyaşları dökmüştü. Fahr-i Kâinât Efendimiz(s.a.v) ona niçin ağladığını sorunca da:

“–Yâ Rasûlallah! Kısra ile Kayser’in ne şekilde yaşadığı mâlûm! Hâlbuki sen, Allâh’ın Rasûlü’sün!” karşılığını vermişti. Efendimiz (s.a.v)da:

“–Dünyanın onların, âhiretin de bizim olmasını arzu etmez misin, yâ Ömer?” buyurmuştu. (*Müslim, Talâk, 31*)

HAKKINDAKİ HADİSLER:

* Resûlullah(s.a.v) onun hakkında: ***“Sizden önceki toplumlarda Allah’ın kalplerine ilham verdiği kimseler vardı. Eğer benim ümmetimde de böyle kimseler varsa -ki şüphesiz vardır- muhakkak Ömer de onlardandır”*** demiştir. (*Buhârî, “Fezâilü aşhâbi’n-nebi”, 6*).

*“***Allah’ın emirleri konusunda ümmetimin en kuvvetlisi Ömer’dir”***; ***“Muhakkak ki şeytan senden korkar, yâ Ömer!”*** demiş, ***“Ey Allahım! Ömer’in kalbinden haset ve hastalıkları çıkar ve onu imana tebdil et”*** şeklinde dua etmiştir. (*Müsned, IV, 336; Müslim, “İmân”, 69*)

* “Allah, hakkı Ömer’in diline ve kalbine koydu.”(*Ebu Davud- Haraç: 18*)

*“***Eğer benden sonra peygamber gelecek olsaydı, bu Ömer olurdu.***”(Tirmizi- Menakıb-18)

*“Ömer’i şeytan ne zaman görecektir olursa O’nun heybetinden hemen yere düşer.”(*Mişkat-ül Mesabih*)

*“Ümmetler içinde ilhama mazhar olarak konuşan kişiler vardır. Eğer Benim ümmetimde bu konuda birisi varsa, o da Ömer bin Hattab’tır.”(*Tirmizi*)

*“Güneş Ömer’den daha hayırlı bir kimse üzerine doğup batmadı.”(*Tirmizi*)

*“***Ömer sağ kaldıkça içinizde fitneler zuhur etmez.***”(Buhari- Müslim)

*“Benden sonra şu iki kişiye iktida edin: Ebu Bekir ve Ömer. ”(*Tirmizi*)

* Abdullah bin Ömer(r.a)’in rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (s.a.v.) buyurdular ki: ***“Rüyamda bir bardak süt ile geldiler. İçtim. O kadar kandım ki, tokluk alameti olarak tırnaklarımda görüldü. Kalanını da Ömer’e verdim.”*** Sahabe efendilerimizin bu rüyanın tabirinin nasıl

olacağını Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’e sorduklarında “bu ilimdir” buyurdu.(Tirmizi-Mışkat)

* Ebu Said el Hudri(r.a) rivayet ediyor: “Ben rüyamda insanların gömlek giyinmiş oldukları halde bana arz edildiklerini gördüm.Kiminin gömleği göğsüne kadar, kiminin ki de ondan aşağı idi. Ömer de getirildi. Onun gömleği o kadar uzundu ki yerde sürüyerek yürüyordu.” Sahabe-i Kiram: “Ya Resulullah! O rüyayı nasıl tabir ettiniz diye sorunca buyurdu ki: “Din ile tabir ettim.”(Tirmizi- Mışkat)

HAKKINDA SÖYLENENLER:

*“Yeryüzünde benim için **Ömer’den daha sevimli** kimse yoktur.”(**Hz. Ebubekir(r.a)**)

* “Bir yerde **huzur ve sükun** varsa, bu Ömer’in varlığının alameti idi.”(**Hz. Ali(r.a)**)

* **Salihler zikredildiğinde, Ömer akla gelmeli.” (Hz. Ali(r.a))**

*Hz. Ömer (r.a) şehid edildiğinde Hz. Ali (r.a) onun mübarek kefenini açıp yüzüne bakarak şöyle demişti. “**Ey Ebu Hafs! Allah’ın rahmeti senin üzerine olsun. Resulullah’tan sonra, senden başka, amel defteriyle Allah’ın huzuruna çıkmak istediğim hiçbir kimse yoktur.”**

* Hz. Ali (r.a), Hz. Ömer (r.a)’in ölümüne ağladığı bir anda “niçin ağlıyorsun” diye soranlara şu cevabı vermişti: “**Ömer’in ölümüne ağlıyorum. Ömer’in ölümü İslam için öyle bir gediktir ki, kıyamete kadar doldurulamaz.”**

* “Ömer'in Müslüman oluşu bir **fetihtir**. Hicreti bir **zaferidir**. Halifeliği de bu ümmete bir **rahmettir**.” (**Abdullah bin Mesud(r.a)**)

* Ömer Müslüman olduğundan beri hep **izzetli** olmuştur.” (**Abdullah bin Mesud(r.a)**)

* Muhakkak ki Ömer İslam’ın **korunaklı bir kalesi** idi. İnsanlar o kaleden içeri giriyorlar ve çıkamıyorlardı. Fakat Ömer vefat edince o kale dağıldı.” (**Abdullah bin Mesud(r.a)**)

* Hz. Ömer(r.a)’in **idare ve siyasetteki ilmi** mizanın bir gözüne ve yeryüzündeki diğer alimlerin bu husustaki ilmi de diğer kefeye konsaydı, Hz. Ömer(r.a)’in ilmi ağır gelirdi.

Ömer öldüğünde idare ve siyaset ilminin onda dokuzu onun ile kabre gitti. (Abdullah bin Mesud(r.a))

*Şüphesiz Ömer hepinizden daha çok Allah'ı tanıyan, hepinizden daha çok Allah'ın kitabını okuyan ve hepimizden daha çok Allah'ın dinini bilen bir kimseydi.” **(Abdullah bin Mesud(r.a))**

***Abdullah bin Mesud (r.a)** Hz.Ömer (r.a)’in vefatına üzüldüğü ve ağladığı kadar hiçbir şeye üzülüp ağlamamıştı, hatta **“Vallahi Ömer’in bir köpeği sevdiğini bilseydim ben de onun severdim. Dikenli ağaçların bile onun ölümüne üzüldüğünü hissediyorum”** demişti.

*Ömer bir meselede **“benim fikrim şu merkezdedir”** dedi mi, mesele mutlaka onun gösterdiği gibi vaki olurdu.” **(İbn-i Abbas(r.a))**

* İslam, Ömer zamanında **“gelen”** kişiye benzerdi. Yakınlığı artardı. O’ndan sonra İslam **“giden”** kimseye benzerdi. Uzaklığı artardı.” **(Huzeyfetü’l Yemani(r.a))**

* Sanki **bütün insanların bilgisi** Ömer’in kafasında saklıydı” **(Huzeyfetü’l Yemani(r.a))**

***“Biz takva ve riyazeti öğrenmek için Hz. Ömer’e eşlik ederdik.”(Mesur bin Mahseme(r.a))**

* **“Vasıfları ve özellikleri bütün memurları üzerinde öyle bir etki bırakmıştır ki, hepsi de ona benzemişlerdir.” (Mesudi (Tarihçi))**

* **“Hz. Faruk-u Azam’ın dimağı, bir çok kapısı olan bir eve benzetilebilir.** Mesela kapının birinde, cihanı fetheden orduları ve kahramanlarıyla **Büyük İskender;** diğerinde, meşhur adaletiyle ve halkını koruması ile bilinen **Nuşirevan** (Hz.Ömer (r.a)’i Nuşirevan ile kıyaslamanın kesinlikle doğru olmadığını unutmamalıyız);diğer kapıda ilim ve irfanıyla, fazilet ve takvasıyla **Ebu Hanife** ve **İmam Malik** bulunur. Diğer kapıda, **Seyyid Abdülkadir Geylani** ve **Hace Alaaddin** gibi mürşitler vardır. Beşinci kapıda **İbn Ömer** ve **Ebu Hureyre** gibi hadisçiler vardır. Sonuncu kapıda **Mevlana Celaledin Rumi** ve **Şeyh Feridüddin Attar** gibi düşünürler ile karşılaşırınız. **Halk bu evin etrafını sarmıştır. Herkes**

istediğini sorup, kendini tatmin eden cevabı alarak memnun ve mesut dönmektedir.” (Şah Velîyullah Dehlevî)

*** Hz. Ömer (r.a) hutbelerinde hadislerin konusunu söyler ve onlardan kuvvet alırdı. Bunu bilmeyenler, Hz. Ebubekir (r.a)’in altı, Hz. Ömer (r.a)’in yetmiş hadis rivayet etmesine şaşırıp kalırlar. Halbuki gerçekte, hadis ilmini kuvvetlendiren kişi Hz. Ömer (r.a)’dır.” (Şah Velîyullah Dehlevî)**

***Hz. Ömer (r.a) sahabelere danışır, meseleyi halledinceye kadar onlarla münazara ederdi. Bundan dolayıdır ki, onun bir çok fetvasına ve hükmüne dünyanın doğusunda ve batısında uyulur.” (Şah Velîyullah Dehlevî)**

*** Hz. Ebu Bekir (r.a)’in kısa halifelîği dönemi, Arap kabileleri içinde huzur ve güveni sağlama yolunda geçtiğinden, eline yeni bir İslam devletini düzenleme fırsatı geçmedi. Fakat gerçekten çok muhteşem bir insan olan Hz. Ömer(r.a), halifelik yularını ele alınca, bitmez tükenmez bir gayretle, ele geçirilmiş ülkelerde halk huzur içinde yaşasın, her tarafta refah ve güven hakim olsun diye çalıştı. Bu, İslam devletinin ta baştan beri sahip olageldiği çok önemli bir özelliktir.”**

“Hz. Ömer(r.a)’in halifelîği çok büyük bir öneme sahipti. İslam ona çok büyük güç ve kuvvet bahşetmişti. Hz. Ömer(r.a) ahlak açısından kendine has bir yaşayış tarzının, kendine özgü bir davranış biçiminin insanı idi. Karakterinde olgunluk, huyunda yumuşaklık vardı. Hak ve hukuk konularında kesin, katı ve prensip sahibiydi. Yaşayışında olgunlukta ve kesin davranış ölçüleri içinde benzersizdi.”

“ Hz. Ömer(r.a)’in ölümü, çok büyük bir kayıp, İslam için ise çok büyük facia idi.”

***Sir William Muir şöyle yazıyor: "İslam devletinde, Allah’ın elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.)’den sonra Ömer(r.a) en büyük bir insandı. Azmi ve zekası sayesinde O, bu 10 sene içerisinde, Suriye’yi, Mısır’ı ve İran’ı İslam gücünün karşısında baş eğdirmiş, o günden bugüne bu ülkeleri İslam’a bağlamıştır.**

Bununla birlikte O, büyük bir devletin çok büyük bir hakimi idi. **Hiçbir zaman meselenin özüne ulaşmakta, hikmetle kuvvetle her meselede adaletle karar vermekte hata yapmadı.** Kendisine şatafatlı ünvanlar verilmesine, büyük isimlerle çağırılmasına hiçbir zaman razı olmadı. Halkın dilinde sürekli kullanılan sade bir dille kendisine seslenilirdi “Arapların Başkanı” denilirdi. Uzak diyarlardan ona heyetler gelirdi de: “Halife nerededir?” diye araştırırlar, mescidin köşelerinde oturan insanlardan.” Müminlerin Emiri mescidde midir?” diye sorarlardı. Halbuki O, onların karşısında Sade elbise içerisinde oturmuş olarak bulunuyordu.”

* Hz. Ömer (r.a) halife olduğunda genişliği bugünkü Türkiye'nin altı-yedi katı bir ülkeyi idare ediyordu. Buna rağmen O da, İslâm'a girdikten sonra başlattığı hayat ritmini asla değiştirmemişti; ve halife olduğunda **Medine'nin en fakiri** olduğu gibi, vefat ederken de yine en fakiriydi. Üzerindeki elbisede -rivayete nazaran- **otuzdan fazla yama** vardı. O'nu arayanlar ekseriyetle "Baki-i Garkat"ta başını bir mezar taşına yaslamış, öyle düşünüyor bulurlardı. Krallara taç giydiren ve kralları tacından eden koca halifenin hiç değişmeyen hayat tarzı işte buydu!.. Ve bu O'nun aynı zamanda en tesirli tarafıydı. Buna, hâl dilinin gücü ve tesiri de diyebiliriz.

*Hz. Ebu Bekr (r.a) bizim anlayışımıza göre hem şehiddir, hem de siddiktir; fakat **şehidlik bakımından üstünlük Hz. Ömer (r.a)'e, siddikiyet bakımından büyüklük ise Hz. Ebu Bekr(r.a)'e aittir.** Aynı şekilde Hz. Ömer (r.a) de hem siddiktir hem de şehiddir. Ancak siddikiyeti Hz. Ebu Bekr (r.a)'den geri, şehidliği ise ileridir. Mutlak fazilete gelince onu yukarıda da söyledik: Hz. Ebu Bekr(r.a) mutlak fazilette, Nebilerden sonra zirve insandır.

*”Hz. Ömer (r.a)'in **öz torununu sokakta görüp tanımadığını,** kendi torununu tanıyamayacak kadar bütün ümmetin dert ve ızdıraplarıyla dolu olduğunu okuyup öğrenince hayran kalmıştım ona.”

*O ki, “Benden sonra peygamber gelseydi, Ömer olurdu” sözüyle serfirazdır. O ki, Allah Resûlü’nün massettiği ledünnî ilmi ikinci derecede masseden insandır. **O ki, ümmetin önünde bir kâmet-i bâlâdır. Bununla beraber O, mücadele ve mücadele dolu hayatını bir taç halinde başına korken, şehadeti de sorguç olarak bu taca yerleştirme arzusundadır**

* “Hz. Ömer(r.a), daha geniş bir zamanda gerçekleştirdiği açılımlar ve bu açılımlara rağmen kendisini sıfırlamaktaki başarısı, vefatı anında “**dünyaya girdiğim gibi çıkarsam kendimi mutlu sayacağım**” cümlesiyle dile getirdiği duygulardaki derin mana, hakperestliği ve Allah’ın inayetinden başka dayanak tanımayışıyla bende derin bir hayranlık hissi uyarıyor

*Hz. Ömer (ra) kâinatı çok iyi anlamıştı. Devlet nasıl idare edilir, onu gayet iyi biliyordu. **Bir asker, bir mücahit, aynı zamanda bir sofi, bir âbid ve bir zâhiddi.** Dünyayı çok iyi anlamış, eşyanın tabiatına vâkıf ve onunla dengeli bir münasebeti vardı. Varlıkla içli-dışlı; ihtiyacı kadar yiyor, içiyor; dinlenip istirahat ediyor; evlenip yuva kuruyor ama; kat’iyen cismanî hayatı birinci iş ve gâye haline getirmiyordu.

Mahmud Akkad, **Abkariyat** adlı eserinde diyor ki, “Hz. Ömer (r.a) döneminde Kufe gibi, Basra gibi şehirler kuruluyor. Seyyidina Hz. Ömer (r.a) diyor ki, “**caddeleri 40 zira genişliğinde yapın.**” Bu çok önemli bir şeydir. Yolculuğun o caddelerde gezme, deve ile, bağışlayın, küçük at arabaları ile olduğu bir dönemde 20 metre genişliğindeki yollar bugün çok önemlidir yani, şimdi bizim bu otobanlar gibidir. Kaynak vererek söylüyor orda. Bana çok enteresan gelmişti. 1520 sene evvel o meseleye bakınca çok enteresan gelmiştir. **Bir ufuk meselesi. Bugünden ta yarınları öbür günleri görebilme meselesi”**

*Hz.Ömer (r.a) söz bilen bir insandır. Peygamberce söz söylemesini bilenlerdendi. Azmi peygamberane olduğu gibi, muhakemesi peygamberane olduğu gibi beyanı da peygamberanedir. O hutbe irad edeceği zaman -çok bildiğiniz şeylerdir-sahabenin allameleri bile onun hutbelerini dinlemek

için Mekke'den Medine'ye, Medine'den Mekke'ye göç eder, onun hutbesine ulaşmaya çalışırlardı.

*Ben Hz. Ömer(r.a)'i sevdiğimi zannediyorum. Mesela **bir gece rüyamda görmüşüm. Bana cennet gibi gelmişti.**

Hız. Ömer(r.a)'den Hikmetli Sözler:

*İstişare etmeden uygulamaya konulan işler başarısızlığa mahkûmdur.

*Kış mevsimi abidlerin ganimetidir.

***Hesaba çekilmeden evvel kendinizi hesaba çekiniz.**(Bu söz hadis diye bilinirse de, gerçekte Hz. Ömer(r.a)'ın sözüdür.)

*Bugünün işini yarına geciktirmeyiniz. **İş bir vakit geri kalırsa hiçbir vakit ilerlemez.**

*İnsanların en akıllısı, insanların hareketini **takdir** edendir.

***Soru soran adamın sorusundan onun akıl seviyesini anlarım.**

***Günah işlemekten vazgeçmek tövbeyle uğraşmaktan daha kolaydır.**

***Adalet** mülkün temelidir.

*Kimin gülmesi çok olursa **heybeti** azalır.

***Sadık dostlar** edin ve sayılarını çoğalt. Çünkü onlar iyi günde süs, kötü günde destek olurlar.

*Çocuklarınıza **okuma yazmayı, yüzücülüğü, atıcılığı, biniciliği** öğretiniz.

*Allah yolunda **Cihad**, düşmanla savaşmakla birlikte, haram olan şeylerden de sakınmaktır.

***Cihad** amelin zirvesidir.

*Allah bizi bu dinle **aziz** kıldı. Ondan başkası ile şereflenmek istediğiniz takdirde o sizi alçaltır.

***En cömert insan**, muhtaçken dahi verebilendir.

*En iyi **miras** edeptir.

***Zikrin en üstünü Allah'ı anmanın yasak olduğu zaman ve yerde onu anmaktır.**

***En sevdiğim insan** bana ayıp ve kusurlarımı söyleyendir.

***Takva** gözünün bebeği, gönlünün cılası olsun.

***Zaferin akvası (en kuvvetlisi) takvadır.**

*Kişinin **erdemini** dini, **aslını** aklı, **insanlığını** huyu belirler.

***İşsizliğin** kötü sonuçlarından sakınınız. Kuşkusuz o, sarhoşluktan daha zararlı olan kötülükleri kendisinde barındırır.

*İman sözle değil, i **gereğine uymakla** olur.

***Çalışma** zahmetse, **boş durma** mahvolmadır.

***Sabah uykusundan** sakınınız. Çünkü o ağız kokusu ve nefes darlığı yapar.

*Mümin amellerinde kusur ederse, girdiği günahın affı için bir **dertle** imtihan edilir.

***Namazı zayi eden bir adamı** görürseniz, ona, Allah haklarından başka şeyleri daha çok zayi eden bir kişi gözüyle bakınız.

***Sevmen aşırı sevmemen** yıpratıcı olmasın.

***Mezardaki babasının ruhunu şad etmek isteyen,** onun geride bıraktığı arkadaşları ile ilişkiyi kesmesin.”

***Astına iyi muamele eden üstünden iyi muamele görür.**

*Nice bakış vardır ki şehvet üretir; şehvetin çoğu ise **geride sürekli kalan bir üzüntü bırakır.**

* "Fırat kıyısında bir deve helak olsa, Allah bunu Ömer'den sorar diye korkarım"

* Hz. Ömer(r.a) bir gün **sabah namazının sünnetini** kıldı ve şöyle buyurdu: “Bu iki rekât en büyük nimetlerden daha değerlidir.”

* “Günah işlemekten vazgeçmek, tevbe ile uğraşmaktan daha kolaydır.”

* “En çok sevdiğim kimse,bana ayıp ve kusurlarımı haber verendir.”(*Süüyûti, Târîhu'l-Hulefâ, s. 130*)

* “Çok konuşan, çok yanılır. Çok yanılanın, hayâ duygusu azalır. Hayâ duygusu azalanın, günah ve harama düşme endişesiyle şüphelilerden sakınma titizliği kaybolur. Şüphelilerden sakınma titizliği kaybolanın, kalbi ölür.”

* “*Gaybı bilme iddiâsı gibi olmasaydı, beş kimsenin cennet ehli olduklarına şahitlik ederdim:*

1) *Çok çocuk sahibi (olup şükür ve sabır hâlinde) olan fakir.*

2) *Kocasını kendisinden râzı olan (sâliha) kadın.*

3) *Mehr-i müsemâmını (yâni nikâh esnâsında iki tarafın da rızâsıyla tâyin edilen mehrini) kocasına tasadduk eden kadın.*

4) *Baba ve anası kendisinden râzı olan kişi.*

5) *Günahından (nefret ederek samîmiyetle) tevbe eden kimse...”*

* “Bütün dostları gezdim, gördüm; dili muhafaza etmekten daha iyi dost göremedim. Bütün elbiseleri gördüm; iffet ve sakınmaktan daha iyi elbise görmedim. Bütün malları gördüm; kanaatten daha iyi mal görmedim. Bütün iyilikleri gördüm; nasihatten daha iyisini görmedim. Bütün yemekleri görüp tattım; sabırdan lezzetlisini görmedim.”

* “İnsanlarla güzel dostluk kurmak, aklın yarısıdır. Yerinde sual sormak, ilmin yarısı; iyi tedbir almak da yaşamanın yarısıdır.”

* “Âhiret yanında dünya nedir ki! Ancak tavşanın bir defa sıçraması misâli bir şeydir.” (*İbn-i Ebî Şeybe, Musannef, VIII, 152*)

* “Fazla lâkırdıyı terk eden kimseye hikmet bahşedilir. Fazla (tecessüsle) bakmayı terk edenin kalbine tevâzû bahşedilir. Fazla yemeyi terk edene ibâdet lezzeti bahşedilir. Fazla gülmeyi terk edene heybet bahşedilir. Mizahı terk edene izzet bahşedilir. Dünya sevgisini terk edene, âhiret muhabbeti bahşedilir. Başkasının ayıbı ile meşgul olmayı terk edene, nefsinin ayıplarını ıslah etme hâli bahşedilir. (Müteâl, yâni idrak ötesi olan) Allâh’ın keyfiyetinde araştırma ve tecessüsü terk edene, nifaktan kurtuluş bahşedilir.”

* “*On şey, on şeysiz düzelmez: Akıl, iffetsiz; fazîlet, ilimsiz; kurtuluş, korkusuz; sultan, adâletsiz; asâlet ve şeref, edepsiz; ferah, emniyetsiz; zenginlik, sehâvetsiz; fakirlik, kanaatsiz; yücelik, tevâzûsuz; cihâd, tevfihsiz iyileşip düzelmez.”*

* “Merhamet etmeyene merhamet olunmaz, kusurları bağışlamayan bağışlanmaz, affetmeyen kişi affolunmaz, günahlardan korunmaya çalışmayan kimse de korunup takvâya erdirilmez.” (*Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, s. 415, no: 371*)

* “Duâ, semâ ile arz arasında durur. Rasûlullâh(s.a.v)’a salevât getirilmedikçe, Allâh’a yükselmez.” (*Tirmizî, Vitr, 21*)

* “Bizim çarşımızda dîni(n ticâret kâidelerini) bilen kimseler satıcılık yapşın.” (*Tirmizî, Vitr, 21/487*)

* “Yüze karşı övmek, boğazlamak gibidir.” (*İbn-i Kuteybe, el-Mesâil, s. 145*)

Hz. Ömer(r.a), vâlilerine şöyle yazmıştır:

“Benim katımda en mühim işiniz namazdır. Kim onu koruyup vakitlerine dikkat ederse, dînini korumuş olur; kim de onu yerine getirmeyip yitirirse, dînini de kısa zamanda yitirir.” (*Muvatta’, Vukûtu’s-Salât, 6*)

Kadı Şurayh, Hz.Ömer(r.a)’e mektup yazarak nasıl hükmedeceğini sordu. Hz.Ömer(r.a) cevâben şöyle yazdı:

“Allâh’ın kitabında olanlarla hükmet. Eğer onda bulamazsan Allah Rasûlü’nün sünnetiyle hükmet. Allâh’ın kitabı ve Rasûlü’nün sünnetinde de bulamazsan sâlihlerin verdiği hükümlerle hüküm ver. Sâlihlerin verdiği hükümler arasında da yoksa istersen devam et hükmünü ver, istersen geri dur. Geri durup hüküm vermemenin senin için daha hayırlı olduğu kanaatindeyim. Ve’s-selâm.” (*Nesâî, Kudât, 11/3*)

“Zenginlik de fakirlik de aynı şekilde birer binektir. Hangisine bineceğime aldırmiyorum.”

“En akıllı kimse, insanların hareketlerini en iyi takdîr edendir.”

“Bir kimsenin sorduğu sorudan onun akıl seviyesini anlarım.”

“Bugünün işini yarına bırakma!”

“İş bir kere geri kalırsa artık hiçbir zaman ilerleyemez.”

“Şerri bilmeyen, onun tuzağına düşer.”

“Dünyaya az meylet ki hür yaşayasın. (Nefsin esâretine düşmeyesin.)”

“İnandığınız gibi yaşamıyorsanız, yaşadığınız gibi inanmaya başlarsınız.”

“İnsanları düzeltbilmeniz için önce kendinizi ıslah etmeniz gerekir.”

“İnsanların en câhili (ve ahmağı), kendi âhiretini başkasının dünyası için satandır.”

“Bir iyiliğin şerefi, geciktirilmeden hemen yapılmasındadır.”

“Kötü bir işin en gizli şâhidi vicdânımızdır.” [Nitekim Efendimiz -aleyhissalâtü vesselâm-, iyiliğin ne olduğunu sormaya gelen birine; “Kalbine danış! İyilik, kalbinin müsterih olduğu ve yapılmasını tasdik ettiği şeydir. Günah ise içini tırmalayan ve başkaları sana «Yap!» diye fetvâlar verse bile, içinde şüphe ve tereddüt uyandıran şeydir.” buyurmuştur. (*İbn-i Hanbel*, IV, 227-228)]

“Sırrını gizleyen, kendine hâkim olur.”

“Şiddet göstermeksizin kuvvetli, zayıflık belirtmeksizin yumuşak ol.”

İşte böyle yüce bir kalbî kıvâma ve takvâ hayâtına sâhip olan Hz. Ömer (r.a) dâimâ:

“Ey Allâh'ım! Beni ansızın yakalamandan, gaflet içerisinde bırakmandan ve gâfillerden kılmandan Sana sığınıyorum.” diye duâ ederdi. Akşamları da, elindeki kamçıyla ayaklarına vurur ve; “Bugün ne yaptın ey Ömer?” diye kendisini hesâba çekerdi. Bu nefis muhâsebesini her akşam kendine vird edinmişti.

Şüphesiz ki bütün bu hassâsiyetler, ondan bize yâdigâr kalan en güzel irşad numûneleridir. Bizler de o mübârek sahâbînin bu güzel hâllerini ve hatıralarını gönlümüze nakşetmeli ve sık sık; ***“Bugün Allâh için ne yaptım?”*** diyerek kendimizi vicdan muhâsebesine çekmeliyiz. Maddî ve mânevî vazîfelerimizde gaflet, ihmâl, atâlet ve tembellik göstermekten titizlikle sakınmalıyız. Rabbimizin huzûrunda hesaba çekilmeden evvel kendimizle hesaplaşmalıyız. Rabbimiz âhiretteki hesâbımızı kolay getirsin. İman ve güzel ahlâk ikliminde amel-i sâlihlerle dolu bir dünya hayatı yaşayıp ebedî hayâtın saâdetiyle gönüllerimizi mes'ûd eylesin. Hz.

Ömer(r.a)’ın “Fâruk” sıfatından gönüllerimize bir nasip ihsân eylesin! Âmin!

Kur’ân ile Yücelmiş Bir Ömür

Hz.Ömer(r.a)’ın Kur’ân-ı Kerîm’e ittibâ hassâsiyeti de çok derindi. Nitekim onun İslâm ile şereflenmesine, kız kardeşi Fâtıma’nın evinde dinlediği Kur’ân-ı Kerîm vesîle olmuştı.

Hz.Ömer(r.a), Kur’ân-ı Kerîm’in muhtevâsına nüfûz edebilmek ve muktezâsınca yaşamak için çok gayret gösterirdi. Bu hâl kendisine sonsuz bir haz ve lezzet verirdi.

Rivâyete göre Bakara Sûresi’ni on iki senede bizzat yaşayarak ikmâl etmiş ve bitirince de şükür niyetiyle bir deve kurban etmişti. (*Kurtubî, el-Câmî, I, 40*)

Velhâsıl Hz.Ömer(r.a), Kur’ân ve Sünnet’e bağlılıktaki sarsılmaz sebâtı, Allah yolunda ihlâs ve gayretteki örnek tavrı, hikmetler ve ibretlerle dolu hayatı ile, müstesnâ bir irşad ve irfan menbaıdır. Nitekim Hz.Ömer(r.a) vefât ettiğinde Abdullah bin Mes’ûd(r.a) büyük bir teessür içinde; “İlmin onda dokuzu gitti.” demiştir. Bunu duyan sahâbîler kendisine; “Daha içimizde âlimler var!” dediklerinde de cevâben; “Ben mârifet ilminden bahsediyorum.” demiştir.

İşte o mârifet menbaından lâıykıyla istifâdenin lüzûmu sadedinde Hz.Âişe(r.anha) vâlidemiz de şöyle buyurmuştur:“Meclislerinizi Rasûlullah(s.a.v)’e salevât getirmek ve Ömer bin Hattâb(r.a)’dan bahsetmekle süsleyiniz.” (*İbnü’l-Cevzî, Menâkıb, s. 276*)

Allah Rasûlü’ne Muhabbeti

Birgün Efendimiz (s.a.v), umre için kendisinden izin isteyen Hz. Ömer(r.a)’e muhabbetle:

“Bizi de duânda unutma kardeşim!” buyurmuştu. Bu iltifat karşısında son derece duyulanan Hz.Ömer(r.a):“O kadar sevindim ki sanki dünyâlar benim oldu.” demişti. Zîrâ Allâh’ın Rasûlü’nden gelen küçük bir iltifat, dünyalara bedeldi. Hz.Ömer(r.a)’ın Peygamber muhabbetini sergileyen şu misal de câlib-i dikkattir:

Peygamber Efendimiz(s.a.v)’i çok seven, Firâs adlı bir sahâbî vardı. Efendimiz’e olan muhabbetinden dolayı

teberrüken O'nun bir eşyâsına sahip olmak istiyordu. Birgün Efendimiz'in, önündeki bir tabaktan yemek yediğini gördü ve tabağın kendisine hediye edilmesini istedi. Kimsenin isteğini geri çevirmeyen Allah Rasûlü(s.a.v) de tabağı ona hediye etti.

Hz.Ömer(r.a) zaman zaman Firâs'ın evine gider: “–*Hele şu mübârek tabağı bir getir.*” derdi. Allah Rasûlü(s.a.v)'nün mübârek ellerinin değdiği bu tabağı zemzemle doldurup kana kana içer; artan suları yüzüne gözüne serperdi. (*İbn-i Hacer, el-İsâbe, III, 202*)

Halîfe Hz.Ömer(r.a), bâzen borçlanıyor, sıkıntı içinde hayâtını idâme ettiriyordu. Hazîneden ancak kifâyet miktarı bir tahsisat almayı kabul etmişti ve bununla da zor geçiniyordu. Onun bu mütevâzı hâli sebebiyle, kendisini tanımayan kimseler, onun, müslümanların halîfesi olduğunun farkına varamazlardı.

Ashâbın ileri gelenleri, halîfenin bu hâline dayanamadılar. Maaşını artırmak istediler. Fakat bunu kendisine söylemekten çekindikleri için, Peygamber Efendimiz(s.a.v)'in zevcesi ve aynı zamanda Hz.Ömer(r.a)'ın kızı olan Hafsa(r.anha) vâlidemize başvurdular. Babasına bu teklifi arz etmesini istediler. Hz.Hafsa(r.anha), ashâbın bu teklifini babasına açtı. Peygamber Efendimiz(s.a.v)'in gün boyu açlıktan kıvranıp karnını doyuracak bir tek hurma bile bulamadığı günlerine şâhid olmuş bulunan Hz. Ömer(r.a) kızı Hafsa(r.anha)'ya: “–*Kızım! Rasûlullâh'ın yeme-içme ve giyimde hâli nasıldı?*” diye sordu.

“*Kifâyet miktarı (ancak yetecek derecede) idi.*” cevâbını alınca da sözlerine şöyle devâm etti:

“*İki dost (Hz. Peygamber'le Ebû Bekir) ve ben, aynı yolda giden üç yolcuya benzeriz.*

Birincimiz (Hz. Peygamber) makâmına vardı. Diğerleri (Ebû Bekir) aynı yoldan giderek birinciye kavuştu. Üçüncü olarak ben de arkadaşlarıma ulaşmak isterim. Eğer fazla yükü gidersem, onlara yetişemem! Yoksa sen, bu yolun üçüncüsü olmamı istemez misin?” dedi.

Ömer(r.a)'ın tek gâyesi, Allâh'ın rızâsı idi. Bu hedefe öyle büyük bir azimle yönelmişti ki, ona ulaşma yolundaki

bütün iptilâ ve musîbetler nazarında bir hiç hâline gelmişti. Bu uğurda her türlü çile ve ıztırabı büyük bir sabır, rızâ ve teslîmiyetle karşılıyordu. Allah Rasûlü birçok defa kendisini cennetle müjdelemesine rağmen, bütün hayatını sıkı bir riyâzat hâlinde yaşıyordu.

Uğradığı suikast sebebiyle ağır yaralandığında kendisine:

“Yerinize birini tâyin etseniz!” denilmişti. O ise, hak ve adâlette kılı kırk yaran titizliğine rağmen şöyle cevap verdi:

“Sizin mes’ûliyetinizi sağken üstlendiğim gibi (o mes’ûliyeti) vefat ettikten sonra da mı taşıyayım? Ben yaptığım halîfelikten bir mükâfat beklemiyorum. Bu vazîfedeki sevaplarımla vebâlimin birbirini dengelemesini ne kadar isterim! Ne lehime ne de aleyhime! Yeter ki (ilâhî mahkemede) muâheze edilmeyeyim!”

Yerine, oğlu Abdullâh’ı bırakması teklif edildiğinde de: “–Bir evden bir kurban yeter!” buyurdu.

İşte o mübârek sahâbî, ümmetin mes’ûliyetini yüklediği, dertleriyle dertlendiği için, kendi dertlerini unutmuştu. Onun en mühim tasası, insanların huzur ve selâmetiydi. Bu yolda yegâne örneği de, Efendimiz(s.a.v) idi. O’nun Allah yolunda katlandığı çile ve ıztırapları hiçbir zaman unutmuyor, tıpkı karda yürüyen bir insanın izini takip edercesine, Efendimiz’in mübârek izinde mesâfe alıyordu.

Küçük Bir çocuktan Büyük Bir Ders

Adaletiyle meşhur Hz. Ömer (r.a.), ezanın okunmasıyla birlikte camiye yönelmişti. Arkasından gelen küçük bir çocuk, Hz. Ömer’i (r.a.) geçip hızlı adımlarla ilerledi. Hz. Ömer (r.a.), çocuktaki bu telaşın neden kaynaklandığını merak etti. İçinden “Acaba bir derdi, bir sıkıntısı mı var?” diye geçirdi. Hemen yetişip “Yavrum, hayırdır, telaşlı tekalşlı nereye gidiyorsun?” diye sordu. Hz. Ömer’i (r.a.) tanımayan çocuk: “Camiye gidiyorum amca!”

Hz. Ömer (r.a.) şaşırmıştı. Zira çocuk, çok küçüktü. Hz. Ömer (r.a.), hayretini gizlemeyerek çocuğa şöyle dedi: Yavrum, sen daha küçüksün! Namaz sana farz değil, bu kadar telaşa gerek yok ki!

Çocuk, Hz. Ömer'in (r.a.) bu sözüne katılmadığını belirten bir tavırla cevap verdi:– Amca, amca! Bu işin büyüğü küçüğü olmaz! Mahallemizde daha dün bir çocuk öldü. Üstelik o, benden de küçüktü. Ölüm denen gerçeğin büyük küçük ayırdığı yok! O yüzden her yaşta buna hazır olmak gerek. Hem bu yaşta namaza alışmazsam büyüyünce zor gelebilir!

Ölüm, büyük küçük ayırmaz. Her işimizi sanki hemen ölecekmişiz gibi itinayla yapmalıyız

Ahde Vefa

Hz. Ömer(r.a) arkadaşlarıyla sohbet ederken, huzura üç genç girerler. Derler ki: Ey halife, bu aramızdaki arkadaş bizim babamızı öldürdü. Ne gerekiyorsa lütfen yerine getirin.

Bu söz üzerine Hz.Ömer(r.a) suçlanan gence dönerek: Söyledikleri doğru mu diye sorar. Suçlanan genç der ki: Evet doğru.

Bu söz üzerine Hz Ömer(r.a) anlat bakalım nasıl oldu diye sorar:Bunun üzerine genç anlatmaya başlar:- Ben bulunduğum kasabada hali vakti yerinde olan bir insanım, ailemle beraber gezmeye çıktık, kader bizi arkadaşların bulunduğu yere getirdi. Affedersiniz hayvanlarımın arasında bir güzel atım var ki gören bir defa daha bakıyor. Hayvana ne yaptıysam bu arkadaşların bahçesinden meyve koparmasına engel olamadım; arkadaşların babası içerden hışımla çıktı atıma bir taş attı, atım oracıkta öldü. Nefsime bu durum ağır geldi, bende bir taş attım, babası öldü. Kaçmak istedim fakat arkadaşlar beni yakaladı, durum bundan ibaret.

Bu söz üzerine Hz Ömer(r.a): Söyleyecek bir şey yok, bu suçun cezası idam. Madem suçunu da kabul ettin, dedi.

Bu sözden sonra delikanlı söz alarak: Efendim bir özrüm var, diyerek konuşmaya başladı.

“ Ben memleketinde zengin bir insanım, babam rahmetli olmadan bana epey bir altın bıraktı. Gelirken kardeşim küçük olduğu için saklamak zorunda kaldım. Şimdi siz bu cezayı infaz ederseniz yetimin hakkını zayi ettiğiniz için Allah indinde sorumlu olursunuz. Bana üç gün izin verirsiniz ben emaneti kardeşime teslim eder gelirim. Bu üç gün için de yerime birini bulurum, der.”

Hız. Ömer(r.a) dayanamaz der ki: Bu topluluğa yabancı birisin, senin yerine kim kalır ki?!Sözün burasında genç adam ortama bir göz atar, der ki: Bu zat benim yerime kalır.O zat Hız. Peygamber Efendimizin(s.a.v) en iyi arkadaşlarından, Amr İbni As(r.a)'dan başkası değildir.

Hız.Ömer(r.a) Amr(r.a)'a dönerek: Ey Amr, delikanlıyı duydun, der.

O yüce sahabi: Evet, ben kefilim” der ve genç adam serbest bırakılır. Üçüncü günün sonunda vakit dolmak üzere ama gençten bir haber yoktur.

Medine'nin ileri gelenleri Hız. Ömer(r.a)'e çıkarak gencin gelmeyeceği, dolayısıyla Amr İbni As(r.a)'a verilecek idam yerine maktulün diyetini vermeyi teklif ederler. Fakat gençler razı olmaz ve babamızın kanı yerde kalsın istemiyoruz derler.

Hız. Ömer(r.a) kendinden beklenen cevabı verir der ki: Bu kefil babam olsa fark etmez, cezayı infaz ederim.

Amr İbni As(r.a) ise tam bir teslimiyet içerisinde der ki: Biz de sözümün arkasındayız.Bu arada kalabalıkta bir dalgalanma olur ve insanların arasından genç görünür. Hız.Ömer(r.a) gence dönerek der ki: Evladım gelmeme gibi önemli bir nedenin vardı neden geldin?

Genç vakurla başını kaldırır ve (günümüz insanı için pek de önemli olmayan): AHDE VEFASIZLIK ETTİ, demeyesiniz diye geldim der.

Hız.Ömer(r.a) başını bu defa çevirir ve Amr İbni As(r.a)'a der ki: Ey Amr, sen bu delikanlıyı tanıyorsun nasıl oldu onun yerine kefil oldun.

Amr İbni As(r.a), vakurla kanımızı donduracak bir cevap verir: Bu kadar insanın içerisinde beni seçti. İNSANLIK ÖLDÜ, dedirtmemek için kabul ettim, der.

Sıra gençlere gelir,derler ki:Biz bu davadan vazgeçiyoruz.

Bu sözün üzerine Hız Ömer(r.a):

-Ne oldu, biraz evvel babamızın kanı yerde kalmasın diyordunuz, ne oldu da vazgeçiyorsunuz?,der.

Gençlerin cevabı da dehşetlidir: MERHAMETLİ İNSAN KALMADI, demeyesiniz diye.

KERAMETLERİ:

* Hz.Ömer (r.a), halifeliği zamanında Bizans İmparatoruna elçi gönderip dîne davet etti. Bizans elçisi Medine-i münevvere'ye geldi Hz.Ömer(r.a) ihtiyâr bir kadının duvarını yaptıırıyordu. Elçinin geldiğini haber verdiler. Buraya gelsin buyurdu. Efendim, ellerinizi yıkayıp bir yere otursanız nasıl olur? Dediler. Kabûl buyurmadı. Elçiyi çağıldılar. Arap padişahı bu mudur? Böyle olduğunu bilsem gelmezdim ve Bizans İmparatoru da beni göndermezdi, dedi. Hz.Ömer(r.a) çamurlu mübârek iki parmağı ile işâret ederek, eğer göndermeseydi, onun iki gözünü çıkarırdım buyurdu. Hz.Ömer(r.a), parmağı ile işâret edince, iki çamurlu parmak gelip, Bizans İmparatorunun gözlerini kör eyledi. Parmakların çamuru gözlerinin üzerinde kaldı, silmek mümkün olmadı. Bir zaman sonra elçi dönünce İmparatorun gözlerinin kör olduğunu gördü. Sebebini araştırdı. Hz.Ömer(r.a) ile geçen hadîseyi de anlatınca hepsi hayret ettiler.

* İran'a gönderdiği orduya kumandan tayin ettiği Hz.Sariye (r.a) ordusu ile mağlup olmak üzere idi. Bu sırada Hz.Ömer(r.a) Medine'de Cuma hutbesi okuyordu. Hutbe arasında "Dağa yaslan yâ Sâriye, dağa yaslan yâ Sâriye" diye bağırdı. Sâriye işitip ordusunu dağa çekti. Arkasını dağa verip bir cepheden düşman ile karşılaşmak sûretiyle zafere ulaştı. Hz.Ömer(r.a)'in bu hadîseyi görmesi ve sesini duyurması onun kerâmetlerinden biridir.

* Hz.Ömer zamanında bir ticâret kervanı gelip Medine'nin yakınında konaklamıştı. Çok yorgun oldukları için hepsi derin bir uykuya dalmıştı. Hz.Ömer(r.a) bu kervandan haberdar olup, Ashâb-ı kiramdan Abdurrahmân bin Avf'ı (r.a) da yanına alıp, sabaha kadar kervanın etrâfında dolaşarak onlara herhangi bir zarar gelmemesi için bekledi. Kervanda bulunanlar ancak sabaha karşı bundan haberdar oldular. Kendilerini bekleyen bu kişinin kim olduğunu merak ettiler. Sabaha karşı uzaklaşıp gittiklerini görünce içlerinden biri takibe başladı. Hz.Ömer(r.a)'in mescide girip namaz kıldırmasından sonra merakla bu zat kimdir diye soran kimse, onun Müslümanların halifesi olduğunu öğrenip kervanda

bulunanlara giderek hâdiseyi anlattı. Kervandakiler onun Müslüman olmayanlara yardımı böyle olursa, kimbilir Müslümanlara şefkati ve yardımı ne kadar çoktur. O'nun dîni gerçekten hak dindir, dediler. Daha sonra da Hz.Ömer(r.a)'in huzûruna gidip hepsi Müslüman oldular.

* Hz.Ömer (r.a)'in ordusunun İran'ı fethettiği gece Hz.Osman (r.a) huzûruna girip selâm vermişti. Hz.Ömer(r.a) acele mektûb yazıyordu. Mektûbu yazıp bitirince yanmakta olan lambayı söndürüp, başka bir lamba yaktı.

Hz.Osman(r.a)'ın selâmına cevap verip konuşmaya başladıktan sonra, Hz.Osman(r.a) lâmbayı söndürüp, başka bir lâmba yakmasının sebebini sorunca, söndürdüğüm lamba Beyt-ül-malındır. Bana âit değildir. Onu Müslümanların işini görmek için yakmıştım, onların işini görmek için yazdığım mektûb bitti. Şimdi seninle şahsî işim için konuşuyoruz, bunun için de kendime âit olan lambayı yaktım buyurdu.

* Hz.Ömer(r.a), bir kaç bin askeri harbe göndermişti. Harbe gidenlerin evlerine adam gönderip, hallerini sorması ve geceleri kendisinin şehri gezmesi adeti idi. Bir gece şehri dolaşıyordu. Bir evin önünden geçerken, ağlayan bir kadın sesi duydu. Kulak verdi. Halife kocamı harbe gönderdi. Biz burada aç-susuz kaldık. Yarın çocukları götürüp halifenin kapısına bırakacağım, diyordu. Hz.Ömer(r.a) dayanamadı. Gidip bir miktar yağ ve bir çuval unu sırtına alıp, kadının evine getirdi. Ateş yakıp yemek pişirdi. Çocukları kaldırıp yedirdi. Sonra kadından özür diledi. Şimdiye kadar sizin halinizi bilmiyordum. İhtiyâcınız olursa, hemen bize bildirin diyerek ayrıldı. Kadın, Hz.Ömer(r.a)'in akıllara hayret veren tevâzu ve adâleti karşısında mahcup olup, hayır duâlar etti.

* Hz.Ömer (r.a) Irak'a İslâm ordusunu gönderip, kısa zamanda Allah'ı Teâlâ'nın yardımıyla zafer kazandılar. Kiliseleri câmi, puthâneleri mescid yaptılar. Sağ sâlim ve ganîmetlerle döndüler. Hz.Ömer(r.a)'in huzûruna vardıklarında halife İslâm ordusuna hiç bakmadı. Ne yaptınız? Diye sual bile sormadı. Halifenin bu muâmelesi Ashâb-ı kirâm'a çok ağır geldi. Hz.Ömer(r.a)'in oğlu Abdullah(r.a)'ı mescidde görüp halifenin onlara karşı alâkasızlığından şikâyet

ettiler. Hz.Abdullah(r.a): “Babamın huzûruna bu elbiselerinizle mi çıktınız?” dedi.

Meğer İslâm ordusu, İran’ın süslü elbiselerinden giymişlerdi. Ashâb-ı kiram, Hz.Abdullah(r.a)’ın işâretiyle gidip elbiselerini değiştirdiler. Böylece Hz.Ömer(r.a)’ın huzûruna vardılar. Bu sefer Hz.Ömer(r.a) bunları iyi karşılayıp her birinin ayrı ayrı hâlini, hatırını sordu. Ashâb-ı güzinden birisi cesâret edip, kalktı: “Yâ Emîrel-mü’minîn ilk görüşmemizde bize hiç iltifât etmediniz. İkinci görüşmemizde çok iyi karşıladınız. Bunun sebebi nedir?” diye sordu. Hz.Ömer(r.a): “Sizi, elbiselerinizi değiştirmiş görünce kendi kendime: “Ashâb-ı güzîn benim hayâtımda elbiselerini değiştirdiler. Birkaç gün sonra Allah korusun kalplerini değiştirirler. Dünyâyı sevmeleri artar. Yarın kıyâmet gününde Resûlullah’a (s.a.v) kavuşunca, Yâ Ömer! Senin halifeliğin zamanında benim Ashâbım elbiselerini değiştirdiler sonra kalbleri değişti. Niçin manî olmadın? Diye hitâb eder, azarlar diye korktum.” Onun için İran’ın süslü elbiselerini giydiğiniz zaman her biriniz gözüme bir belâ dikenî gibi göründünüz. Fakat elhamdülillah elbiselerinizi değiştirdince, endişe ettiğim tehlike ortadan kalktı. Size iyi muâmelede bulundum.” buyurdular.

* Hz.Ömer (r.a) zamanında Şam şehri civarında bir kal’a muhasara edildi. Öğleye kadar kal’a feth edilmedi. Hz.Ömer(r.a), gadaba geldi. İslâm askerini huzûruna çağırды. “Kal’a henüz feth edilemedi. Kâfırlar, İslâm askeri karşısında bu kadar dayanamazdı. Aramızda birisi bir hatâ yapmış olmasın” buyurdu. İslâm askeri hayret edip, tevbe ve istiğfar etmeğe başladılar. O sırada bir kişi ağlayarak Hz.Ömer(r.a)’ın huzûruna geldi “Yâ Emîrel-mü’minîn! Bu gece teheccüde kalktığım zaman karanlık olduğu için misvakımı arayıp bulamadım. Misvaksiz namaz kıldım. Sizin aradığınız hata benim bu hatâmdır,” dedi. Hz.Ömer(r.a): “Tevbe ve istiğfar etmeğe devam et,” buyurdu. Bir saat sonra kal’a fetholundu.

* Hz.Ömer (r.a) halifelik müddetince kendinden evvel hiç kimsenin yapamadığını ve sonra da kimsenin yapamayacağı şekilde adâlet üzere hareket etmiştir.

Zamanında kurt koyuna zarar vermeğe cesâret edemezdi. Hz.Ömer(r.a)'in şehîd olduğu gün, bir çoban koyunların yanında dururken bir kurt koyuna saldırdı. Çoban: “(Hemen feryâd ederek) Vah Hz.Ömer,” (dedi ve ağladı.) “İnnâ lillah ve innâ...” âyet-i kerîmesini okudu. Çobanlar ona: “Hz.Ömer(r.a)'in irtihâl ettiğini (vefâtını) nereden bildin?” diye sordular. Çoban: “Hz.Ömer(r.a)'in zamanında kurt koyuna değil saldırmak, bakmağa bile cesâret edemezdi. Şimdi kurdun koyuna saldırdığını gördüm. Hz.Ömer(r.a)”ın şehîd olduğunu anladım,” dedi.

* Hz.Ömer (r.a) öğle sıcağında soyunup, zekât olarak Beyt-ül-mala alınan develeri bağlardı. “Yâ Emîre'l-mü'minîn! Niçin siz zahmet çekiyorsunuz! Birine emir buyurun bağlasın,” dediler. Hz.Ömer(r.a): “Bunlar, fakîrlerin hakkıdır. Hak teâlâ beni bunlara bakmağa memur etti. İşlerini de kendim görmem iyi olur. Âhirette bunlar benden sorulacaktır,” buyurdu.

* Bir genç, Beş vakit namazı Hz.Ömer (r.a) ile kılardı. Hz.Ömer(r.a) her selâm verişinde, genci arkasında görürdü. Hz.Ömer(r.a) de bu genci sevmişti. Bir güzel kadın bu gence âşık olup, her zaman haber göndererek evine çağırtır, fakat genç râzı olmaz, yanına gitmezdi. Bu kadın, uzun müddet gencin arkasına düştüğü halde, kendisini gence sevdiremedi. Kadın, bir kocakarıya başvurdu. Kocakarı: “Seni bu gece o gençle bir araya getirirsem, bana ne ikramda bulunursun?” dedi. Kadın: “Bu işi yaparsan, sana çok şeyler vereceğim,” dedi. Kocakarı evinde otururken; genç yatsı namazını kılmış, evine dönüyordu. Yol üzerinde bulunan kocakarının evinin önünden geçerken, kocakarı: “Bana yardım edene, Hak teâlâ da yardım etsin,” diye feryâd etti. Genç bu feryadı duyunca, kocakarından feryadının sebebini sordu. Kocakarı: “Bir koyun kaçırdım, tutamıyorum, bana yardım et,” dedi. Genç bu söze inanıp evden içeri girdi. Gence âşık olan kadın, kapıyı kilitleyip gencin ayaklarına sarılarak yalvarmağa başladı: “Ne zamandan beri senin derdinle yanıyorum, bana hiç vefa etmiyorsun. Sana ancak bu hileyi yaparak kavuştum,” diyerek genci kuvvetle tuttu. Genç, yine kadına iltifât etmedi, yüzüne

bakmadı. Kadın genci çok övdüğü hâlde, genç yine kadının yüzüne bakmıyordu. Kadın “Yâ bana yaklaş arzumu yerine getir veya feryâd eder bütün mahalle halkını buraya toplayım, rûsvây olursun,” dedi. Genç: Âhirette rûsvây olacağıma burada olurum, dedi. Genci hiçbir yolla aldatamıyan kadın, feryâd etmeğe başladı. Bütün mahalle halkı evin etrâfına toplandılar.

Kadın: “Bu gece kapımı kilitleyip yatarken, bu adam gelip bana tecavüz etmek istedi. Onun için sizi çağırdım,” dedi. Mahalle halkı içeri girip, genci dövdü, hattâ başını birkaç yerden yarıp, ellerini, bağlayarak, Hz.Ömer(r.a)’in huzûruna getirdiler. Hz.Ömer(r.a), sabah namazını kıldıktan sonra, o genci görememişti. Acaba hasta mı oldu, yoksa başka bir şey mi oldu diye düşünürken bir takım insanların arasında genci gördü. Kadın da oraya gelmiş, feryadı ayyuka çıkıyordu. Genç, Hz.Ömer(r.a)’in heybetinden çok korkardı. Hz.Ömer(r.a) gadaba gelince vücudundaki kıllar dikilirdi. Fakat bu gadabı din için, İslâm gayreti içindi. Dünyâ işlerinde gadaplanmaz, mübârek kalbini dünyâyâ bağlamazdı. Varlık onun yanında yoklukla bir, hattâ yokluk daha kıymetli idi. Hz.Ömer(r.a) genci o halde görünce: “Yâ Rabbi! Bu gence hüs-n-i zannım vardır. Resûlünün(s.a.v) hürmeti için beni bu zannımdan döndürme!” diye duâda bulundu.

(Sonra genci yanına çağırdı) “Senin hakkında iyi düşünürüm. Bu çirkin işi senin yapacağını zannetmiyordum. Korkma, yakın gel, Hak teâlâ doğru kullarının yardımcısıdır,” buyurdu. Genç: “Bu kadın bana bir kaç yıldır âşık olmuştu. Çok kere haber gönderdiği halde râzı olmamıştım. Sonunda bir kocakarı hilesiyle beni evine çağırdı. Ondan sonraki hadiseleri de birer birer anlattı.

Hz.Ömer(r.a): “O kocakarıyı görünce tanır mısın?” buyurdu. Genç: “Evet tanırım,” dedi. Şehirdeki bütün kocakarıların dışarı çıkmaları emir edildi. Hepsı bir yerde gizlenen gencin önünden geçtiler. Genç, hile yapan kocakarıyı tanıdı.

Kocakarıyı Hz.Ömer(r.a)’in huzûruna götürdüler. Hz.Ömer(r.a)’in heybetine dayanamayıp, para için bu işi, yaptığını ikrâr etti. Kocakarı söyleyince, âşık olan kadın ne

yaptıklarını anlattı. Hz.Ömer(r.a) (Kalkıp, gencin ellerini çözüp, mendili ile başının kanını silip bağladı.) Allah’u Teâlâ’ya hamd olsun ki, Resûl-i Ekrem(s.a.v)’in “Ümmetimden, kardeşim Yûsuf aleyhisselâmın kendini Zeliha’dan sakladığı gibi, yabancı kadınlardan muhafaza eden siddiklar çıkacaktır” hadîs-i şerîfi bizim zamanımızda bu gence nasîb oldu.” buyurdu. Gencin sırtını okşayarak hayır duâ etti.

* Hz.Ömer(r.a) halife iken bir bayram gelmişti. Herkes çocuklarına yeni elbiseler alıyordu. Hz.Ömer(r.a)’in oğlunun elbisesi eski idi. Bayram günü çocuklar, eski elbiseli olan halifenin çocuklarıyla alay etmeğe başladılar. Hz.Ömer(r.a)’in oğlu, ağlayarak babasının yanına geldi. Hz.Ömer(r.a), oğluna şefkat edip acıyarak, Beyt-ül-mâlın emînini çağırdı. Oğlunun ağlama sebebini anlattıktan sonra, gelecek ayın maaşından bir miktar vermesini istedi. Beyt-ül-mâl emîni: “Yâ Emîr-el-mü’minîn, yaşayacağınızı muhakkak biliyor musunuz ki, hak etmediğiniz paradan istiyorsunuz?” dedi. Hz.Ömer(r.a) “Allah’u Teâlâ’dan başka kimse bilemez,” buyurdu. “O zaman Yâ Halife! Yaşayacağınızı bilmedikten sonra, ne almanız size yakışır, ne de bizim vermemiz makûl olur,” dedi.

Hz.Ömer(r.a), söylediğine pişman olup, Beyt-ül-mâl emîninin sözünü beğendi, hayır duâ buyurdu. Allah’u Teâlâ çocuğunun kalbine bir yolla teselli verip, her biri safâyı kalb ile gittiler.

* Bir gece Hz.Ömer (r.a) Medine-i Münevvere’de geziyordu. Bir kadın: (Kızına evi içinde) “süte biraz su kat,” diyordu. Kız: “Emîr-ül-mü’minîn süte su katmayınız buyurmamış mıydı?” dedi. Kadın: “Emîr burada yok,” dedi. Kız: “Hz.Ömer(r.a) burada yok ise, Rabbi bizi görür,” dedi. Hz.Ömer(r.a) (O evi işaret etti.) Evine gelip oğluna, senin için bir kız buldum, onu sana alayım, buyurdu. (Ertesi günü kadının evine gitti.) Kızını oğluma ver, buyurdu. Kadın: “Bunu kalbimden dahi geçirmeğe cesâretim yoktu,” dedi. Hz.Ömer(r.a) “Kızının bir sözü çok hoşuma gitti. Onun için geldim,” buyurdu. O kızı oğlu Âsım(r.a)’a aldı. Âsım(r.a)’ın kızından Abdülazîz oldu. Abdülazîz’in oğlu Ömer bin

Abdülazîz halife oldu. Onun zamanında da kurd kuzu ile gezerdi.

Buyurdu ki: “Sâdık arkadaşlar bulun ve onların arasında yaşayın. Dürüst ve samimi arkadaşlar, darlıkta yardımcı, genişlikte süs ve zinetdirler. Dostunun sana düşen işini güzel bir şekilde gör ki, lüzumunda, sana daha güzeli ile karşılıklıta bulunsun. Düşmanlarından uzaklaş, her dosta bel bağlama, ancak emîn olanları seç. Emîn olanlar, Allahü teâlâdan korkanlardır.

* Kötü insanlarla düşüp kalkma, onlardan kötülük öğrenirsin. Onlara sırrını verme ifşa ederler, işlerini Allah’dan korkanlara danış ve onlarla istişâre et.”

* “Allah’a itaat eden büyük zatların sözlerine dikkat edin. Çünkü onlara Allah tarafından gerçekler tecelli eder ve onu konuşurlar.”

* “İyilik kolay bir şeydir. Güler yüz ve yumuşak söz bunu temin eder.” “Şiddet göstermeksizin kuvvetli, zayıflık göstermeksizin yumuşak ol.”

* “Çok gülenin heybeti azalır. Şaka yapan eğlenceye alınır. Bir şeyi çok yapan onunla tanınır. Çok konuşan çok yanılır, hataya düşer. Böyle kimsenin hayası azalır. Hayası azalan şüpheli şeylerden az kaçınır. Şüpheli şeylerden az kaçınanın kalbi ölür.”

* “Hakkımda hangisinin daha hayırlı olduğunu bilemediğim için darlık (fakîrlik) ve bolluk (zenginlik) günlerimin hiçbirine aldırış etmedim.”

* Hz.Ömer (r.a) bir defasında Şam’a gitmişti. Orada giydiği eski elbiselerden dolayı söz edildiğini duyunca “Biz İslâmiyet ile izzet bulduk, izzeti, şerefi başka yerde aramayız.” buyurdu.

“Amellerin efdali farzları yapıp haramlardan kaçınmak ve Allah katında sâdık niyyettir.”

“Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin. Amelleriniz tartılmadan önce tartınız.”

Yolu bir mezbeleden geçse, orada durur ve: “İşte hırsla sarıldığımız dünya” derdi.

“Âhiret işlerinde zarar etmektense, dünyâyâ âit işlerde zarar ediniz. Böylesi sizin için daha hayırlıdır.”

Dul kadınlara, yetimlere sırtında un taşırdı. Bu halini gören biri: Bırakın biz taşıyalım deyince, Hazret-i Ömer “Ya kıyâmet günü günahımı kim taşır” buyurdu.

“Alay, şaka ve mizah etmekten kaçınınız. Zira insanın şerefini kırar, vakarını azaltır.”

“Ahmakla arkadaşlık etmekten kaçın. Çünkü ekseriya, sana iyilik yapayım derken zararı dokunur.”

“Tevbe edenlerle oturun, onların kalbleri yumuşak olur.”

“Tevazunun başı, bir müslüman ile yolda karşılaşırken ilk önce selâmı senin vermen, bir mecliste en geride oturmaya râzı olman ve şöhetten uzak durmandır.”

“Yemekten sonra misvak kullanmak iki hizmetçi kullanmaktan iyidir.”

“Mescidler yeryüzünde Allahü teâlâ’nın evleridir. Mescidde namaz kılanlar Allahü teâlâ’nın misâfirlere hizmet düşer.”

“Ramazan ayı çok hayırlı ve mübârek bir aydır. Gündüz tutulan oruca, gece kılınan namaza bu ayda verilen sadakaya, Allahü teâlâ kat kat sevâb verir.”

“İnsanların en cahili, ahiretini başkasının dünyâsı için satandır.”

“Allah’u Teâlâ başkasına acımayana acımaz, affetmeyi affetmez, özür kabûl etmeyenin özrünü kabûl etmez.”

“Tevbe’den maksad günahı bilip yapmamaktır. Amel-i sâlihte bulunmaktan maksad, kendini beğenmemektir. Şükürden maksad, aczini itiraf edip kulluğu bilmektir.”

“İnsanın elbisesini temiz kullanması şerefi icabıdır.”

“Dinini bilmeyen tüccâr pazarımızda satış yapmasın.”

“Mescidde oturan kimse, Allahü teâlâ’nın huzûrunda bulunuyor demektir.”

“Helâlin onda dokuzunu harama düşmek korkusu ile terk ederdik.”

“Bana ayıplarımı, kusurlarımı söyleyen kimse Allah’u Teâlânın merhametine kavuşsun.”

“İstiğfar her derde devadır.”

“Tevbe edip de tevbesi kabûl olunanlarla beraber bulunun.. Zira onlarla beraber bulunmak kalbi daha fazla yumuşatır.”

“Allahım, bana senin yolunda şehîd olmayı nasîb et. Peygamberinin şehrinde ölmeyi kısmet et.”(*Tefsîr-i Taberî, cild-10, sh. 160. Tefsîr-i Kurtûbî cild-8, sh. 170. Târih-ul-hulefâ sh. 101. Savaik-ül-muhrika sh. 89. Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-3, sh. 266. El-İsâbe cild-2, sh. 518. El-İstiâb cild-2, sh. 58. Üsûd-ul-gâbe cild-4, sh. 58. İzâlet-ül-hafâ cild-1, sh. 579. Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-1, sh. 2. Tabakât-ül-huffâz sh. 3. Hulâsat-ü tehzîb-il kemâl sh. 239. Tabakât-ı Şirâzî sh. 38. El-İber cild-1, sh. 27. En-Nücûm-üz-zâhire cild-1, sh. 78. Târih-ul-Ümem-i ve'l-mülûk cild-3, sh. 192. İbn-i Hişâm cild-1, sh. 364. El-Kâmil fi't-târih cild-2, sh. 208, 139. Kitâb-ul-harâc sh. 73. Kitâb-ul-emvâl sh. 77. İbn-i Âbidîn cild-3, sh. 354, cild-2, sh. 49*)

HZ. OSMAN ZİNNUREYN (RA)

(D.M.. 580 – V.M. 17 Haziran 656)

Peygamberimiz(s.a.v)in üçüncü halifesi, hayâ ve edep timsali, hayatta iken dünyada cennetle müjdelenen üçüncü, bahtiyar kişilerden biri. Hz. Osman(r.a), meşhur Fil Vak'ası'ndan 6 sene sonra; yani hicretten 47 yıl önce dünyaya gelmişlerdir. **Babası**;Affan b. Ebi'l-As b. Umeyye b. Abdi Şems b. Abdi Menaf ' el-Kureşî el-Emevî dır **Annesi**; Erva binti Küreyz b. Rebia b. Habib b. Abdi Şems'tir. **Nesebi**; Ümeyyeoğulları ailesine mensup olan Hz. Osman (r.a)'ın nesebi beşinci ceddi olan Abdi Menaf'ta Rasûlullah (s.a.v) ile birleşmektedir.Beşinci validesi (ninesi) Beyda-i Ümmü'l Hakim, Efendimiz(s.a.v)'in halasıydı.

Künyesi, "Ebû Abdullah'tır. Ona, "Ebû Amr" ve "Ebû Leyla" da denilirdi. Cahiliye dönemindeki "Ebû Amr" olan künyesi, Müslüman olduktan sonra Efendimiz(s.a.v)'in kızı

Rukiyye'den Abdullah isminde bir oğlu olunca 'Ebû Abdullah' diye değiştirilmiştir.

Hız. Osman(r.a)'ın lakabı, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v)'in iki kızı ile evlendiğinden dolayı iki nur sahibi mânâsına gelen "Zinnureyn"dir.

Dört Büyük Halife'den üçüncüsü ,cennetle müjdeleyen on sahabeden biridir. 644 yılından 656'daki şehid edilmesine kadar, 12 yıl boyunca, halifelik yapmıştır; Dört Büyük Halife'den en uzun süre halifelik yapan odur. (*Salih SURUÇ, Kainatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı, Nesil Yayınları, 370. Baskı, s.421, İbnul-Hacer el-Askalânî, el-İsabe fî Temyîzi's-Sahabe, Bağdat t.y., II, 462; İbnül Esîr, Üsdül-Ğâbe, III, 584-585; Celeddin Suyûtî, Târihul-Hulefâ, Beyrut 1986, 165).*

Müslüman Olmadan Önceki Yaşamı

Hız.Osman(r.a) Ta'if'te doğdu, sıcak yaz aylarında Mekkeli zenginler havası daha serin olan Taif'e giderdi. Hız.Osman(r.a)'ın ailesinde tahminen bu sıcak yaz aylarında Taif'e gelmişti. Hız.Osman(r.a)Efendimiz(s.a.v)'den 9 yıl sonra doğmuştur. Kureyş'in zengin Ümeyyeoğulları ailesindendi. Osman'ın babası Affan genç yaşta ticaret seferinde öldü. Osman babasından kalan mirasla aynı işi yapmaya devam etti ve Kureyş'in en zenginlerinden biri oldu.

Müslüman Oluşu ve Halife Olmadan Önceki Yaşamı

Hız. Osman(r.a) yaradılıştan halim selim, iyi ahlaklı ve dürüst bir şahsiyetti. İslam'ı kabul edişiyile birlikte tüm zenginliğini hayır işlerine harcadı. Suriye'den bir ticaret seferinden dönüyordu. Efendimiz(s.a.v)ona İslam'ı ve amacını açıkladıktan sonra arkadaşı Ebu Bekir(r.a)ın vasıtasıyla Müslüman oldu.

Peygamberimiz (s.a.v), Hız. Osman(r.a)'a:“Allah'ın ihsanı olan cennete rağbet et. Ben sana ve bütün insanlara hidayet rehberi olarak gönderildim. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur.” dedi. Kur'ân-ı Kerim okudu.

Hiz. Osman(r.a) İlahî kelamın cazibesine kapıldı. Hemen Kelime-i Şehadet getirerek Müslüman oldu. Hiz. Osman, daha sonraları bu hissiyatını şöyle dile getirir:

“Resûlullah(s.a.v)’ın lisanından duyduğum o ilk sözler, o kadar saf ve sade, o kadar tesirli idi ki, âdeta Kelime-i Şehadet ihtiyarsız olarak dudaklarımdan dökölüverdi.”

Hiz. Osman(r.a), İslam’la şereflendiği sırada 34 yaşında idi. Genç, nüfuzlu bir tüccardı. Hâli vakti yerinde bir kimseydi. Müslüman olduğunu öğrenen amcası Hakem bin Ebi’l-As öfkesinden çıldıracak gibi olmuştu. Osman’ı bir direğe bağladı ve:“Bu dini terk etmedikçe sana hiç yiyecek vermeyeceğim!” dedi. Fakat ölüm pahasına da olsa, onun dininden dönmeyeceğini anlayan diğer akrabası araya girerek serbest bıraktırdılar.(*Tabakât*, 3: 55; *İnsânü’l-Uyûn*, 1: 446; *İstiâb*, 4: 221)

Hiz.Osman(r.a)’ın Müslüman oluşu ailesi Ümeyyeoğulları tarafından olumsuz bir şekilde karşılandı. Hiz.Osman(r.a)’ın bu kararını teyzesi Ümmü Gülsüm ve üvey kız kardeşi destekledi. Hiz.Osman(r.a); Ali bin Ebu Talib(r.a), Zeyd bin Harise(r.a) ve Ebu Bekir(r.a)’den sonra Müslüman olan dördüncü erkekti. Hiz.Osman(r.a) daha sonra Resulullah(s.a.v)’ın kızı Rukiyye(r.anha) ile evlendi.

Habeşistan’a Hicret

İslamiyet gelmeden önce Ebû Leheb’in oğlu Utbe, Peygamberimiz(s.a.v)’in kızı Rukiyye ile evliydi. Utbe, Efendimiz(s.a.v)’in yeni bir dini tebliğ ettiğini öğrenince gelip Peygamber Efendimize (s.a.v.) hitaben:“Senin kızını da, tebliğ ettiğin dini de istemiyorum!” demiş ve Hiz. Rukiyye(r.anha)’yi boşamıştı. Bunun üzerine Hiz.Osman(r.a), Rukiyye(r.anha)’ye talip olmuş ve onunla evlenmişti.

Müşriklerin zulmünden dolayı 615 yılında Habeşistan’a hicret eden 15 kişilik kabile arasında Hiz.

Osman(r.a) ve Rukiyye(r.anha) de bulunuyordu. Resûlullah (s.a.v.), Hz. Osman(r.a)'ın herkesten önce yola çıktığını duyunca şöyle buyurdu:“Onların dostu ve hâkimi Allah'tır. Osman, Lût'tan (a.s.) sonra ailesiyle birlikte ilk hicret eden kimsedir.”(*Tabakât*, 3: 55; *İnsânü'l-Uyûn*, 1: 446; *İstiâb*, 4: 221)

H.z.Osman(r.a) ticari zekâsı ve çalışkanlığını Habeşistan'da da devam ettirdi. İki yıl sonra Kureys'in İslam'ı kabul ettiği haberleri Habeşistan'daki Müslümanlar arasında yayıldı, bunun üzerine Hz.Osman(r.a) ve Hz.Rukiyye(r.anha) Mekke'ye geri döndü. Fakat Mekke'ye geldiklerinde haberin asılsız olduğu ortaya çıktı, bazı Müslümanlar Habeşistan'a geri dönerken Hz.Osman(r.a) kalma kararı verdi ve tüm işlerini geride bırakarak ticari faaliyetlerine sıfırdan başladı.

Medine'ye Hicret

622 yılında eşi Rukiyye(r.anha) ile birlikte Medine'ye göç etti. Medine'ye ulaşıldıktan sonra muhacirler ensarın (Medineliler) evlerine konuk oldular. Hz.Osman(r.a)'da Neccaroğulları kabilesinden Ebu Talha bin Sabit(r.a)'ın yanında kaldı. Kısa süre sonra kendi evini aldı. Hz.Osman(r.a), Medine'de kaldığı süre boyunca Ensar'dan ekonomik yardım almadı tüm malını Mekke'den getirdi. Medine halkı çiftçilik yapıyordu ticari faaliyetler fazla değildi. Tüccarlık daha çok Yahudilerin elindeydi. Osman bu durumu avantaja çevirdi ve Medine'de Müslümanların yararlanabileceği ticaret ağı kurdu ekonomik olarak Müslümanların refahını arttırdı.

H.z. Osman(r.a)'ın en bariz vasfı, edep ve hayâsı idi. Hz. Âişe(r.anha)validemizin rivayetine göre, bir gün Resûlullah(s.a.v), üzerine bir örtü çekmiş olduğu hâlde istirahat ediyordu. O sırada Hz. Ebû Bekir(r.a) kapıya geldi, içeri girmek için izin istedi. Resûlullah(s.a.v) tavrında bir değişiklik yapmadan içeri girmesine izin verdi. Sonra soracağını sorup gitti. Daha sonra Hz. Ömer(r.a) geldi, ona da aynı şekilde hâlini değiştirmeden izin verdi. Ondan sonra Hz. Osman(r.a), huzura girmek

için izin istedi. Bu defa Resûlullah(s.a.v) hemen doğruldu, toparlandı,kendine çeki düzen verdi,güzel koku süründü.

Bunun üzerine Hz. Âişe(r.anha):“Ey Allah’ın Resûl’ü!” dedi, “Babam Hz.Ebû Bekir(r.a) ve Hz.Ömer(r.a) için toparlanmadığınız hâlde, neden Hz.Osman(r.a) gelince hâlinizi değiştirdiniz?”

Allah Resûlü(s.a.v) şöyle cevap verdi:“Çünkü Osman çok hayâlî birisidir. Kendisinden meleklerin bile hayâ ettiği bir kimseden ben hayâ etmeyeyim mi?!”(Müslim, Fezâilü’s-Sahâbe: 26-27.)

Medine’deki Hayatı

624 yılında Medine’den dönen Kureyş kervanlarına bazı Müslümanlar saldırdı ve zapt etti. Hz.Osman(r.a)’ın eşi Rukiyye(r.anha) sıtma ve çiçek hastalığından dolayı yatmaktaydı ve Hz.Osman(r.a) onun yanında kalarak Bedir Savaşı’na katılmadı. Bedir Savaşı başladığı sıralarda Rukiyye(r.anha) vefat etti ve Cennet’ül Baki’ye defnedildi. Bedir’den dönen Efendimiz(s.a.v)kızının cenazesine yetişemediği için üzüldü.

Hz.Osman(r.a), bütün arzusuna rağmen Bedir Savaşı’na katılamamıştı.Zira hanımı Hz. Rukiyye(r.anha) ağır hasta idi. Peygamber Efendimiz (s.a.v) mazeretini kabul ettiği hâlde, o, kalbinde Bedir’e iştirak edememenin üzüntüsünü hissediyordu. Hz.Rukiyye (r.anha) yakalandığı hastalıktan kurtulamadı, vefat etti.Bedir’de Müslümanların zaferi Hz.Osman(r.a)’ın bu derin üzüntüsünü sevince çevirdi.

Resûlullah (s.a.v), Bedir’den döndükten sonra Hz.Osman(r.a)’a bir müjde daha verdi:“Sen Bedir’e katılmadığın hâlde bir şehit ecri aldın.”

Uhud Savaşı’ndan sonra Peygamberimiz(s.a.v), diğer kızı Ümmü Gülsüm(r.anha)’ü de Hz. Osman(r.a)’a

nikâhladı. Bundan sonra Hz. Osman(r.a) “iki nur sahibi” manasında “Zinnûreyn” lakabıyla anıldı.

Ümmü Gülsüm(r.anha)’ün vefatından sonra da Peygamberimiz(s.a.v), “Eğer 40 tane kızım olsaydı, onları birer birer Osman(r.a)’la evlendirirdim!” buyurarak, hayâ timsali olan damadını teselli etti. (*Üsdü'l-Gâbe*, 3: 378.)

Hendek Savaşında Medine’yi korumakla görevleydi muharebe sonrası Yahudi Kaynukaoğulları ile çıkan sorunu Hz.Osman(r.a) tüm köleleri satın alarak çözdü ve hepsini azad etti. Bunun üzerine birçoğu İslam’ı kabul etti.

Hicret’in 4. yılında yapılan Zâtürrikâ Gazvesi’nde Peygamberimiz(s.a.v), kendisini Medine’de vekil olarak bırakmıştı. Bundan sonra yapılan bütün gazalara katılan Hz. Osman(r.a), Hudeybiye Sulhü sırasında da Resûl-i Ekrem(s.a.v) Efendimiz tarafından Kureyş’e elçi olarak gönderilmişti. Hz. Osman(r.a), Mekke’ye gidip, geliş maksatlarının sadece umre haccı yapmak olduğunu anlattıysa da, müşrikler direnmeye devam ediyor, şöyle diyorlardı:“Git, seni gönderene söyle. O hiçbir zaman Mekke’ye girip Kâbe’yi tavaf edemeyecek! Ama sen Kâbe’yi tavaf etmek istersen, edebilirsin.”

Hz. Osman(r.a) ise onlara şöyle cevap vermişti:“Ben Resûlullah(s.a.v) olmaksızın Kâbe’yi tavaf etmem!”

Kureyşliler, Hz. Osman(r.a)’ın bu sözünden çok rahatsız oldular ve bir müddet kendisini göz hapsinde tuttular.

Müşriklerin sözleri boşa çıkacak ve Resûlullah(s.a.v) çok kısa bir zaman sonra gelerek Kâbe’yi tavaf edecekti.

Hz. Osman(r.a)’ın göz hapsinde tutuluşu, Müslümanlara “şehit edildiği” şeklinde ulaştı. Bunun üzerine galeyana gelen Müslümanlar savaştan başka çare görmüyorlardı. Heyecan son safhasındaydı. İlahî vahiy “Resûlullah(s.a.v)’a biat yapılması” şeklinde tecelli etti. Bütün Müslümanlar, Resûlullah(s.a.v)’a itaat edeceklerine, Allah ve Resûlü yolunda canlarını feda edinceye kadar savaşacaklarına söz verdiler. Resûlullah(s.a.v)

bir eliyle kendisi için, diğer eliyle de Hz. Osman(r.a) için biat alıyordu. Bu biat, İslam tarihine “Rıdvan Biatı” olarak geçti.

Müşrikler bunu haber alınca endişeye kapıldılar ve Hz. Osman(r.a)’ı serbest bıraktılar. Bir müddet sonra Hz. Osman(r.a)’ın çıkıp gelmesi Müslümanları çok sevindirdi. Kendisine, “Her hâlde Kâbeyi tavaf etmişsindir” dediler. Hz. Osman(r.a)’ın cevabı ise şu idi:“Allah’a yemin ederim ki, Mekke’de bir yıl kalsaydım ve Resûlullah(s.a.v) da Hudeybiye’de bulunsaydı, o Kâbe’yi tavaf etmedikçe, ben yine tek başıma tavaf etmezdim.”(*Sîre*, 3: 330; *Zâdü’l-Mead*, 3: 290-291.)

Hz. Osman(r.a) daha sonra yapılan Hayber Gazası’na, Mekke’nin Fethi’ne ve Hevazin Harbi’ne iştirak etti. Huneyn Gazası’nda, etten bir kale gibi Resûlullah’ı koruyan ve müdafaa edenler arasında Hz. Osman da (r.a.) vardı.

Hz. Osman (r.a),Tebük Gazvesi’nde 1000 dinar para, 50 at ve 100 adet deve yardımında bulundu. Peygamberimiz (s.a.v) onun bu cömertliği karşısında:“**Bundan sonra yapacağı hataların hiçbirisi Osman(r.a)’a zarar vermez.**” buyurarak onu müjdeledi.(*Tirmizî, Menâkıb*: 19; *Hayâtü’s-Sahâbe*, 2: 97.)

Hz. Osman(r.a), zenginliğin şükürünü eda etmek için muhtaçlara bol bol ikramda bulunur, fakat kendisi gayet mütevazî yaşardı. Medine’de kıtlık olduğu bir sırada Hz. Osman(r.a), Şam’dan 100 deve yükü buğday getirtmişti. Sahabe-i Kirâm, satın almak için yanına koştular. Ancak o:“Sizden daha iyi alıcım var. Sizden daha fazla kâr veren var.” dedi. Sahabiler bunu Hz. Ebû Bekir(r.a)’e bildirip üzüldüklerini ifade ettiler. Hz. Ebû Bekir(r.a), Hz. Osman(r.a)’ı herkesten iyi tanıdığı için onlara şöyle dedi:“O, Resûlullah(s.a.v)’ın damadı olmakla şeref kazanmıştır. Cennette de onun arkadaşıdır. Siz onun sözünü yanlış anlamışsınızdır. Buyurun, beraber gidelim ve durumu kendisinden öğrenelim.”

Hz. Osman(r.a)’ın yanına vardıklarında Hz.EbûBekir (r.a):“Ey Osman(r.a), sahabiler sözlerine üzülmüşler. Ne dersin? Meselenin aslı nedir?”

Hız. Osman(r.a) şöyle cevap verdi:“**Ey Resûlullah’ın halifesi! Onlardan daha iyi alıcı olan biri, 1’e 700 veriyor. Biz de buğdayı 1’e 700 verene sattık.**”

Hız. Osman(r.a) bu sözleriyle, kervandaki malını Allah yolunda sadaka olarak verdiğini ifade ediyordu.Nitekim az sonra 100 deve yükü buğdayı Medine’de bulunan fakir sahabilere karşılıksız olarak dağıtıverdi. Hız. Ebû Bekir(r.a) buna çok sevindi ve Hız. Osman(r.a)’ı alnından öptü.

Hız. Osman(r.a), bir defasında Resûlullah(s.a.v)’ın evinde yiyecek kalmadığını haber almıştı. Derhâl semiz bir koyun, bir miktar un ve yağ alarak Hız. Âişe(r.anha)’nin kaldığı eve götürdü ve şöyle dedi:“**Ey müminlerin annesi! Resûlullah(s.a.v)’ın bunu diğer hanımları arasında paylaştıracığını sanıyorum. Asla yapmasın. Çünkü ben onlara da bunların aynısını göndereceğim.**”

Peygamberimiz (s.a.v)eve gelip durumu öğrenince:“**Yâ Rabbi! Osman’ın geçmiş, gelecek, açık ve gizli bütün günahlarını bağışla!**” diye dua etti.

Hız. Ali(r.a), Hız. Fatıma(r.anha)’yla evleneceğı zaman, düğün masrafı yapmak için zırhını satılığa çıkartmıştı. Pazarda Hız. Osman(r.a)’la karşılaştı. Hemen müjdeyi verdi. Sonra da mehir parası için zırhını satmak istediğini söyledi. Hız.Osman (r.a.) 480 dirheme zırhı satın aldı, parasını ödedi. Sonra Hız. Ali(r.a)’ye döndü ve şöyle dedi:“**Yâ Ali, Allah yolunda hizmet etmen için bu zırhı sana düğün hediyesi olarak veriyorum. Bu zırh ancak senin gibi bir İslam kahramanına layıktır.**”

Hız. Osman(r.a)’ın en büyük hususiyetlerinden birisi de cömertliğıydi. Hız. Osman(r.a), servetini Allah yolunda harcamaktan çekinmezdi. Bir defasında Müslümanlar içecek su bulmakta sıkıntı çekiyorlardı. Rûme Kuyusu’nun suyundan başka tatlı su bulamıyorlardı. Bu kuyu ise bir Yahudi’ye aitti. Suyu Müslümanlara çok pahalıya satıyordu. Bu durum Peygamberimizi (s.a.v) çok üzüyordu. Sahabilerle beraber olduğu bir sırada:“Rûme Kuyusu’nu kim satın alırsa, cennette de onun benzer bir kuyusu olacaktır.” buyurdu.

Hız. Osman(r.a) da oradaydı. Hemen harekete geçti. Yahudi’yi buldu. Kuyuyu satın almak istediğini söyledi.

Yahudi kuyunun tamamını satmaya yanaşmadı. Çok yüksek bir fiyata yarısını sattı. Hz. Osman(r.a) sevinçle Peygamberimizin(s.a.v) huzuruna çıktı. Kuyunun yarısını satın aldığını ve Müslümanlara vakfettiğini söyledi. Resûlullah (s.a.v):**“Osman(r.a)’ın hayrı ne güzel hayırdır!”** buyurarak onu taltif etti. Hz.Osman(r.a) bilahare kuyunun diğer yarısını da satın alarak tasadduk etti.(*Tirmizî, Menâkıb: 19.*)

Hz.Osman (r.a), Efendimiz (s.a.v)in Veda Haccı sırasında onun yanında yer almıştır. Resulullah(s.a.v)in vefatından sonra halife seçilen Hz.Ebu Bekir(r.a)'e bey'at etmiştir. Ridde Savaşları sırasında Hz.Ebu Bekir(r.a)'in danışmanı olarak Medine'de kalmıştır. Daha sonra Hz.Ebu Bekir(r.a)'in Hz.Ömer(r.a)'i bir sonraki halife olarak tayin eden belgesini kaleme alan da Hz.Osman(r.a)'dır. Hz. Ebû Bekir'in, halifeliliği sırasında istişare ettiği ve görüşüne başvurduğu sahabilerin başında Hz. Osman(r.a) gelirdi. Hz.Ebû Bekir(r.a) ölüm döşeğinde iken, kendisinden sonra halife olacak zatın vasıflarını Hz. Osman(r.a)'a anlatıyordu. Hz.Osman(r.a) da bunları kaydediyordu. Hz. Ebû Bekir(r.a), tarif ettiği zatın ismini anmadan bayılmıştı. Hz.Osman(r.a) “vefat ettiği” zannıyla Hz.Ömer(r.a)'in ismini yazdı.

Biraz sonra Hz.Ebû Bekir(r.a) ayıldı, kimi yazdığını sordu. Hz. Osman(r.a), “Ruhunu teslim ettiğini sanmıştım. Tefrika çıkmasından korktuğum için Ömer bin Hattab'ı yazdım, ey müminlerin emîri!” dedi.

Hz. Ebû Bekir(r.a), onun bu hassasiyetine çok sevindi ve memnuniyetini şöyle dile getirdi:**“İslam’a ve Müslümanlara yaptığın bu iyiliğinden dolayı Allah seni hayırla mükâfatlandırınsın! Şayet kendini de yazmış olsaydın, yine isabetli hareket etmiş olurdun.”**(*Hayâtü’s-Sahâbe, 2: 14.*)

Hz.Ömer(r.a)'in hilafeti sırasında Hz.Ömer(r.a)'e danışmanlık yapmış ve Medine'de kalmıştır.⁴ *Sarıçam, İbrahim. Emevi-Haşimi İlişkileri, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997*

Hz.Osman(r.a),Hz.Ömer(r.a) devrinde de bütün gücüyle ona destek olmuş ve önemli hizmetlerin tedvirinde görev almıştı. Vefatını müteakip Hz. Ömer(r.a)'in tayin ettiği şûra meclisi, Hz. Osman(r.a)'ı halife seçti.

Şûra şu zatlardan meydana geliyordu: Abdurrahman bin Avf(r.a), Sa'd bin Ebî Vakkas(r.a), Talha(r.a), Zübeyr(r.a), Osman(r.a) ve Ali (r.a.)...Hz. Ömer(r.a)'ın oğlu Abdullah(r.a) da bu heyette bulunuyordu. Hz. Ömer(r.a), vefatını müteakip bu şûranın, içlerinden birisini üç gün içinde halife seçmesini vasiyet etmişti.

Hz. Ömer(r.a)'ın teçhiz ve tekfininden sonra, heyet durumu iki gün boyunca müzakere ettiği hâlde bir türlü karara varamadı. Üçüncü gün Abdurrahman bin Avf(r.a), altı adaydan üçünün adaylıktan çekilmesini, geri kalan üçü üzerinde tercih yapılmasını teklif etti. Bunun üzerine Hz. Zübeyr(r.a) Hz. Ali(r.a)'yi, Hz. Sa'd(r.a) da Abdurrahman bin Avf(r.a)'ı, Hz. Talha(r.a) ise Hz. Osman(r.a)'ı aday gösterdi. Abdurrahman bin Avf (r.a.) adaylıktan feragat ettiğini açıkladı. Bunun üzerine seçim Hz. Osman(r.a) ile Hz. Ali(r.a) arasında kaldı.

Daha sonra Hz. Abdurrahman(r.a) her ikisiyle görüşmeler yaptı. Bu arada, sokaktaki adama, evdeki kadına ve mektepteki çocuğa varıncaya kadar herkesin görüşünü aldı. Çoğunluk Hz. Osman(r.a)'ı tercih ediyordu.

Hz. Abdurrahman(r.a) daha sonra halkı mescide davet etti. Halifelğe Hz. Osman(r.a)'ı münasip gördüğünü açıkladı ve ona biat etti. Hz. Abdurrahman(r.a)'dan sonra Hz. Osman(r.a)'a biat eden ikinci şahıs Hz. Ali(r.a) oldu. Bunları diğer Müslümanlar takip etti. Hepsi de biat ettiler. Hz. Osman(r.a) böylece 644 tarihinde halife seçildi. (*Asr-ı Saadet, 1: 293-294*)

ŞEMAILİ VE AHLAKİ:

Hz. Osman (r.a), geniş omuzlu, yakışıklı, zarif endamlı, ince derili, esmer tenli, gür saçlıydı. Heybetli bir sakalı vardı. Bazen sakalını kınalardı. Hz.Hasan (r.a), onun saçlarının çok uzun olduğunu ve dirseklerini örttüğünü söyler. Yüzünde hafif çiçek hastalığı izleri vardı. İri kemikli, orta boyluydu.

Hz. Osman(r.a), âlim, faziletli, abid, salih, kerim, halim ve selim, pek nâzik, son derece haya sahibi, cömert ve Kureyş indinde gayet sevilen bir şahıs idi. Allah'a hakkıyla itaatkârdır.

Halifeliği

Hız.Ömer(r.a) kendisinden sonra aralarından bir sonraki halifenin seçileceği bir şura kurulmasını talep etmiştir.Hız.Ömer(r.a)'den sonra kimin halife olacağı tartışmaları sırasında arabulucu Abdurrahman bin Avf(r.a)'ın, başkalarının görüşlerini de alarak kendisini seçmesiyle halife olmuş, kendisiyle birlikte halifelige düşünölen Hız.Ali(r.a) de kendisine bey'at etmiştir.⁶ *Salih SURUÇ, Kainatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı, Nesil Yayınları, 370. Baskı, s.421, İstanbul ISBN: 978-975-269-894-9*

İlk altı yıl

Hız.Osman (r.a)'ın halife seçilmesine Hız.Muâviye (r.a)'nin babası Ebu Süfyan(r.a), çok sevinmişti. Haşimoğulları ilk iki halifeye sürdürdükleri yumuşak tutumu halifeliğinin ilk 6 yılında Hız.Osman(r.a)'a karşı da gösterdiler. Bu dönemde yapılan fetih hareketlerine katıldılar.

Hız. Osman(r.a)'ın hilafetinin ilk altı yılı fetihlerle geçti. Bu zaman içinde Afrika'nın mühim bir kısmı fethedildi. İspanya'ya ilk Müslöman akınları başlatıldı. Kıbrıs fethedildi. Ayrıca Hız. Ömer(r.a)'ın vefatını fırsat bilerek isyan eden Ermenistan ahalisi itaat altına alındı, Taberistan fethedildi. Bu yılın en mühim bir hadisesi, İslam donanmasıyla Bizans donanmasının Akdeniz'de karşı karşıya gelmesi ve İslam donanmasının 500 parçalık Bizans donanmasını bozguna uğratmasıdır. Bu zafer, Müslömanlara Akdeniz'de rahat manevra yapma imkânını kazandırdı. Müslömanlar, Malta ve Girit adalarına çıktılar. Bu arada bir grup Müslöman, Anadolu sahillerine çıkarken, diğör bir grup da İstanbul surlarına dayandı. Peygamber Efendimizin(s.a.v) müjdesine layık olabilmek için gayret göstermişlerdi.

Yine bu zaman zarfında idarede eyalet sistemi kökleştirildi. İslam ölkesi mülki ve idari olmak üzere iki sisteme ayrıldı.

Hız. Osman(r.a)'ın gerçekleştirdiği büyük ve tarihî hizmetlerinden birisi ve en mühimi, şüphesiz “Kur'ân-ı Kerim nüshalarının çoğaltılması” işidir. O sıralar Ermenistan ve Azerbaycan fethine katılmış olan sahabiler arasında Kur'ân-ı

Kerim'i okuma hususunda bazı farklı görüşler ortaya çıkmıştı. Çünkü Irak ordusunda bulunanlar İbni Mes'ud(r.a)'dan, Şam ordusunda bulunanlar da Ubey bin Kâb(r.a)'dan Kur'ân okumayı öğrenmişlerdi. Aradaki küçük farklılıklar sebebiyle Huzeyfetü'l-Yemanî(r.a), Hz. Osman(r.a)'a gelmiş:“**Bu ümmet, Yahudi ve Hristiyanlar gibi ihtilafa düşmeden önce onların imdadına yetiş!**” demişti.

Bu müracaat üzerine Hz. Osman(r.a), hemen bir istişare meclisi topladı. Bu heyet, yardımcılarıyla birlikte 12 kişiden müteşekkildi. İleri gelenleri Zeyd bin Sâbit(r.a), Abdullah bin Zübeyr(r.a), Sâid bin Âs(r.a) ve Abdurrahman bin Hâris (r.a.) idi. Heyet, Hz. Ömer(r.a)'ın evinde ve Hz. Hafsa(r.anha)'nın himayesinde olan Kur'ân nüshasını, Hz. Ebû Bekir(r.a) zamanında toplatılan nüsha esas alınarak beş (veya yedi) nüsha olarak çoğalttı. Çoğaltılan bu nüshalar Kûfe, Basra, Şam, Mekke, Yemen ve Bahreyn'e gönderildi. Bir nüsha da Medine'de bırakıldı. Bu nüshaya “imam” adı verildi. Hz.Ebubekir(r.a) zamanında oluşturulan Kur'an mushafının çoğaltılması ve bu nüsha dışındaki diğer nüshaların imha edilmesi konusunda Hz.Ali(r.a), Hz.Osman(r.a)'ı destekledi.

Halife olduğu dönemde İslam devletinin sınırları genişlemiş ve ilk İslam donanması kurulmuş, birçok ekonomik reform gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ilk İslamî paralar da onun zamanında basılmıştır; bunlar üzerine *Bismillah* lâfzı basılmış İran dirhemleri idi. İlk İslam devleti dirhemi daha sonraları Emevîler döneminde basılmıştır. Ayrıca Kâbe ve Mescid-i Nebvi de onun zamanında genişletilmiştir.

H.z.Osman bin Affan(r.a)'ın halifeliliğinin ilk altı yılında İran'ın fethi tamamlandı, Trablusgarp ve Tunus feth edildi. Kafkaslar'a giren İslam orduları Hazarlara yenilerek Kafkasların güneyine çekilmiştir. Şam'da ilk kez donanma kurulmuş, Kıbrıs bu donanmanın seferleri sonucunda vergiye bağlanmış, Rodos fethedilmiştir. Ayrıca Hz.Osman(r.a) döneminde yapılan en büyük hizmetlerden biri Hz.Ebubekir(r.a) döneminde toplanarak kitap haline getirilen Kur'an mus'haflarının çoğaltılarak önemli merkezlere gönderilmesidir.

İkinci Altı Yıl

Hz. Osman(r.a.)'ın halifeliğinin son dönemi fitne ve karışıklıklarla geçmiştir. Hz. Osman (r.a.) ve daha sonra Hz. Ali (r.a.) devrinde meydana gelen üzücü fitne ve fesat hadiselerinin sebep ve amilleri olarak İslam tarihçileri ittifakla aşağıdaki hususları zikrederler:

1- İki Cihan Serveri Resûlullah(s.a.v)'a yetişme bahtiyarlığına erişerek ondan feyiz ve nur alan bahtiyar Sahabe neslinin mühim bir kısmının vefat etmiş olması, geride kalanların da yaşlanarak kendi köşelerine çekilmek durumunda kalması. Bu itibarla idareye tam layık kimseler bulunamıyor, mevcutların ihmalleri ve dirayetsizlikleri de zamanla karışıklıklara sebebiyet verebiliyordu. Şüphesiz ki, Sahabe-i Kirâm'dan feyiz alan Tâbiîn nesli de insanlık tarihinin mümtaz nesillerinden birisiydi. Ancak onların, adalet, dirayet ve hakkaniyette sahabiler kadar hassas olduklarını söylemek mümkün değildi.

2- Cahiliyet devrinde en önemli gurur ve iftihar sebebi olarak kabul edilen kavim ve kabile duyguları, İslam'ın ilk devirlerinde kutsi emirlere sadakatle uyulmasından dolayı yerini ulvi seciye ve duygulara terk etmişti. Ancak Peygamberimizin(s.a.v) vefatından sonra kazanılmış olan fetih ve zaferlerde Kureyş kabilesi gençlerinin mühim payeler edinmiş olması, onların kabile gururlarını bir derece uyandırmıştı. Kureyş kabilesine mensubiyet bir imtiyaz ve üstünlük vesilesi sayılmaya ve Müslümanlar arasında rahatsızlık meydana getirmeye başlamıştı.

3- Fetihlerle İslam Devleti'nin hudutları bir taraftan Kuzey Afrika'da Mer'akeş'e, diğer taraftan Asya ortalarına Kabil'e kadar dayanmıştı. Bu durum, aynı zamanda muhtelif din, dil, ırk ve kabilelere mensup milletlerin ya Müslüman olması veya Müslümanların hâkimiyeti altına girmesi demekti. Bu milletlerden bazılarının, bilhassa İranlıların milli gururları fazlaca incinmiş olduğundan, merkezî İslam otoritesine karşı yavaş yavaş bir başkaldırma ve muhalefet hareketi baş göstermişti.

4- Hz. Osman'ın (r.a.) yaradılıştan yumuşak huylu, halim selim oluşu, insanları cezalandırmaktan ziyade affi tercih etmesi, bazılarının bunu istismar etmesini netice vermiş ve bu da suiistimallere ve idarenin zaafa uğramasına sebebiyet vermişti. Zaafa uğrayan bir idarede ise, maksatlı kimseler fitne ve fesat hareketlerine rahatlıkla devam edebilmişlerdir.

5- Hz. Osman (r.a.), Müslüman olmadan önce de gayet zengin, iyiliksever ve cömertti. Akrabasına düşküncü; onlara daima iyilik yapar, korur gözetirdi. Müslüman olduktan sonra ise bu duyguları ve iyilikseverliği daha da inkişaf etmiş ve akrabasını çokça gözetir olmuştu. Onun kendi malından ve kesesinden yaptığı yardımlar hazineden imiş gibi gösterilerek aleyhinde propagandalar yapılmış ve bu şekilde fitne ve fesat körüklenmiştir.

6- Hz. Ebû Bekir(ra) ve Hz.Ömer (r.a.) zamanlarında idareciler gayet dirayetli ve otoriter, zemin ise fitne ve fesat hareketlerinden uzaktı. Hz. Osman (r.a.) ise şartların hassasiyeti dolayısıyla kimseye itimat edemez olmuş ve mühim idareciliklere, her zaman iyilikleriyle kendisine bağlamış olduğu akrabasını getirmeyi tercih etmişti. O böyle hareket etmekle otoriteyi sağlamaya çalışıyordu. Şüphesiz ki bu idareciler de gayet liyakatli ve dürüst kimselerdi. Ancak bu durum, muhalifler tarafından, “akrabanın kayırılması” ve “mühim idareciliklere akrabanın getirilmesi” şeklinde propaganda edilmiştir.

7- Fetihlerle birlikte Arap toplumu değişik milletlerle münasebetler içine girmiş, bu şekilde kurulan evliliklerle ya yeni Müslüman veya henüz Hıristiyan ve Yahudi ailelerinden meydana gelen çocuklar ahlakta ve dinde zayıf yetişmiştir.. Bu da fitne ve fesat için müsait bir zemin teşkil etmiştir.

Bütün bu sebeplere, Yahudi asıllı Abdullah ibni Sebe'nin de gayretleri eklenince, önu alınamaz bir fitne ateşi ortaya çıkmıştı.

Halife adına,Hız.Aişe(r.anha)adına,Hız.Ali (r.a) adına insanları tahrik eden sahte imzalı mektuplar ortalığı iyice karıştırdı.Hız.Osman (r.a),Hız.Ali(r.a),Hız.Aişe(r.anha) böyle mektup yazmadıkları ortaya çıkmasına rağmen fitne ateşi

Medineye sıçradı Mısır'dan,Kufe,Basra'dan gelen Medineden isyancılara katılanlarla,Nihayet Hicret'in 35.M. 656 yılında, Hz. Osman(r.a)'ın hilafetinin de 12. yılında Hz. Osman(r.a)'ın evini muhasara altına aldılar. Başta Hz. Ali(r.a) olmak üzere ileri gelen sahabiler muhasarayı kaldırmak için gayret gösterdiyse de, buna bir türlü muvaffak olamadılar. Kader hükmünü yerine getirecekti. Bozguncular bu edep ve hayâ abidesi, masum ve mazlum halifeyi şehit etmeye kararlıydılar.

Mervan'ın Mektubu

Hz.Osman(r.a), isyancılara arabulucu olarak Hz.Ali(r.a)'yi gönderdi. Durumun düzeltileceğini ve fesadın ortadan kaldırılacağına dair Hz.Ali(r.a) onlara halife adına söz vermiş ve isyancılar Mısır'a gitmek üzere yola çıkmışlardı, fakat yolda rastladıkları bir adamın üzerinde bir mektup çıktı. Bu mektupta, Mısır'dan Medine'ye gelen isyancıların öldürülmesi isteniyordu. Bunun üzerine isyancılar Medine'ye geri dönerek mektubu ve içeriğini Hz.Ali(r.a)'ye anlattılar. Hz.Ali(r.a), Hz.Osman(r.a)'a bu mektuptan bahsetti. Hz.Osman(r.a) böyle bir mektuptan haberi olmadığını söyledi. Sonuçta bu mektubu, Hz.Osman(r.a)'ın kuzeni ve damadı Mervan'ın yazdığı ortaya çıktı.

Bunun üzerine Hz.Ali(r.a), arabuluculuğa devam etmek istemediğini söyleyerek evine çekildi. Bu sırada isyancılar Hz.Osman(r.a)'ın evinin yakınlarına kadar gelerek Hz.Osman(r.a)'dan ya halifelikten ayrılmasını ya da kendilerine komplo hazırlayan Mervan'ın kendilerine teslim edilmesini istediler. Halifenin her iki teklifi de kabul etmemesi üzerine evini kuşattılar.

Hz.Osman(r.a)'ın Şehid edilmesi.

Fitne ağları örülmüş, tahrikler yatıştırılamayacak noktaya varmış, Hz. Ali (r.a.), iki oğlunu, Hasan(r.a) ve Hüseyin(r.a)'i halifeye nöbetçi bırakmıştı. Abdullah bin Ömer(r.a) ve bazı sahabiler de aynı şekilde halifeyi bekliyorlardı. Bu arada bozgunculara karşı koyacak kuvvet vardı. Abdullah bin Zübeyr(r.a), Zeyd bin Sâbit(r.a), Ebû Hüreyre (r.a.) ve diğer sahabiler, Allah'ın dinine yardım

etmeye hazır olduklarını, halife izin verirse bozguncularla savaşmak istediklerini söylediler. Fakat Hz. Osman(r.a), Müslüman kanı akmasını asla istemiyordu. Bu istekleri hep geri çeviriyordu: ***“Ben hiçbir zaman ‘Müslüman kanı döken bir halife’ olarak anılmak istemem. Tek bir kişinin kanının dökülmesinden bile Allah’a sığınırım! Ben savaşısam onlara galip geleceğimi gayet iyi biliyorum. Fakat ben onları da, onları aleyhimde kışkırtanları da Allah’a havale ediyorum...”***(Tirmizî, Menâkıb: 19; Müslim, Fezâilü’s-Sahâbe: 28.)

Hz. Osman (R.a) evinin balkonuna çıkıp etrafını çeviren adamlara şöyle seslendi: ***"Ey insanlar, oturunuz!"*** Bunun üzerine hepsi yerlere ve merdivenlere oturmuşlar, o da şöyle konuşmuştu: ***"Ey Medine halkı! Size 'Allah'a ısmarladık' derim ve benden sonra hilafeti en layık olana ihsan etmesini Allah'tan dilerim. Ey Medineliler! Siz Hz. Ömer (R.a.) şehit edildiği anda Allah'a dua edip de sizin için bir halife seçmesini ve sizi hayr üzere birleştirmesini istememiş miydiniz? Siz hak bilir ve haktan yana kimseler iken Allahû Teâla'nın bu dualarınıza icabet etmeyeceğine mi inanıyorsunuz? Yoksa siz anık Allah dinine ehemmiyet vermiyor ve henüz bu dinin sahipleri tefrikaya düşmemişken kimin yönettiğine aldırış etmiyor mu diyorsunuz? Veya müslümanlara danışarak halifelerini seçmelerini pek hayırlı mı görmüyorsunuz? Allah'û Teâla bu ümmet ona isyan ettiği zaman da yine bir araya gelip başlarına geçirecek kimseyi seçmek konusunda istişare etmeleri için onları vekil tayin etmiştir. Yoksa Cenab-ı Allah benim sonumun nasıl olacağını bilmediğini mi zannediyorsunuz? Allah sizin hayrınızı versin. Sizler benim hayırlı bir geçmişimin olduğunu bilmiyor musunuz? Bu geçmişi Allah bana lütfetmiştir. Benden sonra gelen herkesin bu konudaki üstünlüğünü kabul etmesi gerekir. Yavaş olunuz, sakın beni öldürmeye kalkışmayınız"***Beni niçin öldürmek istiyorsunuz?! Hâlbuki ben, Resûlullah(s.a.v)'ın şöyle buyurduğunu işitmiştim: ***bir müslümanın kanı ancak üç şeyden dolayı akıttılır: Evli olan zinâkâr, imandan sonra küfre dönen***

mürted veya haksız yere adam öldüren kimsenin kanı helaldir.

Allah'a yemin ederim ki, ben ne Cahiliye döneminde, ne de Müslüman olduktan sonra zina etmedim. Hiç kimseyi öldürmedim. Müslüman olduktan sonra da bu dinden asla ayrılmadım. O hâlde beni neye dayanarak öldürmek istiyorsunuz?!"

Siz beni öldürecek olursanız kendi başlarınız üzerine kılıçları koydunuz demektir ve ayrıca bu fitne ve ihtilaf ebediyen aranızdan kaldırılmayacak bir fitne olarak kalacaktır." (*Asr-ı Saadet, 1: 293-294*)

İsyancılar, Hz. Osman (r.a.)'ı dinlediler ama nasihatlarını kabul etmediler. Hz. Osman (r.a.)'ı muhasara altına almayı genişlettiler. Öyle ki, Hz. Osman (r.a.)'ı susuz bıraktılar. Hz. Osman (r.a.) gizlice Hz. Ali (r.a), Talha (r.a) ve Hz. Zübeyr (r.a) 'a ve Peygamber(s.a.v) efendimizin hanımlarına haber göndererek şöyle demişti: "Bu adamlar bize su verilmesini bile engellediler. Eğer imkânınız varsa biraz su gönderin."

Bu davete icabet edenlerin ilki Hz. Ali (r.a) olmuş ve sabahın erken saatinde çıkıp gelerek evi saranlara şöyle seslenmişti: ***"Ey insanlar! Sizin bu yaptıklarınız ne mü'minlerin işine, ne de kâfirlerin yaptıklarına benziyor. Siz bu insandan suyu ve yiyeceği kesmeyiniz. Rumlar ve İranlılar bile esir edildikleri anda asla yemek ve içmekten alıkonmazlar."*** İsyancılar da Hz. Ali (r.a)'ya şöyle dediler: "Hayır, vallahi bir göze deva olacak en ufak bir şey dahi vermeyiz." Hz. Ali (r.a.) o anda büyük bir öfkeye kapılmış ve başındaki sarığı bütün gücüyle yere çalarak oturup kalmıştı. (*El- Kâmil Fi't Tarih Tercümesi/İbnü'l Esir, C:3, Sh:178-180, İst/1991.*)

Hz. Osman (r.a.) muhasara altında iken müslümanlara kimin namaz kıldırması da gündeme gelmiştir. Müslümanların meşru halifesi var, ama kendilerine namaz kıldırma imkânına sahip, değildir. Bu durumda ne yapılacak? Rivayet edildiğine göre; Hz. Osman (r.a.)'ın mescidden ve namazdan alıkonduğu gün mescidin müezzini olan Sa'd el- Karaz(r.a), Hz. Ali (r.a.)'a gelerek : "Bugün müslümanlara kim namaz kıldıracak?" diye

sormuş, Hz. Ali (r.a.) ona cevap olarak : "Halid b. Zeyd(r.a.)'i çağır, namazı o kıldırın" deyince o da Halid b. Zeyd(r.a.)'i çağırması ve namazı o kıldırması. Ebû Eyyûb el- Ensari'nin adının Halid b. Zeyd(r.a.) olduğu ilk defa o gün duyulmuştu. Halid b. Zeyd(r.a.) günlerce müslümanlara namazlarını kıldırması. Başka bir rivayette ise, Hz. Ali (r.a.), Sehl b. Huneyf(r.a.)'e namazları kıldırmasını emretmiş ve Zilhicce ayının birinci gününden bayrama kadar ki günlerde namazları Sehl kıldırması, bayram namazını da Hz. Ali (r.a.) kıldırması. Daha sonra Hz. Osman (r.a.) şehid edildiği güne kadar namazları Hz. Ali (r.a.) kıldırması.

Edep, hayâ ve fazilet timsali, İslam'ın üçüncü halifesi, şehadetinden bir gün önce rüyasında, Peygamber Efendimizle (s.a.v) birlikte Hz. Ebû Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a)'i gördü. Peygamberimiz (s.a.v) kendisine hitaben: "***Biz oruçluyuz, seni de iftara bekliyoruz.***" buyurmuştu. Hz. Osman(r.a) uyandıktan sonra o gece hemen oruca niyet etti. Sevinçliydi. Çünkü artık Allah ve Resûl'üne kavuşma günü gelmişti. O gün cuma idi. Kur'ân okumaya başladı.

Nitekim isyancılar saldırıya geçip Hz. Osman'ın evini ok yağmuruna tuttular. Atılan oklardan Hz. Ali(r.a)'nin oğlu Hasan(r.a) Efendimizde, Hz. Talha(r.a)'nın oğlu Muhammet(r.a) yaralandı. İsyancılar, ok atarak bir sonuç alamayacaklarını anlayınca, kapıdan girerek halifeyi öldüremediler; ancak komşu evlerin damlarından atlayarak evin duvarını delerek içeri girdiler. Oruçlu olan Hz. Osman(r.a), Kur'an okuyordu. Muhammet bin Ebubekir, Hz. Osman(r.a)'ın sakalından tutarak: "*Şimdi seni elimden hiç kimse alamaz!..*" diye bağırdı.

Hz. Osman(r.a), Muhammet bin Ebubekir'in yüzüne bakarak yavaş bir sesle: "***Baban bu halini görse, ne kadar utanır, ne kadar üzüldü...***" deyince, Hz. Ebubekir(r.a)'in oğlu utancından kaçtı. Hz. Osman(r.a)'ı öldürmeyip yanından çıktığını gören isyancılar Kuteyre, Sevdan b. Hımran ve el-Gâfikî . Ondan sonra Ruman b. Verdan içeri girdi, elinde bulunan bir demirle Hz. Osman(r.a)'a bir darbe indiren el-Gâfikî ayağıyla da Kur'an-ı Kerim'i tekmeledi. Diğer üç

suikastçıdan biri kılıcını Hz. Osman(r.a)'a salladı. Eşinin yanında bulunan Naile Hatun(r.anha), kollarını siper etmek isteyince parmakları doğrandı. Bu sefer öbür iki suikastçı Halife'ye saldırdı. Böylece Sevdan Hz. Osman'ı öldürdü. Başka bir rivayette Hz.Osman(r.a)'ı Kinane b. Bişr et-Tüceybî'in öldürdüğü rivayet edilir."

Hz. Osman(r.a) kanlar içinde yere serildi. Hz. Osman(r.a)'ın kanı, okumakta olduğu Kur'an'ın üzerine sıçradı.

Hz.Osman (r.a)'ı şehid ettiler. Böylece, Peygamber (s.a.v) Efendimizin istikbale ait bir mucizesi daha gerçekleşmiş oluyordu. Çünkü onun "***haksız yere şehit edileceği***"ni haber vermişti.^(Karaköse, Hasan. Ortaçağ Tarihi ve Uygarlığı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2002)

Hz. Ali (ra) hilafete gelince, ilk iş olarak katilleri bulmak istedi. Hz. Osman (r.a) katledilirken yanında hanımı Naile bulunuyordu. Bu yüzden önce Naile Hz. Ali (r.a) tarafından sorguya çekildi. O cevabında öldürmek için odaya girenlerin üç kişi olduğunu söyledi. Bunlardan biri de Muhammed b. Ebubekir'di.

Bunun üzerine Hz. Ali(r.a) Muhammed b. Ebubekir'i hesaba cektı ve sorguladı. O öldürmek üzere Hz. Osman (r.a) yanına girdiğini inkâr etmedi. Fakat Hz. Osman (r.a)'ın kendisine babasını anmasından dolayı utandığını, onu öldürmekten vazgeçtiğini ve dışarı çıktığını söyledi. Ona diğer iki kişinin kimler olduğu sorulunca onları tanımadığını söylemişti. Böylece Hz. Osman (r.a)'ın katillerinin kim olduğu asla anlaşılamadı ve suç her hangi bir kimsenin üzerinde ispat edilemediği için katiller de cezalandırılmadı. (Ömer Rıza Doğrul, Sadr-ı İslam, İstanbul, 1928, VIII, 45).

Netice itibariyle diyebiliriz ki, 12 senelik hilafeti süresince Hz. Osman, kendisine karşı isyan edilmesine ve öldürülmesine sebep olacak herhangi bir önemli harekette bulunmamıştır. Nitekim o, kendisine yöneltlen suçlamalara teker teker cevap vermiş; bazı hareketinden dolayı istigfar etmiştir. O, hilmi, saf tabiatı, merhametliliği, yumuşak idareciliğinin yanı sıra, bedevi arapların aşırılıklarının ve İbn Sebe gibi bazı tahrikçilerin Hz.Osman(r.a)'ın öldürülmesiyle

birlikte, İslam tarihinde ardı arkası gelmeyen pek çok olayların, karışıklıkların, çatışmaların, savaşların ve firkaların, bölünmelerin başlangıcı olmuştur. (Taberi, I, 3031-3058; İbn Sa'd, Tahakat, III/6S vd.; el-Belazuri, Ensüh, V /73 vd.; İbn Kesir, age., s. 180-198; Zehebi, Şemsuddin Muhammed h.Ahmed Hz.Osman (747/1346), "Tarihu'l-İslam , Kahire, 1367-1368, 11/135.)

İsyancılar iki gün Medine'ye egemen oldular. Korkudan kimse sokağa çıkamıyordu.

Hz. Osman (r.a.)'ın cenazesi üç gün yerde kalmış, sonra Hâkim b. Hizam el- Kureşî ile Cübeyr b. Mut'im, Hz. Ali (r.a.)'a giderek defnedilmesine izin vermesi için onunla görüşmüş, defni için izin almışlardı. Hz.Osman(r.a.)'ın cenazesi, Medinelilerden ancak 20 kişinin katılımıyla kılınmış Bugünkü Cennetül Baki'ye defnedilmiştir.

Hz. Osman (r.a.)'ın cenazesinin defnedileceğini işiten isyancılar, gelenleri taşlamak için yolda oturmuşlardı. Bunun için cenazesine katılım çok az olmuştu. Hz. Osman (r.a.)'ın cenaze namazını bir rivayete göre Cenazesini Zübeyr bin Avvam(r.a) kıldırdı,Cübeyr b. Mut(r.a)'im, başka bir rivayete göre Hâkim b. Hizam(r.a)veya Mervan kıldırmıştı. Hz. Osman (r.a.)'ın tabutunu taşlamak isteyenlere Hz. Ali (r.a.) engel olmuştu. Daha sonra Hz. Osman (r.a.)'ın cenazesi Medine dışında "Hış Kevkeb" denilen bir duvarın arkasına defnedilmiştir. Hz. Muaviye b. Ebi Sufyan (r.a.) hâkimiyeti eline geçirdikten sonra bu duvarın yıkılmasını ve Hz, Osman (r.a.)'ın kabrinin "el-Bakî mezarlığının içine alınıp diğer müslümanların da cenazelerini Hz. Osman (r.a.)'ın mezarının etrafına gömmelerini emretmişti. Böylelikle onun mezarı da müslümanların mezarları içine alınmış oldu. (El- Kâmil Fi't Tarih Tercümesi/İbnü'l Esir, C:3, Sh:l 87-188, İst/1991.)

Hz. Osman(r.a.)'ın Kur'an-ı Kerim üzerine sıçrayan kanı hiç bir zaman kurumadı. Müslümanlar arasındaki savaşın başlangıcı olan Hz. Osman(r.a.)'ın şehid edilişi, yüzyıllarca, sanki bu kanın kurummasını önlemek istercesine, mezhep kavgalarıyla Müslümanlar birbirlerinin kanını akıtip durdular.

H.z.Ali(r.a)'nin Halife Oluşu

H.z.Osman(r.a)'ın şehid edilmesinden 5 gün sonra H.z.Ali(r.a), halife seçildi ve Medine halkı ona mescitte biat etti. H.z.Talha(r.a) ve H.z.Zübeyr(r.a)'in de biat etmesi halk tarafından çok iyi karşılandı. Çünkü H.z.Talha(r.a) ve H.z.Zübeyr(r.a), H.z.Ali(r.a)'nin haricinde halifelüğün en güçlü adaylarındandı. Diğer şehirlerden temsilciler de Medine'ye gelerek biatlarını yaptılar ve böylece Müslümanların çoğu H.z.Ali(r.a)'nin halifelüğünü kabul etmiş oldu.⁽¹⁾ *Karaköse, Hasan. Ortaçağ Tarihi ve Uygarlığı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2002)*

Halife H.z.Osman(r.a)'ın şehit edilmesi ve yerine H.z.Ali(r.a)'nin halife seçilmesi ile birlikte Emevî-Hâşimî mücadelesi yeniden başladı. Şam Valisi H.z.Muâviye(r.a), öldürülen akrabası Halife H.z.Osman(r.a)'ın kanını H.z.Ali(r.a)'den talep ederek onun öldürülmesinden H.z.Ali(r.a)'yi sorumlu tuttu ve bu durum daha sonra İslam Tarihinde İlk fitne dönemi adı verilen süreçte, H.z.Ali(r.a)'nin muhalifleriyle yapacak olacağı Cemel ve Sıffin Savaşı'nın bir sebebi durumuna geçti.⁽²⁾ *Sarıçam, İbrahim. Emevî-Hâşimî İlişkileri, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997)*

H.z. Peygamber (s.a.v) Efendimiz: "Kim benim ashabımdan birine söverse, Allah'ın laneti onun üzerine olsun" diye ciddî bir tehditte bulunmuştur. *(Heysemî, Mecmau'z-zevâid, X, 21)*

Bu rivayet "Rahmet Peygamberi"nin konuya ne kadar önem verdiğini ve sahabeden olduğu sabit ve meşhur olan herhangi bir sahabeye ileri-geri söz etmenin ve sövmenin kişiyi, Allah'ın rahmetinden uzaklaştıracak, lanete uğratacak vahim bir hata ve ağır bir suç (haram) olduğunu açıkça ortaya koymuş olmaktadır. Nitekim İslâm âlimleri, sahabeden herhangi birine sövmenin fâsıklık ve büyük günahlardan olduğu, onlara sövmeyi helal sayarak sövmenin ise, küfür sayıldığı konusunda görüş birliği içindedirler! Şunu bilelim ki; bütün asırlarda ve mekânlarda sahabe düşmanlığı, küfür ve nifakı beraberinde getirir.

Rasûlüllah (s.a.v)'den sonraki dönemde sahabeler arasında görülen ihtilafların ve bazı acı olayların ictihad

kökenli olduğu, isabet edenin iki, hata edenin ise bir sevap aldığı düşünülüp hepsi hakkında hüsn-i zanda bulunmak, hem ferdin hem de ümmetin iyiliğine/maslahatına daha uygun bir tavidir. Söz konusu olaylar dolayısıyla sahabelere hakarete varan sözler söylemek ve sövmek/küfretmek gibi hatalara asla düşülmemelidir.

Sahabeyi tekfir eden, bize Kur'ân-ı Kerim'i tevâtüren nakleden bir nesli mahkûm etmiş olmaktadır. Âlimlere ve fakihlere sebepsiz yere sövmenin dinden çıkaracağına dair çeşitli fetvalar verilmiş ise de, kendileri ayet ve hadislerle övülen sahabelere sövenin bile kâfir değil sapık ve bid'atçı sayıldığı düşünülürse bu kimselerin fışkılarıyla başbaşa bırakılması daha uygun olur. (*Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., 156-159; el-Fetâva'l-Hindîyye, II, 270 vd.; el-Heytemi, a.g.e., I, 31; İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtar, III, 293, Mecmuatü'r-Resâil, I, 360*)

Hanefilerin çoğunluğu bir kimsenin sahabeye sövmeyi, onlarla alay etmeyi, onları küçümsemeyi helâl görüp bu fiilleri işleyecek olursa kâfir, helâl görmeden işleyecek olursa fâsık olacağını, söylemiştir. Ancak bazı Hanefî fakihleri, aynı sözler Hz. Ebû Bekir(r.a) ve Hz.Ömer(r.a) için söylenirse, söyleyenin dinden çıkacağını söylemişlerdir. Hanefilerden bir grup âlim ise, sahabe büyüklerine sövenin siyaseten öldürülmesini caiz görür. İmam Mâlik, Hz. Peygamber(s.a.v)'e sövenin öldürülmesi, ashaba sövenin ise te'dib amacıyla cezalandırılması gerektiği kanaatindedir. Ahmed b. Hanbel'e göre ise, sahabeden birine söven kimse şiddetli bir şekilde dövülür. (*Aliyyü'l-Kâri, a.g.e., II, 410-411; İbn Abidin, Reddu'l-Muhtar, III, 293, Mecmuatü'r-Resâil, I, 359; İbn Teymîyye, es-Sarimu'l-Meslul, s.561*)

Sahabelerin hayırlılığı hadis-i şerifte **"Sizden herhangi biriniz Uhud dağı kadar altını sadaka olarak verse onların bir ölçeklik hatta yarım ölçeklik sadakasına ulaşamaz"** diye bir de örnek verilerek vurgulanmıştır. Bir başka rivayette Hz. Peygamber(s.a.v) yemin ederek **"Sizden biri Uhud dağı kadar altın infak etse bile, onların bir müdd/ölçek veya yarım müdd/ölçek sadakasının sevabına yetişemez"**(*Buhârî, Fedâilü ashâbi'n-Nebî 5; Müslim, Fedâilü's-sahâbe 221,222; Ebu Davud, Sünnet*

10; Tirmizî, Menâkıb 58; İbn Mâce, Mukaddime II, Ahmed b. Hanbel, Müsned, 111,11.)buyurmaktadır.

Daha başka bir rivayette de kendisine yöneltilen **"Biz mi yoksa bizden sonrakiler mi daha hayırlıdır?"** sorusuna cevaben Hz. Peygamber(s.a.v); **"Onlardan biri Uhud dağı kadar altın sadaka verse, onların/sahâbelerin bir ölçeklik hatta yarım ölçeklik sadakasının sevabına ulaşamaz"** diye durumu açıklamıştır. (Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI, 6.)

Her işin ve amelin kıymetli, çok kıymetli ve en kıymetli olduğu zamanlar vardır. Yine küçük bir iyiliğin çok büyük kabul edildiği, büyük bir iyiliğin sıradan sayılabildiği durum ve zamanlar olabilir. Bu, o dönemin şartlarına bağlı olduğu kadar, o işi ya da ameli/iyiliği yapanın durumuyla da yakından ilgilidir. Sahabeler, özellikle de ilk müslüman olan sahabeler (**es-sâbikün el-evvelûn**) gerek kişisel durumları gerekse içinde bulundukları dönemin şartları bakımından fevkalâde nâzik ve anlamlı bir konumdaydılar. Bu sebeple onların Allah yolunda verdikleri bir ya da yarım ölçeklik bir sadakanın değeri, daha sonraki gelişmiş ve yerleşmiş şartlardakilerin verecekleri Uhud dağı büyüklüğündeki sadakalardan çok daha kıymetli idi. İşte böylesine nâzik ve zor durum, sahabelerin öteki müslümanlardan farklı ve üstün olmalarında ağırlıklı bir ortam olarak dikkat çekmektedir. Onlar da bu durumu, gerçekten gıpta edilecek biçimde özverili ve samimî davranışlarla değerlendirmişlerdir. Aslında Hz. Peygamber'in "sizden biriniz.." sözlerinin ilk muhatabları da hiç kuşkusuz sahabelerdir. Böyle olunca hadîs-i şerifteki "bir veya yarım ölçeklik sadakalarının sevabına ulaşamayan sahabeler", daha özel mânada ve daha dar çerçevedeki sahabeler olduğu anlaşılmaktadır. Ya da "sizden biriniz.." ifadesinden maksat, ikinci rivayette açıkça görüldüğü gibi "onlardan biri" yani sahabelerden sonraki (sahabe olmayan) Müslümanlardır. (Müsned/Ahmed b. Hanbel, VI, 6)

Sahabelerin konumuna ulaşamayacağı, mânevi değil, maddî bir örnek (sadaka) üzerinden anlatılmış olması da dikkat çekmektedir. Belki bu açıdan, gelişmiş imkânlara sahip olan sonraki müslümanların, en azından görüntüde, yani miktar

olarak sahabilere ulaşabilecekleri hatta onları geçebilecekleri akla gelebilir. Ama önemli olanın görüntü değil, sonuç/sevap yönü olduğu, bu noktalardan sahabilere ulaşamayacağı, Uhud dağı örneği verilmek suretiyle kesin bir şekilde gösterilmiş olmaktadır. Bu da Allah onlardan razı olsun ashâb-ı kirâm'ın diğer müslüman nesillerden asıl farkını oluşturmaktadır. O halde **"ulaşulamayan üzüme koruk demek"** kıskançlığı, aceleciliği ve çaresizliği içinde, İslâm nesillerinin ilki ve İslâm tarihinin ilk inşacıları, İslam inkılabını gerçekleştiren ilk inkılapçılar hakkında, ağzını tutmak, onlar aleyhinde ileri-geri söz söylememek, hele hele kasdî bir şekilde onları kötülemeye kalkışmamak, sonraki müslüman nesillerin olgunluk derecelerinin, ümmet ve din bilinçlerinin ve Peygamber saygılarının önemli bir göstergesi durumundadır.. ***Peygamber (s.a.v) 'in ashabına saygı, Peygamber (s.a.v) 'e saygıdır. Peygamber (s.a.v) 'e saygı de, Allahû Teâla'ya saygıdır.***

Örnek ve önderimiz Rasûlullah (s.a.v)'dir. Her müslüman için Rasûlullah (s.a.v)'in tavsiyelerine gücü ölçüsünde uymak nasıl temel bir görev ise, koyduğu yasaklara mutlak anlamda tâbi olmak da aynı şekilde vazgeçilmez bir vazifedir. Sahâbe'ye sövmek, sahabeyi kötülemek, kesin olarak Rasûlullah (s.a.v) tarafından yasaklanmıştır. Dolayısıyla Hz. Osman (r.a.)'i eleştirenler, onu köteleyenler, Rasûlullah (s.a.v)'in yasağını delen aklılı geçinen delilerdir.

BAZI ÖZELLİKLERİ:

* Hz. Osman (r.a) Aşere-i Mübeşşere'dendir. Yani sağlığında cennetle müjdelenmiştir.

* Hz Osman (r.a) Rukkaya (r. anha)'nın vefatından sonra Nebiyy-i Ekrem (s.a.v) Ümmü Gülsüm(r.anha) ile izdivâc etti. Ümmü Gülsüm (r.anha)'nın vefatından sonra Peygamberimiz (s.a.v) "Ağlama Osman, Allah'a yemin ederim ki, yüz kızım olsa bunların biri öldükçe diğerini tek biri kalmayıncaaya kadaar sana verirdim" demiştir.

* Resûlullah Efendimize(s.a.v) ahlâkta en çok benzeyen O'dur.

* 34 yaşına kadar cahiliyenin çirkinlikleri kendisinde görülmemiş, içki kullanmamış, iffet ve namusu ile tanınmıştı.

* Ticarî muameleleri çok dürüst olduğu için, halk arasında bu yönüyle meşhur olmuştur.

* İlk müslüman olan 5 veya 7 kişi arasındadır.

* Müslümanlığı kabul ettiği zaman amcası Hakem b. As'ın işkencesine maruz kalmış. Bir direğe bağlanmış, aç susuz bırakılmış. Buna rağmen sebat göstermiş "Allah'a kaseim olsun. Bu dinden ayrılmayacak ve babalarımın dinine dönmeyeceğim." demiştir. Yılmaması üzerine amcası serbest bırakmıştır.

* Allah'a hicret eden ilk muhacir övgüsüne kavuşmuştur. O hicretiyle maddi olan herşeyi terkedip, evinin düzenini rahatını bozup sadece Allah için, İslâm için bu büyük fedakarlığı yapmıştı.

* Lut (a.s.)'dan sonra ehliyle hicret eden ilk zâttır. Bu ümmet işinde ailesi ile ilk hicret eden Hz. Osman (r.a)'dır.

* Necâşî'yi selamlarken oranın adetine göre eğilmesi gerekirken eğilmemiş. "Ben Allah'dan başkasına başımı eğmem" diye cevap vermişti.

* Muâhat (kardeşleştirme) hadisesinde Hassan b. Sabit'in kardeşi Evs b. Sabit ile kardeş ilan edilmiştir.

* Medine'ye hicretinden sonra Rûme Kuyusunu satın alıp, müslümanların istifadesine sunması "sebil" anlayışı ve uygulamasının öncüsü olmuştur.

* Hz. Osman (r.a) Peygamberimizin (s.a.v) vahiy kâtiplerindendi. Kendisi çok muktedir bir hattat, çok kuvvetli bir hatip idi.

* Hasan-ı Basrî'den rivayet edildiğine göre kapalı kapılar ardında bile elbiselerini çıkartmaktan çekincek kadar haya sahibi idi.

* Bir rekkate Kur'ân-ı Kerim'i hatmettiği veya gecenin hepsini Kur'ân okuyarak ihya ettiği ifade edilir.

* Kölesinin dahi hakkını ihmal etmez, "...kulağını çekmiştim, sıkı çek yavrum..." diyecek kadar sosyal adaletin temsilcisidir.

* Hz. Rukayye (r.anha)'nın hastalığı üzerine Rasûl-i Ekrem(s.a.v)'in emir ve müsadeleriyle Bedir Gazâsına iştirak edememişti. Bununla beraber Allah Rasûlu (s.a.v) kendisine "Sen kalbinin temizliği, hissiyatının necâbeti dolayısıyla gazâyâ iştirâk ecrini de kazanacaksın" demişti.

* Rasûl-i Ekrem(s.a.v), H.4 yılında Zatürrika' gazasına çıktığı zaman Hz. Osman'ı (r.a) Medine'de kaim-i makam olarak bırakmıştır. Bunu takip eden tüm gazalara iştirak etmiştir.

* Hudeybiye Muselhası esnâsında ehl-i İslam tarafından Kureyş'e sefir gönderilmiştir. Kureyş, kendisinden önce gönderilen elçiyi öldürmeğe teşebbüs etmiş, sonrasında da elli adam göndererek ashabın huzurunu kaçırmıştı. Can güvenliği olmayan bugörevi yerine getirmek üzere yola çıktı. Mekke de öfkeli kalabağın, geçmişine saygısı sebebiyle öldürmeyip tek başına tavaf edebileceğini söylemesine rağmen "Resûlullah(s.a.v) tavaf etmedikçe ben de etmem" sözüyle karşılık verdi. Sonra hapsedildi. Şehit edildiği şâyi' olunca maşhur Bey'atü'r-Rıdvan beyati alınmıştı. Hz. Resûlullah (s.a.v) **"Allahım bu benim elim, bu da Osman'ın eli. Benimle biat ediyor"** diyerek Hz. Osman(r.a)'ın yerine biat etmiştir.

* Tebük Gazâsında İslam Ordusu'nun (ki 30.000 kadardı) üçte birini yalnız başına techîz ederek silahlandırmıştı. Bundan başka, Rasûl-i Ekrem (s.a.v) 1000 deve satın alabilmek için 1000 dinar vermişti.

* Hz. Ebûbekir(r.a) devrinde kıtlık yaşandığı sırada 1500 dirhemden daha fazla fiyat biçilen gıdayı sadece Allah rızası için infak etmiştir.

* Hz. Osman (r.a), hayatının hiçbir döneminde halife olmayı düşünmemiştir. Hz. Ebû Bekir(r.a)'in son anlarında, halifenin kendinden sonra yerine bırakacağı adayı tesbit eden belgeyi kaleme alan Hz. Osman(r.a), isme sıra geldiği an, Hz. Ebû Bekir(r.a)'in bayılması karşısında belki bir daha ayılamaz da bir fitne ve kargaşaya sebebiyet verir endişesi ile kendiliğinden Hz. Ömer(r.a)'i oraya yazmıştır. Hz. Ebûbekir(r.a) ayılınca onaylamıştır. Bu olay bile Hz.

Osman(r.a)'ın hilafet makamına karşı bakış açısını göstermeye yeter.

* Vergilerini ödemeyenlere asker sevkine karar vermiştir.

* Hilafete seçilmesi Hz. Ömer(r.a)'ın kurduğu şuranın başkanı Abdurrahman b. Avf (r.a) kamuyoyu yoklaması sonuçlarına göredir. İstişare, komutan, genç, yaşlı, kadın, erkek, mukîm, seyyah, bedevi... herkesinin fikri sorulmuştur. Halkın çoğunluğunun isteği ve Hz. Osman'ın (r.a) şartları tereddütsüz kabulü ile bu göreve gelmiştir. Kendisine ilk biat eden Hz. Ali'(r.a)dir.

* Hilafet maaşı olarak bir tek kuruş dahi almadı.

* Yakın akrabası ve kavmine ihsanı bol idi. Bu ihsanı yaparken beytü'l-mâldan hiçbir şey vermeyip, kendi öz servetinden yapıyordu.

* Açları doyurmayı, susuzları suya kandırmayı, (Kur'an Okuma), çıplakları giydirmeyi ver geceleri uzun uzun namaz kılmayı çok severdi.

* Halka en kıymetli yemekleri yedirir, kendisi evinde sirke ve zeytinyağı ile iktifa ederdi. Kendisi son derece sade yaşar, dört beş dirhemlik elbise giyer. Elbisesini yastık yapmış, çakılların üzerinde uyuduğu ve yıllar önce dostunun sırtındaki hasır izlerine benzer izler üzerinde görülürdü.

* Kapalı bir yerde tek başınayken dahi haya sahibiydi. Allah Resûlu'nun ifadeleri içinde melekler dahi kendisinden haya ederdi.

* Çok utangaç ve sakın yapılı olmasına, öne çıkmaktan ve tanınmaktan hoşlanmamasına rağmen isyancılar üzerine gidilmesinde, fetihlerde ve deniz sallallahu aleyhi ve sellemaları konusunda kararlı ve ilerlemiş yaşına rağmen gençlerden daha gençti.

* Kabir ziyaretlerinde sakalı ıslanıncaya kadar ağlardı.

*Hz.Osman'ı (r.a) akrabalarına idarecilik vermesiyle suçlamışlardır.Fakat Peygamber(sallallahu aleyhi ve sellem) Hz. Osman(r.a)'ın sülalesi olan Emevilere idarecilik veriyordu. Ondan sonra gelenler de buna devam ettiler. Kureyş kabileleri arasında Emeviler kadar Peygamber(s.a.v) tarafından

idarecilikler verilmiş başka bir kabile görmüyoruz. Zira bunlar hem sayıca çoklardı, hem de şerefli insanlardı. Bu durum, Hz. Osman(r.a)'ın o zaman şartlarını nazara alarak yaptığı idari bir içtihaddır. Halife ve emirin, idarecileri seçerken dikkate aldığı bazı hususlar vardır ki, herkesi bu konuda ikna etme ve her zaman takva yönünü tercih etmeye gücü yetmez. Mevzu bahis edilen diğer konularda bunun gibidir. İslam Tarihine dair ulemanın kabulüne mazhar olmuş eserler bunları güzelce açıklamıştır.

* Halife olduğu dönemde ashab-ı kiram'ın bir kısmının savaşlarda şehit olduğu , bir kısmını tebliğ için uzak diyarlara gittiği ve kaderin sevkiyle sahabe döneminin sonuna doğru geldiği bir dönemdir. Yahudi dönmesi İbni Sebe ve taifesinin ve fethedilen bölgelerdeki hainlerin komploları ile fitne fesad ortamının ortaya çıkmasına rağmen sahih İslam itikadı başta Hz. Osman(r.a) ve Hz. Ali(r.a) olmak üzere sahabe-i kiramın (radiyallâhü anhum) cehd ve gayretiyle Allah'ın lütfuyla günümüze kadar gelmiştir.

* Hilafetten vazgeçmesi için kendisine baskı yapıldığı zaman kötü bir çığır açmamak için Efendimizin (s.a.v) tavsiyesini de gözeterek ("**Osman, Allah sana bir gün bir gömlek giydirir de münafıklar da onu senin üzerinden almaya kalkışırlarsa, hiçbir zalim için onu çıkarma**") bunu kabul etmemiştir.

* Resûlullah (s.a.v) Hz. Osman(r.a)'ı üzerine gelecek belâlar ve düçar olacağı felâketler üzerine cennet ile tebşir eylemiştir. Uhud dağındayken de şehit olacağını müjdelemiştir.

* Şehit düşmeden önce "**Onlar öyle kimselerdir ki halk kendilerine: "Düşmanlarınız olan insanlar size karşı ordu hazırladılar, aman onlardan kendinizi koruyun."** dediklerinde, bu tehdit onların imanlarını artırmış ve "**Hasbunallah ve ni'me'l-vekil**" "**Allah bize yeter. O ne güzel vekildir!**" demişlerdir." (Al-i İmrân-173) ayetini okuyordu.

* Bir gece Hz. Osman (r.a), rüyasında Rasûl-i Ekrem'i (s.a.v) ve Hz. Ebûbekir(r.a) ile Hz.Ömer(r.a)'i görmüş, Rasûl-i Ekrem (s.a.v) ona: "**Hep oruçluyuz, iftara seni bekliyoruz.**"

demişti. Bu rüyadan sonra Hz. Osman (r.a) uyanmış, son deminin yaklaştığını anlamıştı. Ertesi günü Cuma idi. Oruca niyet etti. Bütün gününü ibadet ve Kur'an-ı Kerim tilavetiyle geçirdi. Bu gün için ikindi ile akşam arasında Hz. Osman (r.a) şehit edilmiştir.

YAPTIĞI YENİLİKLER:

* Hz. Osman'ın (r.a) gerçekleştirdiği büyük ve tarihi hizmetlerden birisi ve en mühimi şüphesiz Kur'an-ı Kerim nüshalarının çoğaltılması işidir.

* İslâm askerinin 10 dirhem olan maaşını 200 dirheme çıkarttı.

* Ramazan gecelerinde her müslümana verilen birer dirhemi artırdı. Ayrıca Mescid-i Nebi'de ibadet edenler, i'tikâf'ta bulunanlar, Allah yolunda yolculuk yaparlar ve miskinler için de hiç yerden kalkmayan sofrâ kurdurdu.

* Cuma günleri okunan ezandan önce bir ezan daha okunmasını ictehad etti.

* Hz. Peygamber'(s.a.v) zamanında ve ilk iki halife zamanında sadece buna değil, diğer bütün vergilere zekat deniyordu. Zekatla, diğer zekatları birbirinden ayırdı. Müslümanlar bizim bugün anladığımız zekatı bizzat kendileri, fakirlere vermeleri kararını aldı. Bunda sınırların genişlemesi de etkiliydi.

* Mescid-i Nebevî'yi genişletti.

* Hz. Ebûbekir (r.a) minberde Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi ve sellem) bir basamak aşağıda, Hz. Ömer de (radiyallâhü anh) Hz. Ebûbekir (r.a)'den bir basamak aşağıda dururdu. Hz. Osman (r.a) bu kaideyi bir zaman sonra kuyu kazıp içinde hutbe okumak icab edecek diyerek devam ettirmeyip, Resûlullah'ın (s.a.v) durduğu basamakta durmuştur.

* İslâm donanmasının ilk seferine izin vermesi. İslâm donanmasının 500'ü aşkın gemiye sahip Bizans donanmasını mağlup etmesi.

* Eyalet sistemi kökleştirildi.

* İslâm ülkesi mülkî ve idari olmak üzere iki sisteme ayrıldı.

HAKKINDA AYETLER

* "Mallarını Allah yolunda infak edenlerin hali, yedi başak bitiren ve her başakta yüz dane bulunan bir tohum gibidir. Allah, kime dilerse ona kat kat verir. Allah, (rahmet ve lütfuyla her varlığı) kucaklayan, (merhametiyle kullarına) genişlik gösterendir; (kullarının halini) hakkıyla bilendir. Mallarını Allah yolunda infak edip de, infaklarının ardından herhangi bir başa kakmada ve gönül incitici bir harekette bulunmayanlar yok mu: Onların, Rabpleri katında mükâfatları vardır. Onlar için (özellikle Âhîret'te) herhangi bir korku söz konusu olmayacak ve onlar asla üzülmeyeceklerdir de." (Bakara,261-262) Bu ayetin Abdurrahman b. Avf(r.a) ve Hz Osman (r.a) hakkında inmiştir. Ve tabii onları izleyenler de bu kapsamdadırlar.

* *"Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a ve Âhîret Günü'ne hakkıyla iman etmiş bulunan, namazı bütün şartlarına riayet ederek, vaktinde ve aksatmadan kılan, zekâtı tastamam veren ve Allah'tan başka kimseden çekinmeyen (mü'min)ler gerçek manâda mamur kılarlar. Onlardır ki, artık hidayette sabit hale geldikleri ve muratlarına kavuşacakları ümidini taşıyabilirler."* (Tevbe,18) Mescid-i Nebevi'nin Efendimiz (s.a.v) zamanında genişletilmesi işini Hz. Osman(r.a)'ın üzerine almasından sonra nazil olan ayettir.

* "Buna karşılık, haklarında tarafımızdan va'din güzeli (Cennet, Cemâlullah ve Allah'ın rızası) takdir edilmiş olanlara gelince, onlar Cehennem'den uzak tutulacaklardır. Öyle ki, onun hıştırtısını bile duymazlar; (Cennet'te) canlarının çektiği nimetler içinde sonsuzca yaşayıp gideceklerdir onlar. O en büyük dehşet (olan Sûr'a ikinci üfleşi) bile onları tasalandırmaz. Kendilerini melekler karşılar ve *"İşte, size va'dedilen gün bugündür!"* müjdesini verirler." (Enbiya, 101-103) Hz. Ali (r.a) bu ayeti kerimeyi okuduktan sonar "Ben onlardanım, Ebû Bekir, Ömer, Osman, Talha, Zübeyr, Said, Abdurrahman da onlardandır.(radiyallahu anhüma)" buyurdu.

* Abdullah b. Ömer (r.a)'ın şöyle dediği rivayet edilir: *"Böyle biri, gece saatlerinde Allah karşısında boyun büküp ibadete duran, secde edip kıyamda kalan, Âhîret'ten endişe*

eden ve Rabbisinin rahmetini uman (mü'min) insan gibi midir? De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Ne var ki, (böylesi hakikatler üzerinde) ancak geröek idrak sahipleri düşünür ve onlardan ders çıkarır."*(Zümer,9)* İşte bu ayette bahsedilen, Osman b. Affan(r.a)'dır."

HAKKINDAKİ HADİSLER:

Hz. Osman(r.a), Resûlullah(s.a.v)'tan 146 hadis rivayet etmiştir. Bunlardan Ahmed bin Hanbel'in "Müsned"inde yer alanlarından bazıları şunlardır:

"Kabir, ahiret yurtlarının ilkidir. Bir kimse eğer orada kurtuluşa ererse ondan sonrası daha kolaylaşır. Eğer orada kurtuluşa eremezse, ondan sonrası daha da zorlaşır."

"Bir Müslüman, yolculuk veya başka bir maksatla evden çıkar ve 'Allah'a iman ettim. Allah'a dayandım. Allah'a tevekkül ettim. Allah'ın güç ve kuvveti dışında hiçbir güç ve kudret yoktur.' diye dua ederse, evden bu şekilde ayrılışı iyiliklere kavuşmasına vesile olduğu gibi, kötülüklerden de uzaklaşmasına sebep olur."

"Lâilâhe illallah gerçeğini bilerek ve ona inanarak ölen kimse cennete gider."

"Yatsı ile sabah namazını cemaatle kılan kimse, bütün geceyi ibadetle geçirmiş olur."

"Kim güzel bir şekilde abdest alır, mescide girer ve namazını kılar, diğer namaz vaktine kadar arada geçen günahlarını Allah affeder."*(Müsned, 1: 57-75.)*

* Ebû Mûse'l-Eş'arî (r.a) anlatıyor:***Resûlullah (s.a.v) ile birlikte bir eve gelmiştik. Bana:"Kapıda dur ve kimseyi izinsiz içeri alma!" buyurdu.***

Biraz sonra Hz.Ebû Bekir(r.a) çıkageldi."Ey Allah'ın Resûl'ü!" dedim, "Gelen, Hz.Ebû Bekir(r.a)'dır." Buyurdu ki:"İçeri al ve kendisini cennetle müjdele."

Sonra Hz.Ömer(r.a) geldi. Ona da aynı şeyi söylememi emretti.

Daha sonra Hz.Osman(r.a) geldi. Onun için şöyle buyurdu:"İçeri al ve onu da başına gelecek belalardan dolayı cennetle müjdele!" buyurdu. Böylece, Hz. Osman(r.a)'ın hem cennetle müjdelenenlerden, hem de ilerde başına pek

çok musibet gelecek birisi olduğunu ifade etmiş oldu.(Tirmizî, Menâkıb: 19.)

Saîd İbnu Zeyd (r.a) anlatıyor: "**Resûlullah (s.a.v)'ın şöyle söylediğini işittim: "Ebû Bekr cennetliktir, Ömer cennetliktir, Osman cennetliktir, Ali cennetliktir, Talhâ cennetliktir, Zübeyr cennetliktir, Sa'd İbnu Mâlik cennetliktir, Abdurrahman İbnu Avf cennetliktir, Ebû Ubeyde İbnu'l-Cerrâh cennetliktir."**(Râvi der ki: Zeyd onuncu da sükut etti. Dinleyenler: "Onuncu kim?" diye sordular. (Bu taleb üzerine): "Saîd İbnu Zeyd!" dedi." [Ebû Dâvud, Sünnet 9, (4648, 4649

* " **Cennette her peygamberin bir dostu vardır. Benim de dostum Osman'dır."**

* Hz. Enes (r.a) anlatıyor: "**Resûlullah (s.a.v) buyurdular ki: "Ümmetimin(in ferdleri arasında) ümmetime karşı en çok merhametli olan kimse Ebû Bekr'dir. Onlar içinde Allah'ın emri hususunda en çok titiz olanı Ömer'dir. Haya cihetiyle en şiddetli olanı Osman'dır. (Davalarda) en isabetli hüküm vereni Ali'dir. Helal ve haramı en iyi bilen Muâz İbnu Cebel'dir. Ferâizi en iyi bilen Zeyd İbnu Sâbit'tir. Kur'ân okumasını en iyi bilen Übey İbnu Ka'b'dır. Her ümmetin bir emîni vardır. Bu ümmetin emîni Ebû Ubeyde İbnu'l-Cerrâh'dır. Ebû Zerr'den daha doğru sözlü olan birini ne gök gölgeledi, ne de yer taşıdı. O, verâda Hz. İsa aleyhisselâm gibiydi."**

Hz. Ömer (r.a) (hased etmişçesine): "**Yani biz bu hasletin onda olduğunu kabul edecek miyiz?" dedi. Resûlullah (s.a.v):"Evet. Bu hasletleri onda var bilin!" buyurdular.(Tirmizî, Menakıb ,3793, 3794).**

* Hz. Cabir (r.a) anlatıyor: "**Resûlullah (s.a.v) buyurdular ki:"Geceleyin (rüyamda) bana sâlih bir adam gönderildi. Sanki Ebû Bekr, Rasûlullah'a yamanmış gibiydi, Ömer de Ebû Bekr'e yamanmış gibiydi. Osman da Ömer'e yamanmış gibiydi."**

Câbir der ki: "**Resûlullah (s.a.v)'ın yanından kalktığımız zaman dedik ki: "(Rüyanın yorumu şöyle olmalıdır): "Oradaki salih kimse Rasûlullah'tır. Onların birbirlerine yamanmaları,**

Allah'ın, peygamberleriyle gönderdiği işin (dinin) sorumluları olmalarıdır." (*Ebû Dâvud, Sünnet 9, 4636*).

* Hz. Aişe (r.anha) anlatıyor: "Hz.Ebû Bekr (r.a), Rasûlullah (s.a.v)'ın yanına girmek üzere izin istedi. Bu sırada Aleyhissalâtu vesselâm yatağı üzerinde yatmakta idi. Üzerinde benim bürgüm vardı. Rasûlullah halini bozmadan izin verdi. (Konuştular), meselelerini hallettiler. Hz. Ebû Bekr(r.a) gitti. Bir müddet sonra Hz. Ömer(r.a) girmek için izin istedi. Rasûlullah (s.a.v) aynı halini hiç değiştirmeden ona da izin verdi. Ömer'in ihtiyacını da gördü. Sonra da gitti.Bir müddet sonra Osman(r.a) izin istedi. Bu sefer (s.a.v) yatağında doğrulup oturdu. Üstünü başını düzeltti. Bana da: "Elbiseni üzerine topla!" emretti. Ve ona da girmesi için izin verdi. Onun da ihtiyacını gördü. Osman(r.a) da gitti.O gidince ben dayanamayıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekir ve Ömer gelince istifini bozmadığın halde Osman gelince kendine çekidüzen verdin. Sebebi nedir?" diye sordum. Dedi ki: "Osman(r.a) çok utangaç birisidir. Ben istifimi hiç bozmadan eski halimde iken içeri aldığım takdirde arzusunu açmadan gideceğinden korktum.

"Bir rivayette: "Kendisinden meleklerin haya duydukları bir kimseden ben haya duymayayım mı?" demiştir. (*Müslim, Fezailu's-Sahâbe 36, 4201*).

* Abdurrahman İbnu Semüre (r.a) anlatıyor: "Hz. Osman (r.a) Rasûlullah (s.a.v)'a ceyşü'l-Usre'yi (Tebük'e gidecek orduya) techiz ettiği sırada bin dinar getirdi ve Rasûlullah'ın kucağına döktü. Aleyhissalâtu vesselâm, parayı kucağında (eliyle karıştırıp) altüst etti ve şöyle dedi:"Bugünden sonra Osman'a, (her ne) yapsa zarar vermeyecektir!" Ve bu sözü iki sefer tekrar etti." [*Tirmizî, Menâkıb, (3702).*]

* Abdurrahman İbnu Habbab (r.a) anlatıyor: "Rasûlullah (s.a.v) ceyşü'l-Usre'yi techiz ederken şahid oldum.Osman İbnu Affân (r.a) kalktı ve: "Ey Allah'ın Rasûlü! dedi, yüz deve çuluyula, semeriyle Allah rızası için (bağış olarak) bendendir!"

Rasûlullah (s.a.v) ordu için bağış, yapmaya tekrar teşvikte bulundu. Osman yine kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü!

Çuluyla, semeriyle ikiyüz deve Allah rızası için bendendir!" dedi.

Sonra Rasûlullah (s.a.v) ordu için bağışta bulunmaya yine teşvikte bulundu. Osman tekrar kalktı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! dedi. Benden üçyüz deve çuluyla, semeriyle Allah rızası için bağışındır!"

Abdurrahman(r.a) der ki: "Rasûlullah (s.a.v)'ı minberden inerken gördüm, hem iniyor, hem de: "Bu hayırdan sonra, Osman'ın yapacağı (kötü amel) aleyhine olmaz!" diyordu." (*Tirmizî, Menâkıb, 3701*).

* "Kızım, Abdullah'ın babasına iyi davran. Çünkü ashabımdan ahlakı bana en çok benzeyen O'dur." (*El Heysemi, Mecmau'z-Zevâhid*)

*Hz. Enes(r.a) rivâyet ediyor: "**Rasûlullah (s.a.v), Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ile Uhud Dağına çıktılar. Uhud Dağı sallandı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: "Ey Uhud, yerinde dur. Zira senin üzerinde bir peygamber, bir siddik ve iki şehit bulunuyor. [Buharî, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî]**

Hz. Osman(r.a), Peygamberimizden (s.a.v.) 146 hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları şunlardır:

"Kıyâmet günü üç sınıf insan şefaât eder: Bunlar, peygamberler, âlimler ve şehîdlerdir."

"En hayırlınız Kur'ân-ı kerîmi öğrenen ve öğretendir."

"Bir kul her gün sabah ve akşam şu duayı üç defa okursa, o kimse zararlardan korunur. (Bismillâhillezî la yedurru maasmihi şey'ün fîl ardı ve lâ fissemâi ve hüvessemiulalîm)."

"Yatsı namazını (cemaatla) kılan, gece yarısına kadar ibadet etmiş, sabah namazını cemaat ile kılan ise gecenin tamamını ibadet ile geçirmiş sayılır.

"O halde evladınıza ikram edin. Çünkü anne ve babanızın sizde hakkı olduğu gibi, evladınızın da sizin üzerinizde hakkı vardır."

“Adem oğlunun ancak üç şeyde hakkı vardır: Belini doğrultacak kadar yemekte, avret yerini örtecek kadar elbisede ve kendini saklayacak evde, fazlasının ise hesabı vardır.”

Buyurdu ki: “Dünya için üzölmek kalbe zulmet, âhîret için üzölmek ise kalbe nurdur.”

“Arîfin alâmetlerindendir. Kalbi havf ve recâ, dili hamd ve sena, gözü yaşlı ve hayâlî, isteğî günahları ve dünyâyı terk ve rıza üzerine olmaktır. İnsanların en iyisi Rabbine kavuşmadan önce, Rabbini kendinden râzî eden, içine girmeden önce kendi kabrini en güzel yapandır.” “Ezan okunurken sükût edip dinleyene iki, yalnız sükût edene ise bir ecir vardır. Buna karşılık duyduğı halde konuşana iki, uzakta olduğı için duymayıp konuşana da bir günah vardır.”

“İnsanların en iyisi, dünyâ onu terk etmeden, dünyâyı terk edendir. Rabbine kavuşmadan önce, Rabbini kendinden râzî edendir.”

“İbadetin tadını dört şeyde buldum: Allahın farz kıldıklarını yapmada, yasaklarından sakınmada, Allahdan sevâb bekleyerek emr-i ma'rûf yapmada ve Allahın gadabından kaçınarak nehy-i münker etmede.”

“Dört şey vardır ki, dışı fazîlet, içi farzdır: Sâlihlerle düşüüp kalkmak fazîlet, onlara uymak farz; Kur'ân okumak fazîlet, onunla amel farz; kabir ziyâreti fazîlet, kabir için hazırlanmak farz, hasta ziyâreti fazîlet, vasıyyetini almak farzdır.”

“Ölümü bilip gülene, dünyânın fani olduğunu bilip ona rağbet edene, işlerin takdirle olduğunu bilip, istediğı olmayınca üzölene, hesaba inanıp mal toplayana, Cehenneme inanıp günah işleyene, Allah'ı Teâlâyâ inanıp dünyâ ile rahatlayana, şeytanı düşman bilip, ona itaat edene çok şaşarım! Eğer gönüller manevî pisliklerden temiz olsaydı, Kur'ân'ın zevkine doyulmazdı.” “Beş vakit namazı vaktinde devam üzere kılana dokuz şey ikram edilir. Allah onu sever, bedeni sağlam olur, melekler onu korur, evine bereket iner, yüzünde salihler siması olur, Allah'ı Teâlâ kalbini yumuşatır, sıratı parlak şîmşek gibi geçer, Allah'ı Teâlâ **“Onlar için korku ve**

üzüntü yoktur” zümresine onu ilhak eyler, Allah’u Teâlâ onu Cehennemden korur.”

On şey çok zayi olmuştur Sual sorulmayan âlim, amel edilmeyen ilim, kabul edilmeyen doğru görüş, kullanılmayan silâh, içinde namaz kılınmayan mescid, okunmayan mushaf, infâk edilmeyen mal, binilmeyen vasıta, dünyâyı isteyen içindeki zühd ilmi, içinde âhiret yolculuğu için azık edinilmeyen uzun ömür.”

HAKKINDA SÖYLENENLER:

* O, Resûlullah(s.a.v)'ın Me'vâ Cennetinde refikidir. Resûl-i Ekrem'in damadı olma şerefini kazanmıştır. **(Hz. Ebûbekir(r.a))**

* "Osman hakkında iyilikten başka suretle bahsetmeyiniz." **(Hz. Ali(r.a))**

* "Osman öyle yüksek bir zâttır ki, semâda bile Zinnûreyn diye anılır." **(Hz. Ali(r.a))**

* " Osman en çok sıla-ı rahimde bulunanımızdır." **(Hz. Ali(r.a))**

* "Şüphesiz o akrabalarını gözetenleri ve Rab'den en çok korkanları iken onu öldürdüler!" **(Hz. Aîşe(r.anha))**

* " Hz. Osman(r.a)'ın durumunun sorulması üzerine-Vallahi Cennete girecek. Hem de sâlih kullar için ayrılacak Zülfâ'ya -şehit edenlerin durumunun sorulması üzerine-Vallahi onlar da Cehenneme girecekler" **(Hz. Ali(r.a))**

* "Hz. Osman(r.a)'ın şehit edilmesi sebebiyle Uhud Dağı yıkılsa yeridir." **(Hz. Said b. Zeyd(r.a))**

* " (Hz. Osman(r.a)'a biat edildiği zaman) En hayırlımıza biat ettik" **(Hz. Abdullah ibni Mesud(r.a))**

* "Osman(r.a)'ın öldürülmesiyle öyle bir fitne kapısı açıldı ki Kıyamete kadar kapanmaz." **(Hz. Abdullah b. Selam(r.a))**

* "Vallahi o, akrabayı en çok gözeten ve Allah'tan en çok korkan kimseydi. Hz. Resûlullahın kendisinden hoşnut olarak vefât ettiği altı kişiden ve cennetle müjdelenen on kişiden biriydi.." **(Hz. Âîşe(r.anha))**

* Senin kocan –Ümmü Gülsüm(r.anha)'e- ceddin İbrahim'e ve baban Muhammed'e (s.a.v) herkesten ziyade benzer bulunmaktadır. (Hz. Âişe(r.anha))

* Abdurrahman bin Hâtıb (r.a)) babasının "Sözü Osman'dan daha tam ve güzel olan hiç kimse görmedim. Ne var ki o, konuşmaktan hoşlanmıyordu." dediğini söyler.

* "Osman ümmeti hidâyet ve doğruluğa sevk etmek için, Kur'ân'ın bir lehçe ile okunmasını temin etti, diğer altı lehçeyi terk etti". (İbni Cerir)

* "Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, ferman etmiş: "**Osman Mushaf okurken şehid edilecek.**" (el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:103.)

"Muhakkak ki Cenab-ı Hak Osman'a halife gömleğini giydirecektir; fakat onlar bu gömleği çıkartmak isteyecekler." (el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:100.)

SÖZLERİNDEN:

* Siz geçici bir hayat evinde bulunuyor ve ömrünüzün geri kalan kısmını bekliyorsunuz. Şu halde ölüm gelmemişken yapabileceğiniz işlerin en faydalısını yapmaya acele ediniz. Bir bakarsınız ki, beklenmedik bir saatte ölüm sizi yakalar. Unutmayınız ki, bu dünya bir yalan ve aldatma temeli üzerine kurulmuştur.

* Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın. O aldatıcı şeytan da Allah'ın azabını unutturup, sadece affına güvendirerek sizi isytana sürüklemesin. Sizden önce geçen kimselerin halinden ibret alın. Sonra çalışın ve gaflete düşmeyin. Çünkü siz gaflete düşseniz bile, sizin işlerinizin tespitinde gaflete düşülmez.

* Dünyayı ekip biçenler, süslü evler ve yüksek saraylar yapanlar, uzun uzun zevk ve safa sürenler nerede? Dünya onları fırlatıp atmadı mı?

* Cenab-ı Hak dünyaya ne kadar önem vermişse, siz de o kadar önem veriniz. Âhiret için çalışınız.

* Unutmayın ki, dünya hayatı süslü ve çekici bir hayattır. Birçok kimseler onun ağına düşmüşlerdir. Sakın ona bel bağlamayın. Çünkü dünya güvenilecek bir yer değildir. Biliniz ki, dünya kendisine sırt çevirenler dışında kimseye rahat ve huzur vermez.

* Cennetle cehennem arasında, hangisine girmekle emrolunacağımı bilmeksizin bulunacak olsam, hangisine gideceğimi öğrenmeden evvel bir kül yığını olmayı tercih ederim.

* Allah'a yemin olsun ki, ne cahiliye devrinde ve ne de müslüman olduktan sonra hiç zina etmedim. Müslüman olduktan sonra sadece edep ve hayâm arttı.

* Vallahi, eğer aranızdan bir köle dahi beni hakka iletecek olsa onun dediğini yerine getiririm. Ben Allah'a giden yolun dışında hiçbir yol olmadığını beyan ederim.

* Hikmetten anlayana manâlı bir söz kâfidir. Manen sağır olanlar zaten hakkı duyamaz.

* Biliniz ki, Allah kiminle beraberse o hiçbir şeyden korkmaz, Allah kime gazap etmişse onun affını isteyeceği kimse yoktur.

* Küçük çocukları kazanca zorlamayın. Eğer onları kazanca zorlarsanız hırsızlık yaparlar. Elinde bir sanatı olmayan câriyeleri de kazanca zorlamayın. Eğer onları kazanca zorlarsanız zina yaparak istediğiniz parayı getirmeye mecbur olurlar. Namus ve şerefınızı koruyunuz ki, Allah da sizin namus ve şerefınızı korusun! Yiyeceklerinizin helâl ve temiz olmasına dikkat edin!

* Bu ümmetin belâlısı, bu nimetin nankörü, ayıplayan ve yerendir. Size sevdiğinizi gösterirler, sevmediğinizi sizden saklarlar. Lehinizde konuşurlar, siz içinizi dökersiniz; (daha sonra) fitne çıkaracak durumda olanların peşine düşerler.

* Dinin sınırlarını korumanız, sözlerinizde durmanız, bulduğunuza razı olmanız, yoğa sabretmeniz gerekir.

* Ecel gelip çatmadan yapabileceğiniz iyiliği hemen yapınız.

* Askerler taşlanmaz (küçük düşürülmez).

* Siz İslam'ın temelisiniz; bozularsanız bütün insanlar bozulur, düzeliyorsanız bütün insanlar düzelir.

* Siz konuşkan başkandan daha çok, çalışkan başkana muhtaçsınız.

* Danışınız ve doğru görüşe ulaşmak için çalışınız.

* Güzel edep ve şüpheden sakınma iki iyi huydur, bunların üçüncüsü yoktur.

* En iyi insan, Allah'ın kitabına sığınan ve sarılandır.

* Görevden alınan memurun verdiği hediye, görevde iken verdiği hediye gibidir.

* Allahtan başka gidilecek yer (gerçek bir sığınak) yoktur.

* Ya sabreder veya pişman olursun!

* Zorbalar da dahil, her canlı çocuğunu sever.

* Fâni olana bâki olanı tercih ediniz.

* Şayet Allah'ın Kitabı'nda, ayaklarımı zincirlemek için bir delil bulabiliyorsanız, durmayın hemen zincirleyin.

* Boynum vurulsa dahi, Peygamber (s.a.v) memleketini hiçbir şeye tercih etmem.

* Ben kendimi feda ederek mü'minleri koruyacağım.(5
Râşid Halife, Halid Muhammed Halid, Beka Yayınları, İstanbul-2006.Allah Kelâmı Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, Ali Ünal, Define Yayınları, İstanbul-2007.Alevilik Nedir?, Mehmet Kırkinci, E.K.E.V. Yayınları, Erzurum-2000 (1987).Altın Kuşak (Hulefâi- Râşidîn), Ahmet Kurucan, İzmir-1997.Ashâb-ı Kiram Hakkında Müslümanların Nezih İtikatları, Ömer Nasuhi Bilmen, Hisar Yayınevi.Asr-ı Saâdet, Ahmet Nedvi, Sahip Ensari, Seyyid Süleyman Nedvi, Şamil Yayınevi, c.1, İstanbul-1985.Dört Halife Devri, İsmail Mutlu, Yeni Asya Gazetesi Neşriyatı, İstanbul-1993.Dört Halifeden Vecizeler Sözlüğü, Mehmet Yılmaz, Şule Yayınları, İstanbul-2005.el-İsabe, İbnu Hacer el-Askalânî, Ter: Seyfullah Erdoğmuş, Sağlam Yayınevi, İstanbul-2008.Hadis Ansiklopedisi-Kütüb-i Sitte, İbrahim Canan, Akçağ Yayınevi, c.12.Hz. Osman Zinnûreyn radiyallâhü anh- Ramazanoğlu Mahmud Sami -Erkam Yayınları- İst-1985İslâmî Tebliğin Örnek Halifeler Dönemi, İhsan Süreyya Sırma, Beyan Yayınları, İstanbul-2006.Muhtasar Hayatü's-Sahabe, Şeyh Muhammed Yusuf Kandehlevi, Ravza Yayınları, İstanbul-2000.Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, c.1, İst-1996.Sahabîler Ansiklopedisi, Yeni Asya Yayınları, c.1, İstanbul-1993.Tarihte Metod Ve Tarihi Tetkikler Işığında Sahabe Dönemi, Muhammed Salih Ekinci,)

HZ. ALİ (r.a) **(D. M.600.- V.M.661 H.40)**

Hiz. Ali (r.a), hicretten 20 yıl önce dünyaya gelmiştir.**Babası**, Allah Rasûlü (s.a.v)'nün amcası Ebû Talib'dir. Ebû Talib'in diğler adı Abdi Menaf idi.**Annesi**, Fatıma binti Esed'dir. **Nesebi**, Kureyş kabilesinin Haşimî koluna mensuptur. Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) amcazâdesidir. damadı, dördüncü halife. dedesi Abdulmuttalib'tir. Hiz. Ali (r.a)' nin, Hiz. Fâtıma (r.anha)'dan Hasan, Hüseyin, Muhsin adlı oğulları ve Zeynep, Ümmü Gülsüm adlı kızları oldu.

Künye ve Lakabları

Künyesi " Ebû'l-Hasan, Ebul Hüseyin"dir. Bir künyesi de Peygamberimizin (s.a.v) iltifat buyurarak söylediğı "Ebu Tûrab"dir. Allah Rasûlü'nün (s.a.v) söylediğı bir lâkap olması sebebiyle Hiz. Ali (r.a), böyle anılmayı çok severdi. Hiç puta tapmadan müslüman olduğı için "Kerremallahü Vechehu", kahramanlığı ve çok cesur olmasından dolayı "Kerrar", "Esedallahül Galib" lakabları verilmiştir. Ayrıca takdiri ilâhiyeye gösterdiği tam rızadan dolayı da kendisine "Mürteza" denilmiştir.

Türkler arasında Hiz. Ali Haydar-ı Kerrar, Damâd-ı Nebi, Şah-ı Merdan, Allah'ın Arslanı gibi lâkaplarla da anılır.

ŞEMÂİLİ VE AHLAKI:

Hiz. Ali(r.a) ortaya yakın kısa boylu, buğday renkli, kalın pazulu, kuvvetli, iri siyah gözlü ve son derece yakışıklı biriydi. Hafif dolgun, saçları dökük, göğsü enli ve kıllı idi. Sakalı gür ve genişti, sakalını bir defa kınalamış da sonra terk etmiş gibi sarıya yakındı. Sürekli gülümseyen bir siması vardı.

İlim ve irfânı kahramanlık ve celâdeti, teslimiyet ve kararlarındaki isabeti ile bilinirdi. En bâriz vasıflarından biri de ihlâsıydı. Her işinde Allah rızâsını esas maksat yapmıştı.

Bir işe nefsinin karıştığı hissi kendisinde uyanırsa hemen ondan yüz çevirirdi.

Kâbe'yi muazzamanın içinde dünyaya gelen, Resulullah (s.a.v) ın terbiyesiyle büyüyen, çocuk yaşta iman eden ilk Müslüman, hiç puta tapmamış, Efendimiz (s.a.v) ın kızı Hz.Fatma (r.a) nın eşi, Hz.Hasan ve Hz.Hüseyin (r.anhüma) nın babaları, ilmin kapısı, vahiy kâtibi, bileği bükülmeyen Allah'ın aslanı, velayet menbaı, Resulullah (s.a.v) ın savaşlarında en önde savaşan yiğit. Fitne döneminde harici Abdurahman ibn Mülcem'in şehit ettiği cennetle müjdelenen dördüncü kişi. Ashab-ı kiramın büyüklerinden. Peygamberimiz (s.a.v) Efendimiz'in damadı ve dördüncü halifesidir.

Peygamber Efendimizin (s.a.v) ashabı içinde ince manalara, latif işaretlere, tevhid, marifet ve iman konusunda veciz ibarelere sahipti. Nitekim kendisine:”Rabbini nasıl tanıdın? Diye soranlara şu karşılığı veriyordu.”Onun kendisini tanıttığı şekilde, O hiçbir zaman sûrete benzemez, duygularla idrak olunamaz, insanlarla mukayese edilemez. Uzakta olana yakın, yakında olana uzaktır. Herşeyin üstündedir. Ancak bu, O'nun altında bir şey vardır anlamına gelmez. O her şeyin altındadır. Ancak bu da, O'nun üzerinde bir şey olduğu anlamına gelmez. O her şeyin önündedir ama O'nun önünde bir şey vardır demek değildir. O,eşyaya dâhildir, fakat herhangi bir şey gibi bir şeyin içinde onunla birlikte değil. Ben kendisi gibi hiçbir varlık bulunmayan Allah'ı tesbih ederim.”

Hız.Ali (r.a) kendisine imanı soran birisine de:”**İman; sabır, yakîn, adl ve cihad temellerine dayanır.”diye cevap vermiş ve arkasından sabrı on makam üzere, yakîn, adl ve cihadı da onar makam üzere anlatmıştır.”(El Luma sh.180)**

Hız. Ali'nin ilkleri sadece bununla sınırlı değil, dahası var, şöyle ki; Hicret izni çıkmasıyla Darünnedva da Peygamberimizin öldürülmesi kararı alınmıştı. Bunun üzerine Resulü Zışan Efendimiz; ‘Ya Ali! Benim yerime yatağında yat, daha sonra da Medine'ye gelirsin’ dediğinde emrin gereğini yapan ilk can yürektir. Öyle ki korkusuzca gül kokulu yatağında mışıl mışıl uyuyacak kadar metanet

sergileyebilmiştir. Hatta ardından yalın ayak uzun bir yürüyüşten sonra ayakları şişmiş halde Resulü Ekrem'le göz göze geliyor ve onun acılarını dindirecek mübarek tükürüğünü ayağına sürdüğünde yorgunluğunu üzerinde atmanın mutluluğunu yaşayacaktır bir anda.

Hz. Ali'nin ilk oğlu ve ikinci oğlu olduğunda her ikisine de Harb ismi vermiş, fakat Allah Resulünün müdahalesiyle birine Hasan (güzel), diğerine de Hüseyin (küçük güzel) ismi koyulmuştur. Hatta Habib-i Kibriya Efendimiz isim koymakla kalmayıp Fatıma ve torunlarını abasının altına alıp; 'Onlar benim ehli beytimdir' diye taltif etmiş bile. Böylece onlar bundan böyle cennet gençlerinin Efendisi olarak bilinecektir. İşte bu ilan aynı zamanda nur neslinin kıyamete kadar torunları vasıtasıyla devam edeceğinin bir işaretidir.

Hz. Ali(r.a), Bedir savaşından sonra Hz. Peygamber(s.a.v)'in kızı Hz. Fâtıma(r.anha) ile evlendi. Nikâhını Hz. Peygamber(s.a.v) kıydı. O zamana kadar Resulullah(s.a.v)'la oturan Hz. Ali(r.a) nikâhtan sonra ayrı bir eve taşındı. Hz. Ali(r.a)'nin, Hz. Fâtıma(r.anha)'dan üç oğlu, iki kızı dünyaya geldi.

Hicret'in üçüncü yılında Uhud savaşında, müslüman okçuların hatası yüzünden müşrikler müslümanların üzerine saldırmışlar ve Hz. Peygamber(s.a.v) de yaralanarak bir hendeğe düşmüş ve düşman onun öldüğünü yaymıştı. Hâlbuki o sırada döğüşe döğüşe gerileyen Hz. Ali(r.a), Hz. Peygamber(s.a.v)'in içine düştüğü hendeğe ulaşarak, onu korumaya almıştı. İki tarafın da kazanamadığı bu savaşta Hz. Ali(r.a) birçok yerinden yaralanarak gazi oldu. Uhud savaşından sonra Hz. Ali(r.a) "Benu Nadr" Yahudilerinin hainlikleri üzerine bu kabile ile yapılan savaşı bizzat idare etti. Bütün çarpışmalarda Hz. Ali(r.a) kahramanca döğüşmüş ve müşriklerin en meşhur savaşçılarını öldürmüştür.

İlginçtir Hz. Ali(r.a) ve Fatıma(r.anha) annemiz ehlibeyt neslinin iki gülfidanı olmalarına rağmen ömür boyu mütevazı bir şekilde aynı baş yastıkta fakru zaruret içerisinde

ocaklarını t  t  rm   lerdir.   stelik kendileri aç kalma pahasına da olsa kapıyı  alan her fakiri eli boş göndermeyip, elde avu ta ne varsa hepsini verip onları sevindirmişler de. Derken günlerinin çoğunu kıt kanaat içerisinde Allah'a Ő krederek geçirip, böylece fakirlerin gözlerine yansıyan o sevinç i ıltısı açlıklarını unutturmaya yetiyordu.

H . Ali(r.a) k  k ya ından beri Resulullah(s.a.v)'in yanında büyüdü. On ya ında İslâm'ı kabul ettiği bilinmektedir. H . Hatice(r.anha)'den sonra m sl manlı ı ilk kabul eden odur. H . Peygamber(s.a.v) ile H . Hatice(r.anha)'yi bir gün ibadet ederken gören H . Ali(r.a)'ye Peygamberimiz(s.a.v) Çirkin k t l   n , tevhidin manasını anlattı ında H . Ali hemen müslüman olmuştu.

Mekke döneminde her zaman Resulullah(s.a.v)'in yanındaydı. Kâbe'deki putları kırmasını Şöyle anlatır: "***Bir gün Resul-u Ekrem ile Kâbe'ye gittik. Resul-u Ekrem omuzuma çıkmak istedi. Kalkmak istediğim zaman kalkamıyaca ımı anladı, omuzumdan indi, beni omuzuna çıkardı ve ayağa kalktı. Kendimi istesem ufukları tutacak sanıyordum. Kâbe'nin üzerinde bir put vardı, onu sağdan soldan ittim. Put d  t , parça parça oldu. Resulullah'ın omuzlarından indim. İkimiz geri döndük.***" (Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 384).

Resul-u Ekrem(s.a.v), en yakın akrabasını uyarmak ve hakkı tebliğ etmek hususunda Allah'u Te   dan emir alınca onları Safa tepesinde toplayıp il   emirleri tebliğ edince, Kureyş müşrikleri onunla alay etmişti. İkinci toplantıyı yapmasını H . Ali (r.a.)'ye bıraktı, Ali de bir ziyafet hazırlayarak Ha imo ullarını davet etti. Resulullah(s.a.v) yemekten sonra: "Ey Abd lmuttalibo ulları, ben özellikle size ve bütün insanlara gönderilmiş bulunuyorum. İçinizden hanginiz benim kardeşim ve dostum olarak bana bey'at edecek" dedi. Yalnız Ali (r.a.) kalktı ve orada Resulullah'a onun istediği sözlerle bey'at etti. Bunun  zerine Resul-u Ekrem, "Karde imsin ve vezirimsin " diyerek H . Ali(r.a)'yi taltif etti.

H . Peygamber(s.a.v) hicret etmeden önce elinde bulunan emanetleri, sahiplerine verilmek üzere Ali(r.a)'ye

bıraktı ve o gece Hz. Ali(r.a), Resulullah(s.a.v)'in yatağında yatarak müşrikleri şaşırttı. Böylece Hz. Ali(r.a), Hz. Peygamber(s.a.v)'i öldürmeye gelen müşrikleri oyalayarak onun yerine hayatını tehlikeye atmış, bu suretle Peygamber'e hicreti sırasında zaman kazandırmıştır.

Hz. Ali(r.a), Peygamberimiz(s.a.v)'in kendisine bıraktığı emanetleri sahiplerine verdikten sonra Medine'ye hicret etti. Medine'de de Hz. Peygamber(s.a.v)'in devamlı yanında bulundu, bütün cihat harekâtlarına katıldı, Uhud'da gâzî oldu. Bedir'de sancaktardı. Aynı zamanda keşif kolunun başındaydı; hakim noktaları tesbit ederek Hz. Peygamber(s.a.v)'e bildirdi. Bu mevkiller işgal edilerek, Bedir'de önemli bir savaş harekâtını başarıya ulaştırdı. Bedir gazasının başlamasından önce, Kureyşliler'le teke tek dövüşen üç kişiden biriydi. Bu döğüşte, hasmı Velid b. Muğire'yi kılıcı ile öldürdüğü gibi, Hz. Ebû Ubeyde zor durumdayken yardımına koştu ve onun hasmını da öldürdü. Kendisine "Allah'ın Arslanı" lâkâbı ve Bedir ganimetlerinden bir kılıç, bir kalkan ve bir de deve verildi. *(Hayatus-Sahabe, M. Yusuf Kandehelevi)*

.Hz.Ali (k.v) Peygamber (s.a.v) in vahiy kâtiplerindendi. Peygamber (s.a.v.) in mektublarını yazardı. Hudeybiye anlaşmasını da o yazmıştı. Resulullah (s.a.v.) Ashab-ı Kiram (r.anhum) arasında iki defa kardeşlik akd edilmesini buyurdıkları halde, hiç birinde Hz.Ali(r.a.) ile bir başkası arasında akd buyurmayınca, Hz. Ali (r.a.) nin;-"Beni unuttunuz mu?" sualına Peygamberimiz (s.a.v);-"Sen, dünyada ve ahirette benim kardeşimsin." Buyurdu.

Tasavvufi makamlardan bahseden ilk kişi Hz.Ali (r.a) dır."İnsanların ayıp ve kusurlarından nasıl kurtulabileceğini" soran birisine de:"Aklını başkan,sakınmayı vezir, nasihatı dizgin, sabrı kumandan, takvayı azık ,Allah korkusunu yoldaş,ölümü ve belayı hatırlamayı arkadaş" edinenlerin günah ve kusurlardan kurtulabileceğini söyler.

Hz.Ali (r.a), Hz.Ömer (r.a) e:"Dostumuz Allah Resulüne kavuşmak dilersen yamalı gömlek giy, nalinini onar, emelini küçült, karnını doyurmadan yel" diye nasihat etmişti.

H.z.Al i(r.a) namaz vakti geldiğinde tirtir titrer, yüzünün rengi değişirdi.”Ne oluyor sana ya emirel müminin” denildiğinde:”Allah’ın göklere, yere ve dağlara arzedip kabul etmedikleri ve insanın kabullendiği emanetin ifası vakti geldi. Korkum bu emaneti gereği gibi yerine getirememektir. Derdi.

Bir savaşta ayağına ok saplanmış, doktorlar onu ameliyat etmek isteyince, namaza durmuş, hiç gık bile demeden, ameliyat edilerek ok ayağından çıkarılmıştı.

H.z. Osman(r.a)’ın şehâdetinden sonra İslâm’ın ileri gelen şahsiyetleri ona bey’at ettiler. Ancak onun bu dönemi Allah’ın bir takdiri olarak son derece karışık bir dönem oldu. Hilâfete geçtiğinde hâll edilmesi gereken bir çok problemle karşı karşıya kaldı. Bu karışıklıklar Cemel ve Sıffın gibi iç çatışmaları doğurdu. İslâm devleti bünyesindeki bu ihtilâfları giderme konusunda büyük fedakârlık ve gayretler gösterdi.Nihayet, Kûfe’de 40/661 yılında bir Hârici olan Abdurrahman b. Mülcem tarafından sabah namazına giderken yaralandı. Bu yaranın etkisiyle şehid oldu. H.z.Ali (r.a) şehit edildiği zaman oğlu H.z.Hasan (r.a) minbere çıkarak şunları söyler:”Emirel-müminin aramızda katlolundu. Dünyaya aid geriye sadece bir hizmetçi, satın almak için ayırdığı dört yüz dirhem bıraktı.” Diyerek onun dünyaya aid hiçbir mal bırakmadığını ümmete ilan etmişti.(*El Lüma sh.182*)

H.z.Ali (r.a) diyor ki: ”Hayır dört şeyde toplanmıştır.

1-Susmak,2-Konuşmak,3-Bakmak,4-Hareket.

Allah’ın adı geçmeyen bir konuşma boştur. Tefekkürü olmayan bir susma unutkanlık ve dalgınlıktır. İbretle olmayan bakış, gaflet. Allah’a kulluk için olmayan hareket kayıptır. Allah’u Zülcelâl; konuşması zikir, susması fikir, nazarı ibret, hareketi ibadet olan kimseye rahmet etsin. İnsanlar böylelerinin elinden ve dilinden selamettir.”

Ebu Nasr Serac (r.a),Dört büyük halifenin tasavvufi hayat içindeki yerlerini söylerken;Dünyayı bütünüyle terk ederek elinde avucunda bulunan her şeyi Allah yolunda infak ile fakr-ı tamı seçenlerin imamı H.z.Ebubekir (r.a) dır.Dünyanın yarısından geçip,yarısını aile efradı ve

akrabalarının hukukunu yerine getirmek için ayıranların önderi Hz.Ömer (r.a) dir.

Dünyalık malı Allah için biriktiren veya Allah için biriktirmekten sarf-ı nazar eden,biriktirdiğini Allah için infak edip dağıtanların rehberi Hz.Osman (r.a) dır.Gönlünde bir dünya meyli duymayan,istemediği halde dünya kendisine doğru geldiğinde reddederek ondan kaçanların serveri Hz.Ali (r.a) dır.**(El Lumash.182)**

Allah Resulü ve hülafa-i râşidinin hayatında zühd, takva, sabır, tevekkül, cömertlik, feragat şeklinde yaşandığını gördüğümüz ruhani ve manevi hayatın diğer sahabilerce de benimsendiğini ve en güzel bir şekilde yaşandığını da görürüz.

Hız Ali (k.v) Resûl-i Ekrem'in (s.a.v) sevgili arkadaşı ve Zülfikâr kılıcının sahibidir. Kevser şerbetinin dağıtıcısıdır. Şehidlerin önde geleni ve Ashabın cevheridir. Hz. Fatıma (R.Anha) annemizin eşidir.

Hız.Ali (r.a) Doğum anı:

Fatime binti Esed (R.Anha), öksüz kalan Hız.Muhammed (s.a.v) Efendimizi şefkat ve muhabbetle bağrına basmış, bir gece rüyasında evinin nur ile dolduğunu Kabe etrafındaki dağların Kabe'ye secde edercesine eğilir gibi olduğunu görmüş ve bir aslanın doğduğunu müşahade etmişti. Nebiler Nebisi (s.a.v) Fatime'ye: "Ey anne! Yüzünde bir değişme görüyorum, halin nasıldır?", diye sordu. O da: "Oğlum biraz rahatsızım. Zira hamileyim.", diye yanıt verdi. Bu sefer Resûl Efendimiz (s.a.v): "Anne; doğacak çocuk erkek olursa bana bağışlarmısın?", diye sorunca Fatime: "Vallahi bu doğacak çocuğu sana nezreyledim", buyurdu. Âlemlerin Efendisi doğacak çocuğun salimen doğması için Cenab-ı Hakk'a dua etti. Nihayet 9 ay tamam olunca Fatime binti Esed Kâbeyi tavaf ederken sancısı tuttu. Beytullah'ın içinde Hız.Ali (r.a) yi dünyaya getirdi. **(hicretten 23 yıl önce miladi 21 Mart 598).**

İmam-ı Ali (k.v) Hazretleri'nin alnının nuru ayan oldu. Resulullah (s.a.v) annesine: "Adını ne koymak istersiniz?" diye sorunca, herkes fikrini beyan eyledi. Nebiler Nebisi Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurdu: "Benim niyetim bu çocuğun

adını Ali koymaktır. Zira Allah-ü Teâlâ Hazretleri de buna Ali dedi.” Bunun üzerine O’na Ali ismini koydular. Resulullah (s.a.v) Hz.Ali (r.a) yi yıkadı. Sağını yıkarken soluna, solunu yıkarken sağına dönderdi. Nebiler nebisinin gözleri yaşardı. Fatime binti Esed (r.anha) sordu: “Oğlum niye ağlıyorsun?” Resulullah (s.a.v): “Muhterem anneciğim! Bu çocuğu doğduğu gün ben gaslediyorum (yıkıyorum), o da beni ömrümün nihayetinde gasledecek (yıkayacak). Bu gözümün önüne geldi.” dedi. Hz.Ali (r.a) günden güne gürbüzleşip büyüdü. Beş yaşından itibaren nebiler nebisi ile yaşamış Onun talim ve terbiyesinde yetişmiş, O yüce irfan hazinesinin feyzinden kana kana içmiştir.

Çocuklar arasında ilk defa Hz.Muhammed (s.a.v) in Peygamberliğini tasdik edip Müslüman olmuş. Güzel ahlâkın canlı timsali idi. "Allah'ın Arslanı" diye tanınmıştı. Şecaati, metaneti, cesareti eşsizdi. Hiçbir vakit haddi aşmazdı. Hayatının sonuna kadar Resulullah (s.a.v)ın yanından ayrılmamış, daima meclislerinde bulunmuş, onu can kulağı ile dinlemiştir. Nebiyyi Zîşan'ın (s.a.v) yüksek nazarına, muhabbetine mazhar olduğundan dolayı kendisinde harikulade meziyetler tecelli edip durmuş, Resul-i Ekrem'in (s.a.v) ilmen ve ahlaken varisi olmuştur.

Peygamber (s.a.v) Efendimiz: Ali benden, ben de Ali'denim.” buyurmuştur. Cenab-ı Hak hilafeti Hz.Ali (r.a) ile tamamlamıştır. Bütün Sahabenin bahadırı ve âlimi Hz.Ali (r.a) olduğuna ulema ittifak etmişlerdir. Hz.Ali (r.a) ye ve ona benzeyenlere indiği rivayet edilen Ayet-i Kerimelerinde Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır: ***“Mallarını gece ve gündüz, gizli ve aşikâr hayra harcayan kimseler var ya, işte onların Rableri katında ecirleri (mükâfatları) vardır. Onlara hiçbir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.*** İşle bu sevaptır ki, Allah’a (c.c) iman edip salih ameller işleyen kullarını (onunla) müjdeliyor.(Bu ayetin sebeb-i nuzulu Hz Ali (r.a) ‘nin dört dirhemi varmış. Birini gece, birini gündüz, birini gizli, birini de aşikâre verdiğiinden dolayı bu ayet-i kerime gönderilmiştir.)(*Bakara Suresi,274*)

Hz.Ali (k.v) Hazretleri'nin Tarikatı Telkin Alması

Resulullah (s.a.v) Efendimize Cebrail (a.s) gelerek üç kere Kelime-i Tevhidi (LAİLÂHEİLLALLAH) telkin buyurdu. Hz. Peygamber'den tariklerin en efdalini ve en kolayını en önce temenni eden Hz.Ali (r.a) olmuştur. İmam-ı Ali (r.a) ye Cebrail (a.s)'ın telkin eylediği şekilde Peygamber (s.a.v) Efendimiz, aşikâre (cehri) Kelime-i Tevhidi (LAİLÂHEİLLALLAH) telkin etti. Sonra Sahabe-i Kiram, (r.a) Efendilerimizin yanına gelip hepsine aynı veçhile Kelime-i Tevhidi telkin ettiler.

Hiz.Ali (r.a),Nebiler Nebisi'ne (s.a.v): *“Ya Resûlallah! Beni Allah'a (c.c) ve yolların en yakınına ve en kolayına ve Allah 'u Zülcelalin yanında en efdali olanına delalet et.” dedi.*

Resûl-i ekrem Efendimiz de (s.a.v): *“Benim ve benden önceki Peygamberlerin söylediklerimizin efdali "Lailaheillallah"dır. Ya Ali yanına otur, dizini dizime getir. İki gözünü kapat ve benden üç kere dinle ve sonra sen üç kere söyle, ben dinleyeyim.” buyurdu. Sonra Peygamberimiz (s.a.v) gözlerini kapatıp yüksek sesle üç kere "Lailaheillallah" dedi. İmam-ı Ali (k.v) Hazretleri dinledi. Sonra Hz.Ali (k.v) O'nun gibi söyledi. Resûlullah Efendimiz (s.a.v) dinledi. İşte zikir telkininde İmam-ı Ali (k.v) Hazretleri'ne aşikâre, (Kadiri Salıklarının silsilesinin birinci İmamına) zikri telkin etti.(Buhari, Müslim)*

Görüldüğü gibi bizzatı Efendimiz (s.a.v) İmam-ı Ali (k.v) Hazretleri'ne bu şekilde zikir telkin etmiştir. Yine Hz.Ali (r.a), Resulullah'a (s.a.v) sordu: *“Ya Resûlullah! Allah 'u Zülcelale yolların hangisi en yakındır ve kullara en kolay ve Cenab-ı Hakk'ın yanında en efdali hangisidir?” Resulullah (s.a.v) Efendimiz cevaben buyurdu: “Ya Ali! Halvetlerde yani tenhalıklarda Allah-ü Teâlâ Hazretleri'nin zikrine devam etmeyi sana tavsiye ederim.”(Kitabul Kalaidül Cevahir Fi Menakibi Şeyhi Abdulkadir sh.17)*

İşte telkin hakkında varid olan hadisi serif ve rivayetler mezkûr şekilde cereyan etmiş olmakla beraber Emirülmü'min İmam-ı Ali (k.v) Hazretleri zikir ve tarikat kapılarını açmış bulunuyor.

Peygamber(s.a.v) Efendimizin Hz.Ali (k.v) Hazretleri'ne Vasiyeti

“Ey Allah ‘ın arslanı olan Ali! Şecaat ve kuvvetine sığınma, seni yoldan şaşırtmayacak bir akılı kâmilin eteğine sarıl. Onun gölgesi altında yürümekle Peygamberlere varis ol, kıyamete kadar o akılı kâmilin evsafını sana söylesem bitmez. Çünkü onun vasfı, namütenahi olan Allah’ın (c.c) vasfı demektir. Ey Ali! Akılı Kâmilin gösterdiği yoldan sakın dışarı çıkma. Çünkü onun yolu Allah’u Zülcelale vuslat yoludur. Her kim ki, akılı kâmilin gösterdiği yoldan sapar, kendince yaptığı taata itimat gösterirse, Allah’u Zülcelalin kahr ve gazabına kendini teslim etmiş olur.

Ey Ali! Sen kendine, kendi ilmine, kendi büyüklüğüne güvenmeyip, koca Ulül-Azim Musa’nın (a.s), Hızır’a (a.s) tabi olduğu gibi, Akl-ı Kâmile himmet ve itaatla ondan istifadeye çalış. Ey Ali! Zatını zatı hakda, sıfatını sıfatı hakda, efalini efali hakda fani kılmak üzere akılı kâmile sarıl. Ona mubayaa eden kimse, Allah ‘u Zülcelale biyat etmiş olur.(*Tasavvufi Ahlak M.Z. Kotku c.2 sh.299-300*)

PeygamberEfendimiz (s.a.v) bir hadisi şeriflerinde şöyle buyurur:“**Ben ilmin şehriyim, Ali kapısı ve kapıcısıdır.**”(Taberani, *El Mucmeul Kebir İbn Abbas’(r.a)Keşfül Hafa Sh.1203*)

Tasavvufun yayılma suretine ve on iki tarikatın açılma sebebine gelince:

Sufiyye Efendilerimiz (Allah (c.c) Hazretleri sırlarını takdis etsin) beyan ve izah etmek üzere buyuruyorlar ki, Resulullah (s.a.v) Efendimiz talim ve telkin hususunda Cenab-Hakk’a vaki olan arzı niyazı üzerine emri Sübhani şöyle varid oldu: “Habib-i Zîşanın cariyarından her birinin tecelli ve istidatlarına (mizaçları yaratılış kabiliyetleri) göre talim ve telkini zikrediniz ki feyziyab olalar” ve hakikatte cariyarın her birine başka bir surette telkin buyurularak ikmalî seyri Sülûk eylemişlerdir. Diğer sahabe-i Kiram (Allah onlardan razı olsun) aynı veçhile tekmilî süluk edip Kemal bulmuşlardır. On iki İmam’a gelince, bunlardan dördü Hz.Ebubekir Sıddık (r.a) ın yolundan ve sekizi de İmam-ı Hüseyin (r.a) Şehidi

Kerbela'nın, tarikatinden Seyri Sülûk görmüşlerse de her birisi tecelliyatı Sübhaniyyeye mazhar olup saliklerine ol veçhile talim ve telkin buyurdularından on iki tarik zuhura gelmiştir. Binaenaleyh bunlardan başka olanlar bunlardan ayrılıp bunların kolları, şubeleri meydana gelmiştir. Fakat ta Hz. Pir Gavsul Azam Abdulkadir Geylani (k.s) Efendimiz'e gelinceye kadar ekser tarikler on iki İmam'ın tariklerinden ziyade Nebiler Nebisi'nin (s.a.v) tarikleriyle Seyrû Sülûk edegelmışlerdir.

Resulullah (s.a.v) mümine hatunların şefaatchisi cennet gençlerinin efendilerinin nur annesi Fatımatüzzehra (r.anha) Hazretleri'ni Hz.Ali (r.a) Hazretleri'ne nikahladığı zaman Fatımatüzzehra (r.anha) Hazretleri babası nebiler nebisine buyurdu ki: ***"Beni hiçbir nesnesi olmayan fakir bir kimseye nikahladın."*** Resulullah (s.a.v)buyuruyorlar ki: ***"Ya Fatıma! Sen erine razı olmazmısın? Şunu iyi bil ki, Allah-ü Tebareke ve Teâlâ Hazretleri yer ehlinde ancak iki kimseyi ihtiyar etti. Birisi senin babandır, birisi de senin erindir."*** Zira Hz.Ali (k.v) silsilenin Nebiler Nebisi'nden (s.a.v) sonra Birinci İmamı ve velisidir.

Fil hakika İmam-ı Ali (k.v) Hazretleri'nin faziletleri hakkında birçok hadis vardır. İlmin kapısı ve kapıcısı çeşitli gazvelere katıldı ve nice zaferler elde etti. Resulullah (s.a.v)ın irtihaline kadar hiç yanından ayrılmadı.

Medine'de müslümanların durumu düzeldikten sonra, Hz. Ali(r.a) de bir hizmetçi almaya karar verip, Resulullah(s.a.v)'a gitti. Resulullah(s.a.v) kızıyla damadının arasına girerek: ***"Ben size hizmetçiden daha hayırlısını haber vereyim. Yatarken otuzüç kere Allahü ekber, otuzüç kere Elhamdülillah, otuzüç kere de Subhanallah deyin"*** buyurdu.

Yine bir gün yiyecek çok az yemekleri olan Hz. Ali(r.a) ile ailesi sofraya oturdukları sırada kapılarına bir dilenci geldi, onlar da yemeği dilenciye verdiler. Ertesi gün gelen bir yetime, üçüncü gün gelen bir esire yemeklerini verdiler. Bu olay üç gün sürdükten sonra şu ayet-i kerime indi: ***"Şüphesiz en iyiler mizacı kâfur olan bir tasta içerler. Allah'ın kullarının taşıra taşıra içeceği bir kaynak. Adağı***

yerine getirirler ve şerri yaygın olan bir günden korkarlar. İçleri çektiği hâlde yiyeceği, miskine, yetime ve esire yedirirler. 'Biz sizi ancak Allah'ın rızası için doyuruyoruz, sizden bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz. Doğrusu biz oldukça asık suratlı zorlu bir günden dolayı Rabbimizden korkuyoruz' derler. Allah da bu günün şerrinden onları korur. Onlara parlaklık ve sevinç verir." (İnsan Suresi,11)

Hız. Ali(r.a)'nin "Zülfikâr" adı verilen meşhur bir kılıcı vardı. Kılıcın ağızı iki çatallı idi ve Hız. Ali(r.a)'ye Resulullah tarafından hediye edilmişti.Hız. Ali(r.a)'nin cömertliği, insaniliği, Resulullah(s.a.v)'a olan yakınlığıyla edindiği büyük manevî miras onu yüzyıllardır halk inançlarında destani bir kişiliğe büründürmüştür. Bir gün onun dört dirhemi vardı. Birini açıktan, birini gizliden birini gündüz, birini de gece infak etti ve hakkında şu ayet-i kerime indi: "Mallarını gece ve gündüz, gizli ve açık olarak infak edenler. Onlar için Rabpleri katında karşılıkları vardır ve üzülecek de değillerdir." (el-Bakara Suresi,274).

Hudeybiye barışında sulh şartlarının yazılmasında o memur edildi. Hız. Ali(r.a), sulhnameyi yazmaya şöyle başladı: "Bismillâhırrahmânırrahîm . Muhammed Resulullah...." Ancak müşrikler bu ifadeye itiraz ettiler. Hız. Peygamber(s.a.v), "Resulullah" yerine "Muhammed b. Abdullah" yazmasını Hız. Ali(r.a)'ye söylemiş fakat Hız. Ali "Resulullah" ifadesinin yazımında ısrar etmiştir.

Hız. Ali(r.a) Mekke'nin fethi sırasında yine sancaktardı. "Keda" mevkiinden Mekke'ye girdi. Mekke kan dökülmeden fethedildi. Hız. Peygamber(s.a.v) ile birlikte Kâbe'deki bütün putları kırdılar.Mekke'nin fethinden sonra Resulu Ekrem(s.a.v), Hâlid b. Velid(r.a)'i Benu Huzeyme kabilesine gönderdi. Bu kabile ya cehaleti, ya da bedevî olmalarından, "müslüman olduk" anlamındaki "eslemna" kelimesi yerine "sabbenâ" dediği için Hâlid b. Velid(r.a) hiddetlendi ve onlarla harp etti. Hız. Peygamber(s.a.v) olayı duyunca çok üzüldü. Hız.

Ali(r.a)'yi bu hatayı telâfi ile görevlendirdi. Hz. Ali(r.a) Benu Huzeyme'ye giderek öldürülenlerin diyetini ödeyip mağdur olanların zararlarını telâfi etmişti.

Huneyn gazasında müslümanlar bir ara bozulup dağıldılar. Sayıları binleri bulduğu halde içlerinden ancak birkaç kişi sabredip dayanabildi. Hz. Ali(r.a) bu savaşta yalnız sabırla tahammül etmekle kalmayarak gösterdiği yiğitlik ve kumandanlıkla İslâm ordusunun kendi safında toparlanmasını sağladı. Resulu Ekrem(s.a.v) hicretin 9. yılında Tebük seferine çıkarken Hz. Ali(r.a)'yi ehl-i beytin muhafazası için Medine'de bıraktı, ancak bu sefere katılamadığı için müteessir oldu. Bunun üzerine Resulullah(s.a.v): "Musa'ya göre Harun ne ise, sen bana karşı o olmak istemez misin?" dedi. Ali(r.a), bu iltifattan çok memnun oldu. Tevbe suresinin ayetleri nazil olunca, Resulullah(s.a.v) Hz. Ali(r.a)'yi Mekke'ye gönderdi. Bu suretle hiçbir müşrikin artık Kâbe-i Şerifi bundan sonra hacedemeyeceğini bildirdi. Yemen bölgesinin İslâm'a girmesi zordu. Görev yine Ali b. Ebi Talib'e verildi. Hz. Ali(r.a) "Bu çok güç bir iş" dedi. Resulullah(s.a.v) da : ***"Ya Rabb, Ali'nin dili tercümanı, kalbi hidayet nurunun memba olsun"*** diye dua edince, Ali(r.a), siyah bir bayrak alarak Yemen'e gitti, kısa süren irşadları sayesinde Yemen'in bütün Hemedan kabilesi müslüman oldu.

Devlet yönetici ve memurlarının nasıl davranmaları gerektiği konusunda şu yönetmeliği hazırlamıştı:

Halka karşı daima içinizde sevgi ve nezaket besleyin. Onlara bir canavar gibi davranmayın ve onları azarlamayın .

Müslüman olsun olmasın herkese aynı davranın. Müslümanlar kardeşleriniz, müslüman olmayanlar ise sizin gibi bir insandır.

Affetmekten utanmayın. Cezalandırmada acele etmeyin. Emriniz altında bulunanların hataları karşısında hemen öfkelenip kendinizi kaybetmeyin .

Taraf tutmayın, bazı insanları kayırmayın. Bu tür davranışlar sizi zulme ve despotluğa çeker.

Memurlarınızı seçerken zalim yöneticilere hizmet etmemiş ve devletin suçlarından ve zulümlerinden sorumlu olmamış bulunmalarına dikkat edin.

Doğru, dürüst ve nazik kişileri seçin ve çıkar ummadan ve korkmadan acı gerçekleri söyleyebilenleri tercih edin.

Atamalarda araştırma yapmayı ihmal etmeyin.

Haksız kazanç ve ahlâksızlıklara düşmemeleri için memurlarınıza yeterince maaş ödeyin.

Memurlarınızın hareketlerini kontrol edin ve bunun için güvendiğiniz samimi kişileri kullanın.

Mektuplar ve müracaatlara bizzat kendiniz cevap verin.

Halkın güvenini kazanın ve onların iyiliğini istediğinize kendilerini inandırın .

Hiç bir zaman vaadinizden ve sözünüzden dönmeyin.

Esnaf ve tüccara dikkat edin; onlara gereken önemi gösterin, fakat ihtikâr, karaborsa ve mal yığımlarına izin vermeyin.

El işlerine yardım edin; çünkü bu yoksulluğu azaltır, hayat standardını artırır.

Tarımla uğraşanlar devletin servet kaynağıdır ve bir servet gibi korunmalıdır.

Kutsal görevinizin yoksul, sakat ve yetimlere bakmak olduğunu hiç aklınızdan çıkarmayın. Memurlarınız onları incitmesin, onlara kötü davranmasın. Onlara yardım edin, koruyun ve yardımınıza ihtiyaç duydukları her zaman huzuruza çıkmalarına engel olmayın .

Kan dökmekten kaçının, İslâm'ın hükümlerine göre öldürülmesi gerekmeyen kimseleri öldürmeyin.

Hz. Ali bütün bu emirleri kendi nefsinde eksiksiz uygulayan bir halifeydi. Beş yıllık halifeliği çok önemli

olaylarla, savaş ve sıkıntılarla geçmişti. Fitnelere karşı sonuna kadar doğru yoldan sabırla mücadele etmek istedi sonunda şehid oldu.Hz. Ali İslâm'ın bütün güzelliklerine vakıftı. Çünkü o, Resulullah'ın daima yanında bulunmuştu. Vahiy kâtibiydi, hâfız, müfessir ve muhaddisti. Hz. Peygamber'den beş yüzden fazla hadis rivayet etti.

Ahkâmın nazariyatından çok ameli keyfiyetine bakardı: "Halka anladıkları hadisleri söyleyiniz. Allah ile Peygamber'in tezkîp edilmesini ister misiniz?" demiştir. *(Buhârî, İlim.Hayatus-Sahabe,M.Yusuf Kandehlevî)*

BAZI ÖZELLİKLERİ:

* Efendimizin (s.a.v) hane-i saadetinde yetişmiştir. Efendimiz'in (s.a.v) himayesine girdiği tarihi nübüvetten 4-5 sene önce olduğunu tarihçiler rivayet ederler. Bu sıralarda yaşı 5'tir.

* Hz. Ali (r.a) çocuk yaşta, hiç puta tapmadan ve şirke girmeden Müslüman olduğu için kendisine “Kerremallahu vecheh” denilmektedir.

* Hz. Hatice (r.anha) annemizden sonra bazı rivayetlerde Hz. Ebûbekir (r.a) den sonra- ilk müslüman olan kişidir.

* Allah Rasûlü (s.a.v) ve Hz. Hatice (r.anha)'den sonra, İslam'da ilk namaz kılan kişi Hz. Ali (r.a)'dir.

* Kureyş'in Resulullah (s.a.v) ın mubârek vücûdunu ortadan kaldırmayı plânladığı hicret gecesinde yatağına yatmakta tereddüt göstermemiş ve kendisine verilen emanetleri büyük bir titizlikle korumuş ve sahiplerine teslim etmişti.

* Rasûl-i Ekrem (s.a.v) Medine'de ensar ile muhacirler arasında kardeşlik tesis ettiğinde Hz. Ali(r.a)'yi kendine kardeş etmişti.

* Kur'ân ilmine en çok vakıf olan zattı. Hangi âyetin nerede, hangi hâdise üzerine, kimin için indiğini çok iyi bilirdi.

* Resûlullah'ın (s.a.v) kendisini Medine'de yerine vekil bıraktığı Tebük savaşı haricinde müşriklerle yapılan tüm savaşlara katılmıştır.

* Mekke'nin fethinden sonra Kabe'nin putlardan temizlenmesi işinde yüksek bir yerdeki putu devirmek için Rasûl-i Ekrem(s.a.v) Hz. Ali'nin (r.a) omuzuna basmış, Hz. Ali (r.a) Rasûl-i Ekrem'i (s.a.v) taşıyamadığından Rasûl-i Ekrem (s.a.v) onu kaldırmış, o da putu yıkmıştı.

* Şiddetli açlıktan karnına taş bağladığı günler olurdu. Halbuki o günlerde verdiği sadaka kırkbin dinardı. O kadar cömertti.

* Efendimize (s.a.v) en çok benzeyen ciğerparesi Hz. Fatıma (r.anha) ile evlendirilmiştir.

* Vahyi ilâhî kâtipleri arasında bulunuyordu. Rasûl-i Ekrem'in (s.a.v) bir çok mektupları Hz. Ali (r.a) tarafından yazılmıştı.

* Uhud savaşında Rasûlullah'ı (s.a.v) göremeyince onun kaçmayacağını biliyor, şehitler arasında da olmadığını görüyordu, Allah'ın onu çekip aldığını düşünmüş ve öyleyse öldürünceye kadar savaşmaktan hayırlı bir şey yok diyerek hücumla kalkmış o sırada düşman arasında Efendimiz'i (s.a.v) görmüştü.

* Bedir'de, Uhud'da, Hendek'te ve bilhassa Hayber'de Cenâb-ı Peygamber'in eli kolu olmuş, en büyük hizmeti îfa etmiştir.

*** *Peygamber Efendimizi (s.a.v) yıkayıp kefenlemek O'na nasip olmuştur.***

* Hz. Ali (r.a) Hz. Fatıma (r.anha) hayatta iken ikinci bir kadınla evlilik yapmamıştır. Onun diğer evlilikleri Hz. Fatıma (r.anha)'nın vefatından sonradır.

* Hz. Ali (r.a) son derece kuvvetli bir hatipti. Her nutku belagat şaheseridir.

* Halife olduğu dönemde Kûfe'deki başkanlık sarayında konaklamayı reddetmiş, dünyaya meyletmemiştir. Hz. Ali (r.a) günde iki defa halka yemek yedirdiği halde kendisi Hz. Osman(r.a)'ın şehadeti ve evinin talan edilmesinden sonra; yalnız helâllığı tam tasdikli şeyleri yedi. Medine'den kendisine gelen yiyecekten başka bir şey yemiyordu. Kendi gıdasına başka gıda karışmasın diye

torbanın ağzını mühürlerdi. Şüpheli şeylere karşı çok dikkatliydi.

*Sarf ve nahiv ilminin esasları, Hz. Ali (r.a) tarafından vaz'olunmuştur.

* Namazda o kadar huşu içinde olur Rabbe yönelirdi ki, bacağına saplanan bir okun çıkarılma işlemi sırasındaki bayıltıcı ilaç verilmesi teklifine karşı namaza durayımda öyle çıkarın demiş ve çıkarılma işlemi sırasında hiçbir şey hissetmemiştir.

Hz.Ali (r.a) nin Şehadeti

(Hicretin 40. yılında 20 Ramazan Miladi:24 Ocak 661)

Hz.Ali (r.a)yi şehit eden İbn-i Mülcem hediye yolu ile Hz.Ali (r.a)ye kılıcı sundu, Hz.Ali (r.a) kabul etmedi. İbni Mülcem: “Niye kabul etmedin?” diye sorduğunda Hz.Ali (r.a): “Ey İbn-i Mülcem! Senden bu kılıcı almak nasıl mümkün olur ki? Senin muradın bu kılıçla hâsıl olacak ve beni bu kılıçla öldüreceksin.” diye yanıt verdiğinde İbn-i Mülcem: “Haşaki size karşı nasıl yaparım?” deyip titremeye başladı. “Ey Emirel müminin! Elimi kessinler ki benden sana, zarar gelmesin”. Hz.Ali (r.a) cevap verdi: “Suç işlemekten evvel kısas yapılmaz.”

Nihayet Kuttame'nin büyük vaadlerine kapılan İbn-i Mülcem, “Bu galiba bir kader işidir” Hz.Ali (r.a) Hazretleri'ni öldürmeyi kabul edip fırsat kollamaya başlar. İmam-ı Ali (k.v) Hazretleri namaz kılariken kendinden geçiyor, onun için İbn-i Mülcem namazda iken fırsat kolluyordu. Nihayet Hz. Ali (r.a) mescide geldi ve namazla meşgul oldu. İbn-i Mülcem fırsat bulup birinci secdeden baş kaldırmadan mübarek başına zehirli kılıcıyla vurdu. Hz. Ali (r.a) bu darbeyi alınca “Kâbe'nin sahibi hakkı için gamdan kurtuldum” dedi. Bahtsız İbn-i Mülcem firar etti. Nihayet yakaladılar. Hz.Ali (r.a)ona: “Sebep ne idi, evlatlarımı yetim bırakıp keder eriştirdin?” diye sordu. İbn-i Mülcem: “Ya Emir! Allah'ın takdir ettiği şey olur.” dedi. Hz.Ali (r.a): “Bu adamı hapsedin. Ben hayatta bulundukça eziyet etmeyin. Eğer kurtulursam mesele yok. Şayet kurtulamazsam o bana bir defa vurdu, sizde ona bir defa vurun ve ey ciğer köşelerim beni doğuya çevirin” dedi. “Ey sadık

güneş! Şimdiye kadar üstüme doğmadın ve beni gafil bulmadın, her zaman seni ben karşıladım” dedi.

Vasiyetini yazıp Ümmü Gülsüm’e (r.anhaya): “Kızım kapıyı kapat!” dedi. Ümmü Gülsüm odanın kapısını kapadı. Kerimesi Ümmü Gülsüm (R.Anha) perde arkasından ağlamaya başladı. İmam-ı Ali (k.v) Hazretleri: “Kızım sükût et eğer benim gördüklerimi göreceksin olsan ağlamazsın” dedi. “Ya Emirel Mü'minin ne görüyorsun?” diye sordum. Buyurdu ki: “İşte bunlar melekler ile nebiler cemaati. İşte bu da Muhammed (s.a.v) Efendimiz. Ya Ali müjde sana, teveccüh etmekle bulunduğun hal, şu içinde bulunduğun halden daha hayırlıdır diye buyuruyor.

Haz.Hasan (r.a) ve Hz.Hüseyin (r.a) dışarıda ağlıyorlardı. Bu sırada odadan (Lailaheillallah) sözünü duydular. Odaya girince gördüler ki, babaları beka âlemine gitmiş. Vasiyetinde “Beni tabuta koyup garibeyn diye anılan yere götürün. Orada zümrüt renkli taş vardır benim gömüleceğim yer bu taşın altıdır” dedi ve oraya defnettiler. Küfe’de şehit edildiği caminin yanında namazı kılınarak defnedilmiştir. Allah’ u Zülcelâl bizleri O’nun yolundan ayırmasın ve bizleri O’nun sevgisiyle gönlümüzü şeref yap kılsın. (ÂMİN)

H. Ali(r.a) Aldığı kılıç yarasının etkisiyle, üç gün sonra, H. 40 yılın ramazan ayının 17. (M. 23 Ocak 661) cuma günü vefat etti. Hz. Hasan(r.a) ve Hz. Hüseyin(r.a), cesedini yıkadılar, üç parça kefen ile kefenlediler. Cenaze namazını, Hz. Hasan(r.a) dokuz tekbir (İbnü'l-Esir’e göre, yedi tekbir) ile kıldırdı ve Küfe’de sultan sarayı ile mescid arasında defnettiler ve mezarının yerini belirsiz ettiler. Ertesi günü Hz. Hasan(r.a) emretti, Abdurrahman b. Mülcem’i öldürdüler. Müslümanlar cesedini alarak hasırlara sarıp ateşe verdiler.” (Tarih-i Taberi, c.3, sa.214-217 İbnü'l-Esir ,El-Kamil, c.3, sa.397-402 .Tariahi Bağdat,1/135.Tarihi Dumeşk,42/536-565.Belazuri,Ensab,2/257.)

H. Ali (r.a)nin Menkıbeleri

Bir gün Resûlullah (s.a.v) Efendimiz onları abası ile örttü, sonra şöyle buyurdu: **“Yarabbi! Bunlar benim Âlim ve**

Ehli Beytimdir. Bunlara bereket ihsan eyle, bunları benim örttüğüm gibi sen kendilerini rahmetinle mağfiretinle setreyle. Hakikat ben bunları çok seviyorum, sende sev, sevenleri de sev, sevmeyenleri de sevm.” buyurdu. Resûlullah (s.a.v) Efendimiz’in siyah aba ile örttükleri şunlardır: Hz. Ali (r.a), Hz. Fatımatüzzehra (r.anha), oğulları Hz. Hasan (r.a), Hz. Hüseyin (r.a). (*İbn Sa’d, VI, 360, 362.*)

Hz.Ali (r.a) Sıffin harbine giderken yolda susayan askeri için su bulamayınca birçoklarının kaldıramadığı bir taşı tek başına kaldırdı, altında leziz bir su çıktı, içtiler. O taşı yine yerine koydu. Bu hadisenin geçtiği yerde kilise vardı. Rahip hadiseyi oradan gördü. Hz.Ali (r.a)nın yanına geldi: ***“Sen Peygamber misin?” diye sordu. “Hayır, ben son Peygamber Muhammed bin Abdullah’ın (s.a.v) halifesiyim.***” buyurdu. Rahip: “Elini ver ki, müslüman olayım.” dedi. Hz.Ali (r.a) elini uzattı. Rahip Kelime-i Şehadet getirerek müslüman oldu. Hz.Ali (r.a) rahibe: “Sen bu yaşa kadar kendi dinini yaşamışsın ne sebeple bizim dinimize girdin?” diye sordu. Rahib: “Ey Emirül-mü'minin! Biz kitaplarımızdan okuduk. Bu taşı Peygamber veya (peygamber varisi) kaldırabilir. Senin bu taşı kaldırdığını görünce arzuma kavuştum. Yıllarca beklediğim şeyi buldum.” dedi. Hz.Ali (r.a) bu sözü işitince ağladı. Gözlerinin yaşından sakalı ıslandı. Sonra: “Allah-ü Teâlâ (c.c) ya hamd olsun ki, beni unutulmuşlardan değil, kitabında zikredilenlerden eyledi.”Dedi.

Cenab-ı Hak İmam-ı Ali (k.v) Hazretleri için güneşi iki kere batarken geri çevirmiştir. Birisi Resûlullah'ın (s.a.v) Efendimiz’in zamanında,. Resulullah (s.a.v)in evinde Hz.Ali (r.a) olduğu halde, Cebrail (a.s) vahy getirdi. Resûl-i Ekrem (s.a.v) vahyin ağırlığından mübarek başını Hz.Ali (r.a)’nin dizine koydu. Güneş batıncaya kadar kaldıramadı ve namazını oturduğu yerde ima ile kıldı. Resûl-i Ekrem’i (s.a.v) rahatsız etmemek için yerinden kalkmadı. Peygamber Efendimiz (s.a.v) vahyin ağırlığından kurtulunca: “Ya Ali! İkinci namazını kıldın mı?” diye sordular. Hz.Ali (r.a): “İma ile kıldım.” dedi. Habibullah güneşe geriye dönerek dağın üzerinde durması için emir verdiler. Güneş geriye dönerek

dağın üzerinde durdu. Hz.Ali (r.a) namazını kıldı, güneş tekrar yerine gitti.*(Kadı İyaz'ın nakline göre et-Tahavî reddu şems hadisini Muşkilu'l-Hadis'in de nakletmiştir. İbn Hacer, et-Tahâvî'nin, el-Hakim'in, et-Taberânî (360/971) el-Kebîr'inde, el-Beyhakî Delail'inde Esmâ binti Ümeys'ten rivayet ettikleri)*

İkincisi Resûlullah (s.a.v) Efendimizden sonra Hz.Ali (r.a) Babile giderken Fırat nehrinden geçmek icabetti. İkinci vakti idi. Beraberindekilerin bir kısmı ile kendileri ikinci namazını kıldılar. Bir kısmı da hayvanlarını sudan geçirmeye uğraştı, güneş battı. Bunlar ikinci namazını kılamadılar. Hz.Ali (r.a) de dua buyurdu. Cenab-ı Hak (c.c) güneşi geriye getirdi. Namazını kılmayanlar selam verinceye kadar güneş kaldı. Sonra korkunç bir ses çıkararak battı.

Kâbe-i Muazzama, Mekke fethinde putlardan temizleniyordu. Peygamberi (s.a.v) Efendimiz: **“Ya Ali! Üzerime çık.”** Hz.Ali (r.a): **“Ya Resûlullah! Sizin omuzunuza nasıl çıkayım? Siz benim omuzuma çıkın.”** dedi. Nebiler Nebisi (s.a.v): **“Ya Ali sen buna dayanamazsın. Çık omuzuma.”** buyurunca Hz.Ali (r.a) **Âlemlerin fahri ebedisinin sırtına çıkıyor. Putların bulunduğu noktaya çıkıyor. O demde Hz. Ali (r.a) öyle bir yere çıkmıştır ki, bütün ufukları kucaklayabileceğini sanıyor ve her nereye baksa on sekiz bin âlemin efendisini görüyor, meleklerin seslerini zikir ve tespihlerini duyuyor ve kalan putları oradan temizleyerek Nebiler Nebisi'nin (s.a.v) sırtından iniyor.**

Resulullah (s.a.v) hasta yatıyorlar. Hz.Ali (r.a) ziyarette geliyorlar. Resul'ü Ekrem Efendimiz'e (s.a.v): **“Ya Resûlullah! Rüyamda gördüm, giymiş olduğum zırhı üzerimden çıkardılar.”** buyuruyor. Peygamber (s.a.v) Efendimiz de: **“Ya Ali, o zırh bendim, bütün hilekârlıktan o (zırh) seni korurdu. Vakit ki, ben gideyim ve sen yalnız başına belalara uğrarsın. Ey Ali! Sakın gönül darlığı çekip sızlanmayasın ve sabırdan başka bir yola girmeyesin.”** buyurdu. Bu esnada Fatimatüzzehra r.anha) validemiz de ağlamaya başladı. **“Ya Resûlullah! Rüyamda elimde bir mushaf yaprağı tutuyordum. Ansızın elimden kayboldu.”** Peygamber (s.a.v) buyurdu ki: **“Ey Fatıma (r.anha)! O**

yaprak bendim. Gözünün önünden kaybolsam gerektir.” dedi. O esnada Hz.Hasan (r.a) ve Hz.Hüseyin (r.a) Efendilerimiz de oradalardı. **“Ey büyük dedemiz! Rüyamızda havada giden bir tahtirevanın altında başı açık yürüdüğümüzü gördük.”**Resulullah (s.a.v) buyurdu ki: **“Ey ciğer köşelerim! O taht benim naşımdır ki, siz saçlarınızı açıp onun altında yürüyeceksiniz.”** Bu esnada Ehlibeyt (r.a) ve Sahabe (r.a) gözyaşlarına hakim olamadılar..

Bir gün Peygamber (s.a.v) Efendimiz İmam-ı Aliyyel Mürteza’nın (k.v) pak alnını öpmüştü. Abdumuttalib oğlu Hz. Abbas (r.a) sordu: **“Ya Resûlullah! Bu adamı seviyormusun?”** Peygamber (s.a.v): **“Ey Abbas!” dedi. “Bu şahıs benim mahbubumdur. Bunun sevgisinden gaflete düşmek benim için mümkün değildir. Devamında da buyurur ki: “Her kim beni severse Ali’yi (r.a) de sever ve her kim Ali’yi (r.a) sevmezse beni de sevmez.(İbn. Asakir Tarihi Dimeşk, c.2 sh.93)**

Bir gün Hz. Ali (r.a) Hazretleri’ne biri geldi. “Bana bilinmeyen şeyleri öğret, bellet.” dedi. Buna cevap olarak Hz. Ali (r.a) de sordu: **“İlmin başını ne yaptın?”** Adam sordu: **“İlmin başı nedir?”**Hz.Ali (r.a) sordu: **“Rabbini bildin mi?”** Bu soruya adam: **“Evet.”** dedi. Hz. Ali (r.a) Hazretleri tekrar sordu: **“Bu babda ne gibi işler yaptın?”** Buna karşılık adam: **“Allah (c.c)ın dilediğini.”** dedi. Bundan sonra Hz. Ali (r.a) şöyle dedi: **“Kalk git artık, bu halini kuvvetlendir. Sonra bana gel o zaman sana bilinmeyen şeyleri belletirim.”** dedi.

Hz.Ali (r.a) irfan sahibi için şöyle buyurdu: “İrfan sahibi bu dünyadan göçünce onu kıyamet günü ne Sıddıklar ne de Şehidler görebilir. Cennet sahibi cennette bulamaz.” Bunun üzerine orda bulunanlar: “O halde nerede bulunur?” diye sordular. Hz. Ali (r.a) de şu ayeti kerimeyi okudu: **“Rıza gösterilen bir yerde... Kudretine nihayet olmayan bir Melik’in (her şeye hâkim bulunan Allah’u Teâlâ’nın) huzurunda... (Kamer Suresi,55)** şöyle devam etti: “Onlar mezardan kalkınca Cebrail’i (a.s), Mikail’i (a.s), cenneti, sevabı, eşlerini ve yavrularını sormazlar. Şöyle derler; ‘Nerede sevdiğim? Hani iyiliğimi kendisi ile bulduğum zat?’ derler.

Hız.Ali (k.v) Hazretleri namaz kıldığı zaman baygınlık hali sorulunca şöyle anlatıldı: “Yerin ve göğün kabul etmediği emaneti yerine getirmek kolay değildir. Nitekim bu hususta buyurulmuştur: **“Eğer biz bu Kur'an'ı dağın üzerine indirseydik, muhakkak o dağı Allah korkusundan baş eğmişt parçalanmışt görürdün.”**(Haşr Suresi,21)

Hız.Ali (r.a) Efendimiz hayatının sonuna kadar Nebiler Nebisi'nin (s.a.v) şeriatından hiç ayrılmamıştır. Hulafai Raşidinin dördüncüsüdür.

Kerametler sarayının eşsiz sultanı İmam-ı Ali (k.v) Hazretleri elinde avucunda ne varsa son meteliğine kadar harcardı. Nur asrında bir gündü. İmam-ı Ali (k.v) Hz.leri bütün kadınların efendisi, derinlik ve incelik misali Fatımatüzzehra'ya (r.anha): “Ya Fatıma!” dedi. “Evimizde yiyecek bir şey var mı?” Fatıma (r.anha) annemiz: “Hayır Ya Ali!” buyurdu.

Allah ‘u Zülcelâl eğer onlar isteseydi, uhud dağını altın yaratıp emirlerine sunardı ama onlar şu üç günlük dünyada midelerine taş sarıp günlerce yiyecek birşeyler bulamadıkları halde sonsuzluk âleminin saadeti için şu dünya cilvelerine aldanmamışlardır.

Bir gün Ashab-ı Kiram, Resûlüllah (s.a.v) Efendimiz'den **Hız.Ali (k.v) Hazretleri'ni çok sevmelerinin sebebini sordular.** Peygamber (s.a.v) Efendimiz: **“Varın, Ali'yi (r.a) çağırın.”** buyurdular. Ashabı kiramdan birisi, Hız.Ali (r.a)yi çağırmaya gitti. Habibi Ekrem (s.a.v) İmam-ı Ali (k.v) Hazretleri gelince: **“Ya Ali (k.v) ! Sen birine iyilik etsen o sana kötülük yapsa sen ne yaparsın?”** buyurdular. Hız.Ali (r.a)de: **“İyilik yaparım, Ya Resulallah.”** dedi. Resulü Ekrem (s.a.v) aynı soruyu yedi kere sordu. Hız.Ali (r.a) her seferinde yine: **“İyilik yaparım, ya Resulallah** dedi ve ilave ederek: **“O kimse bana hep kötülükte bulunsa, ben hep yine ona iyilik yaparım.”** dedi. Bunun üzerine Ashabı Kiram: **“Ya Resûlüllah! Ali'yi çok sevmenizın sebebini anladık. Bu sevgiye lâıyk olduğunu gördük.”**dediler.(Ramuzul Hadis, sh.593,6194)

Hız.Ali (r.a) Hazretleri Hicrette Mekke-i Mükerrremede Nebiler Nebisi (s.a.v) Efendimiz'in yatağında canı pahasına yatmış, bilahare Medine'ye ayakları şişmiş parçalanmış olarak vasıl olmuştur. Resulullah (s.a.v) meşakkate katlanmış olan narin, nazik ayaklarını okşamış, kendisine afiyeti için dua buyurmuştu. Hatta İmam-ı Ali (k.v) Hazretleri'nin bu fedakârlığı üzerine şu ayeti kerime nazil olmuştur: ***"İnsanlardan öyleleri vardır ki, Allah'ın (c.c) rızası için nefsinı feda eder."*(Bakara Suresi,204)**

Resulullah (s.a.v) O'nun için buyurdu ki: ***"Ya Ali! Seni ancak mü'min olan sever, sana ancak münafık olan buğz eder."*(Süneni Nesei c.8 sh.17.A.b.Hanbel Müsned c.1 sh.95)**

Hız.Ali (k.v) Hazretleri'nin Hikmetli Sözleri

Hız.Ali (k.v) derki: ***"Kişi dili altında saklıdır. Konuştırunuz, kıymetinden neler kaybettiğini anlarsınız. Dünya bir ciftedir, leştir. Ondan birşey isteyen köpeklerle dolaşmaya dayanıklı olmalı. Allah-ü Teâlâ (c.c) ya yemin ederim ki, beni yalnız mümin sever ve bana yalnız münafık buğz eder. İnsanın yaşlanıp ölmesi, küçükken ölüp hesapsız cennete girmesinden daha hayırlıdır."***

"Tembellik insanı vaktinden evvel yıpratır."

"Allah-ü Teâlâ'yı (c.c) insanların en çok bilenı Kelime-i Tevhide ve onun şanına en fazla tazim eden ve hürmet gösterenlerdir."

"Kul ümidini yalnız Rabbine bağlamalı ve yalnız günahları kendini korkutmalıdır. İnsanlar arasında, Allah'u Zülcelali en iyi bilen, onu çok sevendir. Tam tazim edendir."

"Sizin için korktuğum şeylerin en başında, nefsinin hevasına uymak ve uzun emelli olmak gelir. Birincisi Hak yoldan alıkoyar, ikincisi ise Ahireti unutturur. Takva hataya devamı bırakmak, aldanmamaktır, ilimsiz yapılan ibadette, anlayış vermeyen ilimde, tefekküre götürmeyen Kur'an-ı kerim okumakta hayır yoktur."

"Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum. Kendinize Allah (c.c) yolunda kardeşler edininiz. Çünkü onlar dünya için de, ahiret için de lâzımdır."

“Bir kul, Allah (c.c) ın yolunda yeni bir kardeş edindimi, Cenab-ı Hak’da cennette onun için bir derece ihdas eder. Ahir zamanda bir mümin halk arasında adını unutturmadıkça rahat edemeyecektir.”

“Sizin hayırlınız günahına gerçekten çok tevbe edenlerdir. Her fenalıktan uzak kalmanın yolu, dili tutmaktır.”

“Hayra niyet edince acele et ki, nefsin seni yenip te caydırmasın. Dünya hayatı kimseye baki değildir. Şiddeti de nimeti de geçicidir.”

“İki şey akı ve tedbiri bozar. Biri acele etmek, biri de olmayacak şeyi istemek. Akıl gibi mal, iyi huy gibi dost, edeb gibi miras, ilim gibi şeref olmaz. Danışmadan (İstişare etmeden) doğruya ulaşamaz.”

“Öksüzü ağlatmak zulümdür.

“Allah (c.c)’ın zikredildiği yere, Kur’an okunulduğu zaman, ilâhi tecelli iner. Ama bu tecelli görünmez. O, görünmekten yana münezzehtir. Tek olan Allah (c.c) a yöneliniz. O’nun zikriyle olunuz. İnsanlara inen bela ve hidayet için mutlaka Allah (c.c) ın kitabında bir işaret vardır. *Bunu anlamak için daima Kur’an okuyunuz ve Allah’u Zülcelali çok zikrediniz. Allah (c.c)’ı anmak (zikretmek) ruhun gıdasıdır. O’nu övmek ruhun içkisidir. O’ndan utanmak, ruhun örtüsüdür. Tad arayanlar O’nun zikrinden daha tatlı bir şey bulamazlar. Şunu iyi bil ki, sevgiliyi anmak, (zikretmek) başkalarını unutmak sayılır. Bir kimsenin işi Allah’ın (c.c) zikri olunca başkalarını unuttur. Allah’u Zülcelalin hikmetli işlerini düşünerek hoş olmaya bakar. Allah (c.c) ın cemal sıfatının güzelliği önünde varlığı söner ve O’nun iyilik denizinde yok olur.*

“İnsanın yaşlanıp Rabbini bildikten sonra ölmesi, küçükken ölüp hesapsız Cennet’e girmesinden daha hayırlıdır.”

“Cahil, bilmediğini sormaktan utanmasın. Âlim, içinden çıkamayacağı bir meselede en iyisini Allah’u Teâlâ bilir’ demekten sakınmasın.”

"Amellerin en zoru üçtür. Bunlar; nefsin hakkını verebilmek, her halde Allah'u Teâlâ'yı hatırlayabilmek, kardeşine bol bol ikramda bulunabilmektir. "

"Takva, hataya devamı bırakmak; aldanmamaktır. "

"Kalpler, kaplara benzer. Hayırlı olanı, hayırla dolu olanıdır.""Bana bir harf öğretenin kölesi olurum. "

Hız. Ali bu ümmetin en ileri gelenlerinden biri olarak İslâm'ın bize kadar gelmesinde büyük rolü olan sahabelerdendir.

Hız.Ali (r.a) Hakkında Bazı Hadis-i Şerifler

Peygamber (s.a.v) Efendimiz Hız.Ali (r.a) Hazretleri'ne buyururlar ki: "Ey Ali! Ben Peygamberliğimle sana meydan okuyorum. Çünkü benden sonra Peygamberlik yoktur. Sen de İnsanlara karşı yedi şeyle meydan okursun. Kimse sana söyleyecek bir söz bulamaz. Sen onların hepsinden evvel iman ettin. Allah'ın (c.c) ahdini en güzel yerine getiren sensin. Allah (c.c) ın emrini en güzel ayakta tutan içlerinde yine sensin. İçlerinde eşitlik kaidelerine en güzel uyan yine sensin. Halka karşı en adil olan da sensin. Hüküm verme kabiliyetine hepsinden fazla sen sahipsin. Allah (c.c) Hazretleri'nin katında sen en büyük meziyetlere sahipsin."(*Fasul Hitab*)

"Ali'yi (r.a) sevmek, günahları ateşin odunu yiyip erittiği gibi yer bitirir."(*Ramuzul Hadis No:3406*)

"İçinizde en hayırlısı Ali (r.a), gençleriniz arasında en hayırlıları Hasan (r.a) ile Hüseyin (r.a), kadınlarınızın da en hayırlısı Fatıma'dır. (r.anha)."(*Ramuzul Hadis No:3520*)

***"Ey Ali! Ben senin hakkında Allah'tan (c.c) beş şey diledim. Dördünü verdi birini vermedi. Ümmetimin (benden sonra) senin emrin altında birleşmelerini diledim, vermedi. Senin hakkında verdikleri: Yer yarıklığında (insanlar dirileceği zaman) ilk dirilecek olan ben ve sen olacağız. Elinde Liva'ül-hamd bulunmuş bir halde evvelkileri ve sonrakileri geçip, önümde yürüyeceksin. Benden sonra mü'minlerin velisi sen olacaksın. Rabbim senin hakkında bunu bana ihsan etti."*(Ramuzul Hadis No:3666)**

“Ya Ali! Allah'ın (c.c) sayesinde, bir kimseyi hidayet etmesi, senin için güneşin üstüne her doğup battığı şeyden daha hayırlıdır.”(*Buhari cihad,143*)(*Ramuzul Hadis No:4274*)

“Ey Ali! Musa'ya (a.s) göre Harun (a.s) ne ise sende bana göre O'sun. Buna razı değil misin? Ne var ki, benden sonra Peygamber gelmeyecektir.”(*Ramuzul Hadis No:6197*)

“Ey Ali! İstihare eden eli boş dönmez. İstişare eden de pişman olmaz. Ey Ali! Gecenin sonuna dikkat et. (onu ihya et.) Çünkü yeryüzü gündüzden çok gece durulur. Ey Ali! Allah'ın (c.c) ismi ile sabah erken kalk. Çünkü ümmetimin erken kalkmasında (bereketler) ihsan eder.”(*Ramuzul Hadis No:6198*)

“Allah'ım! O'na yardım et, O'nun sebebiyle de yardım et. O'nu esirge ve O'nun sebebiyle de esirge. O'na yardım et, O'nun sebebiyle (halka) yardım et. O'nu seveni sev, O'na düşman olana düşman ol Allah'ım .”(Ramusul Hadis No:2183)

“Ya Ali! Seni seven beni sevmiştir, senden nefret eden benden nefret etmiştir.”(*Ramusul Hadis No:4844*)

“Ben kimin efendisi isem, Ali (r.a) de onların efendisidir.”(*Taberani, Cabir b, Abdillâh(r.a)den*)

“Ben ilmin şehriyim Ali de (r.a) kapısıdır, ilmi isteyen kapısına müracaat etsin.”(*Tirmizi, Keşfül Hafa,1203*)

“Ben hikmet hanesiyim, Ali (r.a) anahtarıdır. Ali (r.a) hepinizin âlimidir, efdâlidir. En doğru hükmedeniniz Ali'dir.”(*Buhari, Müslim, EbiDavut, Tirmizi*)

H.z. Ali(r.a)'nin peygamberimizden rivayet ettiği bazı hadis-i şerifler:

"Günah işleyen biri pişman olur, abdest alır namaz kılar ve günahı için istiğfar ederse Allah'u Tealâ Nisâ suresinde 'Biri günah işler veya kendine zulmeder sonra pişman olup Allah'u Teâlâ'ya istiğfar ederse Allah'u Teâlâ'yı çok merhametli ve af ve mağfiret edici bulur' buyurmaktadır."

"Üzerinde farz namaz borcu olan kimse, kazasını kılmadan nafil kılarsa boş yere zahmet çekmiş olur. Bu kimse, kazasını ödemedikçe Allah'u Teâlâ onun nafil namazlarını kabul etmez. "

"Malınızın zekâtını veriniz. Biliniz ki, zekâtını vermeyenlerin bunu vazife kabul etmeyenlerin namazı, orucu, haccı ve cihadı ve imanı yoktur. "Peygamberimiz (s.a.v) Hz. Ali(r.a)'ye buyurdu: " Ya Ali, altıyüzbin koyun mu istersin, yahut altıyüzbin altın mı veya altıyüzbin nasihat mı istersin ? " Hz. Ali(r.a) dedi: "Altıyüzbin nasihat isterim."

Peygamberimiz(s.a.v) buyurdu: "Şu altı nasihate uyarsan altıyüzbin nasihata uymuş olursun:

"Herkes nafilelerle meşgul olurken sen farzları ifa et. Yani farzlardaki rükünleri, vacipleri sünnetleri, müstehapları ifa et.

Herkes dünya ile meşgul olurken sen Allah'u Teâlâ'yı hatırla. İslâm'a uygun yaşa; İslâm'a uygun kazan; İslâm'a uygun harca.

Herkes birbirinin ayıbını araştırırken sen kendi ayıplarını ara. Kendi ayıplarınla meşgul ol.

Herkes dünyayı imar ederken sen dinini imar et, zinetlendir.

Herkes halka yaklaşmak için vasıta ararken, halkın rızasını gözetirken sen Hakk'ın rızasını gözet; hakka yaklaşıtrıcı sebep ve vasıtaları ara.

Herkes çok amel işlerken sen amelinin çok olmasına değil, ihlaslı olmasına dikkat et. "

YAPTIĞI YENİLİKLER:

* Kûfe hilafet merkezi oldu.

* Devlet hazinesinden bağış ve maaş ödemelerinde Hz. Ebûbekir (r.a) döneminde uygulanan sistemi –eşit ödeme-geri getirdi.

HAKKINDA AYETLER

* "Mallarını Allah yolunda gece ve gündüz, gizli ve açık infak edenler var ya, onların Rabbileri katında mükâfatları vardır; onlar için (özellikle Âhiret'te) herhangi bir korku söz konusu olmayacak ve onlar üzölmeyecektir de." (Bakara Suresi,274) Hz. Ali (r.a) dört dirhem gümüşünü tasadduk etmesi üzerine tebci edildiği rivayet edilir.

* "Sizin işlerinizi kendisine havale edeceğiniz hakikî dostunuz ve koruyucunuz ancak (ve öncelikle) Allah'tır.

(sonra) iman etmiş olup, Allah’a tam boyun eğmişlik içinde namazlarını bütün şartlarına riayet ederek vaktinde ve aksatmadan kılan ve zekâtlarını her dönem hakkıyla verenlerdir.” (Maide Suresi,55) Mescidde namaz kılariken yüzüğünü bir dilenci için çıkarıp bırakması üzerine nazil olduğu bildirimiştir.

*** “Buna karşılık, haklarında tarafımızdan va’din güzeli (Cennet, Cemâlullah ve Allah’ın rızası) takdir edilmiş olanlara gelince, onlar Cehennem’den uzak tutulacaklardır. Öyle ki, onun hışırısını bile duymazlar; (Cennet’te) canlarının çektiği nimetler içinde sonsuzca yaşayıp gideceklerdir onlar. O en büyük dehşet (olan Sûr’a ikinci üfleyiş) bile onları tasalandırmaz. Kendilerini melekler karşılar ve “İşte, size va’dedilen gün bugündür!” müjdesini verirler.” (Enbiya Suresi, 101-103) Hz. Ali (r.a) bu ayeti kerimeyi okuduktan sonar “Ben onlardanım, Ebû Bekir, Ömer, Osman, Talha, Zübeyr, Said, Abdurrahman da onlardandır.” buyurdu.**

*** “(Dışarı çıkmınızı gerektiren mecbur bir sebep olmadıkça) evlerinizde vakarla oturun (ve mecburî bir ihtiyaç için dışarı çıkmamız gerektiğinde de) İslâm öncesi Cahiliye döneminde olduğu gibi, süslerinizi ve cazibenizi dışarı vurarak çıkmayın. Namazınızı bütü şartlarına riayet ederek, aksatmadan vaktinde kılın, zekâtınızı tam verin; (bütün emir ve yasaklarında) Allah’a ve Rasûlü’ne itaat edin. Ey (Peygamberliğin en büyük temsilcisi) Peygamberin şerefli hane halkı, (ey Ehl-i Beyt)! Allah, sizden her türlü kiri giderip, sizi tertemiz yapmak diliyor.” (Ahzab Suresi,33) Ehl-i Beyt Âli, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin’dir (radiyallâhü anhum).**

*** ”Kendileri ihtiyaç duydukları ve yemek istedikleri halde yiyeceklerini yoksula, yetime ve esire verirler. “Biz size bu yemeği sadece Allah rızası için veriyoruz; yoksa sizden bir karşılık istediğimiz yok, hatta teşekkür bile beklemiyoruz. Muhakkak ki biz, oldukça çetin ve yüzleri rekten renge sokacak bir günde Rabbimizin cezalandırmasından korkmaktayız.” (İnsan Suresi,8-10) Hz. Hasan(r.a) ve Hz. Hüseyin(r.a) hastalığı üzerine iyileşirlerse üç gün oruç tutmayı**

adâk etmişlerdi. İftar vakti birinci gün yetim, sonraki günlerde ise fakir ve esirin gelmesi üzerine yiyeceklerini onlara vermişler ve kendileri üç gün aç kalmışlardı. Bu karakterleri ile yukarıdaki ayetin kapsamına en evvel giren kişiler arasında olmuşlardı. Efendimiz(s.a.v) onlara bu ayeti bildirdiğinde çok sevinmişler ve üzerlerindeki açlık ve bitkinlik hali son bulmuştu.

HAKKINDAKİ HADİSLER:

**Saîd İbnu Zeyd (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v)'ın şöyle söylediğini işittim: "Ebû Bekr cennetliktir, Ömer cennetliktir, Osman cennetliktir, Ali cennetliktir, Talhâ cennetliktir, Zübeyr cennetliktir, Sa'd İbnu Mâlik cennetliktir, Abdurrahman İbnu Avf cennetliktir, Ebû Ubeyde İbnu'l-Cerrâh cennetliktir."(Râvi der ki: Zeyd onuncu da sükut etti. Dinleyenler: "Onuncu kim?" diye sordular. (Bu taleb üzerine): "Saîd İbnu Zeyd!" dedi." (Ebû Dâvud, Sünnet 9, 4648, 4649)*

* Hz. Enes (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v) buyurdular ki: "Ümmetimin(in ferdleri arasında) ümmetime karşı en çok merhametli olan kimse Ebû Bekr'dir. Onlar içinde Allah'ın emri hususunda en çok titiz olanı Ömer'dir. Haya cihetiyle en şiddetli olanı Osman'dır. (Davalarda) en isabetli hüküm vereni Ali'dir. Helal ve haramı en iyi bilen Muâz İbnu Cebel'dir. Ferâizi en iyi bilen Zeyd İbnu Sâbit'tir. Kur'ân okumasını en iyi bilen Übey İbnu Ka'b'dır. Her ümmetin bir emîni vardır. Bu ümmetin emîni Ebû Ubeyde İbnu'l-Cerrâh'dır. Ebû Zerr'den daha doğru sözlü olan birini ne gök gölgeledi, ne de yer taşıdı. O, verâda Hz. İsa aleyhisselâm gibiydi." (Tirmizî, Menâkıb, 3793, 3794).

* Hz. Enes İbnu Malik (r.a) anlatıyor: "Rasûlullah (s.a.v) pazartesi günü gönderildi. Hz. Ali (r.a) da salı günü namaz kıldı." (Tirmizî, Menâkıb, 3730).

* İbnu Ömer (r.a) anlatıyor: "Rasûlullah (s.a.v) Ashabının arasını kardeşlemişti. Hz. Ali (r.a) yanına geldi ve: "Ashabınızın arasını birbirleriyle kardeşlediniz, ama beni kimseyle kardeşlemediniz!" dedi. Bunun üzerine (aleyhissalâtu

vesselâm): "Sen dünyada da ahirette de benim kardeşimsin!" buyurdular." (*Tirmizî, Menâkıb, 3722*).

* Zeyd İbnu Erkam (r.a) anlatıyor: "Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular: "Ben kimin dostu (mevlası) isem, Ali de onun dostudur." (*Tirmizî, Menâkıb, 3714*).

*Sa'd İbnu Ebi Vakkas (r.a) anlatıyor: "Rasûlullah (s.a.v) Tebuk seferine çıkınca Hz. Ali(r.a)'yi geride (Medine'de) bırakmıştı."Ey Allah'ın Rasûlü, siz beni çocukların ve kadınların arasında mı bırakıyorsunuz?" dedi (kalmak istemedi). Bunun üzerine (aleyhissalâtu vesselâm):

"Sen, Hz. Harun(a.s)'un, Hz. Musa(a.s) yanında aldığı yeri, benim yanımda almaktan razı değil misin? Şu farkla ki, benden sonra peygamber yok!" buyurdular." (*Buhârî, Megâzî 78, Fezailu'l-Ashâb 9; Müslim, Fezailu'l-Ashab, 31, 2404; Tirmizî, Menâkıb, 3731*).

* Müslim ve Tirmizî'nin bir rivayetinde şöyle gelmiştir: "Rasûlullah (s.a.v) Hayber günü buyurdular ki: "Yarın sancağı öyle bir kimseye vereceğim ki, O, Allah'ı ve Resûlünü sever, Allah ve Resûlü de onu sever."

Ravi devamla der ki: "Bu söz üzerine (beni mi seçer ümidiyle, (aleyhissalâtu vesselâm)'a görünmek için) boyunlarını uzattılar. Ama o: "Bana Ali (r.a)'ı çağırın!" buyurdular. Hz.Ali(r.a) getirildi ama gözlerinden rahatsız idi. Hemen gözlerine tükürdü ve sancağı ona verdi. Allah'ı Teala Hazretleri onun eliyle fethi müyesser kıldı."

Ravi devamla der ki: Şu ayet indiği zaman "Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı çağıralım..." (*Al-i İmran Suresi, 61*) Rasûlullah (s.a.v) hemen Ali'yi, Fatıma'yı, Hasan ve Hüseyin'i (radiyallahu anhüm ecmâin) çağırdı ve: "Allahım, bunlar benim ailemdir" buyurdu." (*Müslim, Fezailu'l-Ashab 32,2404; Tirmizî, Menâkıb, 3726*).

* Zirr İbnu Hubeş (r.a) anlatıyor: "Hz. Ali (r.a)'ın şöyle söylediğini işitdim. "Daneyi açan, canlıları yaratan Zât-ı Zülcelal'e yeminle söylüyorum: Ümmî peygamberim (aleyhissalâtu vesselâm), bana şu hususu garantiledi: "Beni mü'min olan sevecek, münafık olan da bana buğzedecektir." (*Müslim, İman 131, Tirmizî, Menâkıb, 3737; Nesâî, İman 20, 8, 117*).

* Hz. Cabir (r.a) anlatıyor: "Rasûlullah (s.a.v) Taif günü Hz. Ali (r.a)'ı çağırdı ve onunla hususi konuşma yaptı. (Bu görüşme o kadar uzadı ki) halkın: "Rasûlullah (s.a.v) amcasının oğluyla görüşmesini uzattı" dedi. (Rasûlullah bunu işitince): "Onunla hususi görüşmeyi ben (kendi arzumla) yapmadım. Allah(ın arzusu ve emri ile Rasûlü) yaptı" açıklamasında bulundu." (*Tirmizî, Menâkıb, 3728*).

* Hz. Enes (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v) Berâe (Tevbe) sûresini, (Arafat'ta hacılara tebliğ edilmek üzere) Hz. Ebû Bekir (r.a)'ı göndermişti. Sonra onu çağırarak: "Bunun, ehlimden olmayan bir kimse ile tebliğ edilmesi muvafık değil!" buyurdu. Hz. Ali (r.a)'ı çağırarak sûreyi, (Arafat'ta okuması için) ona verdi." (*Tirmizî, Tefsir, Tevbe, 3089*).

HAKKINDA SÖYLENENLER:

* "Aramızda bir olay çıktıığında, en isabetli hükmü veren Ali idi." (*Hz. Ömer(r.a)*)

* "Ali olmasaydı Ömer helak olurdu." (*Hz. Ömer(r.a)*)

* Allah'a yemin ederim ki, o hidâyet sancağı idi. Takva denizi, akıl küpü, zerâfet âbidesiydi. Gecenin karanlığında şeref aydınlığıydı. En yüce hedefe çağırır, en eski şeyleri bildirir, tevil yapabilir, öğüt verirdi. İslâm'ın insanlara hidayeti gösteren emirlerine bağlıydı. Zulmü ve eziyeti terk etmişti. Şüpheli yollardan ayrılırdı. İman ve takva sahiplerinin en hayırlısıydı. Peygamberimiz'in gömlek ve cübbesini giyenlerin en efendisiydi. Hac, sa'y yapanın en üstünüydü. Âdalet ve eşitliği temin hususunda titizdi. Peygamberler ve Hz. Muhammed hariç dünyanın en büyük hatibiydi. Herhangi bir müslüman ona eşit olabilir mi? Kadınların en hayırlısının kocasıydı. İki Peygamber torununun babasıydı. Gözlerim onun gibisini görmedi. Kıyâmete kadar da görmeyecek. Allah'ın ve kullarının lâneti kıyamete kadar ona lanet edene olsun. (*Hz. Abdullah b. Abbas(r.a)*)

* "Güvenilen bir kişi bize Ali'den fetva naklederse o fetvayı bırakıp başkasını aramazdık." (*Hz. Abdullah b. Abbas(r.a)*)

* "Kur'ân yedi harf üzere indirilmiştir. Bu harflerden her birinin zâhir ve bâtını vardır. Ali, hem zâhir hem de bâtın ilmine sahipti." (*Hz. Abdullah bin Mesud(r.a)*)

* “Ali b. Ebû Talib’in olmadığı bir cemiyet içinde olmaktan Allah Teala’ya sığınırım.” (Hz. *Ömer(r.a)*)

* “Dün aranızdan öyle bir adam ayrıldı ki, ilimde evvelkiler onu geçemedi, sonrakiler de ona ulaşamayacaklardır. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) onu muharebeye gönderip eline sancak verdiğinde, Allah ona fethi nasip edinceye kadar gözünü kırpmadan çarpıştırdı. Cebrâil sağında Mikâil ise solunda bulunurdu. Geride satın almayı düşündüğü hizmetçi için ayırdığı yediyüz dirhemden başka ne sarı bir altın ne de beyaz bir gümüş bırakmıştı.” (Hz. *Hüseyin(r.a)*)

* “Hayatım üzerine yemin ederim ki, ben, iman ve hicrette, Rasûlullah’a yakınlıkta ve müşriklere düşmanlıkta Ali’nin seviyesine çıkamam.” Hz. *Abdullah b. Ömer(r.a)*

* “Dünyanın en zahid, ona karşı en gönülsüz insanı, Ebû Talib oğlu Ali’dir.” *Ömer b. Abdulaziz*

* “Allah, Ali’ye rahmet etsin. O, bu ümmetin velîsiydi.” (Hz. *Hasan Basrî(r.a)*)

SÖZLERİNDEN:

* Takvaya dikkat edin ve onu amellerinizin Allah katında makbul olmasına vesile yapın. Takvâ ile yapılan ibadet hiçbir zaman az sayılmaz. Makbul amel hiç az olur mu?

* Kadere râzı olmayan îmanın tadını alamaz. Kişi Allah’ın takdir ettiği şeye râzı olsa da, olmasa da mutlaka o başına gelecektir. Fakat kaderine râzı olan sevap kazanır, râzı olmayan ise günahkâr olur.

* Sakın biçarelerin başına, kendilerini yutmayı bekleyen bir canı kesilme. Çünkü bunlar iki sınıftır: Ya dinde kardeşin, ya yaratılıştan bir benzerin.

* Şayet elindeki kudret sana bir büyüklük duygusu veriyorsa, derhal melekûtun azametine bak ve senin kendi kendine güç yetiremediğin şeylerde, Allah’ın sana karşı Kâdir olduğunu düşün. İşte bu düşünce, senin o yükseklerde uçan nazarını indirir, şiddetini giderir; seni bırakıp giden aklını başına getirir.

* Allah’a ve insanlara karşı âdaletten ayrılma. Böyle yapmazsan zulmetmiş, olursun. Kullara zulmetmenin dâvâcısı

Allah'tır. Birinin hasmı Allah oldu mu, o kimsenin tutunabileceği bütün hüccetler batıldır. Dünyada zulüm kadar Allah'ın lütfunu değiştirip kahrını çabuklaştıracak bir şey yoktur. Allah zulüm altında inleyenlerin iniltisini یشtir ve zâlimleri de görür.

* İnsanlar hakkında bütün kin düğümlerini çöz. Seni intikama doğru sürükleyecek iplerin hepsini kes.

* Şunu bunu çekiştiren gammadların sözüne çarçabuk inanma. Çünkü gammad, ne kadar saf görünürse görünsün, yine dессastır. Ne cimriyi, ne korkağı, ne de sana ihtirası hoş gösterecek hırslı kimseleri meclisine sokma.

* Müşâvirlerin içinde en ziyade beğeneceğın, sana acı hakikatleri herkesten çok söyleyen olsun. Sâdık ve Allah'tan korkan adamları kendine sırdaş edin. Seni alkışlamalarına, yapmadığın şeyleri sana isnad ederek keyfini getirmelerine müsaade etme. Çünkü alkışın çoğı insanı gurura yaklaştırır.

* Sakın, adamın iyisi ile kötüsü, yanında bir olmasın. Zira, bu çeşit bir eşitlik iyileri iyilikten soğutur, kötülerinde fenalığa meylini artırır.

* Senden önce halkın arasında iyilikleriyle tanınanı seç.

* Her günün işini o gün gör. Çünkü diğer günlerin kendine mahsus işi vardır.

* Her türlü çareden mahrum fukara ve felâketzedeler, kötürümler hakkında Allah'tan kork, hem çok kork. Bunlar arasında halini söyleyen de olur, söyleyemeyen de. Hepsinin hakkını gözetmek senin vazifendir.

* (Yöneticilere) Etrafındakilere, yakınlarına, akrabalarına katıyyen toprak verme. Bunlardan hiçbirisi senden cesaret alıp etrafındakileri sıkıntıya sokacak şekilde mal biriktirmeye tamah etmesinler. Bunun kârı senin olmadığı gibi, ârı hem dünyada hem ahirette senindir.

* Minnet etmek iyiliğı bitirir; mübalâğa hakikati söndürür; sözünden dönmek ise Yaratıcının da, halkın da nefretini celbeder.

* Sakın bir işe vaktinden önce atılma. Vakti gelince de tembellik etme. Açıklığa kavuşmamış işlerde inat etme.

Açıklığa kavuştuğu zaman da gevşeme. Her işi yerli yerince yap.

* Hiddetine, gazabına, eline , diline hakim ol.Bunların hepsinin kötülüğünden masun kalabilmek için şiddetini geciktir ki, öfken geçsin de iradene sahip olasın.

* Az konuş ki, selâmette olasın. Susmak Cennete girmek için bir vesîledir. Sırrını söyleme dostuna, dostun dostu vardır, o da söyler dostuna.

* Cenneti arzulayan kimse, dünyada nefsin arzu ettiği şeylerde uzak dursun.

* Yeryüzünde Allah'ın kullarının haklarını yerine getirmek hususunda Allah'tan korkunuz. Her şeyinizden hatta hayvanlara karşı muamelenizden dahi sorulacaksınız.

* İnsanların hukukuna riayet ediniz. Özellikle ölümü çok hatırlayınız. İnsanlar sizin önünüzde, arkanızda sizi tehdit eden bir kıyâmet vakti vardır.

* En büyük zenginlik akıldır. En büyük fakirlik ahmaklıktır.

* Bilgisizliğin en büyüğü kendini beğenmektir. Üstünlüğün en büyüğü de güzel ahlaktır.

* Sana ahmaklarla arkadaşlık yapmamayı tavsiye ederim. Çünkü ahmak biri yardım edeyim derken seni zarara sokar. Yalancılarla da arkadaşlık etme. Çünkü böylesi uzağı yakın, yakını uzak gösterir. Cimrilere de yaklaşma. Çünkü cimri biri ihtiyacın olan şeyi en çok muhtaç bulunduğu bir sırada senden esirger. Kötü kimselerle de arkadaşlık etmemeni tavsiye ederim. Çünkü kötü adam seni ucuza satar.

* Size müttaki olmanızı öğütliyorum. Dünyaya tutkun olmayın! Kaybettiğiniz şey için üzülop ağlamayın! Doğru söyleyin. Allah'ın kitabına uygun amel edin. Zalime düşman, mazluma dost olun. Allah'ın koyduğu şerî hükümleri uygularken, onun bunun kınamasından korkmayın.

* İşlerin en zoru üçtür: Başkalarının sende olan hakkını lâıyıkıyla vermen, Allah (c.c)'ı her hal ve durumda zikredip anman ve malda, kardeşinle aranda eşit muamele yapman.

* Daha büyümeden, çocukken ölüp cennete girmek ve Rabbimi orada tanımak beni sevindirmez.

* Kişinin bekeçisi eceldir.

* Hayır, senin mal ve çocuğunun çok olmasında değildir. Hayır, ilminin çoğalmasında ve tevâzunun artmasındadır.

* Benden şu beş şeyi iyice belleyiniz. Şayet bunları elde etmek için deveye binip yola çıksaydınız, bunları elde etmeden bineğinizi iyice yorardınız: Kul Rabbinden başka hiçkimseden birşey ummamalı ve ancak günahından korkmalı. Cahil, bilmediği hususları sormaktan utanmamalı, âlim de, kendisine bilmediği bir şey sorulduğunda; “Allah en iyisini bilir” demekten çekinmemelidir. Sabrı olmayanın imanı da yoktur.

* Korktuğum şeylerin en korkutucusu, hevâ ve hevese uymak ve hiç ölmeyecekmiş gibi bitmek tükenmez arzular beslemektir.

* Bugün iş günüdür, hesap yoktur; yarın ise hesap günüdür, iş yoktur.

* İnsanların hâlet-i ruhiyesini bilen, fakat başkaları tarafından tanınmayan, Allah’ın da kendisini rızasıyla andığı, alçak sesli her kula müjdeler olsun. Onlar hidayet fenerleridir, insanlar onların aydınlattığı yolda yürürler. Allah (c.c) onların üzerine çökebilecek her fitne ve karanlığı giderir ve onlara rahmet eder. Onlar öne atılan, sır ifşa eden, başkalarına eziyetle bulunan ve gösteriş yapan kimseler değildir.

* Gerçek fakih, Allah’ın rahmetinden ümit kestirmeyen ve halkı, O’nun azabından emin kılmayan Allah’a isyan edebilecek konularda insanlara ruhsat vermeyen ve Kur’ânı’ı bırakıp başka bir şeyden medet ummayan kişidir.

* İlimsiz ibadette, anlamaksızın çalışılan ilimde ve düşünülmezsizin yapılan okumada hiç bir hayır ve bereket yoktur.

* İlmin pınarları, gecenin ışıkları olunuz ve elbisenin eskisini, kalbin yenisini taşıyınız. İşte böyle olursanız gökte biliniz, yeryüzünde anılırsınız.

* Ey insanlar! Eğer sizler, anasını yitiren düve'nin inlemesiyle inleseydiniz, güvercinler gibi dua etseydiniz, ruhbanın yalvarıp feryat etmesi gibi feryat etseydiniz, sonra da Allah (c.c) katındaki derecenizi yükseltmek, meleklerin yazdığı günahların bağışlanmasını temin etmek ve O'na yakınlık sağlamak için mal ve evlattan vazgeçseydiniz, bu yaptıklarınız, Allah (c.c)'ın size bahşedeceğini umduğum sevap ve düçar olmanızdan korktuğum elim azap karşısında az kalırdı. Allah (c.c)'a yeminler olsun ki, O'ndan korkarak ve O'na yönelerek gözleriniz önünüze aksa, sonra size dünyada uzun bir hayat bahşedilse, güç ve kuvvetinizden birşey kalmamış olsa bile O, İslam'daki hidayetinizi daim kılmak suretiyle size güç ve kuvvet verir. Siz amellerinizle cennete hak kazanamazsınız. Fakat O'nun rahmetiyle muamele göreceksiniz. O'nun cennetine, adaletine sarılıp orta yolu tutanlar girer. Allah (c.c) bizi ve sizi, çok çok tevbe eden abid kullarından etsin.

* Allah'a yemin ederim ki, ben Muhammed'in (s.a.v) ashabını gördüm. Bugün onlara benzeyen bir tek kişi dahi göremiyorum... Sabah olunca Allah'a secde ederek, O'nun kitabını okuyarak geçirdikleri gecenin izleri onların gözlerinde kendilerini belli ederdi... Allah'ı anıp O'nu zikrettikleri zaman rüzgârlı günde ağacın sallanması gibi bir sağa bir sola eğilirlerdi... Gözyaşları gözlerinden sicim gibi boşalır, elbiseleri ıslanırdı...”

* İlim öğreniniz, onunla tanınırsınız... Öğrendiğiniz ilim gereğince amel ediniz, onun uzmanı olursunuz...

* Takva; hataya devamı bırakmak ve amellere güvenip aldanmamaktır.

* (Allahım!) Bana şeref olarak Rabbim olman yeter. Kulun olmam, övünmem kâfi gelir... Zatına severek sahip çıkıyorum. Sen de sevdiğin şeyde bana başarı ihsan eyle...

* Cehennem ateşinden korkan kimse, günahlardan uzak durur... Cenneti isteyen kimse, Allah'a kulluğa koşar.

* Dünya bir ciftedir. Ondan birşey isteyen, köpeklerle dalaşmaya dayanıklı olmalı.

* Dünyaya karşı gönülsüz ve isteksiz davranan kimseye, onun musibet ve fel ketleri hafif olur.

* Dünya kendisinde doğru olanlar için doğruluk yurdu; kendisini anlayanlar için kurtuluş yurdu ve azıklanmak isteyenler için de azık ve zenginlik yurdudur. Allah'ın vahyinin indiği yerdir... Allah'ın peygamberlerinin mescidir... Allah'ın evliyasının da ticarethanesisidir... Bu ticarethanede rahmeti k r edip, cenneti kazandılar...”

*    şey tevazuun esasını teşkil eder. Karşılaştığında önce selam vermek, büyük meclislerde baş köşeye geçmemek, riya ve gösterişten hoşlanmamak.

* Allah'a yemin ederim ki, bir müslümanın ihtiya ını gidermek, benim için yeryüzü dolusu altın ve gümüşe sahip olmaktan daha sevindiricidir.

* Alimin ölümüyle kıyamete kadar kapanmayacak bir boşluk olur. İlim  ğrenen talebe öldüğü zaman gökteki yetmişbin melek onun cenazesinde hazır bulunur.

* Hay llere yaslanmaktan sakın. Çünkü onlar ahmakların malzemesidir.

* Allah, fakirlerin rızkını zenginlerin mallarında yapmıştır.

* İnsan, baba ve atalarından daha çok, kendi devir ve dönemlerine benzer.

* İnsanın gizleyip de, dilinin altında işareti görülmeyen, yüzünün mimiklerinden anlaşılmayan hiçbir şeyi yoktur.

* Kanaat eden insan hürdür.

* Allah'ın yarattıklarını görüp de, Allah hakkında şüpheye düşene şaşarım!

* Akıllı düşman, cahil dosttan daha iyidir.

* Bağışlama, soyluluğun göstergesidir.

* Bel ğatın övgüye layık olanı, konuşma gerekmediğinde susmadır.

* En güzel giysi, takva giysisidir.

* Her gecenin sonu g nd zdir.

* Sadece kitap biriktirmen değil; onların içeriğini de öğrenmen gerekir.

* Âlim yeryüzünde Allah'ın kandilidir. Allah bir kimseye iyilik dilerse, onu âlimden yararlandırır.

* Çocuklarınızı, sizin zamanınıza göre değil, onların yaşayacakları zamana göre yetiştiriniz.

* En büyük belâ, umutsuzluğa düşmektir.

* Dil yarası, mızrak yarısından daha acıdır.

* Dünya, geçit yeridir, durak yeri değil!

* Her vaktin kendine özgü bir işi vardır

* Allah için ziyaret ediniz, Allah için arkadaşlık ediniz, Allah için veriniz, Allah için engel olunuz.

* Düşkünleri ziyaret etme, tevazudan kaynaklanır.

* Seni seven seni (kötülükten) meneder.

* İnsanların en acizi dua edemeyendir.

* İnsanların en üstünü ve Allah'ı en iyi bileni "Lailahe illallah" diyenlere en çok saygı ve sevgi gösterendir.(5 *Râşid Halife, Halid Muhammed Halid, Beka Yayınları, İstanbul-2006.* Allah Kelâmı Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Mealî, Ali Ünal, Define Yayınları, İstanbul-2007. *Alevilik Nedir?*, Mehmet Kırkinci, E.K.E.V. Yayınları, Erzurum-2000 (1987). *Altın Kuşak (Hulefâi- Râşidîn)*, Ahmet Kurucan, İzmir-1997. *Asr-ı Saâdet, Ahmet Nedvi, Sahip Ensari, Seyyid Süleyman Nedvi, Şamil Yayınevi, c.1, İstanbul-1985.* *Dört Halife Devri, İsmail Mutlu, Yeni Asya Gazetesi Neşriyatı, İstanbul-1993.* *Dört Halifeden Vecizeler Sözlüğü, Mehmet Yılmaz, Şule Yayınları, İstanbul-2005.* *el-İsabe, İbnu Hacer el-Askalânî, Sağlam Yayınevi, İstanbul-2008.* *Hadis Ansiklopedisi-Kütüb-i Sitte, İbrahim Canan, Akçağ Yayınevi, c.12.* *Hulefa-i Raşidin, Mahmut Şakir, Kahraman Yayınları, İstanbul-1994.* *H.z. Ali'yyül-Murtezâ radiyallâhü anh- Ramazanoğlu Mahmud Sami -Erkam Yayınları- İst-1985.* *İslâmî Tebliğin Örnek Halifeler Dönemi, İhsan Süreyya Sırma, Beyan Yayınları, İstanbul-2006.* *Muhtasar Hayatü's-Sahabe, Şeyh Muhammed Yusuf Kandehlevî, Ravza Yayınları, İstanbul-2000.* *Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, c.1, İst-1996.* *Sahabîler Ansiklopedisi, Yeni Asya Yayınları, c.1, İstanbul-1993.* *Sahabe Dünyası, İbrahim Canan, Nesil Yayınları, İstanbul-2006.* *Tabakatü'l-Kübrâ, İmamı Şârânî, Bedir Yayınevi, İstanbul-2005.* *Tarihte Metod Ve Tarihi Tetkikler Işığında Sahabe Dönemi, Muhammed Salih Ekinci, Yasin Yayınevi)*

HZ.SA'D BİN EBİ VAKKAS(R.A)
(D.M.593-V.M.675)

Ashâb-ı kiramın büyüklerinden ve İran'ı zapt eden ordunun kumandanı. Dünyada iken Cennetle müjdelenen on sahabîden biridir. *M. 593 Tarihinde Fil Vak'asından 23 yıl sonra, imanın beşiği Mekke-i Mükەرreme'de Doğdu. 675 Tarihinde Medine-i Münevvere/Akik'de vefat etti. Kâinatın Fahrine Nebilik verildiği zaman 17 yaşında idi. Nesebi hem baba hem de anne tarafından Peygamberimiz (s.a.v.)'le birleşir.*

NESEBİ:

Nesebi, Allah Rasûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) annesi ile Zühreoğullarında birleşir ve bu sebeple Efendimiz (s.a.v) Hz. Sa'd'a (r.a) dayım" demektedir. Sa'd'ın (r.a) dedesi Uheyb b. Menaf, Rasulullah'ın (s.a.v) annesi Amine(r.anha)'nın amcası idi. Babasının adı Mâlik, baba tarafından Mürre b. Kaab'da nesebi birleşmektedir. Babasının adı yerine künyesi kullanılmaktadır. İlk müslüman olanların yedincisidir.

KÜNYE VE LAKABLARI:

Sa'd, Abdurrahman ismini ona Müslüman olduktan sonra Resulullah (s.a.v) vermiştir. Cahiliye döneminde adı, Abdül Kabe veya Abdü Amr'dır. Künyesi Ebu İshak, Ebu Vakkas'tır.

ŞEMAILİ VE AHLAKI:

Kısaya yakın orta boylu, sert mizaçlı, güçlü, kuvvetli, büyük kafalı, sert elliydi. Gözleri çok keskindi. Çok sevimli bir şahıs idi.

Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a), İslâm dinine girdiği ilk günden vefatına kadar samimiyet, sadakat ve vefa duygusu ile hizmet eden, zühd ve takva düşüncesinde zirve noktaları yakalayıp, onları hayatına tatbik eden, birçok ayetlerin sebab-i nüzulünde aktif rol oynayan, özellikle Hz. Ömer(r.a) dönemindeki faaliyetleri ile İslâm'ın fetih tarihine ismini naksettiren, Allah Rasûlü'nden sonra hilafet makamına gelen dört halifenin de rızasını kazanan, fitne dönemindeki düşünce ve tavırlarıyla örnek teşkil eden nadide bir kıymettir.

Resulullah (s.a.v)e daha dünyadayken Cenab-ı Hak tarafından Cennetle müjdelenmiş Aşere-i Mübeşşere de:

H.z.Ebu Bekir.Hz. Ömer bin Hattab.Hz. Osman bin Affan.Hz. Ali bin Ebu Talib.Hz. Talha bin Ubeydullah.Hz. Sa'd bin Ebû Vakkâs.Hz. Zübeyr bin Avvam.Hz Said bin Zeyd.Hz. Abdurrahman bin Avf.Hz.Ebu Ubeyde bin Cerrah(Radiyallahu teala aleyhim Ecmaiyn)

Müslüman oluşu

Fil vak'asından 23, Hicret'ten 30 yıl önce Mekke'de doğdu. Onyedî yaşında iken Hz. Ebû Bekir(r.a)'in vasıtasıyla müslüman oldu. Müslüman oluş hâdisesi şöyle rivâyet edilir. Müslüman olmadan önce bir rüya görür. Rüyasında kendisi zifiri bir karanlığın içinde iken, birdenbire her tarafı aydınlatan parlak bir ay doğar. Ayın aydınlattığı yolu takip ederken aynı yolda Zeyd bin Haris(r.a), Hz. Ali(r.a) ve Hz. Ebû Bekir(r.a)'in önünden ilerlediğini görür. Kendilerine "Siz ne zaman buraya geldiniz?" diye sorar. Onlar da "Şimdi" diye cevap verirler. Gördüğü bu rüyadan üç gün sonra Hz. Ebû Bekir(r.a)'in kendisine İslâmiyeti anlatması üzerine, kalbinde İslâmiyete karşı bir sevgi hasıl oldu. Bunun üzerine Hz.Ebû Bekir(r.a) onu Peygamberimize (s.a.v) götürdü. Peygamberimizin (s.a.v) huzûrunda îmân edip, müslüman oldu. " Sa'd (r.a), müslüman olduğu gün henüz namazın farz kılınmamış olduğunu ve o zaman on yedi yasında bulunduğunu söylemektedir. (*Ibn Sa'd, Tabakâtül-Kübrâ, Beyrut (t.y), III, 139.Ibnül-Esir, Üsdül-Gâbe, II, 368*).

Baba Ve Kardeşleri

Sa'd bin Ebi Vakkas'ın babası Müslüman oldu. Bedir'de ve diğer gazalarda bulundu Veda Haccı esnasında vefat etti. Sa'd bin Ebi Vakkas, babasının ölüm haberini hasta iken aldı.

Kardeşlerinden Umeyr Bedir'de, Âmir de Yermuk savaşında şehit oldu.Kardeşi Utbe ise, Uhut'ta müşriklerin safında yer aldı, peygamber (s.a.v)in dişinin kırılmasına sebep oldu. Annesi Hamne gibi müşrik olarak öldü.(*İslâm ansiklopedisi, 35/373, Buhari: 4/413*)

Sa'd, kardeşi Utbe'nin Uhud savaşında Peygamberimiz (s.a.v)'in dişinin kırılmasına sebep olmasına çok kızdı. : "Utbe! Eğer elime düşersen, vallâhi kanını su gibi akıtırım" diye bağırması.

Nesebi hem baba tarafından, hem de anne tarafından Peygamber efendimizle (s.a.v) birleşir. Babası Mâlik bin Üheyb bin Abdi Menaf bin Zühre bin Kılâb-i Kureyşi'dir. Annesi, Zühreoğullarından Hamne binti Ebû Süfyân'dır. Annesi oğlunun müslüman olduğunu duyunca çok sinirlenip, Onu İslâm dininden döndürebilmek için çeşitli yollara müracaat etti. Oğlu Sa'd'ın kendisine karşı saygısını ve bağlılığını bildiğinden İslâm dîninden döndürebilmek için;

"Allah'ın, sana hısım ve akraba ile ilgilenmeyi, anne babaya dâima iyilik etmeyi emrettiğini söyleyen sen değilmisin?" der. Hz. Sa'd(r.a) da "Evet" dedi. Bunun üzerine annesi asıl maksadını bildirmek için şöyle söyledi:

"Yâ Sa'd! Vallahi, sen Muhammed'in getirdiklerini inkâr etmedikçe, ben açlık ve susuzluktan helak oluncaya kadar ağzıma bir şey almayacağım. Sen de bu yüzden anne katili olarak insanlarca ayıplanacaksın." O güne kadar annesinin her isteğine boyun eğmiş, bir dediğini iki etmemişti. Allahü teâlâ ve Resûlüne (aleyhisselâm) bütün kalbiyle inanmış ve bağlanmış olduğundan bu îmân kuvveti üstün geldi. Annesinin isteğini kabûl etmedi. Annesinin yiyip içmediğini ve bunda inat ettiğini görünce, şöyle dedi:

"Ey Anne, senin yüz canın olsa ve her birini İslâmiyeti bırakmam için versen, ben yine dînimden vaz geçmem. Artık ister ye, ister yeme." Annesi Hz.Sa'd(r.a)'ın dinine bağlılığını, imânındaki sebatını görünce şaşırıp, çaresiz kaldı. Yemeye ve içmeye tekrar başladı.

Sa'd bin Ebî Vakkas(r.a) hazretleri ile annesi arasında geçen bu hâdiseden sonra Allah'ü Teâlâ evladın anne ve babaya hangi hallerde tâbi olacağını, hangi hallerde tâbi olmayacağını bildiren Ankebût sûresi, sekizinci âyet-i kerîmesini göndererek; "Biz insana, ana ve babasına iyilikte bulunmasını tavsiye ettik. Bununla beraber, hakkında bilgi sahibi olmadığın (ilah tanımadığın) bir şeyi bana ortak koşmak

için sana emrederlerse, artık onlara (bu husûsta) itaat etme! (Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 43; el-İsâbe, 2: 292.)

Dönüşünüz ancak banadır. Ben de yaptığınızı (amellerinizin karşılığını) size vereceğim” buyurdu.

Bu hadisenin üzerinden çok geçmedi. Hz. Sa'd'ın kardeşi Âmir de Müslüman oldu. Böylece Sa'd'ın annesinin “derdi” bir iken iki olmuştu. Aynı usulü Âmir için de uyguladı. İslamiyet'ten vazgeçinceye kadar ağaç altında gölgelenmemeye, bir şey yiyip içmemeye yemin etti. Fakat yine bir netice alamadı.

İslâmiyetin, ilk yıllarında müslümanlar müşriklerden çok eza ve cefâ görüyorlardı. Hz. Sa'd(r.a) da çok eziyet çekmişti. Ashâb-ı kiram ibâdetlerini serbestçe yapamıyorlardı. Hz. Sa'd'ın karşısında olan sadece annesi değildi, bütün müşriklerdi. O sırada Mekke müşrikleri, sayıları çok az olan Müslümanlara işkence ediyorlar, çeşitli hakarete bulunuyorlardı. Hz. Sa'd(r.a) ilk müslüman olan Sahâbîlerden birkaçı ile beraber, Hz. Sa'd, Sâid bin Zeyd (r.a.), Habbâb bin Eret (r.a.) ve Ammar bin Yâsir ile (r.a.), ibadetlerini yapabilmek için Ebû Lüb Vadisi'ne gittiler. Abdest alıp namaz kılmaya başladıkları bir sırada müşriklerden bir grup, onları gördü ve yanlarına geldi. Müşriklerin ileri gelenlerinden Ebû Süfyân, birkaç müşrikle beraber yanlarına gelerek onların namazlarıyla alay etmeye ve kötölemeye başladılar. yaptıkları ibadetin manasız olduğunu söylemeye başladılar. (Ebû Süfyân, o sırada henüz müslüman olmamıştı). Bunun üzerine birbirlerine girdiler. Hz.Sa'd(r.a), eline geçirdiği bir deve kemiğiyle bir müşriğin başını yardı.Diğer sahabilerde karşılık verince, Bunu gören diğer müşrikler korkuya kapılıp kaçtılar. Böylece Hz. Sa'd(r.a), Allah yolunda, ilk kâfir kanı döken Sahâbîoldu..¹İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, Beyrut 1960, C. III, S. 139-140 .el-İsâbe, 2: 290.)

İLK MÜSLÜMANLARIN ÖZELLİKLERİ

Peygamberimiz (s.a.v) vahyin kendisine gelmesi ile insanın maddî ve manevî terakkî ve tekâmülünün gereği olan okuma ve yazma faaliyetlerine başladı. Yüce Allah insanın gelişimini ve terakkisini okumaya bağlamıştı. Öncelikli olarak

Allah'ın adı ile başlayan Allah'ın kelâmı okunacaktı. Bunun ile insanın yaratılış amacı, Yaratıcı ile münasebeti, ölüm ile insanın yok olmayacağı ve ebedî bir âleme hazırlanmak için dünyaya geldiği tahakkuk edecekti. Ebedi âlemde kendisine fayda verecek olan Allah'ın rızasına uygun ameller işlemesi gerekecekti. Bütün bunlar Allah'ın emri olup hepsi de ibadet sınıfına dâhil idi.

Bu hizmetleri yapma yanında ataların devam edegelen puta tapınma ve dünya hayatını her yönü ile kazanma gibi yanlış ve batıl inançlardan vazgeçmek gerekiyordu. Bu da pek çok sıkıntıyı göze almak demektir. Bunun için geleneklere bağlı olarak bir hayat süren yaşlılardan ziyade Peygamberimizin (s.a.v) davetine genç ve fitratı bozulmamış kimseler icabet ediyordu. Bu babda ilk Müslümanların özellikleri şunlardır:

* Genç Olmaları: Hz. Ali (10), Hz. Zübeyr (10), Hz. Talha (10), Hz. Saad bin Ebi Vakkas (17), Hz. Zeyd bin Sabit (18), Hz. Bilal-i Habeşî (22) yaşlarındaydı. (radiyallahu teala aleyhim ecmain)

* Temiz Ahlâklı ve Saygın Olmaları: Hz. Ebu Bekir(r.a) ve Hz. Osman (r.a) gibi itibarlı, saygın ve ahlâk ve fazilet timsâli kimseler ilk Müslüman olmuşlardır.

* Okur-Yazar Olmaları: Hz. Ebubekir, Hz. Osman, Hz. Zübeyir, Hz. Talha, Halid bin Said (radiyallahu teala aleyhim ecmaiyn.) hep okur-yazardı. Bunun için okunan ve yazılan bir kitaba değer vermişlerdi. Peygamberimiz (s.a.v) Hz. Ali(r.a) ve Hz. Zeyd'i (r.a) de okuma yazma öğrenmek için teşvik etmiş, onlar da kısa zamanda öğrenmişlerdi.

* Kur'ân'ı İyi Anlamaları ve İslâm İçin Çile Çekmeleri: İslam davasını her şart ve durumda savunmuş ve asla taviz vermemişlerdir. Bunun için pek çok çile çekmiş ve işkencelere maruz kalmışlardır. Kur'ân-ı Kerim'i doğrudan Peygamberimizden (s.a.v) öğrenmiş ve sohbetlerinde çok bulundukları için anlamını da Peygamberimizin (s.a.v) açıklamalarından çok iyi kavramışlardır.

* Cennetle Müjdelenmişlerdir: Hizmetlerinden, Kur'ân'a bağlılıklarından ve imandaki salâbetlerinden dolayı

cennetle müjdelenmişlerdir. (*İbnu'l-Esîr, Üsdü'l-Gâbe, 2:368; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve, 1:418. Tirmizî, Sünen, 5: 49*)

Sa'd bin Ebî Vakkas(r.a), Ashâb-ı kiram arasında en cesur ve kahraman olanlardandır. Şecaatta (cesârette), düşmana karşı şiddette en ileri Ashâb-ı kiram arasında Hz.Ömer(r.a), Hz.Ali(r.a), Hz.Zübeyr bin Avvam(r.a) ve Sa'd bin Ebî Vakkas(r.a) hazretleriydi.

615 yılında Habeşistan'a yapılan hicrete katıldı. Daha sonra 622 yılındaki hicrete katılarak Mekke'den Medine'ye göç etti. Sa'd (r.a) kadesi Ümeyr (r.a) ile Medine'ye hicret ettiği zaman, kan davası yüzünden Mekke'den kaçıp buraya yerleşmiş olan diğer kadesleri Utbe'nin evinde kalmaya başlamışlardı. Muahat olayında Rasûlullah (s.a.s), Sa'd'ı Mus'ab b. Umeyr ile kades ilân etmişti. Baska bir rivayete göre de kades ilân edildiği kimse Sa'd b. Mu'az'dır. (*Ibn Sa'd, a.g.e., III, 139-140*).

Hz.Sa'd(r.a), heybetli, orta boyda, esmer tenli, cesur, sözü, özü doğru büyük bir zattı. Çok cömert olup, sadeliği severdi. Hz.Sa'd(r.a), Veda Haccı'ndan sonra hastalandığında, Peygamber Efendimiz(s.a.v) kendisini ziyârete gelmişti. Sa'd(r.a) hazretleri hastalığı şiddetlendiğinden duâ almak için Peygamberimize(s.a.v):“**Yâ Resûlallah siz Medine'ye döneceksiniz de ben burada ölüp dostlarımdan geriye mi kalacağım?**” dedi. Peygamber efendimiz(s.a.v) de “**Hayır! Sen bizden geri kalmazsın! Burada kalır da Sâlih ameller işlersen, elbette onunla derecen artar, merteben yükselir. Umarım ki: Sen uzun zaman yaşayacaksın! Öyle ki, senden, bir takım kavimler faydalanacak, bir takımları da mahrûm kalacak**” dedi ve “**Ya Rab! Ashâbımın Mekke'den Medine'ye dönüşünü tamamla**” diyerek duâ etti. Bunun üzerine iyileşti, şifâ buldu. Medine'ye döndü. (*Tabakât, 3: 144; Müslim, Vasayâ: 8; Müsned, 1: 168*.)

Sa'd bin Ebî Vakkas (r.a) hazretleri,Peygamberimize (s.a.v) annesi tarafından dayı olurdu.Bunun için Peygamberimiz (s.a.v) ona “**Bu benim dayımdır.Böyle bir dayısı olan varsa bana gösterebilirsin**” diyerek iltifâtlarda bulunurdu.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) yine bir hadîs-i şerîflerinde ***“Ebû Bekir Cennettedir, Talha Cennettedir, Zübeyr Cennettedir, Abdurrahmân İbn-i Avf Cennettedir, Sa’d İbn-i Ebî Vakkas Cennettedir, Sa’id İbni Zeyd Cennettedir.”*** buyurdu.

Katıldığı savaşlar

Hız. Sa’d(r.a) bütün gazâlarda ve birçok seriyelerde bulundu. Efendimiz(s.a.v) tarafından birçok seriyede ordu kumandanı olarak görevlendirildi. . Savaşlarda çok kahramanlıklar gösterdi. Mekkeli müslümanların üç bayrağı bulunuyordu. Bunlardan biri kendisine verilmiş, müslümanların bayraktarlığını yapmıştır. Bedir Harbinde, büyük kahramanlık göstermiş, düşman tarafında bulunan, müşriklerin en başta gelen kumandanı ve en azılı din düşmanlarından olan Sa’d bin el-As’ı öldürmüştür. Zülkife isimli kılıcını İslâm Peygamberi'ne getirdi. Uhud Savaş'ında İslâm Ordusu iki ateş arasında kalınca Peygamber'i korumak için kalan birkaç kişiden biriydi. Müslümanların sıkışık durumlarında büyük bir metanetle çarpışmış, Peygamberimizin (s.a.v) yanından hiç ayrılmayıp, düşmana karşı savaşmıştır. Hız. Sa’d(r.a) ok atmakta çok maharetliydi. Her attığı ok isâbet ediyordu. İslâmiyette, Allah yolunda ilk ok atan Sahâbî olup, okçuların (kemankeşlerin) reîsiydi. Uhud Harbinde, 1000'den fazla ok attı. Peygamberimiz tarafından, büyük iltifâtlara ve duâlara mazhar oldu. Peygamberimiz(s.a.v) ok atarken Ona, ***“At yâ Sa’d! Anam, babam sana feda olsun!”*** diye duâ etmiş, her ok atışında ***“İlahî bu senin okundur. Atışını doğrult.”*** ***“Allahım sana duâ ettiğinde Sa’d’ın duâsını kabûl eyle”*** diye duâ etmiştir. Peygamber efendimiz, (s.a.v) hayatında “Anam, babam sana feda olsun” diye sadece Hız.Sa’d(r.a) için duâ etmiş, bunun dışında hiçbir kimseye böyle duâ etmediğini Hız.Ali(r.a) bildirmiştir. (Müstedrek, 3: 500.Müslim, Fezâilü’s-Sahâbe: 41.)

Sa’d bin Ebî Vakkas, bunların dışında Hendek, Hayber, Mekke'nin Fethi ve diğer gazvelere katıldı. Birçok birliklere de kumandanlık etti. Peygamberimiz(s.a.v) zamanında Hicaz’da, el-Harrar mevkiine gönderilen seriyeye kumandanlık yaptı.

Medine şehrinin emniyetinin sağlanmasında önemli görevlerde bulundu, Resûlullah (s.a.v)efendimizle Buvat Seferine katıldı, bu seferde Efendsimizin(s.a.v) sancağını taşıdı. Hudeybiye antlaşmasında bulundu, şahid olarak anlaşmaya imzaattı. Hz.Ebû Bekir(r.a), halife seçilince,ona ilk bîat edenler arasında oldu. (*İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, Beyrut 1960, C. III, S. 143*)

H. Âişe (r.anha) anlatır: Resûlullah (s.a.v) gazvelerin birinde, geceleyin Medine'ye dönüp geldiğinde “Ne olurdu, sâlih bir kimse beni korumağı üzerine alsaydı!”buyurdu. Birden bir silâh sesi duyduk. “Bu kimdir?” buyurdu. “Benim, Sa'd bin Ebî Vakkas(r.a)” dedi. Peygamberiniz(s.a.v) **“*Seni buraya hangi şey getirdi*”** Ya'ni buraya niçin geldin? Buyurdu. Hz.Sa'd(r.a): **“*İçimden bir ses Resûlullah yalnızdır, korkarım ki, din düşmanları ona bir sıkıntı ve eziyet verirler dedi. Bunun için O'nu korumağı ve hizmetine geldim.*”** (*Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 39.*)

Bunun üzerine Resûlullah(s.a.v) ona duâ etti ve uyudu.

Pek çok fetihtе bulundu. Birçok insanın Müslüman olmasında büyük hizmetleri oldu. Hz. Sa'd, Allah'ın rızasına ermiş ve onun has kulları arasında bulunma mevkiine kavuşmuş bahtiyarlardandı. Bir defasında Peygamberimiz (s.a.v) mescitte otururken:“***Allah'ım, bu kapıdan Senin onu, onun da Seni sevdiği biri içeri girsin!***” diye dua etmişti. Çok geçmeden içeriye Hz. Sa'd(r.a) girdi. Bu müjdeli haber o yüce sahabi için dünyalardan üstün bir mahiyet taşıyordu.(*Müstedrek, 3: 499.*)

Rasûlullah (s.a.v)'in vefatından sonra Hz. Ebu Bekir (r.a)'a bey'at eden Sa'd (r.a), Hz. Ömer döneminde aktif olarak devlet idaresinde görevler almıştır. Bu dönemde onun en önemli görevlerinden birisi, asrin emperyalist süper güçlerinden birisi olan İran Sasani İmparatorlugunu çökerten Kadisiye ordusunun kumandanlığıdır.

Bizansa yönelik askerî faaliyetler sürerken, İran topraklarına da seferler yapılyordu. Hz. Ebû Bekir (r.a) döneminde İranlıların elinde olan Irak'ın büyük bir bölümü fethedilmisti. Hz. Ömer (r.a) iş başına geçtiği zaman İran'a

karşı kapsamlı ve netice alıcı bir askerî sefer düzenlenmesi için çalışmalara başladı.

İran Şahı, müslümanlara karşı savaşmak üzere ünlü komutanı Rüstem'i görevlendirmisti. Yapılan savaşı müslümanlar kazanmış ve İran toprakları islâm tebligine açılmıştı. Hz.Ömer(r.a) zamanında, Hevazın bölgesine zekât toplamak için gönderilmişti. Bu sırada İran taraflarındaki olaylar büyüyünce, hem bu olayları önlemek, hem de düşmana bir ders vermek için bir İslâm Ordusu hazırlandı. Bu ordunun başına kimin geçirilmesi gerektiği yapılan şûrada görüşüldü. Bazıları bizzat bu ordunun başına kumandan olarak Halife Hz.Ömer(r.a)'in getirilmesini istiyorlardı. Bir kısmı da bunun çeşitli sebeplerle uygun olmayacağını, başka birisinin kumandanlığı getirilmesini istiyordu.

Bu sırada Sa'd bin Ebî Vakkas(r.a) hazretlerinin Hevazinden mektûbu geldi. Sa'd bin Ebî Vakkas'ın (r.a) ismini duyan Ashâb-ı kiramın hepsi ittifâkla Hz.Ömer(r.a)'e: "İşte aradığın kimseyi buldun" dediler. Bunun üzerine Hz.Ömer(r.a), Sa'd bin Ebî Vakkas'ı (r.a) Medine'ye çağırarak, O'nu İslâm ordularına başkumandan tâyin etti.

O'na: ***"Ey Sa'd! Sana Resûlullahın dayısı ve ashâbı dediklerine bakıp da gurûrlanma. Allah'ı Teâlâ kötülüğü ancak iyilik ile yok eder.Allah ile kul arasında kulluktan başka bir bağ yoktur. Allah onların Rabbi, onlar da, Onun kullarıdır. Fakat ölürken ki son durumları ve bu son nefeste ettikleri son sözleri bakımından birbirlerinden üstün olurlar. Ancak kullukla Allah katında karşılık bulur, sevâb kazanırlar. Bak Allah'ın Resûlü ne yapıyor idiyse sen de öyle yap ve sabrı elden bırakma."*** dedi. Hz.Ömer(r.a) bu şekilde nasihat ettikten sonra Sa'd bin Ebî Vakkas (r.a)'ın emrine dörtbin asker verdi. Hz. Sa'd(r.a) bu askerlerle Medine'den çıktı. İran topraklarında bulunan İslâm askerleri ile birleşerek meşhûr Kadisiye Meydan Muharebesi'ni kazandı.

Hız. Sa'd(r.a), Hız. Ömer(r.a)'in bu kıymetli nasihatlerini dinledikten sonra harekete geçti. Yorucu bir yolculuktan sonra İran topraklarına girdiler. Hız. Sa'd(r.a), İranlıları barışa ve İslâm'a davet etmeden savaşmak istemiyordu. Bu maksatla,

Arap kabilelerinin reislerinden ve bazı ileri gelen sahabilerden kurulmuş bir heyet seçerek İran şahına gönderdi.

O sıralar Sasanilerin başşehri Medâyin'di. Elçiler doğrudan Medâyin'e gittiler. Halk onları görmek için yollara dökülmüştü. Murahhas heyettekilerin görünüşleri mütevazıydı. Yanlarında silah yoktu, atları da eğersizdi. Fakat simalarında İslam'ın verdiği asalet ve heybet açıkça görülmüyordu. Vakur bir eda, cesur bir tavır ile, İran topraklarında ilerliyorlar, atları Sasani topraklarını çiğniyordu.

İran Şahı Yezdügerd, atların ayak sesini duydu. Patırtının ne olduğunu yanındakilere sordu. Müslümanlardan bir heyetin geldiğini söylediler.

Gösterişe ve tantanaya çok ehemmiyet veren şah, sarayın heybetli ve şaşıklı manzaralara bürünmesini emretti. Kısa zamanda her taraf göz kamaştıncı bir hâle getirildi. Hazırlık merasimi bittikten sonra İslam heyeti kabul edildi.

Heyet, gösteriş ve debdebeye aldırış etmeden, sırtlarında geniş cübbeleri, başlarında sarıkları, ellerinde kırbaçları ve ayaklarında çizmeleriyle saraya girdiler. Müslümanları böyle sade bir kıyafet içerisinde gören Yezdügerd şaşırdı. Müslümanların sert tavırları, celalli hareketleri, şahı iyice şaşkına çevirdi.

İranlılar her hareketten bir mana çıkarırlardı. Her şeyde uğur veya uğursuzluk ararlardı. Yezdügerd, heyete birkaç sual sordu:

“Elbise kumaşına Arapça ne denir?”

Heyetten “bürd” cevabını aldı. Şah, kelimeyi duyar duymaz “Çehan bürd!” dedi. Bu kelimeden “Müslümanların bütün cihanı fethedecekleri” manasını çıkardı. Yezdügerd, Müslümanlara ellerindeki kırbacı göstererek:

“Buna Arapça ne denir?” diye sordu.

“Sevt” cevabını aldı. Yezdügerd bundan da değişik bir mana çıkardı. “Sevti,” “sûht” anladı. “Pars sûht” kelimelerini söyledi. Bu cümle “İran'a ateş saldılar.” manasındaydı.

Şahın etrafındakiler bu çirkin tevillerden ve uğursuz manalardan sıkılmışlardı. Fakat itiraz edebilecek cesareti de kendilerinde bulamıyorlardı.

Yezdügerd daha sonra heyete geliş sebeplerini sordu. Heyet başkanı Nûman bin Mukarrin (r.a.) önce İslam'ın esaslarını güzel bir şekilde anlattı, sonra da, "İslam'ı kabul ermediğiniz takdirde iki teklifimiz var: Ya cizye verirsiniz ya da savaşa razı olursunuz!"

Barişe ve İslam'ı kabul etmeye yanaşmayan Yezdügerd üstten konuşuyor, kendi haşmet ve büyüklüğüne toz kondurmuyordu:

"Bütün milletlerin en fakiri ve perişanı olduğunuzu ne çabuk unuttunuz?! Kendi aranızda isyan çıkardığınız zaman, size komşu olan valilerimizi gönderir, sizi itaatkâr duruma getirirdik. Hangi düşünceyle bize bu teklifi getirdiniz?!"

Heyet, şahın bu gururlu sözlerini gayet sakın bir şekilde dinledi. Sonra Mugîre bin Zerare ileri atıldı. Arkadaşlarını göstererek şu veciz konuşmayı yaptı:

"Bu heyetin hepsi birer kabile reisidir. Onlar gereken sözleri söylediler. Fakat söylenmesi icap ettiği hâlde söylenmeyen bazı şeyler var, ben onları ifade edeceğim. Bizim eskiden fakir olduğumuz, yanlış yolda bulunduğumuz doğrudur. Biz birbirimizle mücadele ederdik. Kız çocuklarımızı diri diri toprağa gömerdik. Nihayet Cenâb-ı Hak bize bir peygamber gönderdi. Önce ona itiraz ettik, reddettik, isyan ettik. Sonuçta o muzaffer oldu. Peygamberimiz ne yapsa Allah'ın emrine uygun yapardı. Bize bu dini dünyaya tanıtmamızı o emretti. Kabul edenlere kardeş muamelesi yapmamızı söyledi. Reddedenlere, şayet cizye vermeye razı olurlarsa ehl-i zimmet nazarıyla bakmamızı tavsiye etti. Bu iki tekliften birisini kabul etmeyenlere karşı artık aramızdaki hakem, kılıçtır!"

Bu sözler Yezdügerd'i çileden çıkardı:

"Elçileri öldürmeye cevaz olsaydı, hiçbiriniz kılıçtan yakasını kurtaramazdı!" diye söylendi. Sonra da toprak dolu bir sepet istedi. Sepet getirildiğinde, heyet içerisindeki en itibarlı kimseyi sordu. Asım bin Amr'ı gösterdiler. Saray erkânı, toprak dolu sepeti bir hakaret alameti sayarak Asım'ın başına koydular. Asım oradan dönüşte hadiseyi Sa'd bin Ebî Vakkas'a (r.a.) anlattı, sonra da bu hareketi şöyle yorumladı:

“Ya Sa’d, zaferimizi tebrik ederim! Düşman, topraklarını bize teslim etti...”

Hız. Sa’d, İslam’a göre savaştan önce yapılması gerekeni yapmış, düşmanı üç şeyden birini seçmeye davet etmişti. Mağrur şah, bu üç şıktan “savaş”ı tercih etmişti. Artık şaha haddini bildirmek gerekiyordu. Hemen kumandanları topladı, onlarla istişarede bulundu. Savaş taktiklerini müzakere etti. Daha sonra hafızlara cihatla ilgili bir sûre olan Enfal Sûresi’ni okumalarını emretti.

Bülbül sesli hafızlar emri yerine getirdiler. Bir yandan kendileri okuyor, bir yandan da mücahitlere öğretiyorlardı. Karargâhta manevi bir hava teşekkül etmişti. Mücahitler bir an önce cihat meydanına atılmak, mağrur İran ordusunu zirüzeber etmek için sabırsızlanıyorlardı.

Beklenen an geldiğinde Hız. Sa’d, mücahitlere hitaben bir konuşma yaptı. Allah’a hamd ve senadan sonra sözlerine şöyle devam etti:

“Siz dünyada zühd ve takva ile çalışır, ahiret saadetini arzularsanız, Allah size hem dünya hem de ahiret saadetini lütfeder. İyi biliniz ki, savaş hiç kimseye ecelini yaklaştırmaz. Sizler birlikte hareket ediniz. Dağılırsanız, kendinizi az ve zayıf görürseniz mağlup olursunuz. Böylece ahiretinizi de tehlikeye atmış olursunuz. Öğle namazını kıldıktan sonra ben üç defa tekbir alacağım. Siz de benimle birlikte tekbir alın. Ben dördüncü tekbiri aldığımda, ‘Lâ havle velâ kuvvete illâ billah.’ diyerek hücum geçiniz.”(*Hayâtü’s-Sahâbe, 1: 329.*)

Kadisiye Muharebesi; İslâm Ordusu ile İran Ordusu arasında oldu. İslâm Ordusuna Sa’d bin Ebî Vakkas (r.a), İran Ordusuna da Rüstem kumanda ediyordu, İslâm Ordusu, Fırat nehrinin bir kolu olan Atîk nehrinin Kadisiye denilen yerinde ordugâh kurdu. Harpden önce İran’ın başşehri Medayine elçiler gönderildi. İran Kısrası Yezd-i Cürd ile görüştüler, İranlıları İslama davet ettiler. “*Ya müslüman olursunuz, ya cizye verirsiniz veya harp edersiniz*” diye şart ileri sürdüler. İran Kısrası buna sinirlenerek “*Eğer benden önce elçi öldüren bir melik olsaydı, ben ikincisi olup, sizi öldürürdüm*” dedikten sonra bir miktar toprak getirtti. “Bende sizin için

başka şey yok. En büyüğünüz kimse bunu yüklensin de reîsinize götürsün ve biliniz ki, cümlelerinizi Kadisiye hendeğine gömmek için Rüstem'i göndermek üzereyim.” dedi. Bunun üzerine elçiler arasında bulunan Âsım bir Amr(r.a) kalkıp toprağı yüklendi, dışarı çıktılar. Arkadaşlarıyla beraber Hz.Sa'd(r.a)'ın yanına döndüler ve “Yâ Sa'd müjde. Allah'ı Teâlâ onların toprağını bize verdi” dediler. Ashâb-ı kiram verilen bu bir parça toprağın daha sonra İran toprağının tamamının verileceğine dair Allah'ı Teâlânın bir müjdesi olduğuna inandılar.

İran Ordusu da gelip; Atfık nehri kıyısında ordugâh kurdu. 120 bin kişî olan İran Ordusu'nun 30 bini zırhlı ve birbirinden ayrılmasın için zincirle bağılı idiler. Ayrıca İran Ordusu'nun ön saflarına filler yerleştirilmişti. İslâm Ordusu ise 34 bin kişî idi. Hz.Sa'd(r.a), anlaşma ile işi halletmek istiyordu. Yine elçi göndererek kendilerine üç gün süre tanıdıklarını bu üç gün içinde ya müslüman olursunuz, ya cizye verirsiniz veya cenge hazır olursunuz diye haber gönderdi. Onlar üç gün içinde bunları kabûl etmediler. Dördüncü gün harp başladı. Harp başlamadan önce Hz.Sa'd(r.a) askerlerine şöyle hitap etti: ***“Mevkilerinizde sebat ediniz, öğle namazından sonra ben dört tekbir alacağım. İlkinde siz de tekbir alırsınız, harbe hazır olursunuz, ikinci tekbirde, siz de tekbir alırsınız silâhlanırsınız. Üçüncü tekbirde siz de tekbir alıp, askeri harp için coşturursunuz, dördüncü tekbirde düşman üzerine hücum ediniz ve “Lâ havle velâ kuvvete illâ billah” deyiniz.***

İslâm askerleri, bildirilen emirle düşmana hücum ettiler. İran Ordusu beraberinde getirdikleri fillerle karşılık verdiler. İlk gün şiddetli çarpışmalar oldu. Sonraki günlerde İslâm Orduları uyguladıkları dâhiyane taktiklerle İran Ordusu'nu bozguna uğrattılar, önce İran Ordusu komutanları öldürüldü. İran Ordusu'nun başkomutanı Rüstem de öldürülünce ordu dağıldı. Kaçışmaya başladılar. Kaçmaya çalışanların çoğu da nehre düşerek boğuldu, kalanlar da esîr edildi. Bu harbde müslümanlar 2000 şehîd verdi. İranlıların tamamına yakını öldürüldü. Müslümanlar büyük bir zafer kazandılar. Daha

sonra Hz.Ömer(r.a)’in emriyle Sâsânî Devleti’nin başşehri ve İran Kısrası’nın bulunduğu Medayin şehrine hareket edildi. İslâm askerinin Medayine hareket ettiğini İran Kısrası Yezd-i Cürd duyunca korkudan şehri terk etti. İslâm Ordusu Medayin şehrine kolayca girerek burayı fethetti. Sa’d bin Ebî Vakkas(r.a) bu fethi şu mektûbla Halife-i Müslimîne bildirdi:

“Bismillahirrahmanirrahiym.Rahmân ve Rahim olan Allahü teâlânın adıyla:

Irak vâlisi Sa’d bin Ebî Vakkas’tan, Mü’minlerin emiri Ömer-ül-Fârûk’a: “Allah’ın selâmı üzerine olsun. Kendisinden başka hak ma’bûd olmayan, eşi benzeri olmayan Allah’u Teâlâya hamd eder, O’nun habibi olan Muhammed aleyhisselâma salât ve selâm ederim. Allah’u Teâlâ, şeytana uyan bir kavme karşı bize zaferi ihsân etti. Gözün görmediği meydanlarda at koşturmayı nasîb etti. Allah’u Teâlâ bize ihsânı ile muâmele etti. Kısra’nın yurdunun büyük bir kısmını ele geçirdik Ordu kumandanlarının çoğunu öldürdük. Bu savaşta melekler onların yüzlerine ve arkalarına vuruyorlardı. Çünkü Allah’u Teâlâ îmân edenlerin yardımcısıdır. İmân etmeyenlerin yardımcısı yoktur. Yezd-i Cürd kaçtı. Kızı, esîr olarak ele geçirildi. Bundan sonra ne yapacağımız husûsunda, Medayin şehrinde emirlerinizi bekliyorum. Allah’u Teâlânın selâmı bütün müslümanların üzerine olsun.”

Hz. Ömer(r.a), Sa’d bin Ebî Vakkas (r.a)’ın mektûbunu aldı. Medine’de bulunan Ashâb-ı kiram ile uzun uzun istişâre etti. Haşr sûresi 7, 8, 9, 10.’ncü âyetlerini delîl getirerek, arazinin eski sahiplerinde kalmasına ve araziye haraç vergisi konulmasına karar verildi. Bu kararı Hz.Ömer(r.a) şu mektûbla Sa’d bin Ebî Vakkas (r.a)’a bildirdi:

“Mektûbunu aldık. Orada, bildirdiğine göre, gaziler senden, elde ettikleri ganîmetleri ve Allah’u Teâlânın fey olarak kendilerine ihsân ettiği malları kendileri arasında taksim etmeni istemişler. Benim mektûbum sana ulaşınca meseleye nazar et ve eğil. Mal, hayvan ve eşya olarak insanların sana celbettikleri ganîmetleri topla. Onları müslümanlardan hazır bulunanlara bölüştür. Arazi ve

nehirleri işleyicilerine bırak ki, onlar bütün müslümanların atıyyelerine dahil olsun: Çünkü, eğer sen onları yani arazi ve nehirleri halen orada bulunanlara taksim edersen, onlardan sonra geleceklere bir şey kalmaz. Ben sana, karşılaştığın kimseleri, harpten önce İslama davet etmeni emretmişim. Her kim muharebeden önce davetine icabet eder de müslüman olursa, o kimse müslümanlardan bir fert sayılır. Müslümanlar için yapılması lâzım olan hak ve vecibeler onun için de tahakkuk etmiştir. Onun da İslâm'da bir hissesi (sehmi) vardır. Her kim harp ve hezimetten sonra İslâm davetine icabet, ederse o da müslümanlardan bir ferttir. Lâkin onun malı müslümanlarındır. Zira müslümanlar onun malını, o İslâm olmazdan önce elde etmişlerdir. İşte bu benim emrim ve sana yollanan ahdimdir.”

Kadisiye Harbi ve Medayin'in fethinde büyük ganîmet elde edilmiş, Kısra'nın sarayları ve hazineleri müslümanların eline geçmişti.

Hız. Sa'd(r.a) vakit geçirmeden Hız. Ömer(r.a)'e durumu bildirdi. Ele geçirdiği hazineyi gönderdi. Medâin'e yerleşerek, fethedilen toprakların idarî yapısını oluşturmaya çalıştı. Bundan sonra nasıl hareket etmesi gerektiği hususunda Medâyin'de emirlerini beklediğini bildirdi. Fakat Medâyin'in havası mücahitlere iyi gelmedi. Birçoğu hastalandı. Hız. Sa'd(r.a) bunu da acil olarak halifeye bildirdi.

Hız. Ömer, Müslümanların bu muvaffakiyetine çok sevindi. Hele Hız. Sa'd(r.a)'ın İran şahının zengin hazinesini vakit geçirmeden Medine'ye göndermesini takdir etti. Hız. Sa'd'a bir mektup yazarak, bundan sonraki hareket tarzını bildirdi. Kendisine yeni bir şehir inşa etmesini emretti. Hız. Sa'd(r.a) emri alır almaz kısa zamanda “Kûfe” şehrini kurdu. Hız. Ömer(r.a), başarısına bir mükâfat olarak Hız. Sa'd(r.a)'ı Kûfe'ye vali tayin etti. Hız. Sa'd(r.a) iyi bir idareciydi. Kısa zamanda Kûfelilere kendisini sevdirdi.

Hız. Ömer (r.a)'in onayı alınarak yerlesime ve ordunun askerî stratejisine uygun bir konumda olan Kûfe, ordugâh şehir haline getirildi. Sa'd(r.a) bölge valisi olarak Kûfe'de üç buçuk yıl kalmıştır. O, tekrar toparlanıp kaybettikleri yerleri geri

almak için hazırlıklara girişen İranlıların hareketlerini takip ediyor ve gerekli askerî önlemleri almaya çalışıyordu. Ancak tam bu sıralarda Kûfe'de bir topluluk, Hz. Sa'd(r.a)'i ganimetleri adil dağıtmadığı ve gaza işlerinde gevşek davrandığı yolunda iddialarla Hz. Ömer (r.a)'a şikayet etti. Ayrıca onun namaz kıldırış tarzını da beğenmiyorlardı. Hz. Ömer (r.a) meseleyi inceletmiş; yapılan şikayetlerin asılsız olduğunu anlamış olmakla birlikte, maslahatı gözeterek onu geri çağırmıştı. (*Asr-i Saadet, I, 432 vd.*)

Hz. Sa'd, Uhud Savaşı'nda Peygamberimizin duasına mazhar olduğu için duası kabul edilen birisiydi. Bu sebeple halk onun bedduasına uğramaktan sakınıyordu. Fakat her nasılsa kendini bilmez birisi, Hz. Sa'd(r.a)'a iftira etti. Onun mal dağıtımında adaletli davranmadığını, askerin başına geçip savaşmadığını söyledi. Bu iftira Hz. Ömer(r.a)'in kulağına kadar gitti. Meseleyi tetkik ettirdi. Sonunda bunun bir iftira olduğu açığa çıktı. Fakat bu durum, cennetle müjdelenen bu büyük sahabinin ağırına gitti. Ellerini dergâh-ı İlahiyeye kaldırdı:

“Ey Allah'ım! Bu kulun yalan söylüyorsa ömrünü uzat, fakirliğini artır, sıkıntılara uğrat!” diye beddua etti.

Hadisenin üzerinden fazla bir zaman geçmeden, bedduaya uğrayan adam, herkesin gülüp eğlendiği bir duruma düştü. Gözü kör oldu. Sıkıntılara maruz kaldı. Böylece herkes Hz. Sa'd'ın suçsuz olduğuna inandı.

Hz. Ömer(r.a), şehîd olmadan önce kendisinden sonra yerine geçecek halifeyi seçmek için altı kişilik bir şûra teşkil edilmesini vasiyyet etmişti. Bildirmiş olduğu altı kişiden biri de Sa'd bin Ebî Vakkas(r.a) hazretleriydi. Eğer Sa'd, halife seçilmezse ona bir vezirlik verilmesini de vasiyyet etmişti. Halife tayini için müzakereler başladığı zaman Sa'd(r.a), Abdurrahman b. Avf(r.a) lehine adaylıktan çekildiğini açıklamıştır.

Hz. Osman (r.a), halife seçildiği zaman; Hz.Ömer (r.a)'in vasiyetine uyarak Sa'd(r.a)'ı tekrar Kufe valiliğine tayin etti. Ancak, bu seferki Kufe valiliği de fazla sürmemiştir. O, hazineden borç olarak almış olduğu bir miktar parayı geri

ödemekte zorluk çekip geç ödeyince, hazine emini Abdullah İbn Mes'ud(r.a) tarafından Halifeye şikayet edilmiş; bu şikayet üzerine Hz.Osman (r.a), onu Küfe valiliğinden azletmiş, Bunun üzerine Sa'd (r.a) Medine yakınlarındaki Akik vadisinde bulunan çiftliğindeki evine yerleşmiş ve ziraatle uğraşmıştır.

Sa'd (r.a), güçlü bir kişilige ve siyasî desteğe sahip olduğu halde, riyaset çekişmelerinin içine girmekten ömrünün son günlerine kadar kaçınmıştır. Oğlu Ömer ve kardesinin oğlu Haşım gidip ona; "Yüz bin kılıç sahibi var ki, hepsi seni hilafet için en liyakatli adam tanıyor" dediklerinde onun buna verdiği cevap şu olmuştur:

"Bu sizin yüz bin kılıcınızdan daha kuvvetli tek bir kılıç, mü'mine çekilince onu kesmeyen, kâfire karşı sıyrılınca onu kesen kılıçtır." (*Asri Saadet, I, 436*).

Onun bu anlamlı sözleri, müslümanların birbirlerine zarar vermelerine karşı ne kadar hassas olduğunu ifade etmektedir.

VEFATI

Sa'd (r.a), vefat edeceğini anladığı zaman yünden mamül cübbesini getirtmiş ve ölünce onunla kefenlenmesini vasiyet etmişti. Bunun sebebi olarak, Bedir gününde müşriklerle karşılaştığı zaman onu giymekte olduğunu ve bundan dolayı bu cübbesini çok sevdiğini söylemiştir. (*Üsdül-Gâbe,II.369*).

Sa'd (r.a), Hicrî 55 yılında ikâmet etmekte olduğu Medine'nin dışındaki Akik vadisinde vefat etmiştir. Onun vefat tarihi hakkında, 54 ila 58 tarihleri arasında değişen farklı rivâyetler bulunmaktadır. (*Üsdül-Gâbe, II, 369*)

Sa'd (r.a)'in cenazesi Medine'ye on mil kadar uzaklıkta olan Akik vadisindeki evinden alınarak Medine'ye getirilmiş ve Mescid-i Nebi de kılınan namazdan sonra, Bâkî mezarlığına defnedilmiştir. Cenaze namazını Emevilerin Medine valisi Mervan b. Hakem kıldırılmıştır. Rasûlullah (s.a.v)'in zevceleri de namaza iştirak etmişlerdi. Oğlu Amir bin Sa'd bin Ebi Vakkas (**r.a**)'a vefat etmeden önce:“Bana Rasulullah (**s.a.v**)'e

yapıldığı gibi bir lahit açınız ve benim üzerime kerpiç taşlarını dikey olarak koyunuz.”(*Müslim: Beyhaki: 407*)

İbnül Esir'in kaydettiği, Sa'd (r.a)'ın oğlu Âmir'den nakledilen rivayete göre Sa'd (r.a) Muhacirlerden en son vefat eden kimsedir..(*Üsdül-Gâbe, II,369.Ibn Sa'd, III,148*)

Oğlu Amir bin Sa'd bin Ebi Vakkas (**r.a**)'a vefat etmeden önce:“Bana Rasulullah (**s.a.v**)'e yapıldığı gibi bir lahit açınız ve benim üzerime kerpiç taşlarını dikey olarak koyunuz.”(*Müslim: Beyhaki: 407*)

Hiz. Sa'd(r.a), hilafet makamına liyakati olan bir sahabyıdı. Hiz. Osman(r.a)'ın şehit edilmesinden sonra birçok kimse, kendisini halife seçmek istediklerini söylediler. Fakat Hiz. Sa'd(r.a) bu tekliflere iltifat etmedi. başlayan fitne ve ihtilaflardan tamamen uzak kalmaya gayret etmiştir. O, müslümanlar arasında kan dökülmesinden çok rahatsız oluyor ve taraflardan kendisine gelen teklifleri geri çeviriyordu.

Hiz.Ali(r.a) ile Hiz.Muâviye(r.a) arasında geçen hadiselerde tarafsız kalmayı tercih etti. O, ümmetin üzerinde anlaştığı bir halife ortaya çıkıncaya kadar kendisine hiç bir şeyden bahsedilmemesini istemişti. Onun gerek halife seçimi, gerekse Hiz. Muaviye(r.a) ile hilafet makamı arasında cereyan eden fitnelerde hep geri planda kalıp, hiçbir şeye karışmaması Hiz. Ali(r.a) tarafından takdirle karşılanır. Hiz. Ali(r.a) bu konuda "Sa'd b. Ebi Vakkas(r.a) ile Abdullah b. Ömer(r.a) ne güzel hareket ettiler. Onların bu hareketi bir kusur ise, bu affedilecek bir kusurdur. İyilik ise, bu ne büyük, ne şâyân-ı şükran bir iyiliktir!" diyerek takdirlerini ifade eder. Sa'd (r.a), gruplar arasında verilen mücadelelerde kimin haklı kimin haksız olduğunun açıklığa kavuşturulmasının mümkün olmadığını bildiği ve haksız yere bir müslümanın kanını akıtmaktan çekindiği için böyle davranıyordu. Niçin bir tarafı tutmadığını soranlara, kâfirî mûminden ayırt eden bir kılıç getirmedikçe tarafsız kalmaya devam edeceğini söyledi. O, kendisine gelenlere şöyle diyordu: **"Bana, iki gözü, dili ve iki dudağı olan ve şu kâfirdir, şu mü'mindir diyen bir kılıç getirilinceye kadar asla kimseyle savaşmam"** (*Ibn Sa'd, a.g.e., III,143; Üsdül-Gâbe, II, 368*).

Gerçekten Hz. Sa'd(r.a) bu tavrını ölümüne kadar devam ettirir. Muaviye(r.a)'nin kendi tarafında yer almasını isteyen mektubuna, menfi cevap verir.

Hatta O, Muaviye(r.a) ile, Hz. Ali(r.a)'nin şehadeti ve Hz. Hasan(r.a)'ın 6 aylık hilafetinden sonra karşılaşır ve O'na "Ey Melik" diye hitap eder. "Emirü'l-mü'minîn" desen olmaz mı itirazına o, "Kasem ederim ki, ben bu işi senin tuttuğun yol ile üzerime almayı kabul etmezdim" diyerek, Hz. Muaviye(r.a)'ye yaptığı işin yanlışlığını bildirir.

Hz. Sa'd(r.a), Allah'ın takdir ettiği her şeyin görünüşte çirkin de olsa netice itibarıyla güzel olduğuna inanırdı. Kadere teslim olmuştu. Hayatının sonuna doğru gözleri görmez olmuştu. Ziyaretine gelen biri:

"Sen, duası kabul edilen birisin. Kendin için de dua etsen ve gözlerin açılsa olmaz mı?" diye sordu.

Hz. Sa'd (r.a) teslimiyet içerisinde şu cevabı verdi:"Oğlum, Cenâb-ı Hakk'ın benim hakkımdaki takdiri, gözlerimin görmesinden daha iyidir!"

Sa'd (r.a)Hazretleri, hakkında âyet nazil olan sahabilerden biri olma şerefine de sahiptir. O, "Benim hakkımda dört âyet nazil olmuştur." demektedir. (Müslim, Fedailu's-Sahabe, 5)

Bu ayetler:

1) Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) Müslüman olunca annesi, dininden dönmedikçe onunla konuşmayacağına, yemeyeceğine ve içmeyeceğine yemin etti. Bu halde üç gün geçince açlıktan bayıldı. Böyle olunca Umare isimli oğlu annesine su içirdi. Müteakiben annesi Sa'd bin Ebi Vakkas(r.a)'a beddua etmeye başladı. Bunun üzerine Allah (**Azze ve Celle**):

"Biz insana, ana babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Eğer onlar seni hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için zorlarlarsa onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin..." (Lokman Suresi, 14 ve 15) mealindeki ayetleri inzal etti.(Müslim 2412/43)

2) Rasulullah (s.a.v) büyük bir ganimet malı ele geçirmişti. Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a) onların içinde bir kılıç görmüş ve onu kendisine hediye etmesi için Rasulullah

(s.a.v)’den rica etmiş, buna kızan Nebi (s.a.v), kılıcı yerine götürmesini emretmişti. Sa’d bin Ebi Vakkas (r.a) kılıcı götürmüş, ancak kılıcın cazibesine dayanamamış ve tekrar geri getirerek aynı ricayı tekrarlamıştı. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) daha şiddetli bir tarzla kılıcı yerine götürmesini emretti. Müteakiben Allah (Azze ve Celle):

“Sana savaş ganimetlerini sorarlar. De ki, ganimetler Allah’a ve Rasulü’ne aittir...”(Enfal Suresi, 1) mealindeki ayeti inzal etti.(Müslim 1748/33)

3) Şarabın haram kılınmasından önce Sa’d bin Ebi Vakkas (r.a)’ı Ensar ve Muhacirlerden bir cemaat içkili bir yemeğe davet etmişti. Yeme içme esnasında Ensar ve Muhacirler hakkında konuşuldu. Sa’d bin Ebi Vakkas (r.a) Muhacirlerin Ensar’dan hayırlı olduğunu söyleyince aralarından birisi onun burnunu yaraladı. Akabinde Sa’d bin Ebi Vakkas(r.a), Rasulullah (s.a.v)’e gelip durumu anlatınca Allah (Azze ve Celle):

“Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar, fal ve şans okları şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan uzak durun ki felaha eresiniz.”(Maide Suresi, 90) mealindeki ayetini inzal etti.(Müslim 2412/43)

4) **“Sabah akşam sırf O’nun cemalini dileyerek Rablerine dua edenleri kovma. Onların hesaplarından hiçbir şey sana ve senin hesabından hiçbir şey de onlara ait değildir. Onları kovarsan zalimlerden olursun.”** (En’am Suresi, 52) mealindeki ayet, Sa’d bin Ebi Vakkas(r.a) ve İbni Mes’ud (r.a)’nın da aralarında bulunduğu altı kişi hakkında nazil olmuştur.(Müslim 2413/45)

Ayrıca İslam’da varisler dışında kalanlara vasiyet etme ve bunun ölçüsü Sa’d bin Ebi Vakkas (r.a) sebebiyle caiz ve malum kılınmıştır. Sa’d bin Ebi Vakkas(r.a) hastalandı, bu hastalığında onun sadece bir kızı vardı. Ziyaretine gelen Rasulullah (s.a.v)’den malının tamamını vasiyet etmek için müsaade istedi, Rasulullah (s.a.v) kabul etmedi, yarısını sadaka yapmak istedi, onu da kabul etmedi. Malının üçte birini teklif edince kabul etti ve: *“Mirasçılarını zengin bırakman, onları insanlara avuç açar fakirler halinde bırakmandan*

hayırlıdır” buyurdu ve böylece malın üçte birine kadar vasiyet caiz oldu.(*Buhari 2584, Müslim 2412/43*)

Sa’d (r.a.) bütün güzel vasıfları şahsında toplamış, mümtaz bir insandı. Yanında hiç kimsenin çekiştirilmesine razı olmazdı, hemen o şahsı sustururdu. Bir gün Hz. Hâlid(r.a) ile aralarında bir tartışma olmuştu. Ziyaretine gelen kişi, Hz. Hâlid(r.a)’in aleyhinde konuşmaya başladı. Bu durum Hz. Sa’d(r.a)’ı rahatsız etti:

“O kadar ileri gitme! Onunla aramızda olan hadise, yollarımızı ayırmaz, onun hakkında senin söylediklerini tasdik etmemi gerektirmez.” diyerek tepki gösterdi.

Sa’d bin Ebî Vakkas(r.a)’dan oğulları İbrâhîm, Âmir, Ömer, Muhammed, Mus’ab, Âişe-i Sıddîka, İbni Abbas, Osman Mehdî Alkame bin Kays, Ahnef bin Kays, Şureyh bin Hâni (radiyallahü anh) ve daha bir çokları hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir.

Birçok hadisın bize kadar gelmesinde büyük emeği olan Hz. Sa’d(r.a) 270 hadis rivayet etti. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları şunlardır:

“Müminin hâline hayret ediyorum! Bir iyilikle karşılaşsa Allah’a hamd ve şükreder. Bir musibetle karşılaştığında da hamd ve sabreder. Böylece her işinde sevap kazanır. Hattâ hanımının ağzına koyduğu lokmadan dahi sevaba erer.”(*Müsned, 1: 173.*)

Resûlullah (s.a.v) her namazın ardından muhakkak şöyle duâ ederdi: **“Allahum, korkaklıktan, cimrilikten sana sığınıyorum. Rezil bir hayata düşmekten, dünyânın ve kabrin imtihanından sana sığınıyorum.”**

“Sizden kim hergün bin tane sevâb kazanmak isterse 100 defa tesbihte bulunsun. Böyle yaparsa bin sevâb kazandığı gibi, onun misli kadar günahını da Allah’u Teâlâ yok eder.”

Resûlullah (s.a.v) Ashâb-ı kiram arasında kardeşlik tesis ettikleri zaman, Hz.Aliyi(r.a) kendine seçerek **“Yâ Ali! Sen benim dünyâda da âhirette de kardeşimsin”** buyururdu.

Resûlullah’a (s.a.v) bir köylü gelerek, benim söyleyebileceğim bir kelime öğret, dedi. Resûlullah efendimiz

(s.a.v): *“Allah birdir, O’ndan başka hiç bir ilâh yoktur ve O’nun ortağı da yoktur. Allah her şeyden yücedir. Bütün hamdlerin hepsi Allah’a mahsûsdur. Âlemlerin Rabbi olan Allahın şanı ne yücedir. Günahtan kaçmaya kuvvet, ibâdet yapmaya kudret ancak azîz ve hâkim olan Allahın yardımı iledir de.”* Köylü:

- Bunlar Rabbim içindir. Ya kendim için ne söyleyeyim? dedi. Resûl-i ekrem (s.a.v):

“Allahım beni bağışla ve koru. Bana hidâyet ver ve rızıklandır, de” buyurdu.

“Her kim ihtiyâcından fazla bir suyu, muhtaç olanlardan esirgerse, Kıyâmet gününde Allah’u Teâlânın kerem ve ihsânına kavuşamaz.”

“Yâ Ali, Musa’nın yanında Hârûn nasıl idi, ise, sen de, benim yanımda öylesin. Yalnız şu fark var ki, benden sonra Peygamber gelmeyecektir.”

“Peygamber Efendimiz(s.a.v) şöyle duâ edilmesini emrederdi: **“Allahümme inni eûzü bike minel buhli ve eûzü bike minel cûbni ve eûzübike en urudde ila erzel-il-umrî ve eûzü bike min fitnet-id-dünyâ ya’nî fitnet-ed-deccâl ve eûzü bike min azâb-il-kabrî”** (Yâ Rabbi! Cimrilikten, korkaklıktan, erzel-i ömür denilen ihtiyârlıktan, bunaklıktan, dünyâ fitnesinden yani deccâl’ın fitnesinden ve kabir azâbından sana sığınırım.)

“Müslümanın müslümanla üç günden fazla dargın durması helâl değildir.”

“Kim müezzinin okuduğu ezanı dinler de, tek ve ortağı olmayan Allah’dan başka hiçbir ilâhın bulunmadığına, Muhammed aleyhisselâmın O’nun kulu ve Resûlü olduğuna şehâdet ederim, Rab olarak Allah’ı, Peygamber olarak Muhammed’i (s.a.v) ve din olarak İslâmiyeti seçip, râzı oldum derse günahları bağışlanır.” “Kur’ân-ı kerîm okurken ağlayın; eğer ağlamazsanız, ağlamaya çalışın.” “Kişinin aile fertlerine harcadığı sadakadır. Kişiye ailesine yedirdiği lokmadan muhakkak sevâb verilir.” Duâsının kabûl edilmesi için duâ istendiğinde Peygamber Efendimiz (s.a.v) “Duâ kabûl olmak için helâl lokma yiyin” buyurdu. (*Müsned-i Ahmed bin Hanbel*

cild-4, sh. 168. *El-A'lâm cild-3, sh. 87. Târîh-ül-hamîs cild-1, sh. 499. Tehzîb-ut-tehzîb cild-2, sh. 483. Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 92. Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh. 138. El-İsîtab cild-2, sh. 106. El-İsâbe cild-2, sh. 30. Müslim Bab-ı Fedâil-üs-sahâbe. Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 550, 585, 926, 992, 1059. Herkese Lâzım Olan İmân sh. 98. Kâmûs-ul-A'lâm cild-1, sh. 2570. Taberî cild-2, sh. 60, cild-3, sh. 293. Fütûh-ul-Büldan sh. 255. Üsûd-ül-gâbe cild-2, sh. 290. Sahîh-i Buhârî cild-4, sh. 212. Umdet-ül-Kârî cild-4, sh. 32)*

Sa'd bin Ebî Vakkas (r.a) Peygamberimizin (s.a.v) duâsını aldığından her duâsı kabûl olurdu. Bunun için, müslümanlar O'nun duâsını almaya çalışırlardı. Düşmanlar da, her attığı ok isâbet ettiğinden, çok korkarlardı.

Ömrünün sonlarına doğru, gözleri görmez olmuştu. Bu halde iken Mekke'ye gelmişti. Mekke halkı etrâfına toplanıp, “Bana duâ et, bana duâ et deyince hepsine duâ ediyordu. Abdullah bin es-Sâib anlatır. “Ben genç idim. Bir ara O'na yaklaştım ve kendimi tanıtmaya çalıştım. Beni tanıdı ve “Sen Mekke'nin en iyi okurlarından birisin” dedi. Ben de “Evet” dedikten sonra bir ara: “Amca senin duân makbûl, herkese duâ edip duruyorsun, kendin için duâ etsen de gözlerin açılsa olmaz mı?” dedim. Sa'd(r.a) gülümseyerek: **“Oğlum Allah'ı Teâlânın benim hakkımdaki takdîri (gözümün görmemesi), gözümün görmesinden, daha güzeldir”** buyurdu.

Sa'd bin Ebî Vakkas(r.a) hazretleri buyurdu ki: Hayatımda üç gün ağladım. ***Bunlardan biri, Resûl-i ekrem'in (s.a.v) vefât ettiği zaman, ikincisi Hz.Osman(r.a)'ın şehîd edildiği zaman, üçüncüsü de Hakka sığınırken ağladım.***”

Yine buyurdular ki: ***“Bir kimse gündüz hatim okursa, melekler ona akşama kadar duâ eder. Gece okursa sabaha kadar duâ eder.”***

Sad b.bin Ebi Vakkas(r.a)Ölüm döşeginde:

“–Ey oğul, sana benden daha iyi öğüt vereni bulamazsın.

1) Namaz kılmak istediğinde güzelce abdest al ve o son namazınmış da, başka namaz kılamayacakmışsın gibi namaz kıl.

2) Tamahkârlıktan kaçın, çünkü o peşin fakirliktir.

3) Kanaatkâr olmaya bak, çünkü o zenginliktir.

4) İş ve sözlerinde dikkatli ol. Sonradan özür dilemek zorunda kalacağın her şeyden kaçın.

5) Hayırlı olduğuna inandığın işi yap.” Şeklinde nasihat etmiştir. (Mu’cemu’l-Kebir 1/142)

Sa’d bin Ebi Vakkas(r.a) Bir Fakihti

Fakih, dinin hükümlerini, hedeflerini, hükümlerin inceliklerini, fayda ve hikmetlerini, hükümlerin dayandığı temelleri derin bir anlayış ve kavrayışla bilen Müslüman’a denir.

Fıkıh ise, kişinin dini yönden faydasına ve zararına olan şeyleri bilmesine denir. Mesela namaz kılmak, doğru söylemek kişinin faydasına, içki içmek ve yalan söylemek ise kişinin zararınadır.

Namazın faydasını, içkinin zararını bilmeyen adam fıkıhtan nasibi olmayan adamdır.

Fakihler, Ümmet-i Muhammed’e Müslümanca yaşamada yol gösterir. İslâm yolunda doğru yürümesini sağlar.

İslâm fakihlerinin öncüleri ilk Müslümanlardır. Onlar Peygamberimiz (s.a.v)’in terbiyesinde yetişmişler, her alanda Müslümanların nasıl yaşayacaklarını, yaşayarak göstermişler ve öğretmişlerdir. Onlar ümmetin en hayırlılarıdır. Peygamberimiz (s.a.v):

“Allah kimin için hayır dilerse, onu dinde fıkıh sahibi (dinî hükümlerin inceliğini kavrayan) kılar” buyurmuştur.

İlk Müslümanlar fakih kimselerdi. Bu fakih kimselerden biri de Sa’d bin Ebi Vakkas hazretleridir.

Sa’d bin Ebi Vakkas, mescid’de namaz kılsa ruku ve secdeyi kısa tutar, evinde kılsa ruku ve secdeyi uzatırdı. Niçin böyle yapıyorsun diyenlere “Biz imamız, bize uyulur” Cevabını verirdi.

Çünkü Peygamberimiz: “Ey insanlar içinizden bazı kimselerde cemaati tenfir (nefret ettirme)hasleti vardır. Hanginiz namaz kıldırarak olursa hafif tutsun. Çünkü cemaatin içinde zayıf olanı var, yaşlı olanı, iş güç sahibi olanı var” buyurdu.

Sa'd bin Ebi Vakkas(r.a), bir cuma günü birine "Senin namaz sevabın yoktur" dedi.

Adam, Allah'ın Rasûlün'e "Sa'd bana namazının sevabı yok" dedi diye şikayette bulundu. Peygamberimiz (s.a.v), "Sa'd'e niçin böyle söyledin? diye sual buyurunca, "Çünkü hutbe okunurken o konuşuyordu" cevabını verdi. Peygamberimiz (s.a.v) "Sa'd doğru söylemiş" buyurdu. (*Hüseyin K. Ece:180, Beyan yayını, Buhari 1/027, 77, NO64, 2/679, 678 No: 405, 3/102*)

Merhum Ömer Nasuhi Bilmen hocamız; " Hatip minbere çıkınca cemaatin konuşmayıp susması, selam verip almaması, namaz kılmaması icap eder. Hatta Rasulü Ekrem Efendimiz'in (s.a.v) mübarek isimleri zikredilince cemaatin salât-ü selamda bulunmaksızın yalnız dinlemekle yetinmesi gereklidir. "der. (*Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük İslâm İlmihali, 199*)

Eski Diyanet İşleri Başkanı merhum Ahmed Hamdi Akseki de şunları yazar: "Hutbe okunurken cemaat başka bir şey ile meşgul olmayıp yalnız hutbeyi dinleyecektir. Bu sırada söz söylemek veya söyleyene sus demek veya namaz kılmak tahrimen mekruhtur. Hutbede hazır bulunanların iki tarafa bakmaları da mekruhtur." (*Ahmed Hamdi Akseki, İslâm dini: 174*)

"Cuma imamı hutbe için minbere çıktığı zaman insanlar namaz kılmayı ve konuşmayı terk ederler. İmam-ı Azam Ebu Hanife (rha) bu hususta Rasûl-i Ekrem (s.a.v)'in "İmam hutbeye çıktığı zaman ne namaz kılmak vardır, ne de konuşmak" hadis-i şerifini esas almıştır. Muhakkak ki namaz kılmak ve konuşmak " hutbe'yi" dinlemeye mani olur." (*Yusuf Kerimoğlu, Emanet ve Ehliyet: 1/328*)

Hutbe okunurken konuşan insana, Sa'd bin Ebi Vakkas(r.a)'ın "Senin namaz sevabın yok" demesini, Peygamberimiz (s.a.v)'in "Sa'd doğru söylemiş" buyurarak tasdik etmesi, hutbe okunurken ne kadar dikkatli olmamız gerektiğini göstermektedir.

HAKKINDA SÖYLENENLER:

* "Seni Irak harbine tayin ettim. Bu çokbüyük ve müşkil bir iştir. Bunu ancak özlü ve hakperest insanlar başarabilirler." **H. Ömer(r.a)**

* "Eğer Sa'd hilafete seçilirse, el-hak bu görev onundur. Ben onu Küfe valiliğinden ne aczi ne de hıyanetinden dolayı azlettim." **Hz. Ömer(r.a)**

* "Oğlum, Sa'd, Rasulullah'dan bir hadis rivayet etti mi, artık o meseleyi başkasından sorma!" **Hz. Ömer (r.a)**

* "Pençelerinde aslan olan birini bulmuşum. O da, Sa'd bin Ebî Vakkas'tır." **Hz. Ömer (r.a)**

* "Sa'd b. Ebi Vakkas ile Abdullah b. Ömer ne güzel hareket ettiler. Onların bu hareketi bir kusur ise, bu affedilecek bir kusurdur. İyilik ise, bu ne büyük, ne şâyân-ı şükran bir iyiliktir!" –Fitneler karşısındaki tutumu (karışmaması) üzerine.- **Hz. Ali (r.a)**

* "O sahabelerin en faziletlisi ve Muhacirlerin sonuncusudur." **Ümmü Seleme(r.anha)**

* İmam-ı Malik kıyamete kadar gelecek valiler içinde (Sa'd'dan –radiyallâhü anh- sonra gelenler içinde) en adili Hz. Sa'd (radiyallâhü anh) idi.

* "Hz. Sa'd, hepimize şefkatli bir anne gibi hareket eder, haklarımızın zerresini bile gözetir." **Amr b. Madikerb(r.a)**

* "Rasulullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) ashabı nın en şiddetlileri şu dördüdür: Ömer, Ali, Zübeyr ve Sa'd" Ebu İshak

SÖZLERİNDEN:

* "Namazımdan şikayet edenlerin, emirliğini kabul etmem"

* "Bu sizin yüz bin kılıcınızdan daha kuvvetli tek kılıç vardır. O mü'mine çekilince onu kesmeyen, kâfire çekilince de onu kesen kılıçtır"

* "Hayatımda üç gün ağladım: Allah Rasulünün (sallallahu aleyhi ve sellem) vefat ettiği gün, Hz. Osman'ın şehit edildiği gün... Şimdi de hakka ağlıyorum."

* Kadisiye Zaferiyle İran'ın fethinden sonra, Hz. İbrahim'in Nemrud tarafından hapsedildiği Ku'fe'de, gözleri yaşlı "ve tilkel eyyamü nüdavilühâ beyne'nna; o günleri (zafer günlerini) biz insanlar arasında döndürür dururuz; (Âli İmrân. 3/140) ayetini okumuştı.

* Dillere destan Kısra'nın sarayına girdiğinde de aynı ruh haleti içinde "Onlar geride nice bahçeler, pınarlar, ekinler, güzel konaklar, zevk ve sefasını sürdürdükleri nice nimetler bırakmışlardı. İşte böylece biz de onları başka bir topluma miras bıraktık " (Duhan, 44/25-28) ayetini okuduğu rivayet edilir.

* "Osman b. Mazun dünyayı terk için Rasulullah'tan ruhsat dilemişti. Allah Rasulü ona müsaade etmiş olsaydı, hepimiz de dünyayı terk ederdik."

* "Topluca Allah'a ibadet etmekten daha iyi bir şey yoktur. Şu kadarı var ki, müslümanlardan hiç kimseye öfkelenmem, kin duymam ve suizanda bulunmam."

* "Siz dünyada zühd ve takva ile çalışır, ahiret saadetini arzularsanız, Allah size hem dünya, hem de ahiret saadetini lütfeder. İyi biliniz ki, savaş hiç kimseye ecelini yaklaştırmaz."

* "Sizler birlikte hareket ediniz. Dağılırsanız, kendinizi az ve zayıf görürseniz mağlup olursunuz."

HZ. TALHA B.UBEYDULLAH(R.A) (D.M.598-V.M.658)

M. 598 Tarihinde Fil Vak'asından 28 yıl sonra, Hicreti Nebeviyye'den 24 yıl önce kâinatın iman beşiği olan Mekke'de dünyaya geldi.M. 658 Tarihinde Basra/ Irak'ta Cemel Vak'ası'nda 60 yaşında, atılan bir okun tesiriyle Şehid edildi. İslam'ı ilk kabul edenlerden cennetle müjdelenen on sahabiden biri. Babasının adı, Ubeydullah b. Osman'dır.Annesininki Sa'be binti'l-Hadramî'dir. Dedesi, Ebû Bekr-i Sıddîk(r.a)ın dedesinin kardeşidir

NESEBİ:

Hız.Talha(r.a)'nın ismi Talha bin Ubeydullah bin Osman bin Amr bin Kâ'b olup,Soyu, altıncı babada Hz.Ebû Bekir(r.a) onuncu babada ise Resûlullah (s.a.v) ile birleşir: Babası Ubeydullah, Resûlullah (s.a.v) peygamberliğini ilân ettiği zaman hayatta idi. Talha (r.a) babasının vefâtından evvel Hz. Ebû Bekir(r.a)ın tavsiyesine uyarak, İslâmiyeti kabûl etmiş

müslüman olmuştur. İlk îmân edenlerin sekizincisidir. Hz. Ebû Bekir(r.a) vasıtasıyla îmân edenlerin beşincisidir.

KÜNYE VE LAKABLARI:

Künyesi Ebu Muhammed'dir. Rasulullah ona şu lakaplar vermişti: 'Talhatü'l-Hayr' (Hayırsever Talha), 'Talhatü'l-Feyyaz' (Taşan Talha) ve 'Talhatü'l-Cûd' (Cömert Talha).

ŞEMAILİ VE AHLAKI:

*Kâinatın Efendisi Resûl-i Ekrem (s.a.v.)'in :
“Yeryüzünde yürüyen bir şehide bakmaktan kim haz duyarsa, Talha Bin Ubeydullah’a baksın” buyurduğu büyük insan.*

Talha; orta boylu, geniş göğüslü, geniş omuzlu ve iri ayaklı idi. Esmer benizli, sık saçlı fakat saçları ne kısa kıvrıkcık ne de düz ve uzundu. Çok yakışıklı bir zattı Güler yüzlü, ince burunlu idi. Saçlarını boyamazdı. Yürüdüğü zaman sür'atli yürür, bir yere yöneldiği vakit tüm vücudu ile dönerdi. Uhud'da Rasulullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) korurken bir eli felç olmuştu. (*İbn Sa'd, a.g.e., 111, 219; el-Askalânî, a.g.e., 111, 291*).

Ashâbın zenginlerindendi. Zengin olduğu kadar da cömertti. Cömertliği sebebiyle kendisine "el-Fayyâd" denirdi. Vefat ettiği zaman, miras olarak bir hayli gayrimenkul, nakit para ve değerli eşya bırakmıştır. Rivâyete göre gayri menkullerinin tutarı otuz milyon dirhem, nakitlerinin tutarı iki milyon ikiyüz dirhem ve ikiyüz bin dinar idi. Sadece Irak'tan gelen yıllık geliri yüzbin dirhem civarındaydı. (*İbn Sa'd, a.g.e., 111, 221 vd.; İbnü'l-Esîr, a.g.e., 111, 85*).

Kalbinde Allah korkusu hissi hâkimdi. Allah Rasulune sevgisi kalbini doldurmuştu. Malıyla, servetiyle, canıyla, bütün kuvvetiyle İslam davası uğruna hizmet etmiştir. Çok cömertti. Fakirlerin adeta sığınağıydı. Misafirperverliği ile meşhurdur. Ağırbaşlı ve halimdi. Güler yüzlülüğü evinde de hissedilirdi. En küçük iyiliği bile küçük görmez, her seferinde teşekkür ederdi.

Ayrıca, halife seçimini gerçekleştirmeleri için oluşturulan altı kişilik Ashab-ı Şurâ arasında yer almış meşhur

bir sahâbidir. (*İbn Hişam, "es-Sîretü'n-Nebeviyye", I, 251, Mısır 1955; el-Askalânî, "el-isâbe fî Temyîzi's-Sahâbe", III, 290; İbnü'l-Esir, "Üsdü'l-Gâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe", III, 85 vd. 1970).*

Abdülkâdir-i Geylânî (kuddise sirruh) buyuruyorlar ki: Ehl-i sünnete göre, Hz. Muhammed Mustafa(s.a.v)'in ümmeti, başka Peygamberlerin ümmetlerinden daha üstündür. Bu ümmetin de üstünü, Ona îmân ederek mübârek yüzünü görmekle şereflenen Ashâb-ı kirâmdır ki, hepsi Ona tâbî' olmuş, Onun için harb etmiş, Onun uğruna canlarını, mallarını feda etmiştir. Onun emrini yapmak, birinci vazîfeleri olmuş, herşeyde Onun yardımcısı olmuşlardır.

Bu Ashâbın da en üstünü Hudeybiyede, Resûlullah (s.a.v) ile bi'at edip Onun için ölmeğe hâzır olduklarını söz veren kahramanlardır. Bunlar, bindört yüz kişi idi. Bunların da en üstünü, Bedr muharebesinde bulunanlardır ki, bunlar, Tâlûtun askeri gibi üçyüzonuç kişi idi. Bunların da üstünü, ilk müslüman olan kırk kişidir ki, kırkıncısı, Hz. Ömer (r.a)'dır. Bunların otuzdördü erkek, altısı kadındır. Bunların da üstünü, (Aşere-i mübeşşere) ya'nî Cennete gidecekleri müjdelenen on kişidir. Bunlar, Ebû Bekr, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr bin Avvâm, Abdurrahmân bin Avf, Sa'd İbni Ebî Vakkâs, Sa'îd bin Zeyd, Ebû Ubeyde bin Cerrâhdır(r.anhüm). Bunların da üstünü, Hulefâ-i râşidîn, ya'nî dört halife olup, bunların da üstünü Ebû Bekr, sonra Ömer, ondan sonra Osman, ondan sonra Ali(r.anhüm)'dir.

Hız. Talha(r.a)'nın bu bütün üstünlük ve faziletlerden sadece kavuşmadığı Hulefa-i râşidîn derecesi olmuştur. Peygamberimiz (s.a.v) "***Yeryüzünde Cennetlik bir kimse görmek isteyen Talha bin Ubeydullah'a baksın***" buyurdu. Hız. Âişe(r.anha) anlatır: Ebû Bekir Sıddîk(r.a) bir gün Resûlullahın (s.a.v) yanına girmişti. Resûlullah(s.a.v) ona "***Yâ Ebû Bekir sen Allah'ı Teâlânın Cehennemden âzâd ettiği kişisin***" buyurdu. Ondan önce kimseye böyle Atîk ismi vermemişti. Sonra Talha bin Ubeydullah içeri girdi. Resûlullah (s.a.v) ona "***Ey Talha sen de şehîd olmayı bekleyenlerdensin***" buyurdu. (*Günyet-üt-Talibin (1322 Mısır Baskısı)*)

İslâm'a Giriş

Rivayete göre, Talha b. Ubeydullah(r.a), Busra panayırında bulunduğu bir sırada, oradaki bir manastırın rahibi: "Sorun bakayım, bu panayır halkı arasında, ehl-i Harem'den bir kimse var mı?" diye seslenir. Talha da: "Evet var! Ben Mekke halkındayım" diye cevap verir. Bunun üzerine rahip: "Ahmed zuhur etti mi?" diye sorar. Talha: "Ahmed de kim?" der. Rahip: "Abdullah b. Abdulmuttalib'in oğludur. Bu ay O'nun çıkacağı aydır. O, peygamberlerin sonuncusudur. Haremden çıkarılacak; hurmalık, taşlık ve çorak bir yere hicret edecektir. Sakın O'nu kaçırma" der.

Rahibin söyledikleri Talha'nın kalbine yer eder. Oradan alelacele ayrılarak Mekke'ye döner ve yakında herhangi bir olayın meydana gelip gelmediğini sorar. Abdullah'ın oğlu Muhammedü'l-Emîn'in peygamberliğini ilan etmiş oldüğünü ve Ebubekir'in de O'na tabi olduğunu öğrenir. Hemen Ebubekir'in yanına vararak rahibin anlattıklarını haber verir. Sonunda her ikisi birlikte Resulullah (s.a.v.)'a giderler. Talha oracıkta müslüman olur. (*İbn Sa'd, "et-Tabakâtü'l Kübrâ", III, 215, Beyrut; el-Askalânî, a.g.e., III, 291*).

Rahibin sözlerini Peygamber efendimize (s.a.v) de anlatırEfendimiz(s.a.v)de tebessüm ettiler. Birçok müslüman gibi, Talha b. Ubeydullah(r.a) da islam'a girdikten sonra müşriklerin eziyetlerine maruz kalmış, ama yolundan dönmemiştir. İslâm'ın azılı düşmanlarından Nevfel b. Huveylid, Talha'nın müslüman olduğunu duyunca, Ebubekir'le onu bir iple birbirlerine bağlamış, uzun süre iplerini çözmemiş, Teymoğulları da bu duruma seyirci kalmışlardır Bu hâdiseden dolayı Hz. Ebû Bekir(r.a) ve Talha'ya (r.a) bitişikler mânâsına gelen "karînân" dendi.(*İbn Hişam, a.g.e., I, 709; el-Askalânî, a.g.e., III, 291; İbnü'l-Esir, a.g.e., III, 86*).

Mekke müşriklerinden günlerce işkence gördü. Evlerine hapsedildi, İslâmdan dönmesi için aç ve susuz bırakıldı. Kardeşi Osman da Hz.Talha(r.a) vasıtasıyla îmân etmiş, bu işkencelerden o danasibini almış. Hele namazlarını eda edecekleri zaman çektikleri sıkıntı ve kendilerine reva görülen işkence tahammülü mümkün olmayan cinstendi.

Hız. Mes'ûd bin Hıraş(r.a), gördüğü bir hâdiseyi şöyle nakleder: Safa ile Merve arasında dolaşırken; elleri boynuna bağlı ve kalabalık bir gurup tarafından takib edilen bir delikanlı gördüm. Etrâfındakilere bu gencin suçunun ne olduğunu sorduğumda bana: Bu Talha bin Ubeydullah'tır. Atâlarının yolundan saptı, diye cevap verdiler. Gencin peşi sıra çirkin sözler söyleyerek onu takib eden bir de kadın vardı. Onun Kim olduğunu sordum. Bu gencin annesidir dediler. Fakat Talha (r.a) bütün bu akıl almaz işkencelere göğüs geriyor. Beni öldürseniz de dînimden dönmem diye karşılık veriyordu.

Talha ile Zübeyr müslüman olunca, Resulullah (s.a.v.) onları kardeş ilan etti. Hicretten sonra da Medine'de, Talha ile Ubeydullah b. Ka'b'ı, başka bir rivayete göre ise Talha ile Saîd b. Zeyd'i kardeş ilan etmişti.

Hız. Talha(r.a), Bedir Savaşı'na katılmadı. Sebebi de Peygamberimizin Saîd bin Zeyd (r.a.) ile onu, Ebû Süfyân kumandasındaki müşrik kervanı hakkında bilgi toplamak üzere gönderilmiş olmasıydı. Vazifesi sebebiyle bu harbe katılamamakla beraber, Peygamberimiz (s.a.v), Bedir ganimetinden ona da hisse verdi. (*İbn Sa'd, a.g.e., III, 216; İbnü'l-Esîr, a.g.e., III, 86*).

Hız.Talha(r.a), Bedir'den sonra İslâmın en büyük gazâsı, ölüm kalım Savaşı olan Uhud'da kahramanlık destanları yazmıştır. Canını Peygamber(s.a.v) Efendimizi korumak için tehlikeden tehlikeye attı. Ashâb-ı kiram, Resûlullahın(s.a.v) yanında çarpışmak için dizildikleri zaman, Resûlullah (s.a.v) Mus'ab bin Umeyr(r.a)'ın taşıdığı sancağın altında idi.

Gazâ başlamış müşriklerin sancaktarları öldürölünce müşrik ordusu bozulmuş idi. Hatta müslümanlar, müşriklerin ordugâhına girip ganîmet toplamağa başlamışlardı. Peygamberimiz (s.a.v) Uhud geçidine koyduğu ve hiç bir sûrette ayrılmamalarını emir buyurdukları, ashâbın en iyi okçularından elli kişinin büyük kısmı, müşrikler yenildi, diyerek bulundukları yerleri terk ettiler. Müşrik ordusu bunu fark edince Uhud Dağını dolaşarak geçide geldiler. Burada

bulunan on kadar sahâbîyi şehîd ettiler ve müslümanları arkadan vurdular. O müthiş günde müslümanlar ne olduğunu anlayamamışlar, hatta bazıları birbirlerine kılıç vurmuşlardı.

Hele harp meydanında Resûlullahın (s.a.v) öldürüldü haberi ashâb-ı kiramı kalblerinden hançerlemişti. Ne olduğu, anlaşılmamış herkes yeise düşmüştü. Ashâb-ı kiramın bazıları geri dönmek icâb ettiğini, bazıları Resûlullah(s.a.v) mademki öldü, biz de ölünceye kadar kâfirlerle harb edip O'na hemen kavuşuruz diyorlardı. Bir kısım ashâb da Peygamberimizin (s.a.v) etrâfında toplanmışlar canlarını siper edip Resûlullahı(s.a.v) muhafaza etmeye çalışıyorlardı. İşte Hz. Talha bin Ubeydullah(r.a) bir an bile geri çekilmemiş, Resûlullahın(s.a.v) yanından ayrılmamıştı. Her fazîlet ve üstünlükleri kendisinde toplayan her bakımdan Hz.Âdem (aleyhisselâm)'dan kıyâmetin kopmasına kadar gelmiş geçmiş ve gelecek olan insanların en üstünü, en güzeli, en yumuşak huylusu, en tatlı sözlüsü olan Peygamberimiz (s.a.v) burada şecaat ve kahramanlığın en güzel ve en üstün misalini gösteriyorlardı.

Mikdâd (r.a) Uhud gazâsında bulunmuştu. Peygamber(s.a.v)Efendimizi görmüş ve O'nun halini şöyle haber vermişti: “Hz.Mus’ab bin Umeyr(r.a) şehîd olmuş sancak düşüyorken, Hz.Mus’ab(r.a) sûretinde bir melek sancağı almış, daha sonra Resûlullah (s.a.v) bu sancağı Hz. Ali(r.a)’ye vermişti.

Kendisini, hak din ve hak bir kitapla peygamber olarak gönderen Allah’u Teâlâya yemîn ederim ki, düşmanın en şiddetli saldırıları karşısında Resûlullah(s.a.v)’ın bir karış bile gerilediğini görmedim. Resûlullah(s.a.v) tıpkı, askerî bir birlik gibi, sebat etmekte yerinden ayrılmamakta idi.” İşte bu şiddetli günde yedisi muhacirlerden, yedisi ensardan olmak üzere on dört Sahâbî de onunla birlikte sabır ve sebat gösterdiler.

Burada bulunan muhacirlerden birisi Talha bin Ubeydullah (r.a)’dır. Müslümanların şaşkınlık içinde bulunup dağıldıkları zaman Peygamberimiz (s.a.v) “***Ey Allahın kulları, Bana doğru geliniz, Ey Allahın kulları, Bana doğru geliniz!***” diyerek seslene seslene ancak otuz sahâbî toplayabilmişti.

Peygamberimiz (s.a.v) müşrikler tarafından kuşatılmıştı. Resûlullah (s.a.v) **“Kim Allah yolunda vücûdunu bize verir, feda eder”** buyurduğu sırada ensardan beş sahâbî sıçrayıp ayağa kalktılar. Peygamberimizin (s.a.v) önünde çarpışa çarpışa can verdiler, şehîd oldular. Bunların son şehîd olanı ondört yerinden yaralanmış yere düşünce Peygamberimiz(s.a.v) **“Onu bana yaklaştırınız.”** buyurmuşlardı.

Bu mübârek şehîd, Resûlullahın (s.a.v) ellerinde şehâdet şerbetini içti. Peygamberimiz (s.a.v), Talha bin Ubeydullah(r.a) hazretlerinin de içlerinde bulunduğu onuç sahâbî ile bir köşeye çekildiler.

Müşriklerin Allah Resûlü’nü öldürmek için bütün kuvvetleriyle hücumla geçtikleri bir sırada, Peygamberimizin etrafında etten ve kemikten bir set meydana getirerek, insanüstü gayret gösterenlerin birisi de oydu. O’na bir şey olmasın diye atılan oklara, indirilen kılıç darbelerine karşı vücudunu siper etmiştir. Sonuçta birçok kılıç ve ok yarası almış, aldığı yara neticesi bir kolu çolak kalmış, yine Resulullah(s.a.v)’ı müdafaadan geri durmamıştır. Ölmek, fakat Resûlullah(s.a.v)’ın yanından ayrılmamak üzere biat etmişti. Bir ara müşrikler iyice yüklenmişlerdi. Resûlullah (s.a.v):“Bunlara kim karşı koyar?” buyurduğunda. Hz. Talha(r.a):“Ben!” dedi.

Fakat Peygamberimiz(s.a.v) ona müsaade etmedi. Ensar’dan biri çıktı, çarpışa çarpışa şehit oldu. Bir grup daha çıktı. Resûlullah(s.a.v) aynı soruyu yine sordu. Hz. Talha(r.a):“Ben, yâ Resûlallah!” dedi.

Peygamberimiz(s.a.v) yine müsaade etmedi. Ensar’dan biri daha çıktı ve çarpışa çarpışa o da şehit oldu. Üçüncüsünde Peygamberimiz(s.a.v), kendisine müsaade etti. Hz. Talha(r.a) kahramanca çarpıştı ve müşrik güruhunu dağıttı.

Harbin en dehşetli ânında Peygamberimiz(s.a.v), Hz. Talha(r.a)’ya:“Bana kendini feda eder, vücudunu siper yapar mısın?” buyurdu. Hz. Talha(r.a):“Yâ Resûlallah, vücudum yolunuza feda olsun!” cevabını verdi ve bu sözünde sadakatle durdu.

Keskin nişancı Mâlik bin Züheyr'in attığı bir okun Peygamberimize(s.a.v) isabet edeceğini anlayınca hiç tereddüt etmeden hemen elini karşı koydu. Ok parmağını delip geçti. Ama vücudunu Resûlullah(s.a.v)'a feda eden bir kahraman için bunun ne ehemmiyeti vardı?!

Hız. Talha(r.a) birçok yerinden yaralandığı hâlde bir an olsun Resûlullah(s.a.v)'ı yalnız bırakmadı. Fakat aşırı kan kaybından bir ara bayılmıştı. Peygamberimiz(s.a.v), Hız. Ebû Bekir(r.a)'e, onunla ilgilenmesini söyledi. Hız. Ebû Bekir(r.a) yüzüne su serpince ayıldı. Peygamber âşığının ilk sorusu:“Resûlullah ne yapıyor?” oldu. Hız. Ebû Bekir(r.a);“Allah'a bin şükür, çok iyidir. Beni sana o gönderdi.” deyince, Ebû Talha (r.a.) büyük bir teslimiyet içerisinde:“Allah'a şükürler olsun. Peygamber'im sağ olduktan sonra, bütün musibetler hafif gelir bana!” dedi. Sonra Resûlullah'ın yanına geldi. Peygamberimiz(s.a.v):“Allah'ım, ona şifa ve kuvvet ver!” diye dua etti. Hız. Talha(r.a) bu duanın bereketiyle hiçbir şey olmamış gibi çarpışmaya devam etti. Hız. Talha(r.a), daha sonra, Peygamberimizi omuzuna alarak yüksekçe bir yere çıkardı.

Talha (r.a), Uhud'da 75 yerinden yaralanmıştı. Onun gösterdiği fedakârlık ve kahramanlık sebebiyle Peygamberimiz(s.a.v) ona, **“Talhatü'l-Hayr [Hayırlı Talha]” lakabını taktı. Ayrıca, “Cennet, Talha'ya vacip oldu. Talha, cennete girecek bir iş yaptı.”** buyurdu. (İbn Hişam, a.g.e., II, 80; İbnü'l Esir, a.g.e., III, 86; el-Askalânî, a.g.e., III, 291. Üsdü'l-Gâbe, 3: 59. Tabakât, 3: 217-220; Müstedrek, 3: 374; Tirmizî, Menâkıb: 22.

Hız. Talha(r.a), kendisini son derece mutlu eden bir hadiseyi şöyle anlatır:“Sahabilerden bir zat, bir gün Resûlullah'a 'Müminler içerisinde öyleleri vardır ki, Allah'a vermiş oldukları ahde sadakat gösterirler. Onlardan kimi canlarını feda etti, kimi de bu şerefi beklemekteler.' âyet-i kerimesindeki 'şehit olmayı bekleyenler'in kimler olduğunu sorar. **“Fakat Peygamberimiz cevap vermez. Sahabi sualini üç defa tekrarlar, fakat yine cevap vermez. O sırada ben, üzerimde yeşil bir elbise olduğu hâlde mescide girdim. Resûlullah beni görünce, ‘Sual soran nerede?’ diye buyurdu.**

Sahabi, ‘Buradayım, yâ Resûlallah!’ deyince, beni göstererek, ‘İşte bu, şehit olmayı bekleyenlerdendir.’ buyurdu.”(Hilye, 1: 87; İbni Ebî Şeybe, Musannaf, 12: 90.)

Ebû Talha (r.a.), Hendek Savaşı’na, Mekke’nin Fethi’ne, Huneyn ve Tebük Savaşlarına ve Peygamberimizin katıldığı bütün seferlere katıldı.

Hız. Talha(r.a) varlıklı bir insandı. Ticaretle meşgul olurdu, ama Hicret’ten sonra ziraatla de uğraştı. Bununla beraber yiyip içmesi, giyinip kuşanması son derece sade ve mütevazıydı. Kılıcıyla olduğu kadar, malıyla da cihat ederdi. Tebük Seferi öncesinde, hazırlanan orduyu teçhiz kampanyasına diğer müminler gibi, büyük bir şevkle sarıldı. Servetinin büyük bir kısmını, cihat ordusuna sarf etmesi için Resûlullah(s.a.v)’a getirdi ve:“Bunlar size Talha’nın küçük bir hediyesidir.” dedi.

Peygamberimiz(s.a.v) onun bu cömertliği karşısında çok sevindi:“Ey Talha, sen çok feyizli ve cömertsin.” diyerek ona iltifat etti.

Bir defasında da Hız. Talha(r.a), cihada çıkan müminlerin susuz kalmamaları için bir kuyuyu satın alarak onlara vakfetti. Huneyn Savaşı’nda gösterdiği kahramanlık ve cömertlik sebebiyle Resûlullah (s.a.v) ***“Talhatü’l-Cûd [Cömert Talha]” lakabını verdi.***

Resûlullah’ın (s.a.v) vefâtından sonra Ümm-ül-mü’minîn olan ezvac-ı tâhîratın hizmetine koşmuşdu. Bütün malını ve parasını emirlerine amade kılmıştı. Medine’ye gelenler onun evinde misâfir edilirdi. Kendisinden bir şey beklendiğinde onu yerine getirmedeği görülmemiştir. Bir gün bir Bedevî, Hazreti Talha’ya gelerek akrabalık iddiasında bulunarak yardım istedi. Hazreti Talha bu akrabalık bağının çok önemli olduğunu söyleyerek, bir arazisinin olduğunu ve isterse onu almasını, isterse satıp parasını vermeyi teklif etti. Bedevî parasını almayı isteyince, Hazreti Talha araziyi Hazreti Osman’a satıp parasını Bedeviye verdi.

Bir gün Hız.Talha(r.a), üzerinde güzel bir maşlah (yünlü harmani) ile yolda giderken adamın biri maşlahını omuzlarından kaptı. Oradakiler maşlahı adamdan geri aldılar.

Fakat Hz.Talha(r.a) maşlahı adama iade ettirdi. Adam utanarak Hz.Talha(r.a)'ya vermek isteyince Hz.Talha(r.a): “Senin olsun, Allah’u Teâlâ mübârek etsin! Birisi benden birşey umarsa onun umudunu boşa çıkarmaktan Allah’u Teâlâdan utanırım.” buyurdu.

Onun ahlâkının güzelliğine bir misâl olarak şu kıssa zikredilebilir. Ashâb-ı kiramdan bir çok zât Ümmî Ebân hatunla evlenmek için teklifte bulunmuşlardı. Fakat O hiç birisini kabûl etmedi. Talha bin Ubeydullah (r.a) teklifte bulununca kabûl etti. Sebebi sorulduğu zaman: “Onun ahlâkını bilirim. Evine girerken güler yüzle girer, evinden çıkarken mütebessim olarak çıkar. Kendisinden istenildiğinde verir, kendisine bir iyilik yapıldığı zaman teşekkür eder. Bir kusur görünce affeder.” diye cevap vermiş ve Hz.Talha(r.a) ile evlenmişti.”

Hz. Talha(r.a) misafirper bir insandı. Bir gün yeni Müslüman olmuş iki kişi, misafiri oldu. İçlerinden birisi diğerine nispeten daha gayretliydi. Bu zat bir müddet sonra bir savaşta şehit oldu. Diğerisi ise bir yıl sonra vefat etti. Bir müddet sonra Hz. Talha(r.a) bu zatları rüyasında gördü. İkisi de cennete girmek için kapıda izin bekliyorlardı. Öncelik, sonra vefat edene verildi. Sabah olunca Hz. Talha(r.a) geldi, rüyasını Peygamberimize(s.a.v) anlattı. Mecliste hazır olan sahabiler hayret ettiler. Resûl-i Ekrem(s.a.v)’den bu işin hikmetini sordular. Peygamberimiz(s.a.v), onların sorusuna bir soruyla cevap vererek sözlerine başladı:“Sonradan vefat eden, öncekinden bir sene daha fazla yaşamadı mı?” Sahabiler:“Evet, yâ Resûlallah.” dediler.

Sohbet daha sonra şöyle cereyan etti:“Bu zat, Ramazan ayını idrak ederek orucunu tutmadı mı?”“Evet.”

“Bu adam, bir sene daha fazla ibadet etmedi mi?”“Evet.”

Peygamberimiz(s.a.v), diğer amellerini de sorup sahabilerden “evet” cevabını alınca şöyle buyurdu:“**O hâlde ikisinin arasındaki fark, yerle gök arasındaki mesafe gibidir.**” buyurdu. (Müsned, 1: 163.)

Resûlullah(s.a.v.)'ın vefâtından çok müteessir olup, تنها bir köşeye çekilip ağlamıştır. Sonra Hz.Ebû Bekir(r.a.)'in halife seçildiğini görüp, hemen ona biat etmiştir. Hz.Ebû Bekir(r.a.)'in hilâfeti zamanında da bütün savaflara katılmıştır. Hz.Ebû Bekir(r.a.) hastalandığında, yerine kimin halife olmasını Hz.Talha(r.a.) ile istişâre etmiş ve Hz.Ömer(r.a.)'i uygun görmüş ve “Hz.Ömer(r.a.) bu makama en çok lâıyk olan zâttır. (Cenâb-ı Hak sana müslümanların işini kime terk ettin) derse açık bir alınlı ve müsterih olarak, (Hz. Ömer(r.a.)'e bıraktım dersin)” buyurmuşlardır.

Hz.Ömer(r.a.) zamanında şûra meclisi üyesi idi. Hz.Ömer(r.a.) her husûsta Onun reyine müracaat ederdi. Bir defasında şûra meclisinde fetholunan arazinin mücâhidler arasında taksim olunması veya olunmaması durumu görüşülüyordu. Hz.Ömer(r.a.) dağıtılmamasını istiyor ve arazinin yalnız Onu fetheden mücâhidlere âit olmayıp ondan sonra gelecek nesillere de âit olduğunu beyan buyurmuştu. Hz. Ömer(r.a.)'in bu ictihâdından başka şekilde ictihâd edenler oldu ise de Hz.Talha(r.a.) kuvvetli deliller ortaya koyunca; mes'ele Hz.Ömer(r.a.)'in teklif ettiği şekilde kabûl olundu. İslâm Hukuku'nda bu ictihâd esas kabûl edildi. Hz.Ömer(r.a.)'in vefât etmeden önce halife seçilmek üzere namzet gösterdiği altı zattan birisi de Talha bin Ubeydullah (r.a.)'dır. Hz.Talha(r.a.) kendi namzetliğinden feragat etti. Reyini Hz.Osman(r.a.)'a verdi. Hz.Osman(r.a.) halife seçilince, Hz.Talha(r.a.) da onu canı gönülden destekledi.

Hz. Osman(r.a.)'ın şehid edilmesinden sonra, müslümanların büyük bir kısmının Hz. Ali(r.a.)'ye bey'at ettiğini biliyoruz. Bu bey'atte bulunanlardan biri de Talha b. Ubeydullah(r.a.)'tır. Ancak, bey'atten kısa bir süre sonra, Hz. Âişe(r.anha)'nin yanında yer almışlardır. Neticede Zübeyr(r.a.), Talha(r.a.) Hz. Ali(r.a.)'ye karşı çıktığına pişman olarak savaş meydanını terketmiştir. (*İbn Hişam, a.g.e., 1, 251; İbn Sa'd, a.g.e., III, 224; İbnü'l-Esir, a.g.e., 111, 87; el-Askalânî, a.g.e., 111, 292; İbn Cerir, Tarîhü'l-Ümeme ve'l-Mülûk, XI, 50' Beyrut*).

Talha(r.a.), Peygamber(s.a.v.) Efendimizin bacanağıydı. Hanımlarından dört tanesi Resulullah (s.a.v.)'ın zevcelerinin

kız kardeşleriydi. Bunlardan Ümmü Gülsüm, Hz. Âîşe'nin; Hamne, Zeynep bint Cahş'ın; el-Fâria, Ümmü Habibe'nin ve Rukiyye, Ümmü Seleme'nin kızkardeşi idi (*el-Askalânî, a.g.e., III, 292*).

Talha b. Ubeydullah'ın, onbiri erkek, ikisi kız olmak üzere onüç çocuğu vardı. Erkek çocukların herbirine bir peygamber ismi vermişti. Bunlar: es-Seccâd diye bilinen ve Cemel vak'asında babasıyla birlikte öldürülen Muhammed, İmran, Musa, Ya'kub (Harre günü öldürüldü), İsmail, İshak, Zekeriyâ, Yusuf, İsâ, Yahya, Salih idi. Kızları ise Aîşe ve Meryem idi. (İbn Sa'd, a.g.e., III, 214; İbn Hişam, a.g.e., I, -307).

Talha(r.a), doğrudan Resulullah (s.a.v.)'dan rivayette bulunduğu gibi, Hz. Ebubekir(r.a)'le Hz. Ömer(r.a)'den de hadis nakletmiştir. Kendisinden de, oğulları; Yahya, Musa ve İsa ile Kays b. Ebi Hâzim, Ebu Seleme b. Abdirrahman, el-Ahnef, Mâlik b. Ebî Âmir ve başkaları rivayet etmişlerdir. (*İbn Sa'd, a.g.e., III, 219; el-Askalânî, a.g.e., III, 290*).

Uhud Fedâisi :

*Uhud gazasında çok büyük kahramanlık gösterdi. Öyle ki, Resûlullah en tehlikeli anda, Hz. Talha'ya dediler : “**Bana kendini feda eder, siper olur musun?**” Hz. Talha (r.a.) kan damlayan kılıcını havaya kaldırıp haykırdı : **Annem babam Sana feda olsun, Sen emret, ey Allah'ın Resûlü!**”*

*Peygamber aşkının zirve noktası Talha (r.a.) kendi vücudu ile alemler müjdecisinin mübarek vücudunu korudu. Varlığın sebebi olan Peygamber Efendimiz (s.a.v.) buyurmuşlardır ki : “ **Uhud günü, yeryüzünde sağımda Cebrâîl'den, solumda Talha'dan başka yakın bir kimse bulunmadığını gördüm.**”*

*Nebiyi Muhterem (s.a.v.) Hz. Talha'nın bu müthiş muharebede gösterdiği akıllara hayret veren kahramanlığı takdir buyurdu. Hz. Ömer (r.a.) de : “**Uhud gününün en büyük adamı Talha'dır**” demiştir.*

Hz. Talha bin Ubeydullah (r.a.) Uhud Gazasından Mekke'nin fethine kadar devam eden gazaların hepsine iştirak etti. şanlı kılıcıyla nice kâfirin ciğerini deldi. Mukaddes dava uğrunda canını, malını, kanını ve bütün varlığını sebil etti.

Cenk sahnelerinde öyle celadette kılıç salladı ki kâfirler kaçacak delik aradılar. Bu arada Hudeybiye’de biât-ı Rıdvan’da da bulunmuştur. Mekke’nin fethinden sonra Huneyn gazvesinde düşmanın okları karşısında gerileyen ordu içinde sebat edenlerdendir. Tebük gazvesinde herkes elinden gelen gayretle orduyu techîz etmek, (donatmak) için uğraşırken O da herkesle yarışırcasına bütün varını yoğunlu sarf etmiştir. İşte bundan dolayı Feyyaz lakabını almıştır.

Resûlullah (s.a.v) haber verildi ki; münâfıklar, yahudi Saveylim’in evinde toplanmışlardı. Müslümanları Tebük seferinden geri çevirmek istiyorlardı. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v) Talha bin Ubeydullah(r.a)’ı bazı sahabîlerle Saveylim’in, Casum mevkiindeki evine gitmelerini ve evi, münâfıklık eden bu hainlerin üzerine yıkıp yakmalarını emr buyurdu. Hz.Talha(r.a) bu emri derhal yerine getirdi. Münâfıklardan Dahhâk bin Halife evin arkasından atladı, ayağı kırıldı ve münâfıkların, fitnesi söndürüldü.

Hz. Talha (r.a.)’nın Gözyaşları :

Kâinâtın Efendisi Hz. Muhammed (s.a.v.) hicretin 10. senesinde Veda Haccı’nı ifa buyurmuşlardı. Peygamber sevdalı Hz. Talha (r.a.) bu hacda da Nebiyyi muhtereme refakat etti, O (s.a.v.)’nun asırlara ve devirlere hitap eden meşhur “Veda Hutbesini” can kulağı ile dinledi.

Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.) ile beraber tekrar nur şehri Medine’ye döndü. Fakat artık ruhunda bir hicran ateşi yanıyordu. Çünkü Allah Resûlü (s.a.v.) hastalanmıştı, fani âlemin veda yokuşundan ebediyet âleminin gerçekler sabahına geçecekti.

Bu ayrılık, bu hasret, Hz. Talha’nın gönlünü alev alev yakıyordu. Nihayet korkulan gün geldi. Risâlet güneşi cihan ufku bitti. Bütün âlem karanlıklar içinde kaldı. Bütün Medine, haber duyulur duyulmaz çılgınlık içinde.

Peygamber bülbülü Hz. Bilal (r.a.) Allah Resûlü’nün defninden evvel son ezanını okuyor. Gözlerinden sakalına yaş iniyor ; iplik iplik yaş. Ve sesi hasret bulutlarını kavuracak kadar yanık, göklere tırmanıyor. Büyük sahabi Hz. Talha (r.a.) bir köşeye çekilmiş içli içli ağlıyordu..

Hız. Talha (r.a.) Peygamber devrinde olduğu gibi Hz. Ebu Bekir (r.a.) devrinde de bütün gücüyle mukaddes davayı savundu. Hz. Ebu Bekir'e ilk biat edenler arasında yer aldı. Sıddık-ı Ekber bütün mühim işlerde Hz. Talha'nın reyhine (görüşüne) başvururdu.

Hız. Ömer-i Fâruk (r.a.) ve Hz. Osman (r.a.)'ın halifeliklerinde de yanlarından ayrılmadı ve daima onları destekledi. Hatta Hz. Osman'ın Halife seçilmesi sırasında kendi oylarını ona verdi. Hz. Ali (r.a.) halife seçildiği zaman da Hz. Zübeyr ile beraber Ali (r.a.)'ye biat ettiler.

Talha b. Ubeydullah(r.a), Hz. Peygamber (s.a.v)'in âhirete irtihalinden, Hz. Osman(r.a)'ın şehid edilmesine kadar uzayan süreçte, hiçbir zaman huzursuzluk kaynağı olmamış, aksine milleti huzur ve sükuna davet eden, bu uğurda Uhud'da yaptığı fedakârlıkları aratmayacak fedakârlıklarda bulunmuştur.

VEFATI

Muazzez sahabi Hz. Talha Bin Ubeydullah (r.a.),Hz. Ali (r.a.)'ye biat ettikten sonra, Hz. Osman-ı Zinnureyn(r.a)'i şehid edenlerin derhal cezalandırılmasını ve idamlarını istediği halde bu işin başka bir zamana ertelenmesinden fena halde kırılmış ve Cemel Vak'asında Hz. Aişe (r.anha)'nin tarafını tutmuştur.

İrfan denizine gark olmuş din büyüğu Hz. Talha (r.a.), çok zengin olmasına rağmen yiyip içmesi son derece sade idi. Giyinmesi de öyleydi. Hem cömert, hem de konukseverdi. Peygamber şehri Medine'ye gelenler hep onun evinde misafir kalırlar, her türlü izzet ve ikramı görürlerdi. İmanın billurlaşmış nurdan abidesi Hz. Talha (r.a.) bütün gönül kapılarını herkese açmıştı.

Yoksullar, yetimler, biçareler, dullar ve yolda kalmışlar hep ona başvururlardı. Onun seha kereminden istifade etmeyen yoktu. Allahü Teâlâ (c.c.)'nin ona ihsan ettiği malı o da Allah yolunda sebil ediyordu. Hz. Talha (r.a.), bütün mal ve servetini mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.a.)'nin emrine âmade kılardı.

*Müfssitlerin İslâm dünyasını karıştırmaları sebebiyle vukua gelen bu yürekler dağılayıcı hadise Hz. Talha(r.a.)'yı da can evinden vurmuştur. Aynı hadisede, Hz. Ali (r.a.) tarafından kendisine, aralarındaki eski dostluk, kardeşlik, karşılıklı hak ihtar edilince cenkleşmeyi bırakmış ise de, **atılan bir okla şehid edilmiştir. Bir Cilve-i Rabbani olarak bu yüce insanlar böylece ebediyetin gerçekler sabahına geçmişlerdir.***

Cemel, İslâm tarihinin hiç şüphesiz en acı tecrübelerinden biridir. Orada dış görünüşü itibarıyla Hz. Osman'ın kanının yerde kalmaması, hakikî anlamda ise iç huzurun yeniden tesisi, devlet otoritesinin sağlanması adına verilen bir mücadele vardır.

Bu mücadelede dikkati çeken en önemli husus, ölen ve öldüren tarafların sahabe olmasıdır. Az değil, Cemel'de binlerce sahabe vefat etmiştir. Hz, Ali, Hz. Aişe, Hz. Zübeyr ve Hz. Talha (r.anhüm) gibi sahabiler başta olmak üzere, binlerce sahabenin yer aldığı ve şehid olduğu bu savaş, bugüne kadar ifrat ve tefrit bağlamında değerlendirmelere konu olmuştur. Akidevî görüşlerin ağırlıklı olarak rol oynadığı bu yorumlarda, kimileri 'sahabeye laf söyletmem', kimileri de 'sahabe de kim oluyormuş ki' anlayışının temsilcileri olmuş ve neticede Cemel'le alâkalı uç yorumlar öteden bu yana herkesi meşgul etmiştir. Bugün bile mevzu ile ilgili objektif değerlendirmelerin yapılabildiğini söylemek çok zordur.

Cemel ile alâkalı Ahmet b. Hanbel'(r.a): "Allah bizleri onlarla aynı dönemde yaşatmayarak kılıçlarımızı sahabe kanından korudu, biz de şimdi dillerimizi korumalıyız." Yani ölen ve öldürülenlerin sahabe olduğu Cemel hakkında daha dikkatli olmalı, ulu orta veya ileri geri konuşmalara sahabeyi konu yapmamalıyız.

Kaldı ki, Cemel'in ilerleyen safhalarında kendilerinin hata ettiğini kabul eden Hz. Âişe(r.anha) ve taraftarları savaştan çekilmişler, fakat fitneci unsurlar yüzünden kontrol edilemeyen yangın bir müddet daha devam etmiş, Hz. Talha(r.a)'nın şehit edilmesi de bu devrede olmuştur.

Hz. Talha Bin Ubeydullah (r.a.) M. 658 yılı, Basra//Irak'ta, Hicretin 36. yılı, Cemel Vak'asında atılan bir

okun tesiri ile şehid edildi. Vefat ettiği zaman tahminen 60-64 yaşlarındaydı

Çarpışma nihayete erdikten sonra ilim ve hikmet sahibi Hz. Ali(r.a) ölülerini muayene ederken Hz. Talha bin Ubeydullah (r.a.)'ın kanlı naaşını gördü ve iman aynası berrak yüzündeki toprağı elleriyle silerek gözyaşları içinde şöyle dedi: Ya Talha! Yıldız dolu bu semanın altında seni toprağa serili görmek bana çok acıdır. Keşke ben yirmi yıl evvel ölseydim de bugünü görmeseydim. !..

*Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.) “Talha, yeryüzünde yürür bir şehittir”*buyurmuşlardır.

Hz. Ali(r.a), Hz.Talha(r.a)’nın namazını kendi kıldırdı. Vefâtından yirmi yıl sonra kızı Âişe bir gece rüyasında Hz.Talha(r.a)’yı gördü ve Ona “Yâ Aişe kabrimin bir tarafından sızan su bana eziyyet veriyor, beni buradan çıkar da başka yere defn et”, diye tenbîh buyurdu. Bunun üzerine kızı Âişe çok üzüldü ve akrabalarından bazılarını alarak kabri-i şeriflerini açtılar. Sızan sudan dolayı vücûdunun bir tarafı hafif yeşillenmiş ise de, diğer yerleri yeni defn edilmiş ve bir kılına dahi zarar gelmemiş olduğu halde buldular. Başka bir kabre naklettiler.

Selam sana ey Cennette açan gül. Şu âleme misk kokular saçan gül!.. Allah kendisinden razı olsun. Allah ondan razı olsun.Allahü Teâlâ (c.c.) Cennette makâmını Âli, Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.)’e komşu eylesin. Âmin. (İslâm Âlimleri Ansiklopedisi Cild : 1.Seçkin Sahabe Hayatı, Halid Muhammed Halid.Aşere-i Mübeşşere, Mustafa Necati Bursalı)

BAZI ÖZELLİKLERİ

* Aşere-i Mübeşşere’ dendir.

*Hz. Peygamber sonrası şûra meclislerinin vazgeçilmez üyesidir.

* İslâm'a ilk giren sekiz kişiden birisidir.

* Hz. Talha(r.a), Hz. Ebu Bekir(r.a) ile beraber işkence gördü. Birlikte aynı ipe bağlandıklarından dolayı, 'ayrılmaz dostlar' şeklinde tercüme edilebilecek olan '**Karîneyn**' sıfatı verildi.

* Efendimizin (s.a.v) hicreti sırasında Şam'dan geliyordu, karşılaştılar. Mekke'ye gidip ihtiyaçlarını giderdikten sonra Hz. Ebubekir(r.a)'in ailesini de yanına alarak Medine'ye hicret etmiştir.

* Mekke devrinde **Hz. Zübeyr** (radıyallâhü anh) ile; Medine devrinde **Said b. Zeyd, Übey bin Kaab veya Ka'b b. Malik** (radıyallâhü anhum) ile kardeş ilan edildiği rivayet edilir.

* Fedakârlıklar yarışında çeşitli vesilelerle yapmış olduğu fedakârlıklardan dolayı, bizzat Allah Rasulü tarafından 'Talhatü'l-hayr' (Uhud'da), 'Talhatü'l-feyyaz' (Zatü'l-Uşeyre'de) ve 'Talhatü'l-cûd' (Huneyn'de) olarak isimlendirilmiştir.

* Allah Rasulü (s.a.v) Bedir'e hareket etmezden yaklaşık on gün önce Hz. Talha va Said b. Zeyd'i Kureyş kervanı hakkında bilgi toplama ile görevlendirmesi sebebiyle Bedir'e fiilen katılamamışlardır. Bununla beraber Nebiler Sultanı (s.a.v) bilgi toplamak ile görevlendirdiği bu iki şanlı sahabeyi hiçbir surette kınamamış, üstelik hem Bedir ganimetlerinden paylarını vermiş, Bedir Savaşından elde edilen sevaba ortak olduklarını müjdemıştır.

* Uhud Savaşı'nda Peygamber Efendimizin (s.a.v) üzerinde iki zırh olduğu için çıkmak istediği kayaya Hz. Talha'yı (r.a) basamak yaparak çıkmıştı. O gün bir çok fedakarlık yapmış ve Efendimizden (sallallahu aleyhi ve sellem) “**Talha, Cenneti hak etti**” müjdesini almıştı.

* Uhud'da Resûlullah'a gelen saldırılara karşı eliyle kalkan yapmış ve eline bir ok isabet etmiştir. Orta parmağı kesilmiş, sol el yüzük parmağının dip mafsalından kopmuştur. Alnında dört köşeli bir yara açılmıştı. Bu savaşta yetmiş küsur isabet aldığı rivayet edilir.

*Beysanu Malih denilen suya Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) “Bu ne güzel ve tatlıdır” demesi üzerine satın almıştır.

* Hz. Ebubekir (r.a) hastalık anlarında diğer önemli işlerde olduğu gibi hilafet makamına kimin gelmesi üzerinde

konusmuşlardı. Hz. Ömer’de (radıyallâhü anh) görüş birliğine varmışlardı.

*Hz. Ömer(r.a) devrinde Şura Meclisi’nin değişmeyen en mühim erkanındandı.

* Hz. Talha(r.a), Hz. Ömer(r.a)'in vefatından sonra yeni halifeyi seçecek altı kişilik heyet içindedir ve o seçim öncesi görüşmeler esnasında Hz. Osman(r.a) adına halifelikten çekilmiştir.

* Hz. Osman’ın (r.a) muhasara edilmesi anında oğlu Muhammed’i Hz. Osman’ı (r.a) muhafaza ile görevlendirmişti.

* Hz. Talha (r.a) Cemel Vakası’ndan önce Basraya Hz. Ali (r.a) ile savaşmaya değil, insanlar arasında barış yapmak için ve Hz. Osman’ın (r.a) katillerinden kısas almak ve fitnenin kökünü kesmek için çıkmıştı. Savaş ise ansızın iki grubun da kastı olmadan içerideki münafıkların tahrikiyle meydana gelmiştir.

* Su yollarına önem verir, arazinin sulanması için tedbirler alırdı.

* Maişeti, yiyip içmesi ve giyinmesi son derece sadeydi. Bazen zengin elbiseler giydiği görülse de israfa karşı zerre eğilimi yoktur.

* Evinde altınları olduğu gece, onları dağıtmadan uymazdı.

* Hz. Talha (r.a), herbiri Rasulullah’ın (s.a.v) hanımlarının (Hz. Aişe, Hz. Zeynep, Hz Habibe, Hz. Ümmü Seleme’nin -radıyallâhü anhuma-) kız kardeşi olan dört hanımla evlenmiştir.

* Dış görünüşü itibarıyla Hz. Osman(r.a)'ın kanının yerde kalmaması, hakikî anlamda ise iç huzurun yeniden tesisi, devlet otoritesinin sağlanması adına verilen bir mücadele olan Cemel'in ilerleyen safhalarında kendilerinin hata ettiğini kabul eden Hz. Âişe(r.anha)ve taraftarları savaştan çekilmişler, fakat fitneci unsurlar yüzünden kontrol edilemeyen yangın bir müddet daha devam etmiş, Hz. Talha(r.a) serseri bir okla şehit edilmiştir. Mervan’ın şehit etmesi haberi gerçeğe aykırıdır.

HAKKINDA AYETLER

* “Mü'minler içinde öyle yiğitler var ki, Allah'a verdikleri söze daima bağlı kalmışlardır. Onlardan kimi sözünün gereğini yerine getirdi (ve şehit oldu), kimisi de sırasını beklemektedir. Asla verdikleri sözden dönmedi ve duruşlarını değiştirmediler.” (Ahzab Suresi, 23) Efendimiz'in (s.a.v) Uhud dönüşü hutbede okuduğu ve Bu Talha(r.a) onlardandır buyurduğu ayet'tir.

* “Buna karşılık, haklarında tarafımızdan va'din güzeli (Cennet, Cemâlullah ve Allah'ın rızası) takdir edilmiş olanlara gelince, onlar Cehennem'den uzak tutulacaklardır. Öyle ki, onun hışırısını bile duymazlar; (Cennet'te) canlarının çektiği nimetler içinde sonsuzca yaşayıp gideceklerdir onlar. O en büyük dehşet (olan Sûr'a ikinci üfleşi) bile onları tasalandırmaz. Kendilerini melekler karşılar ve “İşte, size va'dedilen gün bugündür!” müjdesini verirler.” (Enbiya Suresi, 101-103) Hz. Ali (r.a) bu ayeti kerimeyi okuduktan sonar “Ben onlardanım, Ebû Bekir, Ömer, Osman, Talha, Zübeyr, Said, Abdurrahman da onlardandır.” buyurdu.

HAKKINDAKİ HADİSLER:

“Talha ve Zübeyr, Cennette benim komşularımdır.”

* Saîd İbnu Zeyd (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v)'in şöyle söylediğini işittim: "Ebu Bekr cennetliktir, Ömer cennetliktir, Osman cennetliktir, Ali cennetliktir, Talhâ cennetliktir, Zübeyr cennetliktir, Sa'd İbnu Mâlik cennetliktir, Abdurrahman İbnu Avf cennetliktir, Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh cennetliktir." (Râvi der ki: Zeyd) onuncu da sükut etti. Dinleyenler: "Onuncu kim?" diye sordular. (Bu taleb üzerine): "Saîd İbnu Zeyd!" dedi." (Ebu Dâvud, Sünnet 9, 4648, 4649)

* Hz. Câbir (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v) buyurdular ki: "Yeryüzünde (iki ayak üzerinde) yürüyen bir şehid görmek isteyen Talha İbnu Ubeydullah (r.a)'a baksın." (Tirmizî, Menâkıb.)

Peygamber (s.a.v)'in "Yeryüzünde Allah'a karşı verdiği sözünü yerine getiren birisini görmek isteyen Talha'ya baksın"

* Kays İbnu Ebî Hâzım (radıyallahu anh) anlatıyor: "Ben Talha İbnu Ubeydullah (radıyallahu anh)'ın, Uhud'da Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı himâye ettiği elini kurumuş gördüm." (*Tirmizî, Fezâilu'l-Ashab 14.*)

Hâlid bin Sa'îd'in rivâyet etmiş olduğu hadîs-i şerifte Resûlullah (aleyhisselâm) buyuruyor ki: "Ey insanlar ben Ebû Bekir'den râzıyım. Bunu ona bildirin. Ey insanlar ben Ömer, Ali, Osman, Talha, Zübeyr, Sa'd, Sa'îd ve Abdurrahmân bin Avfdan râzıyım. Bunu onlara bildirin. Ey insanlar Allah'ı Teâlâ Bedr ehlini ve Hudeybiye ehlini bağışladı. Ey insanlar Eshâbım kayınpederlerim (Hz. Ebû Bekir ve Ömer) ve dâmâdlarım (Hz. Osman ve Ali) hakkında bana riâyet ediniz. Hiç biriniz onlardan hak talep etmesin. Çünkü o haklar öyle haklardır ki, yarın kıyâmet günü bağışlanmazlar."

Ebû Hureyre (r.a) buyurdu ki: Resûlullah (s.a.v) Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha ve Zübeyr ile birlikte Hira dağının üzerinde bulunuyorlardı. Dağ sarsılmaya, sallanmaya başladı. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v) "Sakin ol ey Hira, senin üzerinde ancak bir peygamber yahut siddîk yahut şehîdler bulunmaktadır." buyurmuşlardır.

İbni Mende Talha bin Ubeydullah'dan haber veriyor: Talha bir gece Abdullah bin Amr bin Hirâm'ın kabrini ziyâret etti. Kabirden Kur'ân sesi işitti. Gelip Resûlullah'a söyledi: "O Abdullahdır. Allahü teâlâ, şehîdlerin rûhlarını Cennete koyar. Her gece rûhları bedenleri ile buluşur. Sabah olunca yine Cennete olurlar." buyurdu.

Peygamberimiz (s.a.v) yeni ayı, hilâli görünce, "Allahım bu ayı; râzı olduğun ve sevdiğin işlerde, selâmet, iyilik, îmân ve İslâmımızın devamıyla geçirmemizi nasip eyle. Gadâbını çeken şeylerden (haramlardan da) muhafaza eyle. Ey hilâl benim ve senin Rabbin Allahü teâlâdır."

Yine Talha (r.a), Peygamberimizden (s.a.v) "***Ben tevâzuyu severim. Kim Allah için tevâzu ederse Allah'ı Teâlâ onu yükseltir.***" "***Allah'ı Teâlâ cömerttir. Cömertleri sever.***" "***Allah'ı Teâlâ güzel ahlâkı sever kötü ahlâkı sevmez.***" Hadîs-i şeriflerini haber verdi.

HAKKINDA SÖYLENENLER:

*“O–Uhud-tamamen Talha’nın günüydü. Rasulullah’a (sallallahu aleyhi ve sellem) ilk gelen bendim. Rasulullah bana ve Ubeyde bi Cerrah’a şöyle dedi: “Kardeşinizi götürünüz.” Gördük ki vücudunda yetmiş kadar yara vardı. Parmağı da kesilmişti. Onu tedavi ettik.” (Hz. Ebubekir (r.a))

* Hz. Ömer, onun Uhud gününün en büyük adamı olduğunu belirtmiştir.

* “İşte bu Ebu Muhammed Talha’dır ki ekseriyetle kendinden bir şey istenmeden verir.” (Hz Ali(r.a))

* Hz. Talha’nın (r.a) şehadet üzerine Hz. Ali (r.a) “Seni vadide gökyüzünün yıldızları altında yığılmış görmem bana çok zor geliyor ey Ebû Muhammed! Ayıplarımı ve eksikliklerimi Allah’a şikayet ediyorum”, “*Keşke bugünden yirmi sene önce ölseydim*”, “*Biz onların gönüllilerindeki kini söküp attık köşkler üzerinde karşı karşıya oturan kardeşler olacaklar (Hicr Suresi,47)*... Bu ayete mazhar olanlar Ben ve Talha olmazsak Kim olabilir.” dediği rivayet edilir.

* “Talha’nın katili ateştedir.” (Hz. Ali(r.a))

* “Talha ile arkadaşlık ettim. Onun kadar istenmediği halde bolca mal veren kimse görmedim. (Kabisa b. Cabir(r.a))

* “Evet, ızdırap ve çile, bu yolun kaderidir. O hâlde irşâd ve tebliğ adamı, daha işin başında ızdırap ve çileye razı olmalıdır... Talha b. Ubeydullah (radıyallâhü anh), annesi tarafından elleri-ayakları zincire vurulup, sokaklarda süründürülürken, .Hep bu yolun rengini aksettiriyorlardı.”(Allah Kelâmı Kur’ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, Ali Ünal, Define Yayınları, İstanbul-2007.Hadis Ansiklopedisi-Kütüb-i Sitte, İbrahim Canan, Akçağ Yayınevi, c.12.Aşere-i Mübeşşere, Ahmet Kurucan-Zühdü Mercan, Işık Yayınları, İzmir-2007.Asr-ı Saâdet, Ahmet Nedvi, Sahip Ensari, Seyyid Süleyman Nedvi, Şamil Yayınevi, c.1, İstanbul-1985.el-İsabe, İbnu Hacer el-Askalanî, Sağlam Yayınevi, İstanbul-2008.Tabakatü’l-Kübrâ, İmamı Şârânî, Bedir Yayınevi, İstanbul-2005.Ashâb-ı Kiram, Mahmud Sâmî Ramazanoğlu, Erkam Yayınları, İstanbul-2008.Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, c.1, İst-1996.Yeryüzü Yıldızları, Halid Muhammed Halid, Beka Yayınları, İstanbul-2007.Gökteki Yıldızlar, Mahmut Şakir, Ravza Yayınları, İstanbul-2007.Tarihte Metod Ve Tarihi Tetkikler Işığında Sahabe Dönemi, Muhammed Salih Ekinci, Yasin Yayınevi.Sahabüler Ansiklopedisi, Yeni Asya Yayınları, c.1, İstanbul-1993)

HZ.ZÜBEYR B. el-AVVAM(r.a)
(D.M.590-V.M.658. H. 36)

Annesi Safiyye binti Abdulmuttalib, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) halası; babası Avvam ise Hz.Hatice(r.anha)'nin kardeşidir. Soyu, Peygamber(s.a.v) Efendimizin mübarek silsilesi ile dedeleri Kusay'da birleşir. İslâm'a büyük hizmetlerde bulunup, kahramanlığıyla tanınırdı.

Künyesi; Zübeyr b. el-Avvam b. Huveylid b. Esed b. Abdî'l-Uzza b. Kusayy b. Kilâb b. Mürre b. Ka'b. b. Lüeyy el-Kurasî el-Esedî. Büyük oğlu Abdullah'tan dolayı "Ebû Abdullah" diye çağrılırdı. **Lakabı** ise Havariyyu'n-Nebi'dir. Peygamberimizin (s.a.v):“Her peygamberin bir havarisi (yardımcısı)vardır, benim de havarim Zübeyr'dir” buyurarak methettiği Hz.Zübeyr(r.a), İslam'a gönül veren ilk bahtiyarlardan Efendimiz(s.a.v)inen yakın dava arkadaşıdır. **(Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 48.)**

Küçük yaşta babasını kaybetti. Velâyetini amcası Nevfel üstlendi ve onun yanında büyüdü.*(İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, Beyrut 1960, III, s. 101)*

İslâmiyetle şereflenenlerin ilklerindendir. "Aşere-i Mübeşşere" diye tabir edilen ve hayatta iken Peygamber Efendimiz(s.a.v.)tarafından cennetle müjdelenen on sahabeden biridir. Mübarek bir silsileye mensup olan Zübeyr bin Avvam, Hz.Ebubekir'in (r.a.) dâveti ile Müslüman olduktan sonra başta amcası olmak üzere, müşrikler tarafından muhtelif işkence ve eziyetlere maruz kaldı. Ancak, Rasûlullah'ın(s.a.v.)yanından hiçbir zaman ayrılmadı. Dördüncü olarak imâna geldi. Hz. Ebû Bekir'in damadı idi. Bütün gazalarda bulundu. Çok yaralandı. Mısır'ın fethinde de bulundu. Zengin olup, bütün malını Allah için dağıttı. Ashâb-ı kirâm şehîd olunca yetimlerine vâsî olur, onları beslerdi. Hz. Ali, Zübeyr, Talha ve Sa'd bin Ebî Vakkâs(r.anhüma) aynı yılda doğmuşlardır.

Hız. Ömer(r.a)'in vefatından sonra, halife seçimini gerçekleştirmeleri için tayin ettiği altı kişilik "Ashabü's şûra" (danışma kurulu) üyelerindendir. Annesi kendisini "Ebu't-

Tâhir" diye çağırırdı. Fakat Zübeyr (r.a) kendisini oğlu Abdullah ile künyelendirmiş ve bu künye ile tanınmıştır. (*el-Askalânî, el-İsâbe fî Temyizi's Sahâbe, Beyrut, t.y., III, 5; Ibn Hisâm, Sîre, Misir 1955, I, 250; Buharî, Fedâilü Ashâbi'n-Nebî, 13; Ibn Abdî'l-Berr, el-İstiâb fî Ma'rîfeti'l-Ashâb, Kahire, t.y., II, 510; Ibn Sait Tabakâtü'l-Kübra, Beyrut, 1957, III, 100*).

Zübeyr(r.a), Hz.Ebu Bekir(r.a)'in Islâm'a girmesinden kısa bir müddet sonra müslüman olmuştur. İlk müslümanların dördüncüsü veya besincisidir. Ancak ne doğum tarihi, ne de kaç yaşındayken müslüman olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Muhtelif kaynaklar, müslüman olduğu sırada onun 8-16 yaşları arasında bulunduğu söylerse de bu tahminlerin doğruluğu şüphelidir. Zira babası Avvam b. Huveyfid'in Ficar savaşlarından birinde (kuvvetli bir ihtimalle dördüncü ve son savaşta) öldürüldüğü, onu öldürenin de Mürre b. Muatab es-Sakafi olduğu kabul edilmektedir. Bazı kaynaklarda Zübeyr (r.a)'in Hz. Ali, Talha ve Sa'd b. Ebi Vakkas(r.anhüma) ile aynı yılda doğduğu ifade edilmektedir (*el-Endelüsî, el-Ikdü'l-Ferîd, Beyrut, t.y., VI, 92; Ibn Kuteybe, el-Maârif, Lübnan, 1970, 96; el-Askalânî, a.g.e., III, 5; Ibnü'l-Esir, Üsdü'l-Gâbe fî Ma'îfeti's-Sahabe, Kahire, 1970, II, 250; Ziriklî, el-A'lâm, Beyrut, 1969, III, 74; Ibn Abdî'l-Berr, a.g.e., II, 510-511; Ibnü'l-Cevzi, Safvetü's Safve, Halep, 1969, I, 342; Butrus el-Bustânî, Dâiretü'l-Maârif, IX, 177*).

Hız. Zübeyr(r.a) küçük yaşta yetim kaldığından annesi tarafından yetiştirildi. Hız. Safiyye(r.anha), oğlunun terbiyesinde çok titiz davranıyordu. Onu hayata hazırlamak için bazen dövdiği de olurdu! Bunu görenlerin, “Çocuğun kalbini çok kırıyorsun, onu helak edeceksin!” demelerine karşı Hız. Safiyye(r.anha) şu cevabı veriyordu: **“Benim Zübeyr’i dövmem, onu sevmediğimden değildir. Ben onu akıllanması, adam olması ve ilerde orduları bozguna uğratarak ganimetle dönecek bir kahraman olması için terbiye ediyorum.”** (Tabâkât, 3: 101.)

Gerçekten de Hız. Zübeyr(r.a)'in annesinden aldığı çekirdek mahiyetindeki terbiye, hayatına aksetmiştir. Zübeyr cesareti ve kahramanlığı ile tanınmış, Müslüman olduktan sonra da, canını feda eder derecede ileri atılmıştır. Amcası ona işkenceler ederek dininden dönmesi için zorlarken, Hız. Zübeyr

ise, “Amca, artık ebediyen küfre girmem.” diye sebat ediyordu. (*Hilyetü'l-Evliyâ, 1: 89.*)

Zübeyr bin Avvâm (r.a.), Allah yolunda kılıç sıyrıranlardan ilki idi. Mekke’de müşriklerin Müslümanlara göz açtırmadıkları devrede bir ara Peygamberimizin öldürüldüğünü duydu. 15 yaşında Müslüman olan Hz. Zübeyr(r.a), o sıralar henüz çok gençti. Hadisenin mahiyetini anlamadan kılıcını sıyrarak, müşriklere bir ders vermek üzere yola çıktı. Yolda kendisini gören Peygamberimiz (s.a.v):“Ne oldu Zübeyr, nereye gidiyorsun böyle?” diye sordu. Birdenbire şaşırان Hz. Zübeyr(r.a), meselenin aslını öğrendi ve Peygamberimize, “Anam babam sana feda olsun yâ Resûlallah! Senin katledildiğini duydum; müşriklere haddini bildirmeye gidiyordum!” dedi. Peygamberimiz onu teskin etti ve duada bulundu. (*Üsdü'l-Gâbe, 2: 197.*)

Son Ficar savaşı, Hire hükümdarı dördüncü Münzir'in oğlu Numan Ebû Kâbüs'un saltanati (585-614) sırasında meydana gelmiştir. Ficar savaşı başladığı zaman, kimi rivayetlere göre Peygamber (s.a.v),14-15 yaşlarında, kimi rivayetlere göre ise daha küçük yaşlardaydı. Son Ficar savaşında ise O'nun 14-20 yaşlarında olduğu gelen rivayetler arasındadır. (*Ibn Hişâm, a.g.e., II, 89; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih, trc. İstanbul 1986, I, 511.*)

Son Ficar savaşı ile Peygamber (s.a.v)'in Mekke'lileri İslâm'a davet etmeye başladığı 610 yılı arasında yirmi kûsûr yıl vardır. Buna göre ilk müslümanlardan olan Zübeyr (r.a)'in bu tarihte, yirmi yaşından büyük olması gerekir.

Zübeyr'in babası ölünce, amcası Nevfel onun velâyetini üstlenmişti. Küçük yaşta yetim kalan Zübeyr'i, annesi çok döverdi. Amcası da onu savunur, dövmesine engel olmaya çalışırdı. Ancak Zübeyr büyüyüp müslüman olunca, ona karşı bu sevgisi öfkeye dönüştü. İman ettiği zaman, amcası çok kızmıştı. Bu yüzden onu, bir hasıra sarar, ateşe sokar çıkarır ve küfre dönmesini putlara tapmasını isterdi. O ise “Asla küfre dönmem (**Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah**) der, yapılan bütün işkencelere büyük bir sabır ve

metanetle tahammül ederdi.(*el-Askalâni, a.g.e., III, 5; Ibn Sa'd, a.g.e., III, 101*).

İman edenler arttıkça Mekke’de müşriklerin müslümanlara yaptıkları işkenceler çok şiddetlendi. Peygamber efendimiz (s.a.v.) Sahâbîlerinin işkenceler altında kıvrandıklarını görünce, **“Siz, bari yer yüzüne dağılın!... Yüce Allah, sizi yine toplar!”** buyurdu. Eshâb-ı kirâm da (r.a.): “Yâ Resûlallah! Nereye gidelim?” dediler. Peygamber efendimiz (s.a.v.) mübârek eliyle Habeş ülkesinin bulunduğu tarafa işaret ederek, **“İşte oraya Habeş ülkesine gitseniz iyi olur. Habeş hükümdarının yurdunda hiç kimse zulme uğramaz. Orası doğruluk yurdudur. Allahü teâlâ, sizi belki orda ferahlığa kavuşturur!”** buyurdu. Bunun üzerine hicri 5. yıl Recep ayında, aralarında Hz. Zübeyr bin Avvâm’ın da bulunduğu ,615 yılında Mekkeli 15 kişilik ilk Muhâcir kafilesi, müşriklere (puta tapanlara) duyurmadan Mekke’den ayrılarak hicret etmiştir.. Habeşistan hükümdarı Necâşî, gelen muhacirlere çok iyi davrandı. Rahat ve huzurlarını sağladı. Ashâb-ı kirâma sorduğu sorulara olgun cevaplar alınca müslüman oldu.

Medine’de Resûlullah’a (s.a.v) kavuştuktan sonra onun emrinden hiç ayrılmadı; hüznü ve sevinçli günlerinde hep onunla birlikte bulundu. Bütün muharebelerde Peygamberimizin yanında yer aldı, ona gelebilecek tehlikelere göğsünü gerdi, kendisini feda etti.

Bu hususta Hz. Zübeyr(r.a) şöyle der:“Resûlullah(s.a.v) ile beraber katıldığım savaşlarda yara almayan hiçbir yerim yoktur.”Hattâ bu yaralanmaların edep yerine kadar vardıgı da kaydedilmektedir.(*Tirmizî, Menâkıb: 25.*)

Hz. Ümmü Seleme(r.anha)validemiz diyor ki; “Biz Habeşistanda huzur içinde yaşarken Necâşî’nin üzerine Habeş’ten bir adam geldi. Saltanatını elinden almak istedi. O adamın, Necâşî’ye üstün gelmesinden korkuyorduk ve çok üzüldük. Çünkü o hükümdar olsaydı bize hayat hakkı tanımazdı. Necâşî de onun, üzerine yürüdü. Savaş Nil nehrinin öbür tarafında oluyordu. Durum çok kritikdi. Necâşî’nin galip gelmesini istiyorduk. Ashâbdan bazıları: “Kim savaş

cephesine gidip bize haber getirecek” deyince; Hz. Zübeyr bin Avvâm(r.a) “Ben giderim!” deyince “Peki, sen git” dediler. O, müslümanların yaşı en genç olanı idi. Hz. Zübeyr bin Avvâm(r.a)’a bir su tulumu şişirdiler ve göğsüne astılar. Sonra Nil’in üzerinde yüzdü ve orduların karşılaştığı Nil’in öteki tarafına geçti. Onların yanında hazır bulundu. Biz ise Allah’u Teâlâya, Necâşî için düşmana galip gelmesi ve O’na memleketinde kalması için kudret vermesine duâ ettik. Biz durumun ne olacağını beklerken Zübeyr (r.a.) uzaktan göründü. Koşuyordu. O elbisesiyle işaret ediyor ve şöyle sesleniyordu: Müjde, Necâşî zafere erişti ve Allah’u Teâlâ onun düşmanını helâk etti ve ona memleketinde kalmaya kudret verdi. Şimdiye kadar onun gibi sevindiğimizi bilmiyorum.

Necâşî, Allah’u Teâlânın izniyle o kâfiri mağlup ederek sağ salım sarayına döndü. Mekke’ye, Resûlullah’ın (s.a.v.) yanına gelene kadar biz onun yanında güzel bir hayat sürdük. Sonra Ashâb-ı kirâm, Mekke’den Medine’ye hicret edince biz de Habeşistan’dan hicret ettik.”

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Medine’ye hicret ettiği zaman, Hz. Zübeyr bin Avvâm’ı, Ensâr’dan Ka’b bin Mâlik ile kardeş yaptı. Başka rivayetlerde ise, Rasûlullah(s.a.v)ın; Abdullah Ibn Mes’ûd(r.a) veya Talha(r.a)ya da Ka’b b. Mâlik(r.a)’le Zübeyr(r.a) arasında kardeşlik tesis ettiği ifade edilmektedir. (*Ibn Sa’d, a.g.e., III, 102; Ibn Hîsam, a.g.e., I, 505*).

Hicretten iki yıl sonra Mekke’li müşriklerle Bedir savaşı yapıldı. Bu savaşta müslümanlar 313 kişi Mekke’li müşrikler 1500 kişi idi. Peygamber (s.a.v)Efendimiz, Bedir muharebesinde Hz. Zübeyr bin Avvâm(r.a)’ı, sağ kanada kumandan tayin etti ve **“Melekler, alâmetli ve nişanlıdır, siz de kendinize birer alâmet ve nişan yapınız!”** buyurdular. Zübeyr’in düşman karşısında şahlanışını gören Allah’ın Resûl’ü, onun şecaat ve kahramanlığını şöyle övmekteydi:“Meleklerin, sarı başlıklarla Zübeyr’in suretinde indiklerini görüyordum.”(*Tabakât, 3: 103*).

Bunun üzerine Zübeyr bin Avvâm (r.a.) başına sarı bir sarık sardı. Her iki taraf bütün güçleriyle saldırıya geçti.

Zübeyr bin Avvâm (r.a.) buyurdu ki: “Bedir günü ben müşriklerden Ubeyde bin Sâid’le karşılaştım. O baştan ayağa kadar zırha bürünmüş, gözlerinden başka bir yeri görünmüyor ve at üzerinde bulunuyordu. Çocukluktan beri büyük karınlı olduğu için kendisine (Ebû zât-ül-keriş=karın babası) denirdi. O “Ben Ebû zât-ül-keriş’im. Ben Ebû Zât-ül-Kerîş’im” diye meydan okuyordu. Elimdeki mızrağımı hemen onun gözüne sapladım. Ubeyde yıkılıp öldü. Ayağımı yanağına bastım olanca kuvvetimle mızrağımı çekip çıkardım. Fakat mızrağımın iki tarafı eğilmişti.”

Bedir Savaşı’nda karşısına çıkan hasımlarını bir darbeye yere serdi, harbin en şiddetli anlarında müşrikleri perişan etti. Fakat kendisi de ağır şekilde yaralandı. Oğlu Urve, babasının aldığı yaranın derinliğini anlatırken, “Parmağım içine girebiliyordu!” demektedir.

Bu savaşta düşmana fırsat vermeyen iki süvariden birisi de Hz. Zübeyr(r.a)’di. Zaten Bedir Savaşı’nda sadece iki at vardı. Bunlardan biri de Zübeyr’in Ya’sub adlı atı idi. O gün bir çok müşriki öldürmüştür ki, bunlardan biri "Kureyş'in aslanı, Muttalibogulları aslanı" diye bilinen amcası Nevfel idi. (*Ibn Hİsam, a.g.e., I, 666, 708; Ibn Hİsam, Cemheretü Ensâbi'l-Arab, Kahire, 1982, 120*).

Bu savaş çok şiddetli geçiyordu. Peygamber(s.a.v) Efendimiz: **“Allahım! Şu bir avuç İslâm cemaati helâk olursa, artık sana yeryüzünde hiç ibadet olunmaz”** diyor, durmadan Allah’u Teâlâdan yardım diliyor ve O’na yalvarıyordu. Bedir muharebesi müslümanların galibiyetiyle neticelenip, 14 Ashâb-ı kirâm şehîd oldu. 70 müşrik öldürüldü.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v), dünyada iken cennet saadetiyle müjdelediği sahabiler arasında Zübeyr(r.a)’i de zikretmiştir. (*Müslim, Fezâilü’s-Sahâbe: 49*.)

Mekkeli müşrikler bu yenilgiyi unutamamış bir yıl sonra tekrar Medine’ye hareket etmişlerdir. Uhud’da iki ordu yine karşılaştı. Uhud gazâsı hicretin üçüncü senesinde vuku buldu. Bu muharebede fedâkârlık gösterenlerin en meşhûrları arasında Hz. Zübeyr(r.a) ile Hz. Ebû Dücanne(r.a)de bulunuyordu. Uhud muharebesi başlarken, müşriklerden (puta

tapanlardan) deve üzerinde bir adam meydana çıktı. Çarpışmak için er diledi. Herkesin kendisinden çekindiğini, geri durduğunu görünce, dileğini üç kere tekrarladı. Bunun üzerine Hz. Zübeyr bin Avvâm(r.a), başına sarı bir sarık sararak meydana yürüdü. Birden devenin üzerine sıçrayıp, kâfirin boğazına sarıldı. Deve üzerindeki bu mücâdele devam ederken, Peygamber efendimiz **“Onu yere düşür”** buyurdu. Hz. Zübeyr bin Avvâm o müşriki yere düşürdü. Üstüne çöküp boynunu kesti. Peygamber efendimiz (s.a.v.) **“Eğer, Zübeyr, onun karşısına çıkmasaydı, halkın çekindiğine, sakındığına bakıp, ben çıkacaktım.”** buyurdu. Teke tek mücadelelerden sonra savaş iki tarafın hücumuyla başladı. Hz. Zübeyr bin Avvâm(r.a), müşriklerin sancaktarı, olan Kilâb’ı öldürdü ve 7 arkadaşı ile Peygamber efendimizin (s.a.v.) yanında şehîd oluncaya kadar ayrılmamak üzere yemin ettiler. Müşriklerin okçuları, Peygamber efendimizi ok yağmuruna tutunca, Ashâb-ı kirâm Peygamber efendimizi (s.a.v.) ortalarına aldılar. Atılan oklar Peygamber (s.a.v.)Efendimizin sağından solundan geçiyor, ya önüne düşüyor veya arkasından aşır geçiyordu. Mekkeli müşrikler Resûlullahı (s.a.v.) her yandan kuşattılar. Hz. Zübeyr bin Avvâm(r.a) ve arkadaşları, Peygamber (s.a.v.)Efendimizin etrafında pervane gibi dönerek, gelen oklara, kılınclara vücutlarını siper ettiler. Pek çok Ashâb-ı kirâm çarpışa çarpışa şehîd oldu. Düşman gerilemişti, zafere yaklaşılmıştı. Zafer sevinciyle yerlerini terk eden sahabenin (r.a.) bulundukları yerden, düşman süvarileri saldırıya geçti ve Peygamber (s.a.v.)Efendimize kadar sokuldular. Peygamberimiz (s.a.v.) yaralandı. Ashâb-ı kirâm hemen toplandı, neticede savaş tekrar müslümanların lehine döndü.

Uhud Savaşı’nda da Resûlullah(s.a.v)’ın yanibaşında çarpışan birkaç fedaiden birisi Hz. Zübeyr(r.a)’di. Savaştan önce Peygamberimizle(s.a.v) “ölüm” üzerine biat etmişti. İlk bozgundan sonra Peygamberimizin(s.a.v) çevresinde kendisini kalkan yaparak bahadırılık gösteren, hayatlarını Resûlullah(s.a.v)’ın hayatına feda eden gözüpek sahabiler arasındaydı.

Muharebe bitmişti. Peygamber efendimizin vefâtı şayiası Medine'ye ulaşınca, Hz. Safiyye(r.anha) hatun hemen Uhud'a hareket etti. Uhud meydanına gelince, oğlu Hz. Zübeyr(r.a)'i ve Hz. Ali(r.a)'yi görüp, önce Resûlullahın (s.a.v.) halini sordu. Hz. Ali(r.a) **"Hamd olsun iyidir"** deyince ferahladı. Fakat Hz. Safiyye(r.anha) **"Bana onu göster"** deyince, Hz. Ali(r.a), Peygamber(s.a.v) Efendimizi işaretle gösterdi. **Peygamberimiz(s.a.v) yaralı idi. Peygamberimizin(s.a.v) sağ olduğuna şükretti.** Hz. Safiyye(r.anha), baba-anne bir kardeşi olan, Hz. Hamza(r.a)'nın durumunu da görmek istiyordu. Peygamber efendimiz (s.a.v.) Hz. Safiyye(r.anha)'nın gelmekte olduğunu görünce, Hz. Zübeyr bin Avvâm(r.a)'a: **"Anneni geri çevir, kardeşinin cesedini görmesin"** buyurdu.

Zübeyr bin Avvâm (r.a.) **"Anneciğim! Resûlullah (s.a.v.) geri dönmenizi emrediyor"** deyince, Hz. Safiyye(r.anha): **"Eğer ona yapılanı bana göstermemek için geri döneceksem, zaten ben kardeşimin cesedinin kesilip biçildiğini öğrenmiş bulunuyorum. O, bu musîbete Allah yolunda uğramış bulunuyor. Biz Allah yolunda bundan daha beter olanlarına da razıyız. Sevabını Allahü teâlâ'dan bekliyeceğiz. İnşallah sabredip, katlanacağız"** dedi. Hz. Zübeyr bin Avvâm(r.a), gelip bunu bildirince, Peygamberimiz (s.a.v.) **"Öyle ise bırak görsün"** buyurdu. Hz. Safiyye(r.anha), Hz. Hamza(r.a)'nın cesedinin yanına oturup sessizce ağlamaya başladı. Onunla, Peygamber(s.a.v) Efendimiz de sessizce ağladılar.

Hz. Zübeyr bin Avvâm(r.a) anlatır: **"Annem yanında getirdiği iki hırkayı çıkarıp: "Bunları, kardeşim Hamza için getirdim. Onu bunlara sarınız"** dedi. Hz. Hamza(r.a)'yı kefenlediler ve Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali ve Hz. Zübeyr bin Avvâm'ı Kabre(r.anhüma) indirdiler. Aynı kabre, onun gibi şehid olan, Hz. Abdullah bin Cahş(r.a)'ı koydular.

Uhud'dan dönüşte, Peygamber(s.a.v) Efendimiz yolda münafıklardan Ebû Azzeel Cumehi'yi yakaladı. Resûlullah (s.a.v.) onu Bedir'de esir etmişti. Sonra onu lütfederek öldürmemiştir. O şöyle dedi: **"Yâ Resûlallah (s.a.v.) beni**

birak.” Resûlullah da (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Vallahi bundan sonra artık sen Mekke’de ellerini okşayıp Muhammed’e (s.a.v) iki kere hile ettim diyemiyeceksin, Ey Zübeyr, boynunu vur”** o da boynunu vurdu.

Hicretin 5. (m. 626) yılında yahudilerin fesadı ve devamlı tahrikleri ile bütün müşrik arablar, Mekke’li müşrikler ile birleşerek Medine’ye kadar gelip Peygamber (s.a.v) Efendimize saldırdılar. Peygamberimiz (s.a.v.), müşriklerin geleceklerini haber alıp, Medine’nin etrafına hendek kazdırdılar. Hz. Zübeyr(r.a)’ın oğlu Abdullah(r.a) şöyle anlattı: ***“Biz çocuk idik ve savaş esnasında Peygamberimizin hanımlarının bulunduğu yerdeydik. Hz. Seleme’nin oğlu Amr ile nöbetleşe birbirimizin omuzuna çıkıyor ve muharebeyi seyrediyorduk. Ben arkadaşımın omuzuna çıktıkça babam Zübeyr bin Avvâm’ın (r.a.) harbettiğini görüyordum.”***

Hendek Savaşı’nda müşriklerin hücumlarını püskürten ve üstün gayret gösteren Hz. Ali(r.a)’nin yanında Hz. Zübeyr(r.a) de bulunuyordu.

Kurayza Yahudilerinin Peygamberimizle yapılan anlaşmayı bozmalarından sonra Peygamberimiz(s.a.v), onların üzerine gidecek bir kumandan arıyordu. “Kim gidecek?” sualine hep Zübeyr cevap verdi. Peygamberimiz(s.a.v), Hz. Zübeyr(r.a)’in gönüllü hizmete talip olmasından çok memnun oldu ve ***“Anam babam sana feda olsun, ey Zübeyr!”*** diyerek iltifatta bulunmuştu.

Hz. Câbir bin Abdullah(r.a) der ki: “Hendek günü iş ağırlaşınca Resûlullah (s.a.v.) **“Bize, Benî Kureyza’nın tutum ve davranışını öğrenip gelebilecek bir kişi yok mu?”** diye sordular Zübeyr bin Avvâm (r.a.) **“Ben, gider, öğrenir gelirim”** dedi. Gidip onların tutum ve davranışlarını öğrenip geldi. Yine işler ağırlaşınca Resûlullah (s.a.v.) **“Bize, Benî Kureyza’nın tutum ve davranışını öğrenip gelebilecek bir kişi yok mu?”** diye sordular. Yine Zübeyr bin Avvâm(r.a): **“Ben, gider, öğrenir, gelirim”** dedi. Gidip onların tutum ve davranışlarını öğrenip geldi. Ve: “Yâ Resûlallah (s.a.v.) Onları, kalelerini tamir, harp tâlimleri ve manevraları yaparken

gördüm. Ayrıca, hayvanlarını derleyip toparlıyorlardı,” Şeklinde arz etti. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) “**Her peygamberin bir havarisi** (samimi dostu) **vardır, Benim havârim Zübeyr’dir**” buyurdu.

Benî Kureyza Yahudilerinin tutum ve davranışlarını gözetlemek ve öğrenmek üzere, Peygamber efendimizin gönderdiği kişilerin ilki Hz. Zübeyr bin Avvâm(r.a) idi. Zübeyr'in oğlu Abdullah(r.a), babası ile ilgili olarak şu olayı anlatıyor: "Ahzâb günü, ben ve Ebû Seleme'nin oğlu Ömer (çocuk olduğumuzdan) kadınların yanında bırakılmıştık. Bir de baktım ki babam Zübeyr, atının üstünde iki yahut üç kere Kurayza oğullarına gidip geldi. Evimize döndüğümüzde babama: Babacığım! Ben seni Benî Kurayza yurduna gidip gelirken gördüm dedim. Babam: Sen beni öyle gördün mü evlâdım? dedi. Ben de Evet, dedim. Babam: Rasûlullah (s.a.v); "Benî Kurayza ya kim gider de onların haberini bana getirir" dedi. Ben de gittim. Döndüğümde, Rasûlullah(s.a.v), anası ile babasını bir arada zikrederek Ânam babam sana feda olsun" dedi. (*Buharî, Fedâilü Ashâbi'n-Nebi*, 13).

Hendek savaşında da müşrikler bozguna uğradılar. Medine’de oturan Yahudiler, Ashâb-ı kirâma (r.a.) arkadan saldırarak anlaşmayı bozdular. Peygamberimiz(s.a.v) de savaştan sonra, onları Medine’den çıkardılar. Yahudiler Hayber kalesine toplandılar. Peygamberimiz (s.a.v.) Hendek savaşından sonra Hayber üzerine yürüdüler. Hayberde, meşhûr yahudi Cengâveri Merhab kaleden çıkarak er diledi. Hz. Ali(r.a) çıkarak Merhabı öldürdü. Merhab’ın katlinden sonra O’nun oğlu Yasir, babasının intikamını almak için meydana çıkarak; “Bana karşı gelecek var mı?” diye bağırdı. Hz. Zübeyr(r.a), hemen atını sürerek onu karşıladı ve ikisi de şiddetli bir muharebeye tutuştular. Oğlunun bu hareketini seyreden Hz. Saffiyye(r.anha), Resûl-i Ekrem’e (s.a.v.) yaklaşıp “Yâ Resûlallah! Oğlum şehîd oluyor mu?” diye sordu. Resûl-i Ekrem(s.a.v) de “**Hayır**” buyurdu.

Resûl-i Ekrem(s.a.v)’in bu beyanından bir kaç dakika sonra Hz. Zübeyr(r.a), hasmının kellesini uçurdu. Zübeyr bin

Avvâm (r.a.) Hayber savaşında da büyük kahramanlıklar gösterdi. Neticede Hayber kalesi de alındı. (Sîre, 3: 348.)

Bundan sonra Mekke'yi fethetmek için hazırlıklar yapıldı. Peygamber Efendimizin (s.a.v.), Mekke'yi fethetmek için hazırlık yaptığını bildiren bir mektubun, bir kadın vasıtası ile, gizlice Mekke'ye gönderildiğini Cebrâil aleyhisselâm haber verdi. Sâre adındaki bu kadın, bu mektubu, başına yerleştirdikten sonra, üzerinden saçlarını bölükler halinde örerek mektubu gizledi ve Kureyşlilere teslim etmek üzere yola çıktı.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Hz. Ali, Hz. Zübeyr ve Hz. Mikdâd bin Esved(r.anhüma)'e **“Acele gidiniz! Hah bahçesine vardığınızda, orada, yanında bir mektub bulunan hayvan üzerinde bir kadın bulacaksınız. Mektubu ondan alınız ve bana, getiriniz! Kadını, serbest bırakınız. Mektubu vermek istemezse, boynunu vurunuz”** buyurdu. (Hah; Medine ile Mekke arasında bir yer olup, Medine korularındandır)

Hz. Ali(r.a) ve arkadaşları, durmadan at koşturarak Hah bahçesine vardılar. Kadın orada idi. Hz. Ali(r.a) kadına: **“Yanında götürmekte olduğun mektûb nerede?”** diye sordu. Kadın: **“Benim yanımda mektûb falan yok”** dedi. Kadının eşyalarını aradılar, mektubu bulamayınca geri dönecek oldular. Hz. Ali (r.a) **“Resûlullah (s.a.v.) bize, senin yanında mektub olduğunu söyledi. Ya mektubu çıkarırsın veya tepene kılıcı indiririm”** buyurdu. Kadın yeminler ederek, inkâra devam ettiyse de, Hz. Ali(r.a) ve arkadaşlarının işi sıkı tuttuğunu anlayınca, Kadın: **“Yüzünü başka tarafa çevir”** dedi. Hz. Ali(r.a) yüzünü çevirince kadın mektubu çıkardı. Kadını emir gereğince serbest bıraktılar. Mektubu Peygamber (s.a.v)Efendimize getirdiler.

Fetih hazırlıkları tamamlanınca Hicretin sekizinci senesinde Resûl-i Ekrem'in (s.a.v.) kumandasında hareket eden binlerce Mücâhid Mekke'ye doğru ilerledi. Hz. Zübeyr(r.a), bu hareket esnasında Resûl-i Ekrem(s.a.v)'in sancağını taşıyordu. Mekke halkının bir kısmı toplanmış, İslam mücahitlerine tazimde bulunuyorlardı. Bu sırada Hz.

Zübeyr(r.a) ile Mikdad bin Esved(r.a), at üzerinde geldiler. Sevgili Peygamberimiz(s.a.v) elbisesinin ucuyla yüzlerindeki tozu sildi, onlara dönerek şöyle buyurdu:“Ben ganimetten at için iki pay, süvari için de bir pay veriyorum. Bu miktarı kim azaltırsa, Allah da onu noksan kılsın!”(*Tabakât*, 3: 104.)

Peygamberimiz (s.a.v.) askerlerini Zî Tuva denilen yerde bölüklere ayırdı. Bir kısmını Zübeyr bin Avvâm'ın (r.a.) emrine vererek Mekke'nin Kudâ tarafından girmelerini emir buyurdular. Mekke'li müşrikler Mekke'yi harpsiz teslim ettiler.

Mekke'nin fethinden sonra Huneyn vadisinde Hevazin müşrikleriyle savaşıldı. Bu savaşta Hevazin kabilesi mağlup olarak geriye çekilmeye başladı. Kabilenin ileri gelenlerinden Mâlik bin Avf gitti ve iki dağ arasında yüksek bir mevzide arkadaşlarına: “Durunuz ki zayıflarınız yürüsün ve geride kalanlar bize yetişsinler” dedi. Hezimate uğrayanlar gelip onlara kavuşuncaya kadar orada durdular. Mâlik, gelenlere sordu: “Geriye bakın neler görüyorsunuz” Onlar da: “Uylukları uzunca bir süvari görüyoruz mızrağını omuzu üzerine koymuş ve başına bir kırmızı sarık bağlamıştır.” Bunun üzerine Mâlik bin Avf şöyle dedi:

“İşte o, Zübeyr bin Avvam'dır (r.a.). Putlara yemin ederim ki elbette o size ulaşır. Onun için yerinizde sıkı durunuz ayrılmayınız.” Hz.Zübeyr bin Avvâm(r.a), o iki dağ arasındaki tepelik yerin dibine vardı, Hevazınliler onu gördüler. Yetişip, onlara saldırdı, oradan çıkartıp uzaklaştıracaya kadar onlarla cenk etti.

Cihat meydanlarında hep ön saflarda yer alan ve her seferinde bileğinin gücünü, kılıcının hakkını verendi.

Huneyn Savaşı'nda Peygamberimizin(s.a.v) etrafında kalan, onu yalnız bırakmayan fedailer içinde Hz. Zübeyr(r.a) de vardı. Boylu poslu, güçlü kuvvetli bir insan olan Hz. Zübeyr(r.a), müşrikleri birer birer savuşturuyordu. Düşman sürüsünü Peygamberimize yaklaştırmamak için canını dişine almıştı.

Zübeyr bin Avvâm (r.a.), Taif Muhasarasına, Tebûk seferine ve Veda Haccı'na iştirak etmiştir. Mısır'ın kalbi olan

Fustat şehrini zaptetmek için Amr İbn'il-Âs (r.a.) Hz. Ömer(r.a)'den dörtbin kişilik kuvvet istediğinde Hz. Ömer(r.a) Ona dört kişi göndermiştir ki, bunlar: Hz. Zübeyr bin Avvâm(r.a), Hz. Mikdâd bin Esved(r.a), Hz. Ubâde bin Sâmit(r.a) ve Hz. Mesleme bin Muhalled(r.a)'dir. Zübeyr bin Avvâm(r.a), yedi aylık muhasaradan sonra Fustat şehrini zaptetmeye muvaffak olmuştur. Sonra İskenderiyye üzerine yürüyerek burasının da alınmasında büyük rol oynamıştır.

ŞEMÂİLİ VE AHLAKI:

Beyaz tenliydi. Seyrek sakallı idi. Kuvvetli bir bünyeye sahipti. Uzun boylu idi. Katırına bindiğinde ayakları yere değdi. Zarif (kibar) bir kimse idi

Son derece temiz kalpli, temiz ahlaklı, Allah'a hakkıyla saygı gösteren, hakkı tutup kaldıran, hakperest, merhametli, dünyayı kalben terk etmiş, dinin ahkâmına harfiyen uyan, cömert, kahraman, çok yüksek ve kıymetli bir şahıs idi. İnancı uğruna bütün varlığını feda edecek derecede fedakâr, azimli, kararlı ve cömertti. Celâdet ve cesaretiyle, harp meydanlarındaki kahramanlıklarıyla meşhurdu.

Emânete son derece riâyet eder, hassasiyet gösterirdi. Kendisine emânet edilen şeyleri saklamak için ne yapacağını şaşırırdı. Nitekim birçok sahabe, mallarından başka, çocuklarını da Zübeyr bin Avvâm'a (r.a.) emânet ederlerdi. Ticâret ve ziraat ile meşgul olurdu. Medine'nin en zenginlerinden sayılırdı. Medine etrafındaki arsalardan başka Basra, Kûfe ve Mısır'da da bir hayli emlakı vardı. (*el-Askalânî, a.g.e., III, 5; Ibn Sa'd, a.g.e., III, 107*).

Etrafındaki fakirlerin hepsinin maişetini temin etmek hususunda büyük gayretler sarf etmiştir. Borç para isteyen borç para verir, cihâd'a gitmek isteyenleri Allah rızası için techiz ederdi (donatırdı). Zekâtını zamanında ve muntazaman verirdi. Bütün servetine ve zenginliğine rağmen, O, son derece sade yaşardı; Sade giyinir, sade yemek yer ve zinet eşyasına iltifat etmezdi. Ancak, silâhına hassasiyet gösterirdi. Bu itibarla kılıcının kabzasını gümüşten yaptırmıştı.

Hz. Zübeyr(r.a) celadet, şehamet ve cesareti, savaş meydanlarında gösterdiği üstün kahramanlığı ile beraber, son

derece takva sahibi, merhametli, hakperest, ince ruhlu ve temiz huylu, seçkin bir şahsiyetti.

Müslümanlar arasında emanete riayetiyle meşhurdu. Sahabiler en kıymetli şeylerini Hz. Zübeyr(r.a)'e emanet ederlerdi. Bu vasfından dolayı Hz.Ömer(r.a) onu “dinin bir rüknü” ifadesiyle methediyordu.

İnancı uğruna bütün varlığını feda edecek derecede fedakâr, azimli, kararlarında hakkı takip eden, mert bir zattı.

Ashâbdan en çok fetva verenler yedi kisidir. Bunlar; Ömer, Ali, Ibn Mes'ud, Ibn Ömer, Ibn Abbas, Zeyd b. Sabit ve Âise(r.anhüma)'dir. Bunlardan sonra ikinci derecede yer alan yirmi sahabeden biri de Zübeyr (r.a)'dir. (el-Askalânî, a.g.e., I, 9).

Zübeyr bin Avvâm beş defa evlendi ve bu evliliklerinden: Onbiri erkek toplam yirmi çocuğu vardı. Abdullah, Urve, Münzir, Âsim, Muhacir, Hadicetü'l-Kübra, Ümmü'l-Hasan ve Âişe, hanımı Esmâ bint Ebî Bekr'den; Halid, Amr, Habîbe, Sevde ve Hind adlı çocuklarında Ümmü Halid adındaki hanımından dünyaya gelmişlerdir. Ümmü Halid'in asıl adı, Emetü binti Hafid b. Saîd b. el-Âs'dır.

Diger çocukları; Mus'ab, Hamza ve Remle, er-Rebâb binti Üneyf isimli hanımından; Übeyde ve Cafer, Zeyneb binti Mersed isimli hanımından; Zeyneb adındaki kızı, Ümmü Külsüm binti Ukbe adlı hanımından; Hadicetü's-Sugra adındaki kızı da el-Halâl binti Kays adındaki hanımından dünyaya gelmişlerdir. O, çocuklarına şehid sahabîlerin isimlerini vermekteydi.

Hız. Zübeyr(r.a), Hız. Ömer(r.a) devrinde fetih ordusuna tekrar katıldı. Yermük Savaşı'nda İslam mücahitlerinin önünde çarpışan Hız. Zübeyr(r.a)'in, zaferin elde edilmesinde büyük hissesi vardı.

İranlılarla yapılan savaşa katıldı. Mısır'ın fethi ile görevlendirilen Amr ibnü'l-As(r.a)'ın yardım talebi üzerine, on bin kişilik bir ordunun başında Mısır'a gönderildi. Mısır'ın önemli şehirlerinden olan Babilon kalesinin alınmasında önemli katkılarda bulunurken, zamanın hükümet merkezi olan

Heliopolis şehrini de fethetti. (*Ibnü'l-Esîr, el-Kâmil, İstanbul 1985, II, 5 15, vd; 0A, XIII, 635*).

Zübeyr'in oğlu Abdullah(r.a), babası ile ilgili olarak şu olayı anlatıyor: "Ahzâb günü, ben ve Ebû Seleme'nin oğlu Ömer (çocuk olduğumuzdan) kadınların yanında bırakılmıştık. Bir de baktım ki babam Zübeyr, atının üstünde iki yahut üç kere Kurayza ogullarına gidip geldi. Evimize döndüğümüzde babama: Babacığım! Ben seni Benî Kurayza yurduna gidip gelirken gördüm dedim. Babam: Sen beni öyle gördün mü evlâdım? dedi. Ben de Evet, dedim. Babam: Rasûlullah (s.a.v); "Benî Kurayza ya kim gider de onların haberini bana getirir" dedi. Ben de gittim. Döndüğümde, Rasûlullah(s.a.v), anası ile babasını bir arada zikrederek Ânam babam sana feda olsun" dedi. (*Buhârî, Fedâilü Ashâbi'n-Nebi, 13*).

Yermük Vakası gününde Peygamber'in sahâbîleri, Zübeyr'e hitaben:"Ey Zübeyr! Rumlara şiddetli bir saldırı yapmazmısın ki, biz de seninle beraber şiddetli bir saldırı yapalım" dediler. Bunun üzerine Zübeyr (r.a) Rumlar üzerine şiddetli hamleler yaptı. Bu hamleler sırasında, Rumlar, Zübeyr'in omuz köküne iki darbe vurdular. Bu iki geniş yara arasında Bedir'de yediği bir darbenin çukurluğu vardı ki, oğlu Urve; "Ben çocukken bu darbenin yerine parmaklarımı sokar, oynardım" demiştir. (*Buhârî, Fedâilü Ashâbi'n-Nebi, 13*).

Hız. Zübeyr(r.a) burada da askerî tecrübesini ve dehasını kullanarak kaleyi muhasara etti. Atlıları ve piyadeleri uygun yerlere yerleştirdikten sonra mancınıklar kurarak kaleyi tehdit etti. Muhasara uzayınca başka bir taktik kullanarak kalenin duvarlarına ipten merdivenler astı. Kale duvarlarına tırmanan mücahitler içeri girdi, kapı açıldı. Böylece kale içten fethedilmiş oldu. (*Asr-ı Saadet (Ashâb-ı Kirâm), 1: 344*.)

Suriye ve Mısır topraklarının İslam beldesi hâline gelmesinde Hız. Zübeyr(r.a) gibi mümtaz sahabilerin büyük payı vardır. Cihatla fethedilen bu ülkeler sonunda birer İslam beldesi oldu.

Şeriatın en önemli düsturlarından birisi de fitne kapılarını kapamaktır. Bundan hareket eden İslâm âlimleri,

sahabeler arasında cereyan eden hadiselerle ilgili olarak çok hassas davranmışlardır.

Hz. Osman(r.a) devrinde devlet işlerine karışmayıp sükûnet içinde yaşayan Hz. Zübeyr(r.a), Mısır'dan gelen isyancılara karşı halifenin korunması maksadıyla oğlu Abdullah(r.a)'ı görevlendirdi. Halifenin şehit edilmesinden sonra Hz. Ali(r.a)'ye biat etti. Bu dönemde en etkili ve nüfuzlu olan şahsiyetler, Hz.Ali, Hz. Zübeyr bin Avvam ve Hz.Talha(r.anhüma) idiler. Bunların söz ve hareketleri çok büyük bir etkiye sahip olup, ümmetin arasında büyük itibara sayandı. Özellikle Hz.Osman(r.a)'ın şehit edilmesinden sonra cereyan eden ve fitnecilerin büyük faaliyet gösterdiği gelişmeler, söz konusu bu büyük şahsiyetlerin arzuladıkları bir şekilde seyretmeyerek mecrasından sapmaya başladı.

Daha önce Hz. Ali(r.a)'ye biat ve halifeligini kabul ettiklerini bildiren Hz. Zübeyr bin Avvam (r.a)ve Hz.Talha(r.a), halifeye müracaat ederek, Hz.Osman(r.a)'ın katillerinin bulunmasını istediler. Bu isteğin o an için yerine getirilmesi mümkün değildi. Çünkü henüz katillerin kim oldukları belli değildi. Dolayısıyla arzularının yerine getirilmesi mümkün değildi. Bilâhare bu mübarek zatlar Medine'ye Hz. Aişe(r.anha)'nin yanına gittiler.

Hz.Muaviye(r.a), Hz. Ali(r.a)'ye biat etmeyip halife olmak isteyince her iki taraf arasında savaş hazırlıkları başlamıştı. Bu iki gurup arasında savaş beklenirken beklenmedik bir şekilde Cemel Savaşı meydana geldi. Bu savaş; Hz. Aişe, Hz. Talha ve Hz. Zübeyr bin Avvam(r.anhüma)'ın dahil olduğu taraf ile Hz. Ali(r.a) taraftarları arasında meydana geldi. Bu savaştan önce sürekli olarak kan dökülmesine mani olmaya ve durumun görüşmelerle çözülmesine çalışan Hz.Zübeyr(r.a), kargaşanın bir an önce bitmesinden yana idi. Hz. Ali(r.a)'ye daha evvel biat etmiş olmakla beraber, çoğunluk kimden yana ise onun halife olmasını istiyordu. Ancak, bu durum hiç de kolay değildi. Halifelik için gerekli vasıfları en fazla kendinde toplayan kişi Hz.Ali(r.a) olmakla beraber, gittikçe güçlenen Emeviler bir devlet kurma emelinde idiler.

Cemel Savaşı öncesi iki taraf karşı karşıya gelirken, Hz. Zübeyr bin Avvam(r.a) ata binmiş ve kılıcı elinde meydana çıkmıştı. . Hz. Ali(r.a), onları karşısında görmek istemediğinden ikna etme yollarını arıyordu.Hz.Ali(r.a)'ye geldiği bildirilince; **"Vallahi bu, kendine Allah'ın emirleri hatırlatıldığı zaman ilk uyacak olan iki adamdan biridir"** diyerek, onun asla kötü niyet taşımadığını ima etti. Daha sonra yanına giderek, oraya geliş sebebini sordu. "Ey Abdullah'ın babası! Seni buraya getiren nedir?" diye sordu Zübeyr: "Osman'ın kanını istemeye geldim" dedi. Hz. Ali(r.a); "Osman'ın kanını mı istiyorsun? Allah, Osman'ı öldüreni kahretsin. Ey Zübeyr! Rasûlullah'ın sana; "Sen Haksız olduğun halde Ali ile savaacaksın " dedigini hatırlıyor musun?" deyince, Zübeyr; "Allah şahidimdir ki bu doğrudur" der. Hz. Ali(r.a); "Öyleyse benimle ne diye savaşıyorsun?" diye sorunca Zübeyr "Vallahi bunu unutmustum, sayet hatırlasaydım sana karşı çıkmazdım, seninle savaşmazdım" dedi ***Peygamber Efendimizin(s.a.v.)böylece gerçekleşmiş bulunan mucizesini hatırladı. "Daha önce bunu hatırlamış olsaydım asla burada olmazdım, bundan sonra sana karşı ebediyen savaşmayacağım" diyerek oradan ayrıldı.*** Daha sonra Hz. Âişe(r.anha)'nin yanına gitti, savaştan vazgeçtiğini söyledi.(*Üsdü'l-Gâbe, 2: 199.IbnKuteybe, a.g.e., 68).*

VEFATI

Cemel olayına karışmış bulunan, üstelik bunların arasında cennetle müjdelenen sahabelerin yer alması ve her iki tarafta da büyük şahsiyetlerin bulunması, bu olayları inceleyen ve yorumlayan kişilere çok büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Bir tarafa meyledip diğerlerinin aleyhinde bulunmak, söz konusu kişi veya kişileri büyük bir vebal altında bırakır. Hz.Zübeyr bin Avvam(r.a)'ın son anda savaşa katılmaktan vazgeçmesinde görüldüğü gibi, olay bir artniyet, makam, şöhret vs. maksatlı olmayıp tamamen, söz konusu şahısların şahsi içtihadları neticesidir. Her ne kadar Hz.Ali(r.a) haklı, diğerleri haksız ise de, içtihad neticesi olması hasebiyle affa mazhardırlar. Nitekim hatasının farkına varan kişiler bundan vazgeçmiş veya en azından tövbe etmişler.

Bu konuşmadan sonra Zübeyr(r.a) savaştan çekilerek geri döndü. Medine yolunda Temîm kabilesine ait bir subaşına vardığında orada bulunan Amr b. Cürümüz, onu takibe başladı. Vâdi's-Sibâ' denilen mevkide , namaz kılıp secdeye gittiği sırada bir fırsatını bularak Zübeyr'i şehid etti **(H. 36)M.658** Amr yaptığı gelip Hz.Ali(r.a)'ye haber vermelerini söyledi, bunu işitince çok üzüldü. Hz.Ali(r.a) de; **"Safiyye'nin oğlunu öldürene Cehennemi müjdele"** şeklinde haber yolladı. Çünkü bu sözleri daha önce Peygamber (s.a.v)Efendimizden duymuştu. Bununla birlikte, Peygamber(s.a.v); **"Talha ile Zübeyr Cennette benim komşularımdır"** demek suretiyle bu bahtiyar sahabelere iltifatta bulunmuştu.. *(İbn Kuteybe, a.g.e., 69; İbn Abdi'l-Berr a.g.e., II, 515; İbn Sa'd a.g.e., III, 112; el-Askalâni, a.g.e., III, 6.Tirmizî, Menâkıb: 22..)*

Şehid edildiği zaman yaşı, kimi kaynaklarda 66 veya 67 kimi kaynaklarda 64 kimi kaynaklarda ise 70 olarak kayıtlıdır. *(İbn Hişam, I, 251; İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., II, 516; İbn Sa'd a.g.e., III, 113; Butrus el-Bustânî, a.g.e., IX, 177).*

Cenaze namazını Hz.Ali(r.a)kıldırdı. Zübeyr(r.a), şehid edildiği zaman miras olarak geriye epey mal bırakmıştır. Bu cümleden olarak Medine'de geniş bir arazi ve onbir ev, Basra'da İki ev, Kûfe'de bir ev ve Misir'da bir ev bırakmisti. Toplam mirası yaklaşık 52.000.000 (elli İki milyon) idi. Bazı rivayetlere göre; Misir, Oskenderiye, Kûfe'de arazileri, Basra'da da evleri vardı. Ayrıca Medine'deki arazilerinden de gelir sağlıyordu. *(İbn Sa'd, a.g.e., III, 108 vd).*

Zübeyr şehid edildiği zaman dört hanımı vardı. Bunlardan biri de Âtike binti Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'dir. Bu hanım, ilk önce Abdullah b. Ebi Bekr'le evlenmiş, onun şehid edilmesinden sonra Ömer b. el-Hattâb'la onun da şehid edilmesi üzerine Zübeyr (r.a) ile evlenmişti. Bunun için Medine halkı: **"Kim şehâdet istiyorsa Âtike binti Zeyd'le evlensin"** diyorlardı. *(İbn Sa'd a.g.e., III, 112).*

HAKKINDA AYETLER

* **"Sonra da, kendilerine hiçbir fenalık dokunmadan, Allah'tan (önemli sonuçlara açık) bir nimet ve fazladan**

lütuflarla döndüler; Allah'ın rızası istikametinde hareket etti onlar. Allah, çok büyük fazl sahibidir (karşılıksız lütf u ihsanda bulunmada cömerttir.)” (Al-i İmran Suresi, 174) ayetinde Hz. Ebubekir (r.a) ile beraber bahsi geçenlerden olduğunu Hz. Aişe (r.anha) söylemiştir. Uhud savaşında hemen hemen hepsi yaralı oldukları halde Mekkelileri takip emrine uymuşlardı.

** “Buna karşılık, haklarında tarafımızdan va’din güzeli (Cennet, Cemâlullah ve Allah’ın rızası) takdir edilmiş olanlara gelince, onlar Cehennem’den uzak tutulacaklardır. Öyle ki, onun hışırısını bile duymazlar; (Cennet’te) canlarının çektiği nimetler içinde sonsuzca yaşayıp gideceklerdir onlar. O en büyük dehşet (olan Sûr’a ikinci üfleyle) bile onları tasalandırmaz. Kendilerini melekler karşılar ve “İşte, size va’dedilen gün bugündür!” müjdesini verirler.” (Enbiya Suresi, 101-103) Hz. Ali (r.a) bu ayeti kerimeyi okuduktan sonra “Ben onlardanım, Ebû Bekir, Ömer, Osman, Talha, Zübeyr, Said, Abdurrahman da onlardandır.” buyurdu.*

HAKKINDAKİ HADİSLER:

** Saîd İbnu Zeyd (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v)'ın şöyle söylediğini işittim: "Ebu Bekr cennetliktir, Ömer cennetliktir, Osman cennetliktir, Ali cennetliktir, Talhâ cennetliktir, Zübeyr cennetliktir, Sa'd İbnu Mâlik cennetliktir, Abdurrahman İbnu Avf cennetliktir, Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh cennetliktir." (Râvi der ki: Zeyd) onuncu da sükut etti. Dinleyenler: "Onuncu kim?" diye sordular. (Bu taleb üzerine): Saîd İbnu Zeyd!" dedi. “ (Ebu Dâvud, Sünnet 9, 4648, 4649)*

** Hz. Câbir(r.a) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v) buyurdular ki: "Her peygamberin bir havarisi vardır. Benim havarim ise Zübeyr İbnu'l-Avvâm'dır, (radıyallahu anh)." (Buharî, Fezailu Ashab 13, Cihad 40, 41, 135 Meğazi 29, Haber-i Vahid 2; Müslim, Fezailu's-Sahabe 48, (2415); Tirmizî, Menâkıb, (3746).]*

Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden birisi de: “Birinizin ipi alıp odun yüklenerek satması ve Allah’ın onun yüzünü ak etmesi dilencilikten hayırlıdır. İstedığı kimseden birşey alsın veya almasın böyledir.” “Bilmediğini hadîs olarak

söyleyen, Cehennemde azâb görecektir". (*El-A'lâm cild-3, sh-43. Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh-89. Târîh'ül-hamîs cild-1, sh-172. Sıfat-us-safve cild-1, sh-132.Kâmûs-ul-a'lâm cild-4, sh-2411. Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh-100. İzâlet-ül-hafâ cild-1, sh-275.Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-1, sh-164.Sahîh-i Buhârî, Fedâil-us-sahâbe.Sahîh-i Müslim, Fedâil-us-sahâbe*)

HAKKINDA SÖYLENENLER:

* “Zübeyr, dinin direklerinden biridir.” **Hz. Ömer(r.a)**

* “Terekelerin en hayırlı velisi Zübeyr'dir.” **Hz.**

Ömer(r.a)

* “Muhakkak ki o en hayırlılardan ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in en sevdiği kimselerdendir.” **Hz.**

Osman (r.a)

* “Safıyye'nin oğlunun katiline cehennemi müjdelerim.” **Hz. Ali(r.a)**

* “Bir kılıç ki, vallahi sahibi daima onunla Rasulullah'dan (s.a.v) tehlikeleri uzaklaştırmıştır.” **Hz.**

Ali(r.a)

* “Zübeyr nice tehlikeyi, kılıcıyla Peygamberimiz (s.a.v)'den savmıştır. Allah (c.c) ona bol bol hayır ihsan etsin. Ashab içinde onun gibi kimse yoktur, daha önce de olmamıştır. Dünya durdukça da olmayacaktır. Benim senin için senin meziyetlerini sayıp seni övmek, nice toplulukların yaptığı işlerden daha hayırlıdır. Ey Hâşimî oğlu! Yaptığın işler gerçekten pek değerlidir.” **Hz. Hassan b. Sabit (r.a)**

SÖZLERİNDEN:

* "Oğul! Diğer arkadaşlarımla şahit olduğu şeylere ben de şahit oldum. Ama ben Efendim'den şunu duydum, 'kim bana bilerek yalan isnat ederse cehennemdeki yerine hazırlansın.' Ben bunun için (yanılırim korkusuyla çok) hadis rivayet edemedim."

* “Allah katındaki kötü sonucundan korktuğum işleri bırakmak, din için de dünya için de daha iyi ve hoştur.”

* “Talha b. Ubeydullah, Muhammeds.a.v)'den sonra Peygamber olmadığını bildiği halde çocuklarını peygamber isimleriyle adlandırıyordu. Ben de şehit olmaları ümidiyle, çocuklarımı şehit ismi ile adlandırıyorum.”

* “Yavrucuğum! Eğer bir şeyi yapmakta acze düşersen, o iş için Mevlâm’dan yardım iste.”(*Allah Kelâmı Kur’ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, Ali Ünal, Define Yayınları, İstanbul-2007.Hadis Ansiklopedisi-Kütüb-i Sitte, İbrahim Canan, Akçağ Yayinevi, c.12.Aşere-i Mübeşşere, Ahmet Kurucan-Zühdü Mercan, Işık Yayınları, İzmir-2007.Asr-ı Saâdet, Ahmet Nedvi, Sahip Ensari, Seyyid Süleyman Nedvi, Şamil Yayinevi, c.1, İstanbul-1985.el-İsabe, İbnu Hacer el-Askalânî, Sağlam Yayinevi, İstanbul-2008.Tabakatü’l-Kübrâ, İmamı Şârânî, Bedir Yayinevi, İstanbul-2005.Ashâb-ı Kiram, Mahmud Sâmî Ramazanoğlu, Erkam Yayınları, İstanbul-2008.Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, c.1, İst-1996.Yeryüzü Yıldızları, Halid Muhammed Halid, Beka Yayınları, İstanbul-2007.Gökteki Yıldızlar, Mahmut Şakir, Ravza Yayınları, İstanbul-2007.Sahabîler Ansiklopedisi, Yeni Asya Yayınları, c.1, İstanbul-1993.Tarihte Metod Ve Tarihi Tetkikler Işığında Sahabe Dönemi, Muhammed Salih İkinci, Yasin Yayinevi)*

HZ.EBU UBEYDE BİN CERRAH (R.A)

(d. 583 - ö. 638)

Büyük komutan İslam’a ilk gönül verenlerden, Sağ iken, Cennet ile müjdelenen on sahabîden biri. “Ümmetin Emîni”“ lakabıyla övülen yüce Sahâbînin asıl ismi, Âmir bin Abdullah bin Cerrah bin Kâ'b bin Dabbe bin Hars bin Fehr'dir. Babasının adı Abdullah, annesinin adı ise, Da'd binti Hilal'dir.

Künyesi “Ebû Ubeyde”dir. Dedesine nispetle de “Ebû Ubeyde bin Cerrah” olarak meşhur olmuştur. Soy kütükleri Hz. Peygamber (s.a.v)'in onuncu, Ebu Ubeyde'nin yedinci dedesi olan "Fihri"de birleşir. Ebu Ubeyde, 583 yılında Mekke tüccar bir ailede dünyaya geldi. Ailesi Kureyş'e bağlı Beni Haris kabilesine mensuptu. İslam'dan önceki yaşamında Kureyş'te saygı değer bir kişiydi, cesareti ve tevazusuyla ünlüydü.

Hz. Peygamber (s.a.v), “Her ümmetin bir emini vardır. Bu İslam ümmetinin de emini Ebû Ubeyde bin Cerrah'tır”buyurarak onu övmüştü. (*Tirmizî, Menâkıb: 33*). Hatırlanacağı üzere, Peygamberimize(s.a.v) verilen bir lakap da “el-Emîn” idi. Bu hadisiyle Peygamberimiz(s.a.v), kendisine ait bir sıfatı Ebû Ubeyde'ye vermiş oluyordu.

Nitekim Ebû Ubeyde'nin Müslümanlar arasında lakabı "Eminü'l-Ümme" idi.

Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in "ümmetin emini" buyurduğu, Hz. Ömer(r.a)'in "Yaşıyor olsaydı, halife tayin ederdim." dediği bu kutlu, Aşere-i Mübeşşere'den biridir.

O, Kureyş'in sevilen, takdir edilen gençlerinden; Mekke'de okuma-yazma bilen nadir kimselerdendir. Onun İslâm öncesi hayatını şu sözler ne güzel anlatır:

"Kureyş'in iki dâhisi vardır. Bunlar Ebû Bekir(r.a) ve Ebû Ubeyde b. Cerrâh(r.a)'tır."

Uzun boylu, zayıf yapılı, seyrek sakallı bir vücut yapısına sahip olan Ebu Ubeyde(r.a) Hazretleri, cennetle müjdelenen sahabilerden biridir.

İslâm'a Girmesi

Ebu Ubeyde(r.a), Allah Rasûlü (s.a.v)'nün "Daru'l Erkam"a çekilmezden önce, 611 yılında yakın arkadaşı Hz. Ebu Bekir(r.a)'in gayretleriyle, Osman b. Maz'un, Ubeyde b. Haris, Abdurrahman b. Avf ve Ebu Selam b. Esad (r.a) ile birlikte Müslüman olmuştur, imâna gelenlerin onuncusudur. İmâna geldiğinde 31 yaşındaydı. O günden, vefâtına kadar malıyla, mevkisiyle ve canıyla İslâmiyeti yaymak için çalıştı.

Mekke'deyken kâfirlerin eza ve cefalarının çoğalması üzerine, Peygamber (s.a.v)Efendimizin izniyle önce Habeşistan'a, sonra 622 yılında Medine'ye hicret etti. Böylece o, dini uğrunda iki ayrı beldeye hicret eden sahabiler arasında da yerini alır. Rivayetlere göre Nebiler Sultanı (s.a.v) onu Medine'de Sa'd b. Muaz veya Ebu Talha el-Ensârî ya da Sâlim Mevla Ebî Huzeyfe(r.anhüma) ile kardeşleştirmiştir.

Hep Efendimiz(s.a.v)'le Beraber

Seriyye kumandanı veya tebliğ memuru olarak görevlendirildiği dönemler hariç, hayatı boyunca İnsanlığın İftihar Tablosu'nun yanından hiç ayrılmayan Hz. Ebu Ubeyde(r.a), Peygamber (s.a.v)'in katıldığı bütün savaflara iştirak etmiştir. Bütün bu savaflarda gösterdiği cesaret ve kahramanlık müsellemlerle birlikte, onun Bedir'de

başından geçen şu olay, ibret olması açısından zikre değer bir özelliktedir:

Peygamber(s.a.v) Efendimizin kumanda ettiği bu gazaya melekler de katılmış; insan şekline girerek ellerindeki kılıç ile kâfirlerle çarpışıyordu. Ebu Ubeyde(r.a) ilk savaşı Bedir Savaşı'nda müşrikler safında yer alan babasını fark edince, onunla karşılaşmamaya oldukça özen göstermiş, fakat babasının ısrarla kendisini takip edip öldürmek istemesi karşısında, zor durumda kalarak istemediği halde onu öldürmüştür. ***"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir milletin babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları da olsa Allah'a ve Rasûlü'ne düşman olanlara dostluk ettiğini göremezsin. Onlar o kimselerdir ki, Allah katından bir ruh ile desteklenmiştir. Onları altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedî kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte onlar Allah'ın hizbidir. İyi bilin ki, kurtuluşa ulaşacak olanlar Allah'ın hizbidir."*** (Mücadele Suresi,22) âyetinin bu vesile ile nazil olduğu rivayet edilir ki burada Ebu Ubeyde(r.a)'nin hususî manada Allah nezdindeki konumunu görmek mümkündür.

Meseleye, sahabe imanı ve sahabe aksiyonu perspektifinden bakıldığında, bir insanın iman uğrunda yeri geldiğinde, babasını bile öldürmekten çekinmemesi aslında yadırganacak bir olay değildir. Fakat bunu, her şeyi materyalist bir çizgide değerlendiren, kalpleri hep o çizgide yönlendirilen, iman, aksiyon ve maneviyat ikliminden oldukça uzak yaşayan günümüz nesillerine anlatmanın, daha doğrusu idrak ettirmenin zorluğunu kabulleniyorum.

625 yılında ikinci muharebesi Uhud'a katıldı. Büyük kahramanlık gösterdi. Efendimiz(s.a.v), Ebû Ubeyde(r.a) ile Sa'd bin Ebî Vakkas(r.a) hazretlerini ön safta çarpışanlara kumandan olarak seçti. Kâfirleri, merkezde bulunan Sevgili Peygamberimize yaklaştırmamak için bütün güçleri ile savaştılar. Peygamber (s.a.v)Efendimiz dahi düşmanı geriletecek şekilde yayıyla, okuyla, kılıcıyla çarpışıyordu. Ashâb-ı kirâm (r.a.) canlarını dişlerine takmışlar

Peygamberimizin(s.a.v) etrafında pervane olmuşlardı. Hz. Hamza, Hz. Ali, Hz. Ebû Düccane, Hz. Sa'd bin Ebî Vakkas, Hz. Umeyr, Hz. Ubeyde bin Cerrah, Hz. Talha, Hz. Zübeyr gibi Ashâb-ı kirâm (r.anhüma.) Peygamberimizi(s.a.v) korumaya çalışıyorlardı. Pek çok Ashâb-ı kirâm çarpışa çarpışa şehîd oldu. Düşman gerilemişti, zafere yaklaşılmıştı. Zafer sevinciyle yerlerini terk eden Ashâb-ı kirâmın bulundukları yerden, Halid bin Velid yönetimindeki Kureyş süvarileri saldırıya geçti ve Peygamber(s.a.v) Efendimize kadar sokuldular. Müslümanlar zafer içinde bozgun yaşamıştı, müslümanların çoğu ganimet için savaş meydanını terk ederken, Ebu Ubeyde(r.a) Resulullah(s.a.v)a sadık kalmış ve bulunduğu mevziyi terk etmemişti. Efendimiz(s.a.v)in yakın korumalığını yapmıştı.

İbn-i Kamia denilen müşrik, Resûlullah(s.a.v)'ın mübârek başına kılıcını vurdu, miğferin demiri mübârek yanağına saplandı. Ashâb-ı kirâm tekrar toparlanıp kâfirlere saldırdı, düşmanı Peygamberimizin(s.a.v) yanından uzaklaştırdılar. Hz. Ebû Ubeyde(r.a)'nin Sevgili Peygamberimizin (s.a.v)mübârek dişleri şehîd oldu.

Savaş ortasında Müslümanlar arasında yaşanan sarsıntı sonucu, Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in Uhud'un eteklerine doğru çekildiği esnada, O'nu korumak için etrafında halka teşkil eden, 14 cesur sahabe arasında Ebu Ubeyde(r.a) de vardır. Uhud ve Ebu Ubeyde(r.a) yan yana gelince, onun, Efendimiz (s.a.v)'in mübarek yanaklarına batan miğfer parçalarını dişleri ile çıkarmasını hatırlamamak mümkün değildir. O, yaptığı ısrarlar sonucu Hz. Ebu Bekir(r.a)'den bu iş için izin alır ve dişleri ile miğfer parçalarını Efendimiz (s.a.v)'in yanaklarından çıkartır. Ebu Ubeyde(r.a)'nin bu ameliye esnasında iki dişi kırılmış, fakat bu durum, (sahabinin, hemen bütün kaynaklarda yer alan ifade ve itiraflarıyla) onun güzelliğine ayrı bir güzellik katmıştır. Bu kargaşada 70 in üzerinde şehid verilmiş, Efendimiz(s.a.v)ve birçok sahabede yaralanmıştı. Bunların içinde Hz. Hamza(r.a) şehîdlerin serdarı olarak yanlarına yeğeni Abdullah bin Cahş(r.a) ile aynı kabre defn edildiler.

Medine döneminde Hz. Ebu Ubeyde (r.a)'nin Allah Rasûlü (s.a.v)'nün görevlendirmesi ile bazı seriyyelere kumandanlık ettiği, Yemen'e tebliğ eri, Bahreyn ile sulh yaptığında, Necran'a cizye toplama memuru olarak gittiği, Vazifesini çok güzel yapmış dönüşünde hazineyi altınla doldurmuştu. Farklı alanlardaki bu vazifeleri, onun ne kadar kabiliyetli ve ne kadar renkli bir kimliğe sahip olduğunu gösterir.

Hudeybiye başta olmak üzere bütün anlaşmalarda şahitlik görevi yaptığı ve Beytül-Mal'de çalıştığı bilinmektedir.

Hz. Ebû Ubeyde(r.a), Uhud, Hendek, Hâyper gazalarında görülmemiş şekilde kahramanlıklar göstermiş,Mekke'nin fethinde de Peygamber(s.a.v) Efendimizin yanlarında bulunmuş,. 9 (m. 630) senesinde Efendimiz(s.a.v)'in huzuruna Necran'dan bir Hristiyan heyeti gelmişti.. Uzun konuşmalardan sonra Resûlullah'ın (s.a.v.) Peygamber olduğunu kabul ettiler... Ve “Yâ Muhammed (s.a.v.)! Senden razıyız ne istersen sana verelim. Ashâbından bir emin. kimseyi bizimle beraber gönder, vergilerimizi ona verelim!” dediler. Peygamberimiz (s.a.v) de yemin edip, **“Gayet emin bir kimseyi sizinle gönderirim”** buyurdu. Ashâb-ı kirâm (r.a) emin olarak kimin şerefleneceğini merak ediyorlardı. Resûlullah (s.a.v.) **“Kalk yâ Ebâ Ubeyde!”** buyurdu, **“Ümmetimin emini budur”** diyerek beraber gönderdi. Hz. Ebû Ubeyde(r.a) bu müjdeye kavuşunca sevincinden ağladı.

Bu örnek olay, sahâbenin hangi zor şartlar ve yokluk altında ilâyı kelimetullah için cihada çıktığına sadece bir tek örnektir. Bu hâdiseden sonra "Eminül-Ümme; Ümmetin en güvenilir insanı" lakabını alan Ebu Ubeyde(r.a), bir süre Necran bölgesinde kalır, Müzeyne, Huzeyl ve Kinane kabilelerine İslâm'ı öğretir ve bu kabilelerin vergilerini toplayarak Medine'ye döner.

Esasında Rasûlullah(s.a.v)'in bütün ashâbı emanet ve âdillikte eşittir: ancak bir vasfın her insanda aynı derecede

inkışaf etmeyeceği tabiidir. İşte Efendimiz (s.a.v), emîn olma vasfının ashâbı içinde en fazla Ebû Ubeyde(r.a)'de temayüz ettiğini bunun için belirtmiştir. İbn Hibbân, Enes b. Mâlik'ten rivâyet ettiğine göre, Rasûlullah(s.a.v), "Ümmetimin en merhametlisi Ebû Bekir(r.a), en şiddetlisi Ömer(r.a), en hayalısı Osman(r.a) en helâl ve haramı bilen Muaz b. Cebel(r.a), ferâizi en iyi bilen Zeyd b. Sâbit(r.a), en düzgün Kur'ân okuyanı Übeyy b. Ka'b(r.a), en emîni Ebû Ubeyde(r.a)'dir" buyurmuştur.

Hz. Ebû Bekir(r.a) onu Müslümanlara komutan tayin ettiğinde şöyle anlatmıştı: "Size kendisine zulmedildiği zaman zulmetmeyen, kötü davranıldığında affeden, yumuşak huylu ve müsamahalı birini seçtim. O müminlere karşı merhametli, kâfirlere karşı ise sert biridir." (*Osman Aydınlı, Ebu Ubeyde, 221.*)

Rumlar ile olan muharebelerde, senelerce nefer olarak savaşıırken, halife Hz. Ömer(r.a) tarafından Şam ordularına başkumandan yapıldı. Adaleti ile Rum halkını hayrette bıraktı. Şamlıların seve seve îmân etmelerine sebep oldu.

Hz. Ömer(r.a) vefat etmek üzereyken yerine kimin halife olması gerektiği sorulduğunda şöyle demişti: "Ebû Ubeyde(r.a) hayatta olsaydı yerime onu bırakırdım."

Hz. Ömer(r.a) bir gün yanındakilere en çok ne istediklerini sormuştu. Bazıları bir ev dolusu altın, bazıları bir ev dolusu para, bazıları da bir ev dolusu mücevher istedi. Bu altınları, mücevherleri Allah yolunda harcamak için arzulamışlardı. Sıra Hz. Ömer(r.a)'e geldiğinde şöyle dedi: "Ben şu ev dolusu Ebû Ubeyde, Muâz b. Cebel ve Ebû Huzeyfe'nin azatlısı Sâlim(r.anhüma) gibi adamlarım olmasını ve onları Allah'ın adının yücelmesi için görevlendirmeyi isterdim." (*Hâkim, el-Müstedrek, III, 300,294; Zehebî, A'lâmu'n-nübelâ, I, 14. İbn Sa'd, et-Tabakât, III,413; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, I, 18.*)

Bir ev dolusu altın bulunur, para toplanır da bir Ebû Ubeyde bulunmaz. Onun gibisi gelmez bir daha dünyaya. Rabbim ümmetin eminine rahmet etsin. Onun gibi yaşamayı, onu örnek edinmeyi bizlere nasip eylesin.

VEFATI

H.18 (m. 639) senesinde Hz. Ebu Ubeyde(r.a), fethettiği Şam ve civarının tanzim ve idaresiyle meşgul olurken, veba hastalığına yakalanmış ve şehit olmuştur. Tarihe "Amvas vebası" diye geçen bu elim olayda, Ebu Ubeyde(r.a)'nin yanı sıra, daha yüzlerce sahabînin vefat ettiği bilinen bir gerçektir. Hz. Ömer(r.a), o bölgede veba çıktığını duyunca Ebu Ubeyde(r.a)'ye bir mektup yazmış ve **"Bu mektubu alınca hemen Medine'ye gel. Seninle görüşmek istediğim bir mesele var."** demişti. Halifenin maksudını anlayan Ebu Ubeyde(r.a), **'Arkadaşlarımdan ayırlamam.'** diyerek bu isteğe icabet etmemişti.

Hz. Ebû Ubeyde(r.a) de bu salgına yakalandı, öleceğini anlayınca orada hazır bulunanlara bir vasiyetinin olduğunu bildirdi. Vasiyetinde: "Namazınızı kılınız. Orucunuzu tutunuz. Sadakanızı veriniz, Haccınızı yapınız. Birbirinize iyilik yapınız. Âlimlere ve büyüklerinize itaat ediniz. Dünyaya aldanmayınız. İnsanların en akıllısı Allah'ı Teâlânın emirlerini yerine getirenlerdir. Hepinize Allah'ı Teâlânın selâmı ve rahmetini, lütuf ve bereketini niyaz ederim. Haydi, yâ Muaz (r.a.), cemaate namazı kıldır" diyerek gözlerini yummuş, yerine Muaz bin Cebel'i (r.a.) vekil etmişti.

Muaz bin Cebel (r.a.) hazretleri cemaate bir hutbe okudu. Burada "Yemin ederim ki, bugün siz öyle bir kimseyi kaybettiniz ki, Ondan daha dinine bağlı, daha temiz ve merhametli bir kimse görmedim. Dünyaya hiç meylettirmeyen, tebaasına hep iyiliği ve birbirlerini sevmeyi emreden bu mübârek Ebû Ubeyde(r.a) hazretlerine hakkınızı helâl edin ve duâ ediniz" buyurdu.

Vefatı öncesinde Medine'den bu bölgeye kadar gelen Halife, Ebu Ubeyde'yi bölgeden çıkması için ikna etmeye çalışmış fakat başarılı olamamıştır.

Bir karşılama esnasında hem bölge valisi, hem de Suriye bölgesi topraklarının fethini gerçekleştirmiş İslâm ordularının başkumandanı olan Ebu Ubeyde(r.a)'nin çadırına giren Hz. Ömer, çadırdaki kılıç, kalkan ve mızraktan başka bir şey göremeyince, ona niçin evde kullanılabilecek eşyalar almadığını sormuş, Ebu Ubeyde de, "Ey Müminlerin Emiri!

Onlar rahat ve rehavetimizi, dünyaya bağılılığımızı artırır." diye cevap vermiştir.

Hız. Aışe(r.anha)validemizin ifadesiyle, ashab arasında Hız. Ebu Bekir(r.a) ve Hız. Ömer(r.a)'den sonra Nebiler Serveri (s.a.v)'nin en çok sevdiği kişi olan Ebu Ubeyde(r.a), vefatı öncesi insanlara hitaben, "Ey insanlar! Bu hastalık Allah'tan size bir rahmettir. Peygamberimiz (s.a.v)'in duasının kabulü ve sizden önceki salih kişilerin ölüm şeklidir." demiş ve peşi sıra bu hastalıktan dolayı vefat etmek için, Allah'a dua etmiştir.

Bir müddet sonra bu dua kabul olmuş ve Ebu Ubeyde 18 (m. 639) senesinde 58 yaşında Kudüs ile Remle arasında vebadan 'şehid olarak' vefat etmiştir. Cenaze namazını, yerine vekil olarak bıraktığı, Hız. Muaz b. Cebel(r.a) kıldırmıştır. Kabri şu anda Ürdün'ün Beysin bölgesinde, kendi adıyla anılan köyde bulunmaktadır. Ürdün Vakıflar Bakanlığı, kabrin yanına şu anda büyük bir külliye inşa etmektedir.

Peygamber(s.a.v) Efendimizin şu hadîs-i şerîfleriyle şereflendi. **"Ebû Bekir Cennettedir. Ömer Cennettedir. Osman Cennettedir. Ali Cennettedir. Talha Cennettedir. Zübeyr Cennettedir. Abdurrahman İbni Avf Cennettedir. Saad İbni Ebî Vakkas Cennettedir. Said İbni Zeyd Cennettedir. Ebû Ubeyde İbni'l Cerrah Cennettedir."**

ŞEMÂİLİ VE AHLAKİ:

Biraz uzun boylu, yüzü damarlı ve kare şeklinde, zayıf bir vücut yapısına sahip, hafif öne eğik bir duruşta idi. Seyrek sakallıydı. Bazı rivayetlere göre sakalını boyardı. Seyrek dişli bir şahıs idi. Uhud muharebesinde iki ön diş kırılmıştı.

Fazilet timsali bir şahıstı. Ümmetin emini'dir. Uysal, uyumlu, herkesle iyi geçinmesini bilen bir yapısı vardır. Ebu Ubeyde Hazretlerinin sosyal ahengi, kardeşlik ruhunu muhafaza etmeye özen gösteren ve bu uğurda kendisine takdim edilen makamları bile elinin tersiyle itebilen bir insandır. Şecaat ve cesareti ile tanınır. Dünyaya zerre kadar önem verdiği görülmezdi. Mesuliyet konusunda çok titizdi. İdaresi, dirayeti, üstün aklı ve zekâsı ile temâyüz etmişti.

Yine Ebû Ubeyde'nin şahsında, kumandanlık için nefsi tezkiye etmenin ve Rasûlullah'a kesin itaatin bir örneğini görmek mümkündür: "Rasûlullah, Beliy ve Üzre kabilelerine Amr b. el-Âs'ı bir grup sahâbînin başında kumandan olarak gönderdi. Amr'ın validesi Beliy kabilesindendi. Amr, Cüzam mevkiinde "Zâtü's-Selâsil" denilen bir yerde durmuş, ilerleyememiş ve Rasûlullahtan yardım istemiştir. Rasûlullah(s.a.v)onu bütün orduların kumandanı olarak atar, içlerinde Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in de bulunduğu bir birliği Ebû Ubeyde kumandanlığında Amr'a yardıma göndermiştir. Ebû Ubeyde'ye: "Amr b. el-As ile aranızda ihtilâf çıkmasın" diye de tenbih etmiştir. İki ordu buluşur ve Efendimiz (s.a.v)'in emri Hz. Amr(r.a)'a tebliğ edilir. Bu arada bazıları, bu olayı bir türlü kabullenemez ve anlaşmazlık çıkar. Bunun üzerine Ebu Ubeyde(r.a), "Allah Rasûlü (s.a.v) **bana 'Amr(r.a) ile anlaşın. Sakın ola ki tartışmayın. O sana itaat etmezse, sen ona itaat et.'** dedi." der ve Amr(r.a) komutasındaki orduda yerini alır. Hakikaten Amr ile karşılaştığında Ebû Ubeyde, Amr'ın kumandanlık hususunda bencil davrandığını görünce: "Allah Rasûlü bana 'Amr ile ihtilâf çıkarma' dedi; onun için sen beni dinlemezsen, ben seni dinlerim" demiştir. Ebû Ubeyde kumandanlığa daha lâıyk olmasına rağmen bu büyük davranışı göstermiştir (*Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 196*). Bu konuda Muğire b. Şu'be'nin ısrarları, onu kararından vazgeçiremez. Bu arada ordunun maddî durumu epeyce sıkıntılıdır. Zaman zaman Ebu Ubeyde(r.a)kumandasındaki ordu, yolda günlük bir hurma ile iktifa etmiş ve bazen de yollarda selem ağacının yapraklarını yemek mecburiyetinde kalmışlardı. Yemenliler, Peygamberimiz(s.a.v)den İslamiyet'i ve sünneti öğretecek bir kişiyi istediklerindeEfendimiz(s.a.v), Ebû Ubeyde(r.a) Hazretleri'ni göndermişti.

Hicrî 11. (m. 632) yılında Resûlullah (s.a.v.) Rebi'ul-evvel ayının 12'sinde Pazartesi günü öğleden evvel vefât ettiler. Ashâb-ı kirâm, pek çok üzülp gözyaşı döktüler. Çoğunun dili tutulup, bir müddet konuşamadılar. Hz. Ebû

Ubeyde(r.a) gözyaşlarını tutamıyordu. Bütün Ashâb-ı kirâm kan ağlıyor ve devasız derdi çekiyordu. İçerde Cenaze hazırlıklarını yaparlarken kapı vuruldu: “Ebû Bekir ve Ömer burada mı?” diye sorulunca “Evet buradayız” dediler. “Medineliler, Benî Saide Konağında toplandılar, kimin halife olacağını konuşuyorlar. Belli bir kimseyi daha seçemediler. Herkes kendi kabilesinin reisini seçmeyi istiyor. Bir karışıklık çıkabilir. Acele gelip bu işi hallediniz” dedi.

Müslümanlar arasında büyük bir ayrılık baş göstermek üzere idi. İşte böyle dar ve tehlikeli bir anda, Hz. Ebû Bekir(r.a) ile Hz. Ömer(r.a) ve Hz. Ebû Ubeyde(r.a), oraya Hızır gibi yetiştiler. O anda, ensardan biri kalkıp, bizler, Resûlullah(s.a.v)’a yardım ettik. Muhacirler bize sığındı. Halife bizden olmalıdır diyordu. Hâlbuki Resûlullah (s.a.v.) her yerde, sağ yanına Hz. Ebû Bekir(r.a)’i, sol yanına Hz. Ömer(r.a)’i alır, Ebû Ubeyde (r.a.) için de **“Bu ümmetin emindir”** buyururdu.

Üçü birdenbire meydana çıkınca, sanki Resûlullah(s.a.v) kalkmış oraya gelmiş gibi oldu. Herkes, bunların ne söyleyeceğini bekliyordu. Hz. Ebû Bekir(r.a), uzun bir konuşma yaptı. Sonra Hz. Ömer(r.a) konuştu sonra da Ebû Ubeyde (r.a.) :**“Ey Ensâr! Başlangıçta, bu dine hizmet eden sizlerdiniz. Sakın işi önce bozan da sizler olmayasınız”** dedi.

Sonra Hz. Ebû Bekir(r.a):**“Size şu iki zâtı aday yaptım, birini seçiniz”** diyecek, Hz. Ömer(r.a) ve Hz. Ebû Ubeyde(r.a)’yi gösterdi. Her ikisi de çekindiler: **“Hz. Peygamberin ileri geçirdiği kimsenin önüne kim geçebilir!”** dediler. Hz. Ömer (r.a):**“Yâ Ebû Bekir, Resûlullah seni hepimizin önüne geçirdi. Elini uzat! Ben seni halife seçtim”** dedi ve ilk bîat, Hz. Ömer(r.a) tarafından oldu, sonra da Hz. Ebû Ubeyde (r.a.) ve diğer Ashâb-ı kirâm “aleyhimürrıdvan” hazretleri Hz. Ebû Bekir(r.a)’i halife seçtiler.

Eğer, Hz. Ebû Bekir(r.a), Ömer(r.a) ve Ebû Ubeyde(r.a) hazretleri yetişmeseydi müslümanlar parçalanacaktı. Bu üç ashabın hizmeti kıyâmete kadar unutulmayacaktır. (Tirmizî, Menâkıb: 33.)

Hız. Ebû Bekir(r.a) Halife olunca Ebû Ubeyde'yi (r.a.) başkumandan tayin etti. Humus, Şam, Ürdün ve Filistin'i feth etmek ve oradaki, insanların da İslâmiyetle şereflenmeleri için gönderdi. Hız. Ebû Ubeyde(r.a), Bizanslıların Suriye'yi kurtarmak için büyük bir Haçlı ordusu toplandığını öğrenince Şam, Ürdün Ve Filistin'e giden kuvvetleri toplayıp onları "Yermük" de karşıladı. Halife Hız. Ebû Bekir(r.a), Ebû Ubeyde'ye (r.a.) yardım için Hız. Hâlid bin Velid(r.a)'i gönderdi.

Düşman ordusu 240 bin, İslâm ordusu 40 bin civarında idi. Hâlid bin Velid (r.a.) orduyu biner kişilik alaylara bölüp her birine alay kumandanı tayin etti. Ebû Ubeyde'yi (r.a.) merkeze, diğer kumandanları sağ ve sol kanatlara yerleştirdi. Bizans ordusuna saldırıya geçildi. Savaş bütün hızıyla devam ederken **Bizans generallerinden Yorgi**, Hız. Hâlid bin Velid(r.a)'in, "**Allah'ın kılıcı**" lakabını duyarak, hidâyete gelip müslüman oldu. O da müslümanların safında Bizanslılarla savaştı. Uzun ve Çetin savaşların neticesinde koca Rum ordusu yenilerek dağıldı.

100 bin Rum öldürüldü. İslâm ordusunda ise 3 bin yiğit şehâdete kavuştu. Bu muharebede İslâm kadınları da harb etti. Bu zafer bütün Şam beldesinin fethine sebep oldu. Zafer müjdesi halifeye bildirildi. Sonra Hız. Hâlid bin Velid(r.a) ve Hız. Ebû Ubeyde(r.a) "Fıhl" mevkiinde 80 bin Rum ile çarpıştılar. Onları da akşama kadar süren bir savaşta mağlub ettiler.

Hız. Ebû Bekir(r.a) vefât edince yerine geçen Halife Hız. Ömer(r.a), Hız. Ebû Ubeyde(r.a)'nin baş kumandan olarak yine fetihlere devam etmesini emr etti. Ebû Ubeyde (r.a.) ordusuyla Humus'a hareket etti. Sulh ile Humus'u aldı. Rum Kayseri Herakliyüs'ün büyük ordularını perişan eden İslâm askerlerinin başkumandanı Ebû Ubeyde bin Cerrah(r.a), zafer kazandığı her şehirde adamlarını bağırarak Rumlara halife Ömer'in (r.a.) emirlerini bildirdi.

Humus şehrini alınca da "Ey Rumlar! Allah'ın yardımı ile ve halifemiz Ömer'in (r.a.) emrine uyarak bu şehri de aldık. Hepiniz ticâretenizde, işinizde, ibadetlerinizde serbestsiniz.

Malınıza, canınıza, ırzınıza kimse dokunmayacaktır. İslâmiyetin adaleti, aynen size de tatbik edilecek, her hakkınız gözetilecektir. Dışardan gelen düşmana karşı müslümanları koruduğumuz gibi, sizi de koruyacağız. Bu hizmetimize karşılık olmak üzere, müslümanlardan hayvan zekâtı ve uşr aldığımız gibi sizden de, senede bir kere cizye vermenizi istiyoruz. Size hizmet etmemizi ve sizden cizye almamızı Allah’u Teâlâ emretmektedir” dedi.

Humus Rumlan, cizyelerini seve seve getirip, Beytül-mal emini Habîb bin Müslim’e teslim ettiler. Herakliyüs’ün, bütün memleketinden asker toplayarak Antakya’ya hücumla hazırlandığı haberi alınınca, Humus şehrindeki askerin de merkezdeki kuvvetlere katılmasına karar verildi. Ebû Ubeyde hazretleri, şehirde memurlar bağırıp: “Ey hristiyanlar! Size hizmet etmeği, sizi korumağı söz vermişim. Buna karşılık, sizden cizye almıştım. Şimdi ise, halifemiz Hz. Ömer’den aldığım emir üzerine, Herakliyus ile gazâ edecek olan kardeşlerime yardıma gidiyorum. Size verdiğim sözde duramayacağım. Bunun için hepiniz Beytül-mala gelip, cizyelerinizi geri alınız, isimleriniz ve verdikleriniz defterimizde yazılıdır” dedi. Suriye şehirlerinin çoğunda da böyle oldu. Hristiyanlar, müslümanların bu adaletini, bu şefkatini görünce, senelerden beri Rum İmparatorlarından çektikleri zulümlerden ve işkencelerden kurtuldukları için bayram yaptılar. Sevinçlerinden ağladılar. Çoğu seve seve müslüman oldu. Kendi arzuları ile Rum ordularına karşı İslâm askerine casusluk yaptılar. Ebû Ubeyde (r.a.) böylece, Herakliyus ordularının her hareketini günü gününe haber alırdı.

Hız. Ebû Ubeyde, ordusunu toplayarak Antakya’ya hareket etti. Maarra, Lazikiye, Antartus, Banyas, Selemiye’yi zaptederek gidiyordu. “Kinnesrin”e Hız. Hâlid bin Velid(r.a)i gönderdi. Kendisi Halebe geldi. Halebi fethederek, Antakya’yı muhasara etti. Antakya da zaptedildi. Ebû Ubeyde (r.a.) halifeye durumu bildiren bir rapor gönderdi. Halife, feth edilen yerlere, İslâm kuvvetlerinin yerleştirilmesini emretti. Bu emri yerine getiren Hız. Ebû Ubeyde(r.a) Kurs, Menbic, Delul,

Riabe'yi fethederek Fırat nehrine kadar ilerledi. Fethettiği yerlere memurlar tayin ederek Kudüs'e geldi. Kudüs muhasara edildi. Kudüslüler sulh yapmak istediklerini yalnız bu sulhda Hz. Ömer(r.a)'in de bulunmasını yoksa sulh yapmıyacaklarını Ebû Ubeyde'ye (r.a.) bildirdiler. Durum Halife Hz. Ömer(r.a)'e arz edildi. Hz. Ömer(r.a) yerine Hz. Ali(r.a)'yi vekil tayin ederek Kudüs'e geldi. Kudüslü'lerle sulh yapıldı. Kudüs savaşı fethedildi. Hz. Ömer(r.a) sulhdan sonra Medine'ye döndüler. (*Asr-ı Saadet, 2: 66.*)

Rum Kayseri Heraklyus kaybettiği toprakları geri almak için harekete geçti. Büyük bir haçlı ordusu hazırladı. Hz. Ebû Ubeyde(r.a), bu karardan vaktinde haberdar olup, durumu halifeye bildirerek nasıl hareket edeceğini sordu. Hz. Ömer(r.a), İran'la harb etmekte olan Hz. Sa'd(r.a)'a emir göndererek Ebû Ubeydeye (r.a.) yardım etmesini bildirdi. Hz. Sa'd(r.a) (Ka'ka)ı dörtbin mücâhidle yardıma gönderdi. Başkumandan Hz. Ebû Ubeyde(r.a) Şam'ın Cezire ile irtibatını keserek Haçlı ordusunun üzerine yüklendi. Kısa zamanda haçlı ordusunu perişan ederek büyük bir zafer daha kazandı.

Hz. Ebû Ubeyde bin Cerrah(r.a.), faziletlerin timsali bir zâttı. Allah'ı Teâlânın emirlerinden dışarı çıkmazdı. Hz. Peygamberimize(s.a.v) muhabbeti pek ziyade idi. Peygamber efendimizden aldığı bir emri yerine getirmek için, canını fedâdan çekinmezdi. Zühd ve takva sahibi ve pek merhametli idi. Askerlerine ve tebaasına çok şefkatli bir baba idi. Hz. Ömer(r.a), Şam'a gittiği zaman, Onu karşılayanlara “Kardeşim Ebû Ubeyde(r.a) nerede?” diye sordu. “Geliyor efendim” diyerek gelmekte olan Hz. Ebû Ubeyde(r.a)'yi gösterdiler. Sağlığında, Cennet ile müjdelenen iki sevgili, selâmlaştılar. Hz. Ömer(r.a), Ona: “Haydi senin evine gidelim” deyince Hz. Ebû Ubeyde(r.a) Ona: “Buyurunuz yâ Emir-el-mü'minin” diyerek evine götürmüştü. Hz. Ömer(r.a), Ebû Ubeyde'nin (r.a.) evinin içinde kılıcı, zırhı ve birkaç parça da ev eşyasını gördü. Bunun üzerine Hz. Ömer(r.a) Sen Emirsin, “Senin bunlardan başka bir şeyin yok mu?” dediğinde, Hz. Ebû Ubeyde(r.a) Ona bir zenbil getirerek bir kaç lokma çıkardığında, “Bunlar benim ihtiyacım için kâfidir.” diye

cevap verdi. Gözleri yaşla dolan Hz. Ömer(r.a), “Ey Ebû Ubeyde, dünya herkesi değiştirdi, ama seni değiştiremedi.” buyurdu. (İsâbe, 2: 254; Üsdü'l-Gâbe, 3: 85.)

Hz. Ömer(r.a)'in oğlu Abdullah (r.a.) der ki: “Kureyş halkının içinde üç kişi vardır ki, yüzleri en güzel yüz, akılları, en selîm akıl, kalbleri, en metin kalbdır. Bunlar Hz. Ebû Bekir(r.a), Hz. Osman(r.a) ve Hz. Ebû Ubeyde(r.a)'dir.”

Hz. Ebû Ubeyde bin Cerrah(r.a), hayatını hep İslâma hizmetle geçirmiş, insanların ebedî seadete kavuşmaları için çırpınmıştır. Kabri Şerifi Şam'dadır.

Hz. Ebû Ubeyde bin Cerrahın(r.a) hayatı Cihadı fi sebîlillah ile serhat boylarında geçtiği için pek fazla hadîs-i şerîf rivâyet edememiştir. Yalnız 14 hadîs-i şerîfin râvisidir. Bunlardan:

Resûlullah Efendimiz (s.a.v.):Necran'dan gelen Hıristiyan kafilesinden, Peygamber efendimize, emin bir kimseyi bizimle gönderir misin? Denilince, Peygamber efendimiz(s.a.v) de:“**Kalk yâ Ebâ Ubeyde İbn-i Cerrah!**” buyurdu; O da ayağa kalkınca:“**İşte bu gördüğünüz sima, İslâm ümmetinin emini**dir.”

Resûlullah (s.a.v.), Ebû Ubeyde'yi (r.a.) Bahreyn'e gönderdi. Ebû Ubeyde, Cizye mallarını alarak Bahreyn'den Medine'ye geldiği işitilince (ki, o anda sabah namazı kılınıyordu), karşılamaya çıktılar. Resûlullah (s.a.v.) ashâbını bu halde görünce, gülümseyerek onlara: “**Öyle sanıyorum ki siz, Ebû Ubeyde'nin hayli dünyâlıkla geldiğini duydunuz, Onu sevinçle karşılıyorsunuz!**” buyurdu. Onlar da: “Evet yâ Resûlallah” diye tasdik ettiler. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.): “**Şad olunuz ve sizi sevindirecek nimetleri (bundan böyle her zaman) umunuz! Vallahi (bundan sonra) sizin, fakir olacağınızdan korkmam. Fakat sizin için korktuğum bir şey varsa o da sizden önce gelip geçen ümmetlerin önüne dünyâ nimetlerinin yayıldığı gibi sizin önünüze de yayılarak onların birbirlerine haset ettikleri ve nefsanîyet güttükleri gibi sizin de birbirlerinize düşmeniz ve onların helâk oldukları gibi sizin de mahvolup gitmenizdir.**” buyurdular.

Resûlullah (s.a.v.) sahil tarafına bir sefer düzenleyip Hz. Ebû Ubeyde bin Cerrahî(r.a), Emir tayin etti. Bu sefere 300 Ashâb-ı kirâm katılmıştı. Hz. Cabir(r.a)der ki: “Biz yola çıktık. Yolun bir kısmında bulunduğumuz sıra azığımız tükendi. Bunun üzerine Ebû Ubeyde (r.a.) mücâhidlere yanlarında ne kadar erzak varsa getirmelerini emretti. Getirilen erzakı bir araya topladı ki, bu toplanan erzak iki dağarcık hurmadan ibaretti. Bu hurma ile Ebû Ubeyde (r.a.) hergün azar azar vererek bizi geçindiriyordu. Nihayet bu da sona ermişti. Bir derecede ki, herkesin payına günde birer hurma düşüyordu. Sonra bu hurma da tükenince onun yokluğunun acısını tattık. Sonra deniz sahiline vardık, bir de ne görelim? Deniz sahilinde kocaman bir balık bulunuyordu. (Bunu deniz sahile atmıştı). Ebû Ubeyde(r.a) bize, **“Bu deniz muhlûkunun etinden yiyiniz.”** dedi. Biz de yedik Medine’ye dönüp Resûlullah (s.a.v)Efendimizin yanına geldiğimizde bu vakayı arz ettik. Peygamber(s.a.v) Efendimiz de: **“Aziz Mücâhidler, yiyiniz! Allah’u Teâlâ onu denizden rızıklandığınız için çıkarmıştır. Yanınızda varsa bize de yediriniz!”** buyurdular. Askerden bazıları o balık etinin pastırmasından bir parça Resûlullaha getirdi. Peygamberimiz(s.a.v) de yedi.(*El-İsâbe cild-4, sh-111.Sahîh-ül-Buhârî cild-7, sh-172. Müsnedi İmâm-ı Ahmed cild-1, sh-196-385. Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-3, sh-409. El-A’lâm cild-3, sh-252.Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh-100*)

Hz. Ömer(r.a) devrinde Müslümanlar arasında kıtlık baş göstermişti. Hz. Ömer(r.a), valilerden yardım talep etti. Ona ilk yardım eden, Hz. Ebû Ubeyde(r.a) oldu. Şam valisi olan Hz. Ebû Ubeyde(r.a), 4000 yük zahireyi bizzat Medine’ye kadar götürerek Medine civarındaki Müslümanlara taksim etti.

Hz. Ebû Ubeyde çok sade bir hayat yaşardı. Onun bu husustaki ölçüsü, Peygamberimizin, “Sizden en çok sevdiklerim ve en yakınlarım, bana benden ayrıldıkları hâl üzere ulaşanlardır.” hadisiydi. (*Müsned, 1: 196.*)

Ebû Ubeyde (r.a.) her bakımdan fazilet timsali bir sahabyıdı. Allah’tan çok korkar, Resûl’ünün sünneti üzere hareket ederdi. Onun bütün hareketlerinde Allah korkusu

hâkimdi. Son derece mütevazıydı. Şam'da vali iken şöyle diyordu:

“Ben Kureyşliyim. Fakat teni kırmızı veya siyah biri yoktur ki, takva itibarıyla benden üstün olsun da, ben ‘Keşke bu adamın bedeni içinde ben olsaydım!’ demeyeyim.”

Hız. Ebû Ubeyde(r.a) son derece cömertti. Elinde avucunda ne varsa muhtaçlara dağıtırdı. Bir defasında Hız. Ömer(r.a) kendisine 4000 dirhem göndermişti. Elçiye de, “Dikkat et, bakalım parayı ne yapacak?!” diye tembih etti. Elçi parayı teslim ettiğinde Hız. Ebû Ubeyde(r.a) bütün parayı muhtaçlara dağıttı.

Vazifesine bütün canıyla bağlı olan ve Resûlullah(s.a.v) sevgisiyle coşan Ebû Ubeyde (r.a.), idaresi altındakileri öz evlatları gibi gözetirdi. Onun merhamet ve şefkati sadece Müslümanları değil, idaresi altında bulunan Hristiyanları dahi içine almıştı. Bu sebeple Hristiyanlar da ona hizmet ederler, düşman hareketlerini kontrol ederek ona malumat verirlerdi.

Hulefa-i Raşidîn Devrinde

Allah Rasûlü (s.a.v)'nün vefatını müteakip, halife seçimi için yapılan "Benî Saide" bahçesindeki toplantıda, ismi devlet başkanı adayları arasında geçer. Ve gariptir, onu destekleyenler arasında Hız. Ebu Bekir(r.a) de vardır. Ebu Ubeyde(r.a), bu teklifi reddederek, halifelik makamına Ebu Bekir(r.a)'in daha layık olduğunu söyler ve ona ilk biat edenler arasında yer alır. Elhak o, bu vazifeyi hakkıyla yerine getirebilecek vasıflara sahip birisidir. Nitekim Hız. Ömer(r.a)'in vefatı öncesinde: "Eğer Ebu Ubeyde(r.a) sağ olsaydı, devlet başkanlığına onu getirirdim." demesi bunu göstermektedir.

Hız. Ömer(r.a)'in, Ebu Ubeyde(r.a)'ye bakışını gösteren şu olay dikkat çekicidir: Bir gün Hız. Ömer(r.a), arkadaşları ile bir evde otururken, onlardan dilek, istek ve temennilerini sorar. Bazıları Allah yolunda infak etmek için ev dolusu altın, bazıları aynı gaye uğrunda mücevherat temenni eder. Hız. Ömer(r.a) ise; "Ne kadar arzu ederdim bu ev, Ebu Ubeyde(r.a) misali insanlarla dolu olsaydı." diyerek hem temennisini ortaya koyar, hem de huzurda bulunan kişilere dolaylı bir mesaj verir.

Ebu Ubeyde ile ilgili mülâhazalarımızı ve değerlendirmelerimizi, onun düşünce dünyasını çok iyi yansıtan şu iki cümlesi ile noktalayalım: "Siyah olsun, kırmızı olsun; hür olsun, köle olsun; Acem olsun, Arap olsun bütün insanlar benden daha faziletli ve daha takvalıdır. Bu insanlar gibi olabilmeyi ve onların emri altında olmayı ne kadar isterdim!"

"Nice elbisesi beyaz olanlar vardır ki, dini kirlidir. Nice nefesine hürmet gösterenler vardır ki, aslında ona ihanet etmektedir. Günahlarınızı, yapacağınız iyiliklerle affettirmeye bakın. Zira sizden birinizin sema-arz arası günahları da olsa, yapacağı bir iyilik, onun bütün günahlarını affettirebilir."

Hız. Ömer(r.a)'in oğlu Abdullah(r.a): "Kureyş ricali içinde üç kişi vardır ki, yüzleri yüzlerin en güzeli, zekâları zekâların en keskin, kalpleri de kalplerin en metinidir. Bunlar, Hız. Ebu Bekir, Hız. Osman b. Affan ve Hız. Ebu Ubeyde b. Cerrah'tır." (*İbn Asakir*). Allah şefaatine nail eylesin. Amin.

BAZI ÖZELLİKLERİ:

* Ebu Ubeyde Hazretleri, cennetle müjdelenen sahâbilerden biridir.

* Ebu Ubeyde, Allah Rasûlü (sallallahu aleyhi ve sellem)'nün "Daru'l-İrşad" a çekilmezden önce, Hız. Ebu Bekir'in gayretleriyle, Osman b. Maz'un, Ubeyde b. Haris, Abdurrahman b. Avf ve Ebu Selam b. Esad (radiyallahü anhüm) ile birlikte Müslüman olmuştur, İslâm tarihinden hareketle yapılan hesaplamalara göre Ebu Ubeyde, Müslüman olduğunda 27 yaşındadır.

* Müslüman olduğu zaman babası evden kovmuştu.

* Mekke döneminde müşriklerin eziyet ve işkencelerinin artmasını müteakip, aldığı izinle Habeşistan'a yapılan ikinci hicrete katılmış, bir müddet Habeşistan'da kaldıktan sonra Medine'ye hicret etmiştir. Böylece o, dini uğrunda iki ayrı beldeye hicret eden sahâbîler arasında da yerini alır.

* Rivayetlere göre Nebiler Sultanı (sallallahu aleyhi ve sellem) onu Medine'de Muhammed b. Mesleme, Ebu Huzeyfe'nin kölesi Salim, Sa'd b. Muaz (radiyallâhü anhum) hazretlerinden biri ile kardeş ilan edildiği rivayet edilmiştir.

* Hz. Ebu Ubeyde(r.a), Hz. Peygamber(s.a.v)'in katıldığı bütün savaşlara iştirak etmiştir.

* Ebu Ubeyde(r.a), Uhud Savaşı'nda Allah Rasûlü (s.a.v)'nü hiç terk etmeyen sahabilerden biridir. Savaş ortasında Müslümanlar arasında yaşanan sarsıntı sonucu, Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in Uhud'un eteklerine doğru çekildiği esnada, O'nu korumak için etrafında halka teşkil eden, 14 cesur sahabe arasında Ebu Ubeyde de vardır. Uhud ve Ebu Ubeyde yan yana gelince, onun, Efendimiz (s.a.v)'in mübarek yanaklarına batan miğfer parçalarını dişleri ile çıkarmasını hatırlamamak mümkün değildir. O, yaptığı ısrarlar sonucu Hz. Ebu Bekir(r.a)'den bu iş için izin alır ve dişleri ile miğfer parçalarını Efendimiz'in (s.a.v) bu ameliye esnasında iki dişi kırılmış, fakat bu durum, (sahabinin, hemen bütün kaynaklarda yer alan ifade ve itiraflarıyla) onun güzelliğine ayrı bir güzellik katmıştır.

* Rasulullah (s.a.v) yanına 310 kişi vererek Habad seferine yolladığında yanlarında yiyecek olarak sadece bir torba hurma vardı. Hurma bitince ağaç yaprakları ve su ile iktifa etmişler vazifelerini hakkıyla eda etmeyi üstün tutmuşlardı. Sahile ulaştıkları zaman karaya vuran dev bir balık ile sekiz gün gıdalanma imkanı elde etmişlerdi.

* Ben-i Sâide'deki halife seçimi müzakereleri esnasında muhacir ve ensardan birer emir olsun düşüncesine ilk tepkiyi Ebu Ubeyde (r.a) ortaya koymuştur.

* Resulullah (s.a.v) vefat ettiği gün, yerine bir halife seçilmesi meselesinde, Hz. Ebu Bekr(r.a); "Sizin için şu iki şahıstan şahsen razıyım; Ömer İbnu'l-Hattab(r.a) ve Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrah(r.a)" diyerek onu da aday göstermişti.

* Şahsına gönderilen dört bin dirhemi hemen askerleri arasında dağıtacak kadar fedakârdı. Şam mıntıkasındaki orduların başkomutanı olmasına rağmen dünya malına prestij etmiyor, infak ediyor ve kendisi zahidane hayat yaşıyordu.

* Onun merhamet ve şefkati, Şam'daki hristiyanları da memnun ve hoşnut etmişti. Bu yüzden hristiyanlar ona hizmet ederler, düşmanın harekâtını gözetleyerek ona malumat verirlerdi.

* Hz. Ebu Ubeyde(r.a), fethettiği Şam ve civarının tanzim ve idaresiyle meşgul olurken, veba hastalığına yakalanmış ve şehit olmuştur. Tarihe "Amvas vebası" diye geçen bu elim olayda, Ebu Ubeyde(r.a)'nin yanı sıra, daha yüzlerce sahabînin vefat ettiği bilinen bir gerçektir. Vefat ettiğinde 58 yaşındaydı. Cenaze namazını, yerine vekil olarak bıraktığı, Hz. Muaz b. Cebel(r.a) kıldırmıştır.

* Vefatında hanesinde ancak silah, bir koyun postu ve bir su destisi bulunmuştur.

HAKKINDA AYETLER

* "Allah'a ve Âhiret Günü'ne iman eden bir topluluğu, Allah'a ve Rasûlü'ne karşı duran hiç kimse ile, isterse o kimseler babaları veya çocukları veya kardeşleri veya sülâleri olsun, karşılıklı sevgi ve dostluk içinde görmezsin. Allah, o topluluk fertlerinin kalblerine imanı nakşetmiştir ve onları Kendi katında bir ruhla desteklemektedir. Onları, içlerinde sonsuzca kalmak üzere, (ağaçlarının arasından ve köşklerinin) altından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Allah onlardan razıdır, onlar da Allah'tan razıdırlar. İşte o (kutlu) insanlar Allah'ın tarafında olanlardır. Bilin ki, Allah'ın tarafında yer alanlar, gerçekten kurtuluşa ve mazhariyete ermiş olanlardır." (Mücâdile,22) (Bu ayet-i kerimleri daha iyi anlamak için Elmalılı Hamdi Yazır'ın dikkat çektiği gibi Mümtetine 8-9. ayetlerle beraber ele alınmalıdır.)âyetinin aşağıda belirteceğimiz olay vesilesi ile nazil olduğu rivayet edilir ki burada Ebu Ubeyde'nin hususî manada Allah nezdindeki konumunu görmek mümkündür. Ebu Ubeyde, Bedir Savaşı'nda müşrikler safında yer alan babasını fark edince, onunla karşılaşmamaya oldukça özen göstermiş, fakat babasının ısrarla kendisini takip edip öldürmek istemesi karşısında, zor durumda kalarak istemediği halde onu öldürmüştür. Meseleye, sahabe imanı ve sahabe aksiyonu perspektifinden bakıldığında, bir insanın iman uğrunda yeri

geldiğinde, babasını bile öldürmekten çekinmemesi aslında yadırganacak bir olay değildir. Fakat bunu, her şeyi materyalist bir çizgide değerlendiren, kalpleri hep o çizgide yönlendirilen, iman, aksiyon ve maneviyat ikliminden oldukça uzak yaşayan günümüz nesillerine anlatmak, daha doğrusu idrak ettirmek zordur. *.(Allah Kelâmı Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Mealî, Ali Ünal, Define Yayınları, İstanbul-2007)*

HAKKINDAKİ HADİSLER:

* Saîd İbnu Zeyd (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v)'ın şöyle söylediğini işittim: **"Ebu Bekr(r.a) cennetlik, Ömer(r.a) cennetlik, Osman(r.a) cennetlik, Ali(r.a) cennetlik, Talhâ(r.a) cennetlik, Zübeyr(r.a) cennetlik, Sa'd İbnu Mâlik(r.a) cennetlik, Abdurrahman İbnu Avf(r.a) cennetlik, Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh(r.a) cennetlik."**(Râvi der ki: Zeyd onuncu da sükut etti. Dinleyenler: "Onuncu kim?" diye sordular. (Bu taleb üzerine): "Saîd İbnu Zeyd(r.a)!" dedi." *(Ebu Dâvud, Sünnet 9, (4648, 4649)*

* Hz. Enes (r.a) anlatıyor: "Resulullah (s.a.v) buyurdular ki: "Her ümmetin bir emini vardır. Bizim eminiz, ey ümmet, Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrah (r.a)'tır." *[Buhârî, Fezâilu'l-Ashab 21, Megazî 72; Müslim, Fezâilu'l-Ashab 53, 54, (2419).]*

* Hz. Enes (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v) buyurdular ki: **"Ümmetimin(in ferdleri arasında) ümmetime karşı en çok merhametli olan kimse Ebû Bekr(r.a)dir. Onlar içinde Allah'ın emri hususunda en çok titiz olanı Ömer'dir. Haya cihetiyle en şiddetli olanı Osman(r.a)'dır. (Davalarda) en isabetli hüküm vereni Ali(r.a)'dır. Helal ve haramı en iyi bilen Muâz İbnu Cebel(r.a)'dır. Ferâizi en iyi bilen Zeyd İbnu Sâbit(r.a)'tır. Kur'ân okumasını en iyi bilen Übey İbnu Ka'b(r.a)'dır. Her ümmetin bir emîni vardır. Bu ümmetin emîni Ebû Ubeyde İbnu'l-Cerrâh(r.a)'dır. Ebû Zerr(r.a)'den daha doğru sözlü olan birini ne gök gölgeledi, ne de yer taşıdı. O, verâda Hz. İsa aleyhisselâm gibiydi."** *[Tirmizî, Menakub (3793, 3794).]*

Ebu Ubeyde Rasûlullah'tan ondört hadis rivâyet etmiştir (*Ahmed Naîm, Tecrid-i Sarîh Tercümesi, Mukaddime, 1, 60*). Bu Mukillin ashâb, sünnetin birer uygulayıcısı, canlı birer numûnesi olduklarından, sünneti yaşamaya daha ziyade önem vermişler, sünneti "anlatma"yı ise başka sahâbîlere bırakmışlardır. Ebû Ubeyde'nin râvileri arasında Câbir, Ebû Ümâme, Abdurrahman b. Ganem bulunmaktadır.

HAKKINDA SÖYLENENLER:

* "Kureyş ricali içinde üç kişi vardır ki, yüzleri yüzlerin en güzeli, zekâları zekâların en keskini, kalpleri de kalplerin en metinidir. Bunlar, Hz. Ebu Bekir, Hz. Osman b. Affan ve Hz. Ebu Ubeyde b. Cerrah'tır." **Abdullah b. Ömer(r.a)**

* **Hz. Aişe** (radiyallâhü anhnahum), ashab arasında Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'den (radiyallâhü anhnahum) sonra Nebiler Serveri (aleyhissalâtu vesselâm)'nin en çok sevdiği kişinin olan Ebu Ubeyde (radiyallâhü anh) olduğunu belirtmiştir.

* "Eğer Ebu Ubeyde sağ olsaydı, onu yerime halife tayin ederdim. Kıyamet gününde bundan sorulduğumda da "Allah ve Rasulu yanında emin olan birisini halife tayin ettim." derdim." **Hz. Ömer(r.a)**

* "Ne kadar arzu ederdim bu ev, Ebu Ubeyde misali insanlarla dolu olsaydı." **Hz. Ömer(r.a)**

* "Ya Eba Ubeyde! Dünya senden başka hepimizi bozdu." **Hz. Ömer(r.a)**

* "Size bu ümmetin emini me'mur oldu." –kendi yerine Ebu Ubeyde (radiyallâhü anh) atanması üzerine- **Hz. Halid b. Velid(r.a)**

* "Siz Ebu Ubeyde'yi ne zannediyorsunuz? Vallahi o yeryüzünde yürütenlerin hayırlısıdır." **Hz. Muaz b. Cebel(r.a)**

* "Bu büyük dine yemin ederim ki, bugün siz öyle bir adam kaybettiniz ki, ondan daha dindar, daha temiz ve merhametli bir kimse görmedim. Gaileden en çok uzak kalan, amme'ye muhabbeti, ammeye iyiliği ile temayüz eden bu adama rahmet dileyiniz ve hepiniz onun namazında hazır bulununuz." **Hz. Muaz b. Cebel(r.a)**

SÖZLERİNDEN:

* "Siyah olsun, kırmızı olsun; hür olsun, köle olsun; Acem olsun, Arap olsun bütün insanlar benden daha faziletli ve daha takvalıdır. Bu insanlar gibi olabilmeyi ve onların emri altında olmayı ne kadar isterdim!"

* "Nice elbisesi beyaz olanlar vardır ki, dini kirlidir. Nice nefesine hürmet gösterenler vardır ki, aslında ona ihanet etmektedir. Günahlarınızı, yapacağınız iyiliklerle affettirmeye bakın. Zira sizden birinizin yerle gök arası günahları da olsa, yapacağı bir iyilik, onun bütün günahlarını affettirebilir."

* "Bir koç olmayı, sahibim tarafından kesilip etimin yenilmesini, suyumdan da çorba yapılmasını ne kadar isterdim"

* "Siyah veya kırmızı, hür ya da köle, Arap veya Arap olmayan... Kim olursa olsun, Allah'a karşı takvasıyla benden daha erdemliyse, onun koruk hurması (Türkçe deyimle: ayağının tozu) olmayı her şeye tercih ederdim (ya da derisinin dökülen parçaları olmak isterdim.)"

* "Ey insanlar! Şu hastalık, Allah'ın size rahmeti, Peygamberiniz Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) duası ve sizden önceki salihlerin ölüm tarzıdır. Ebu Ubeyde de Rabbinden, bu hastalıktan kendisine düşen payı vermesini diliyor."

* "Size bir vasiyetim var, onu kabul ederseniz hayra erersiniz; namazınızı kılınız, orucunuzu tutunuz, sadakanızı veriniz, haccınızı ifa ediniz, birbirinizi gözetiniz. Emirlerinize itaat ediniz ve aldatmayınız. Dünya sizi iğfal etmesin. Bir insan bin sene de yaşasa akıbet şu neticeye varır: Allah, insanların alınına ölümü yazmıştır, onun için hepsi ölürler. İnsanların en akıllısı Allah'a en çok itaat edeninizdir, Ahiret için en çok çalışandır."(*Aşere-i Mübeşşere, Ahmet Kurucan-Zühdü Mercan, Işık Yayınları, İzmir-2007.Asr-ı Saâdet, Ahmet Nedvi, Sahip Ensari, Seyyid Süleyman Nedvi, Şamil Yayınevi, c.2, İstanbul-1985.el-İsabe, İbnu Hacer el-Askalânî, Sağlam Yayınevi, İstanbul-2008.Tabakatü'l-Kübrâ, İmamı Şârânî, Bedir Yayınevi, İstanbul-2005.Sahabîler Ansiklopedisi, Yeni Asya Yayınları, c.1, İstanbul-1993*)

HZ. ABDURRAHMÂN BİN AVF (r.a)
(D.M. 580) (V.M. 653)

Ashâb-ı Kirâmın büyüklerinden Cennetle müjdelenen 10 Sahabeden birisi olan Abdurrahman (r.a.), İslam'ı kabul eden Resûlullah(s.a.v)'a tabi olan, cahiliye devrinde dahi alkollü içki kullanmamış, ilk sekiz Müslüman'dan biri olup, Hz. Ebû Bekir (r.a.) vasıtasıyla İslam'a girenlerin de beşincisi idi.

DOĞUMU

Meşhur Fil Vak'ası'ndan on sene sonra Hicretten 44 sene önce Mekke'de M.580 de doğdu ve Hicretten 31 sene sonra (M. 653) Medine'de vefât etti.

BABASI

Babasının adı Avf b. Abdu Avf.

ANNESİ

Annesi Şifa Hatun. Diğer bir ismi Safiye binti Avf'dır.

NESEBİ

Nesebi Kilâb b. Mürre'de Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birleşir.

KÜNYE VE LAKABLARI

Adı, Abdurrahmân bin Avf bin Abd-i Avf bin Hars bin Zühre bin Kusey'dir. Soyu, yedinci dedesi Kilâb bin Mürre'de Resûlullah efendimiz ile birleşmektedir. Künyesi Ebû Muhammed'dir. İslâmiyetten önce adı Abd-i Amr, bir rivâyette de Abdul-ka'be veya Abdülhâris olup, İslama geldiğinde Peygamber efendimiz tarafından ismi değiştirilip "Abdurrahmân" olmuştur. Babası Avf, Cahiliye devrinde Gamisâ adındaki yerde Fâkih bin Mugîre ve Affân bin Ebi'l-Âs ile beraber Cüzeyme kabilesi tarafından katl edilmiştir. Annesi Şifâ binti Avf'dır. . Hz.Ebû Bekir(r.a)'ın teşviki ile, O'nun tavsiyesine uyarak en önce îmân edenlerin beşincisidir. Hz.Ebû Bekir, Osman, Talha ve Zübeyir (radiyallahü anhüm) hazretlerinin anneleri ile birlikte müslüman olmuştu. Kardeşlerinden Esved ve Abdullah da müslüman olmakla şereflenmişlerdir. Peygamber Efendimizin (s.a.v) katıldığı cemaate namaz kıldırarak imamlık yapan ikinci kişidir.

Bahtiyar kadınlardan birisi olan Abdurrahman(r.a)'ın annesi Şifa Hatun, Peygamber Efendimizin (s.a.v) doğduğu gece cereyan eden hadiselerle şahit olmuştur.. Hz.Amine (r.anha) ve onun yanında bulunan Osman ibn As ile Abdurrahman'ın anneleri gördükleri azim bir nurdan sonra üçü birden; "Velâdeti ânında biz öyle bir nur gördük ki, o nur maşrik ve mağribi bize aydınlattırdı" şeklinde müşahedelerini dile getirdiler. (*Mektubat*, s. 176)

ŞEMAILİ VE AHLAKI

Uzun boylu, çekme burunlu, elleri iri, parmakları kalın, kırmızıya çalan beyaz tenli, ince derili, büyük gözlü, çok kirpikli, güzel çehreli olup, sevimli görünüşeydi. Saçını ve sakalını boyatmazdı. Dişleri uzuncaydı. Kulaklarının altına varan saç lüleleri vardı. Solak olduğu rivayet edilir. Uhud harbinde iki dişinin kırılmış, konuşmasında pelteklik oluşmuştu. Ayağına isabet eden okla da aksaklık oluşmuştu.

Hiz. Abdurrahmân (r.a)yüksek ahlâk, fazîlet ve kemâl sahibi, cömert, iffetli ve merhametli, çok iyi ve çok temiz seciyeli bir insandı. Onun kalbi, Allah korkusu ile Resûl-i Ekrem(s.a.v)'e muhabbetle, doğruluk ve iffetle, rahmet ve şefkatle dolu idi. Âlicenaptı (cömertti), Allah yolunda malını dağıtmaktan zevk alırdı. Keskin zekası, ticaret kabiliyeti ve fedakârlığı ile tanınmıştı. Servet ve varlık sahibi olmaya önem vermemiş, dünya malına kalbinde yer vermemişti. Hilkaten rikkat sahibi idi. ***Hiz.Abdurrahmân(r.a)'ın kalbinde Allah korkusu o kadar yer etmişti ki, kendisi hiç bir vakit dünyâsını dinine tercih etmemiş, hayatta servet ve mal sahibi olmaya ehemmiyet vermemiş, tam müslüman olarak yaşamayı her şeyin üstünde tutmuştu. Nitekim aşağıdaki vak'a Hiz. Abdurrahmân bin Avf (r.a)in takvâsını (haramlardan kaçışını) çok iyi göstermektedir.***

Zenginlikte ileri giden Abdurrahman(r.a); malını ve mülkünü Allah yolunda sarf etmekte, cömert, ibadet ve taatine bağlı, takva ve hassasiyet sahibi, savaşta kahraman ve yiğit olanlar arasında da ileri gelenlerdendi. Buna rağmen, tevazu sahibi bir kişiliğe sahipti. Kendisinden daha fedakâr olanları yad ederken; Bir yemek davetinde bir yerde yemek ikram

olunmuştu. Kendisi oruçlu idi. Tam iftar edeceği zaman, Hz. Abdurrahmân(r.a) bir hatırasını anlatmağa başladı: “Uhud günü, benden çok hayırlı olan Mus’ab bin Umeyr(r.a) şehîd düştü. Onu bir kumaş parçasına kefenledik. Başını örttüğümüz zaman ayakları çıplak kalıyor, ayaklarını örtersek başı açık kalıyordu. Sonra o gün Hz. Hamza (r.a)da şehîd oldu. O da benden hayırlı idi. Sonra dünyâ bize açıldı. Türlü türlü ni’metlere kavuştuk. Korkarım, bizim hayır ve hasenat devrimiz geçmiş olsun” demiş ve ağlamaya başlamıştı. Hz. Abdurrahmân(r.a), o kadar müteessir olmuştu ki, önündeki iftarını unutmıştı. (Tabakât, 1:403.)

Hz. Abdurrahman(r.a), günlerinin çoğunu oruçlu geçirir, her sene hacca giderdi. Peygamberimizin (s.a.v)duasının bereketiyle sahip olduğu servetini Allah yolunda harcama hususunda en küçük bir tereddüt göstermedi. Bir defasında 40 bin dinar, 500 at ve 500 yük devesini cihat için vermişti. Gayet sade yaşar, evinde fakirler için devamlı olarak sofralar kurulurdu. (Üsdü’l-Gâbe, 3: 314-317)

Birçok defa evlenmiştir. Yedisi kız, yirmibiri erkek olmak üzere yirmisekiz çocuğu olmuştur. Erkek çocuklarından bazılarının isimleri, Muhammed, İbrâhim, Hameyd, Zeyd, Ebû Seleme, Mus’ab, Süheyl, Osman, Ömer, Misver’dır. Bunlardan İbrâhim, Muhammed, Hameyd ve Zeyd’in annesi Ümmü Gülsüm’dür. Ebû Seleme’nin annesi ise Tümadır’dır. Oğlu İbrâhîm, Resûlullah(s.a.v) Efendimizle görüşmek şerefine kavuşmuştur.

Mekke’de iken ticâret yapardı. Hz.Abdurrahmân(r.a) İslâmiyeti kabûl edince diğer müslümanlar gibi eziyyet ve işkencelere maruz kaldı. Habeşistan Kralı’na İslam’ı anlatmak üzere Efendimiz(s.a.v)tarafından Habeşistan’a hicret etmesi emredildi. Göç eden grubun başkanlığını yaptı, Resulullah(s.a.v)Efendimiz adına Habeş Kralı’nı İslam’a davet eden mektubu götürdü. Böylece vatanını terk ile hicrete mecbûr oldu. Habeşistana hicret eden müslümanlarla beraber bu memlekete gitti Hem Habeşistan’a

hem de Medine'ye hicret etmekle, iki şerefi birden kazanan Müslümanlardan birisi oldu.

Abdurrahman(r.a)'a çarşının yolunu gösterdiler. Doğruca çarşıya gitti, epey bir miktar kazanç elde ederek döndü. Daha sonra Hz. Peygamber'in (s.a.v) mal çokluğu için duasına da mazhar olan Abdurrahman(r.a), çok geçmeden öylesine zengin oldu ki, bir defada 700 deveyi yükleriyle birlikte Allah yolunda bağışlayacak dereceye geldi. Kendisi der ki: "Elime taş alsam, altın ve gümüş olduğunu gördüm!"(*Müsned, 1: 91*)

Hız. Abdurrahmân(r.a) bütün harplerde bulundu. Bedir'de çok büyük kahramanlıklar gösterdi. Bedir harbinde şahit olduğu bir hadîseyi şöyle anlatıyor: "Bedir'de harp saflarında durup sağıma soluma baktığım zaman Ensâr'dan iki genç delikanlı gözüme ilişti. Bunlardan en kuvvetli ve vurucu olanı ile bulunmak istedim. Bu iki gençten biri beni gözü ile süzdü sonra bana dönerek: "Ey amca! Ebû Cehil'i tanır mısın?" diye sordu. Ben de: "Evet tanırım" dedim ve "Ey kardeşimin oğlu, Ebû Cehil'i ne yapacaksın?" diye sordum. O da "Bana haber verildiğine göre, Ebû Cehil Resûlullah'a sövermiş. Allah'a yemîn ederim ki onu bir görürsem, öldürünceye veya kendim ölünceye kadar asla ondan ayrılmayacağım." dedi. Bir gencin heyecan halinde söylediği kat'i bu söze doğrusu hayret ettim."

Bu iki gençten diğeri de beni gözden geçirerek diğerrinin söylediği gibi söyledi. Bu sırada gözlerim hiç bir tarafa takılmadan ben de Ebû Cehil'i görmüştüm. O, Kureyş" askeri içinde hiç durmadan ileri geri dönüp duruyordu. Ben: "Gençler, öteye beriye telaşla giden şu şahıs, bana o sorup tanımak istediğiniz Ebû Cehil'dir" dedim. Onlar da hemen kılıçlarına sarıldılar ve Ebû Cehil'i öldürünceye kadar kılıç darbesine tuttular. Sonra dönüp Resûlullah(s.a.v)'ın huzûruna geldiler. Ve hâdiseyi arz ettiler. Resûlullah (s.a.v):"Ebû Cehil'i hanginiz öldürdü?" diye suâl etti. Bunlardan biri "Ben öldürdüm" dedi. Resûlullah (s.a.v)"Kılıçlarınızı sildiniz mi?" deyince. Onlar da: "Hayır silmedik" diye cevap verdiler.

Bunun üzerine Resûlullah(s.a.v) Efendimiz, kılıçlarına ne kadar kan bulaştığını ve ne derece derinlikte battığını anlamak için gençlerin kılıçlarını tetkik edip, gözden geçirdi. İltifât ve tebrik ederek:“İkiniz öldürmüşsünüz”buyurdu.

Bedir Savaşı’nda, Peygamberimiz(s.a.v) bir ara göremeyince onu sordu. Bir sahabi:“Yâ Resûlallah, onu dağın eteğinde gördüm. Başına birçok müşrik toplanmıştı. Ona yardım etmek istedim, fakat sizi burada görünce yardımınıza koştum!” dedi.

Peygamberimiz:“Onun için korkma, çünkü melekler ona yardım etmektedir.” buyurdu. Daha sonra o sahabi, Hz. Abdurrahman(r.a)’ı aramaya çıktı. Yedi kişiyi öldürdüğünü gördü. “Hepsini sen mi öldürdün?” diye sordu.

Hz. Abdurrahman(r.a):“Şu ikisini ben öldürdüm. Fakat diğerlerini, daha önce hiç görmediğim birisi öldürdü.” dedi.

Bunun üzerine o sahabi:“Allah Resûlü doğru söyledi.” diyerek Resûlullah(s.a.v)’ı tasdik etti.

Hz. Abdurrahman(r.a), Peygamberimize(s.a.v) herhangi bir şekilde en küçük bir zarar bile gelmesini istemezdi. Bunun için de gözünü ondan ayırmazdı. Bir gün Peygamberimizin yalnız olarak bir yere gittiğini gördü. Başına bir şey gelmesinden endişe etti. Peşine düştü. Bir ara Resûlullah(s.a.v) secdeye kapandı. Uzun müddet öylece kaldı. Hz. Abdurrahman(r.a), onun ruhunu teslim etmiş olmasından korktu. Yanına gitti. Tam o sırada Resûlullah (s.a.v), başını secdeden kaldırdı. Hz. Abdurrahman(r.a)’ı görünce:“Ne var, bir şey mi oldu?” buyurdu.

Hz. Abdurrahman(r.a):“Yâ Resûlallah, secdeniz o kadar uzadı ki, mübarek ruhunuzu teslim etmiş olmanızdan endişe duydum!” deyince, Peygamberimiz(s.a.v)şöyle buyurdu:“Bana Cebrâil(a.s) geldi. ‘Kim sana salat ve selam getirirse, Cenâb-ı Hakk’ın mağfîret ve selamına nail olur.’ dedi. Ben de bunun için şükür secdesi yaptım.”(*Üsdü’l-Gâbe*, 2: 416, 3: 314; *Mektûbât*, s. 148.)

Abdurrahmân bin Avf (r.a) Uhud Savaşı’nda Peygamberimizi(s.a.v) vücuduyla koruyan sahabilerden birisidir. Uhud’da iki müşrik öldürdü ve yirmibir yerinden

yaralandı. Ayağından aldığı bir yaradan hafif topal kaldı. Ayrıca 12 tane dişi kırıldı.

Peygamber efendimiz (s.a.v) onu Medine’de Hz. Saîd bin Rebîi(r.a) ile kardeş yapmıştı. Hz.Saîd(r.a) o kadar iyi kalbli, cömert bir zât idi ki, bütün mal ve servetini Hz.Abdurrahmân(r.a) ile paylaşmak istemişti. Fakat Hz. Abdurrahmân (r.a)bunu istememiş ve teşekkür ederek, “Azîz kardeşim, Allah sana ve çoluk çocuğuna bereket ihsân etsin, malını çoğaltsın! Sen bana çarşının yolunu göster ben orada biraz alış veriş ile meşgûl olup ihtiyaçlarımı karşılarım.” demişti. Peygamberimiz(s.a.v) Hz.Abdurrahmân(r.a)’ın böyle söylediğini duyunca, O’na hayır duâ etti. Efendimiz(s.a.v)in mal çokluğu için duasına da mazhar olan Abdurrahman(r.a), Kaynuka çarşısında ticâret yaparak kısa zamanda çok zengin olmuştu. çok geçmeden öylesine zengin oldu ki, bir defada 700 deveyi yükleriyle birlikte Allah yolunda bağışlayacak dereceye geldi. Kendisi der ki: “Elime taş alsam, altın ve gümüş olduğunu gördüm!”(*Müsned, 1: 91*)

Hz.Abdurrahmân bin Avf(r.a) Resûlullahın(s.a.v) sağlığında Allah yolunda çok mal harcadı. Üç kere malının yarısını verdi. Birinci defa 4000 dirhem, ikincide 40 000 dirhem ve üçüncüde de 40 000 altın sadaka olarak Allah yolunda dağıttı. Uhud savaşı esîrlerinden 30 tanesini azad ettirdi ve her birine 1000 altın dağıttı. Tebuk seferi için 500 at ve 500 yüklü deve verdi. Birgün buğday, un ve çeşitli zâhire yüklü yediyüz devesi ile Medine’ye girdiğinde Hz.Âişe(radiyallahü anha), Resûlullah (s.a.v)Efendimizin;“***Abdurrahmân bin Avf(r.a), Cennete diz üstü girer.***”buyurduğunu bildirince, develerin hepsini yükleriyle birlikte Allah yolunda dağıtacağını söz verip onu şahit tutmuştur.

Hz. Abdurrahmân bin Avf(r.a), Resûlullahın(s.a.v) âhirete teşrîflerinden sonra O’nunla geçirdiği günleri hatırlayarak dâima ağlar. O’nun sohbetinden mahrûm olduktan

sonra kendisi için dünyânın hiçbir kıymeti kalmadığını söylerdi.

Ayrıca Hz. Peygamber(s.a.v)'in vefatından sonra Nâdiroğulları mahallesinde sahip olduğu arazisini kırkbin dinara satarak Rasûlullah (s.a.v)'in zevcelerine dağıtmıştı. Hz. Âişe(r.anha)'ye payı getirildiğinde bunu kimin gönderdiğini sormuş, Abdurrahman b. Avf (r.a.)'ın gönderdiği söylenince şöyle demişti: "Peygamber (s.a.v)Efendimiz: **"Benden sonra Allah'ın sabırlı kulları size karşı şefkatli davranacaktır. Allah'ı Zülcelal, Abdurrahman b. Avf(r.a) a Cennet pınarlarından kana kana içmeyi nasip etsin"** buyurmuştu.

"Hz.Âişe'nin(r.anha)bildirdiğine göre,Resûlullahı (s.a.v) hanımlarına:**"Benden sonraki haliniz beni düşündürüyor. Benden sonra ne olursunuz, insanlar size nasıl davranırlar. Sizin geçiminizi üslenecak olanlar sabırda kâmil olan ve siddîklığı huy edinenlerdir."**buyurdu.

Hz.Âişe(r.anha)validemiz der ki: **"Resûlullahı sabır ediciler ve siddîklar"** sözünden, sadaka verenler ve iyilik edenleri kastetmiştir. Çünkü sözün akışı, hanımlarının geçimi ile ilgili idi. Sonra Hz.Âişe(r.anha) Ebû Seleme bin Abdurrahmân'a, (Abdurrahmân bin Avf'ın oğlu olup, Tabî'nin büyüklerinden olan Ebû Seleme'ye) teşekkür ve kadirşinaslık olarak: **"Allah'ı Teâlâ babanı Cennetteki Selsebil pınarlarından içirsin"** diye duâ etti. Çünkü Abdurrahmân bin Avf(r.a) mü'minlerin annesi olan Resûlullahın hanımlarına çok iyilik ve ikramda bulunurdu. Bir bağını kırkbin altına satıp, hepsini onlara hediye etmişti.

Yine Ibn Sa'd'in ifâdesine göre Peygamber(s.a.v)Efendimiz ashâb içinde ipek giymeyi yalnız Abdurrahman(r.a)'a müsaade etmişti. Zira Abdurrahman b. Avf(r.a)'ın vücudunda bir kaşıntı (cilt hastalığı) vardı.

Hz. Ömer(r.a): **"Abdurrahmân müslümanların büyüklerinden biridir"** buyurdu. Hz.Ali(r.a) ise Resûlullahdan(s.a.v) duydum. Abdurrahmân bin Avf(r.a) a:**"Göktekiler ve yerdekiler katında sen emînsin"**buyurdu.

H.z.Ömer(r.a)’in halifeliği zamanında bir ticâret kervanı gelip, gece Medine’nin dışında kondu. Yorgunluktan hemen uyudular. Halife Ömer(r.a), şehri dolaşırken bunları gördü. Abdurrahmân bin Avf’ın (r.a) evine gelip, “Bu gece bir kervan gelmiş. Hepsi kâfirdir. Fakat bize sığınmışlar. Eşyaları çoktur ve kıymetlidir. Yabancıların, yolcuların, bunları soymasından korkuyorum. Gel, bunları koruyalım” dedi. Sabaha kadar bekleyip sabah namazında mescide gittiler. İçlerinden bir genç uyumamıştı. Arkalarından gitti. Soruşturup, kendilerine bekçilik eden şahsın halife H.z.Ömer(r.a) olduğunu öğrendi. Gelip arkadaşlarına anlattı. Roma ve İran ordularını perişan eden, binlerce şehir almış olan, adâleti ile meşhûr, yüce halifenin, bu merhamet ve şefkatini görerek İslâmiyetin hak din olduğunu anladılar. Hepsi seve seve müslüman oldu.

Birinci Halife H.z.Ebû Bekir(r.a) devrinde H.z.Abdurrahmân(r.a), O’nun en samimi müşavirlerinden idi. H.z. Ebû Bekir(r.a) O’na son derece hürmet eder ve her işte onunla istişâre ederdi (danışırđı). Halife, vefatından sonra kimin halife seçilmesi gerektiği konusundaki görüş ve düşüncesini ilk ona açtı. H.z. Ebubekir(r.a) ölümünden önce onu, yerine aday gösterdiği Ömer bin Hattab(r.a)'dan sonraki halife adayı olarak önerdi. H.z. Ömer(r.a) döneminde de danışmanlık görevini devam ettirdi.

Sahabeler arasında mümtaz bir yere sahip olan Abdurrahman(r.a)'a, halifeye arz edilmekten çekinilen meseleler aktarılır, o da H.z. Ömer’e (r.a) iletirdi. Geceleri sık sık Medine sokaklarını gezerek asayişı kontrol eden H.z.Ömer(r.a), kendisine çok yakın gördüğü H.z.Abdurrahman (r.a) ile beraber dolaşırđı. Halife, bir mecusi köle tarafından hançerlenince onu imamlığa getirerek, kendisinden sonra halifeyi seçmekle görevlendirdiği şuraya onu da dâhil etti.

H.z.Abdurrahman(r.a) gerek H.z.Ebû Bekir(r.a)’ın gerekse H.z.Ömer(r.a)’ın en büyük yardımcılarındanđı. Her iki halife de onun fikirlerine ehemmiyet verir, mühim meselelerde onunla istişâre ederdi.

H.z.Ömer(r.a)şehid edildiğinde yarım kalan namazın tamamlanması için Abdurrahman (r.a) görevlendirilmişti.Halife seçimi hadisesinde yine Abdurrahman bin Avf (r.a)’ın üstün fedakârlığını ve feragatini görüyoruz. H.z.Ömer(r.a)’ın suikastten aldığı yaradan kurtulma ihtimali kalmayınca, sahabenin ileri gelenleri halife olarak yerine birisini tercih etmesini teklif ettiler. H.z.Ömer(r.a) de, “Sa’d bin Ebî Vakkas, H.z. Talha, H.z. Osman, H.z. Ali, H.z. Zübeyr ve Abdurrahman bin Avf(r.anhüma)” gibi zatlardan birisi üzerinde karar verilmesi düşüncesinde olduğunu bildirdi.

H.z. Ömer(r.a)’ın vefatından sonra toplanan ilk şûrada, H.z.Abdurrahman(r.a) şöyle bir teklifte bulundu:“İçinizden üçümüz, diğer üçümüz lehine feragat edelim.”Bunun üzerine H.z. Zübeyr H.z. Ali, H.z. Talha H.z. Osman ve H.z. Sa’d bin Ebî Vakkas Abdurrahman bin Avf(r.anhüma) lehine feragat etti. Daha sonra Abdurrahman(r.a) da kendi adaylığından feragat edince hilafet meselesi H.z. Ali(r.a) ile H.z. Osman(r.a) arasında kaldı.

H.z.Abdurrahman(r.a)kendilerine şöyle dedi:“İçinizden hanginiz feragat ederse bu işi ona verelim.”

Ancak her ikisinin de sükût etmesi üzerine Abdurrahman(r.a):“İçinizden birini seçmeyi bana bırakır mısınız? Ben sizin efdal olanınızı araştırır, bu işi ona bırakırım.” dedi.

H.z. Ali(r.a) de, H.z. Osman(r.a) da “peki” diyerek kabul ettiler. Abdurrahman bin Avf(r.a) üç gün üç gece sahabilerle istişare ettikten sonra, H.z. Osman(r.a)’a biat edilmesi gerektiğine kanaat getirdi ve halkı toparlayıp kanaatini bildirdi. İlk olarak da kendisi gelip H.z. Osman’a (r.a.) biat etti. Onun üzerine herkes H.z. Osman(r.a)’a biat ederek tabi oldu.(*Asr-ı Saadet, 1: 393-394.*)

Müştarlık görevini devam ettiren Abdurrahman(r.a), buna ilaveten hac emirliği görevini de ifa etti. Gerekli gördüğü zamanlarda ikazını yapmaya ve fikirlerini dile getirmeğe devam etti.

Vefatından önce Bedir harbinde bulunup da sağ kalanların her birine, kendi malından 400 dirhem (2 kg. civarında) altın para verilmesini vasiyyet etti. Vasiyyeti hemen yerine getirildi.

VEFATI

652 (H. 33) yılında Hz.Osman(r.a)'ın hilafeti döneminde son derece sakin bir hayat yaşadı 72 yaşında vefat etti. Cenaze namazı bizzat Halife Hz.Osman bin Affan(r.a) tarafından kılındı Medine'de Cennetül Bakiye defnedildi.

Onu kabrine götürürken Hz. Ali(r.a) şöyle demişti: **"Ey Avf'in oğlu! Güle güle ebedî hayata git. Sen bu fânî hayatın en güzel günlerini gördün. Bu revnaklı hayat bulanmadan Âhirete geçiyorsun"** Sa'd b. Ebi Vakkâs(r.a) da onun cenazesini taşıırken: **"Ey koca dağ"** diyerek Abdurrahman(r.a)'ın seciyesindeki sağlamlık ve metâneti ifâde etmişti.

Resûlullah (s.a.v) onun hakkında: **"Göktekiler ve yerdekiler katında, sen emînsin"** buyurdu.

Peygamber Efendimizden (s.a.v) hadis-i şerif rivayet etmede çok hassas davrandı. 65 hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kendisinden, Abdullah İbn-i Abbâs, İbn-i Ömer, Cabir bin Abdullah Enes bin Mâlik, Cübeyr bin Mut'im ve oğulları İbrâhîm, Hamid ve Ebû Seleme, kızkardeşinin oğlu Abdullah bin Âmir, Mâlik bin Evs (radiyallahu anhüma)ve birçok âlim hadîs-i şerîf rivâyetinde bulunmuşlardır.

Rivayet ettiği hadislerden bazıları: Peygamber Efendimiz (s.a.v): **"Kadın beş vakit namazını kılar, Ramazan orucunu tutar, namusunu korur, kocasına da itaat ederse ona, dilediğin kapıdan Cennete gir, denilir."** (Müsned, 1: 191.)

"Dikkat edin, Cennet için hazırlanan yok mudur? Kâ'be'nin Rabbine yemîn olsun ki, Cennet'te tehlike diye birşey yoktur. Cennet parlayan bir nûr, etrâfa yayılan bir kokudur. Binaları kuvvetlidir. Irmakları devamlı akar, bol ve kemâle ermiş meyva yeridir. Orada Hûriler vardır. Cennette üzüntü ve keder yoktur. Ni'metleri devamlıdır."Ashâb-ı kiram: **"Biz ona hazırlanmışız"** dediler. Bunun üzerine

Resûl-i Ekrem(s.a.v):“İnşaallah deyiniz”buyurdu ve cihadı anlattı.”

“Bir yerde veba hastalığının çıktığını duyduğunuz vakit oraya gitmeyiniz. Bulduğunuz yerde veba görüldüğü vakit kaçarcasına oradan uzaklaşmayınız.”

“Serveti çoğaltanlar helak oldu. Ancak Allah’ın fakîr kullarına verip, bu servet ile hayırlı amel işleyenler müstesna. Ne yazık ki, bu gibiler azdır.”

Ashâb-ı kirâm’ın büyüklerinden Abdurrahmân bin Avfa (r.a): “Bu büyük serveti nasıl kazandın?” dediler. Buyurdu ki: “Çok az kâra da râzı oldum. Hiç bir müşteriyi boş çevirmedim. Hatta birgün bin deveyi sermâyesine satmışım. Yalnız dizlerindeki ipler kâr kalmıştı. Bir ip bir dirhem gümüş değerinde idi. O gün develerin yem parasını ben vermiştim. Kazancım ise bin dirhem olmuştu.”

Enes’in (r.a.) rivayetine göre, Resulullah (s.a.v)in vefatından sonra bir gün Medine’de bir heyecan ve kalabalık meydana gelmişti. Bunun sebebini soran Hz. Âişe (r.anha)’ya Abdurrahman b. Avf’in kervaninin şehre yaklaştığı söylenince ,Hz. Âişe (r.anha):“Nedir bu?” diye sordu.“Abdurrahman bin Avf (r.a)’ın kervanıdır.”diye cevap verdiler.Bunun üzerine Hz.Âişe (r.anha) şöyle dedi:“Resûlullah’ın (s.a.v) şöyle buyurduğunu duydum: **‘Abdurrahman bin Avf (r.a)’ı emekleyerek cennete girerken gördüm.**”

Bu söz Abdurrahman’a ulaşınca: **“Eğer yapabilseydim, cennete yürüyerek girerdim!”** dedi ve o kervanı bütün ağırlıklarıyla Allah yolunda harcamak üzere sadaka olarak verdi.(*Tabakât, 3: 93*)

Abdurrahman (r.a.) zaman zaman Resûlullah(s.a.v)’ın duasına da mazhar olurdu. Bir defasında Peygamberimiz (s.a.v), **“Allah’ım, Abdurrahman’a cennet sebillerinden içir!”** diye dua etmişti. Diğer taraftan bu bahtiyar sahibi, Peygamberimizin(s.a.v) **“Abdurrahman bin Avf(r.a) yeryüzünde ve gökyüzünde emindir.”** şeklindeki iltifatına da mazhar oldu.

Abdurrahman bin Avf (r.a.) malını mülkünü Allah yolunda sarf etmekte böylesine cömert, ibadet ve taatine öylesine takva ve hassasiyet sahibi, cihatta fevkalade yiğit ve fedakâr olmasına rağmen, zaman zaman kendisinden daha fedakâr olan sahabileri hatırlar ve ahiret yurdu için hazırlık yapamama endişesinden dolayı ağlardı.

Halife Hz.Ömer (r.a) Şam'a gidiyordu. Şamda tâ'ûn (yani veba hastalığı) olduğu işitildi. Yanında bulunanların bazıları, Şam'a girmiyelim, dedi. Bir kısmı da, "Allah'u Teâlâ'nın kaderinden kaçmıyalım" dedi. Halife de, "Allah'u Teâlânın kaderinden, yine O'nun kaderine kaçalım, şehre girmiyelim. Birinizin bir çayırı ile, bir çıplak kayalığı olsa, sürüsünü hangisine gönderirse, Allah'u Teâlânın takdîri ile göndermiş olur" buyurdu. Sonra Abdurrahmân bin Avf'ı (r.a) çağırıp sen ne dersin? Buyurunca Resûlullah (s.a.v)'den işittim: "**Veba olan yere girmeyiniz ve veba olan bir yerden başka bir yere gitmeyiniz, oradan kaçmayınız**" buyurmuştu, dedi. (Buhârî, Tıp 3, Müslim, Selâm, 92, 93, 98, 100)

Halife de: "**Elhamdülillah, benim sözüm hadîs-i şerîfe uygun oldu**" deyip Şam'a girmediler. Veba bulunan yerden dışarı çıkmanın yasak edilmesine sebep, sağlam olanlar çıkınca, hastalara bakacak kimse kalmaz, helak olurlar, Vebalı yerde kirli hava, (yani mikroplu hava, veba basilleri), herkesin içine yerleşince, kaçanlar hastalıktan kurtulamaz ve hastalığı başka yerlere götürmüş, bulaştırmış olurlar.

Hadîs-i şeriflerde buyuruluyor ki; "**Veba hastalığı bulunan yerden kaçmak, muharebede kâfir karşısından kaçmak gibi, büyük günahdır.**" Muhyiddîn-i A'rabî(k.s): "Belâlardan, tehlikeden gücünüz yettiği kadar sakınınız. Çünkü takat getirilemeyen, dayanılamayan şeylerden uzaklaşmak Peygamberlerin âdetidir" buyurmaktadır.

H.z.Abdurrahmân(r.a) son derece kerîm idi, cömertti. O'nun serveti arttıkça, cömertliği de o nisbette artmaya devam ediyordu. Berâe sûresi nâzil olup ashâb-ı kiram sadaka ve hayrata teşvik olundukları zaman, H.z. Abdurrahmân(r.a) malının yarısı olan 4 bin dirhemi hemen dağıtmış ve binlerce altınını hayır işlerine vakfeylemişti.

H.z.Abdurrahmân(r.a), servetiyle birçok köleleri azad ettirmiş, bunlar için binlerce dinar sarf etmişti. Servet sahibi olmasının ona ahirette bir noksanlık vermemesini düşünüyordu. Onun için bir gün, H.z.Ümmü Seleme(r.anha)'ye şu sözleri söylemişti: ***“Malın çokluğu helake sebep olur. Bundan endişe ediyorum”*** H.z. Ebû Seleme(r.anha) ise ona şu cevabı vermişti: ***“Fakat Allah yolunda sarf olunan mal böyle değildir.”***

H.z. Abdurrahman b. Avf (r.a.), Müslümanların huzur ve selâmeti için gayret etmiş, Mallarının bir çoğunu ticaret yoluyla elde etmişti. Allah yolunda yapmış olduğu infakın sınırı alabildiğine genişti. Bakınız bir seferde Allah yolunda 700 deve ve yükleri 2000 dinar, 200 ükiyye altın, bir seferinde, 40.000 dirhem gümüş, bir başka sefer için 40.000 dinar altın, Cihad için 500 at verdi. Yine bir başka sefer 1500 deveyi cihadda kullanılmak üzere verdi. Çok güzel bir arazisi vardı. Bu araziyi 40.000 dinara satıp Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in annesi Âmine'nin akrabaları olan Zühreoğulları'na, fakirlere ve validelerimize dağıtıyordu. Yine 30.000 köleyi hürriyete kavuşturduğu rivayet edilmiştir. (El- İstiab Fi Ma'rifeti'l Ashâb/İbn-i Abdî'l Berr: 2/396; Hayatü's Sahâbe/M. Yusuf Kândehevî: 2/154; Hilyetü'l Evliya:l/98-100; El- İsabe Fi temyizi Sahâbe/İbn-i Hacerü'l Askalani: 2/416-417; Suverun Min Hayatü's Sahâbe/Abdurrahman Ref'at el-Başû: 4/40-56, Beyrut)

H.z. Abdurrahman b. Avf (r.a.), Allah yolunda malı ve canı adamanın yolunu ve şeklini bize öğreten örnek şahsiyettir. Esasen bütün sahabeler, Allah yolundaki adayışın nişaneleridir. Allah yolunda sahabeleri tanımayanlar, yarı yolda kalırlar. H.z. Abdurrahman b. Avf (r.a.)'in hayatı, Allah yolundaki adayış adayları için bir imkândır.

H.z. Abdurrahman b. Avf (r.a.), İslâm ümmetinin zenginleri için bir aynadır. İslam ümmetinin zenginleri, Abdurrahman b. Avf (r.a.) aynasından kendilerine bakmalıdırlar. Ellerindeki servetin ne kadarını Allah yolunda infak etmişledir? Abdurrahman b. Avf (r.a.) ticareti, mal kazanıp Allah yolunda infak etmek için yapıyordu. O, infaklarını pazarlamıyordu. Onun tek amacı, Allah rızasıydı.

Çünkü dünyada en büyük zenginlik, Allah yolunda mal infak ederek Allah'ın rızasına nail olmaktır.

Nevfel bin İyas el-Hüzeli(r.a) anlatır: Abdurrahmân bin Avf(r.a) bizimle oturuyordu. Ne hoş sohbet bir zât idi. Birgün bizi evine götürdü. Bize bir tepsi getirdi. İçinde ekmek ve et vardı. Ağladı. Ey Ebû Muhammed, seni ağlatan nedir? Dedik. Dedi ki: “Resûlullah(s.a.v) vefât etti. Fakat kendisi ve ehli arpa ekmeğinden bir defa olsun doyunca yemedi. Biz sonumuzun hayırlı olup olmayacağını bilmiyoruz.”

Resûlullah(s.a.v)Efendimiz:“Abdurrahmân bin Avf (r.a), Cennete emekliye emekliye girer”buyurdu. Bunu duyduktan sonra hep korkardı. Resûlullahın(s.a.v) huzûruna vardı ve:“**Allah’a karz-ı hasen (borç) ver! Bu sayede ayakların çözülür**”emrini aldı. Sonra Cebrâîl aleyhisselâm geldi. Resûlullah(s.a.v) şöyle dedi: “**İbni Avfe söyle, misâfir ağırlasın. Fakîrleri doyursun! Kendisinden birşey isteyen muhtaçları boş çevirmesin! Bunları yaparsa içinde bulunduğu durumuna (yani zenginliğinin hakkını vermeğe) keffaret olur.**”

Ashâbtan Mugîre b. Su'be (r.a.)' den rivâyet edildiğine göre Tebuk harbinden dönüşte Peygamber (s.a.v) Efendimiz ashâbın bulunduğu konakladığı yerden biraz uzak bir noktaya çekilip hâcetini defederek abdest alıp döndü. O sıra Ashâb-ı kiram, sabah namazı geçiyor diye Abdurrahmân bin Avf(r.a)'ı imamete geçirdiler. Efendimiz(s.a.v) yanlarına vardığında ashâb Abdurrahman b. Avf(r.a)'ın arkasında namaza durmuştu. Mugîre hemen gidip Rasûlullah(s.a.v)'ın geldiğini haber vermek istediye de Efendimiz(s.a.v) buna engel olmuş ve Abdurrahman(r.a)'ın arkasında namazını kılmıştı. Birinci rekât için rûkûya gidildiğinde Peygamberimiz geldi. Cemaate katıldı. İkinci rekâtı Hz. Abdurrahman'ın imamlığında kıldı. Cemaat selam verdikten sonra kalktı, namazı tamamladı. Namazını bitirince:“Güzel kıldırdınız, iyi yaptınız. **Bir peygamber sâlih bir kimsenin arkasında namaz kılmadıkça rûhu kabz olmaz**” buyurarak iltifatta bulundu.(*Müsned*, 4: 247; *Hz. Muhammed ve İslamiyet*, 9: 196.)

Böylece ilk defa arkasında namaz kıldığı kişi Abdurrahman b. Avf (r.a) olmuştur. Daha sonra da bilindiği gibi Rasûlullah(s.a.v) hastalığı sırasında Hz. Ebu Bekr(r.a)'in arkasında namaz kılmıştı. Yine vefatında Peygamber Efendimizi (s.a.v) kabrine indiren dört sahabeden biri de odur. *(İbn Sa'd Tabakât, 111, 129).*

Rasûlullah (s.a.v) Abdurrahman b. Avf(r.a)'i ashâbtan yediyüz kişilik bir askerî kuvvetle H. 6 (M. 628) yılı Şa'ban ayında Dûmetu'l-Cendel'e göndermişti.

Dûmet-ül-cendel'e giden orduya, Resûlullah'ın emriyle kumandanlık yaptı. Dûmet-ül-cendel, Tebük şehrinin yakınında olup Kelp kabilesinin bulunduğu büyük bir panayır ve ticâret merkezi idi. Abdullah bin Ömer(r.a) der ki; "Resûlullah(s.a.v) Efendimiz Abdurrahmân bin Avf'ı (r.a) yanına çağırıp ona: "Hazırlan! Ben, seni bugün veya yarın sabah inşaallah, askerî birliğin başında göndereceğim" buyurdu.

Sabah namazını mescidde kıldıktan sonra Peygamberimiz (s.a.v), geceleyin Dûmet-ül-Cendele hareket etmesini ve oranın halkını İslâmiyyete davet eylemesini Abdurrahmân bin Avf(r.a)'a emretti ve buyurdu ki: "Cenâb-ı Hak sana Dûmen'in fethini nasîb ederse, ileri gelenlerinden birinin kızı ile evlen!" Bu ordu yediyüz kişi idi. Bunlar seher vakti, Medine dışında, Cürüfteki karargâhlarında toplandılar. Peygamberimiz (s.a.v), Addurrahmân bin Avf (r.a)'ın geri kaldığını görünce: "Arkadaşlarından niçin geri kaldın?" diye sordu. Abdurrahmân bin Avf(r.a): "Yâ Resûlallah, en son görüşmemin, konuşmamın sizinle olmasını istedim. Yolculuk elbisem üzerimdedir" dedi.

Hz.Abdurrahmân bin Avf(r.a), başına siyah, pamuklu kalın bezden gelişi güzel bir bez sarmıştı. Efendimiz (s.a.v) onu önüne oturtturup, sarığını eliyle çözüp tekrar sardı. Sarığın ucunu onun omuzunun ortasından sarkıttı. Ve "Ey İbni Avf! İşte sarığını böyle sar!" buyurdu. Daha sonra Resûlullah(s.a.v) Efendimiz eline bir sancak vererek ve "Ey İbni Avf! Hepiniz Allah yolunda harp ediniz. Allah'a karşı küfür edenlerle çarpışınız!" buyurarak onu uğurladı.

Abdurrahmân bin Avf(r.a) Medine'den hareket edip, Dûmet-ül-Cendel'e gelince üç gün kaldı. Halkı İslâmiyete davet etti. Onlar "Biz kılıçtan başka bir şey vermeyiz" dediler. İslâmiyeti kabûl etmekten kaçındılar. Daha sonra Asbağ bin Amr el-Kelbî, müslüman oldu. Kendisi Hıristiyan olup Dûmet-ül-Cendel halkının kralı idi. Asbağ müslüman olduktan sonra kavminden çok kimseler de müslüman oldular. Abdurrahmân bin Avf(r.a), durumu Peygamber(s.a.v) Efendimize mektûb yazarak bildirdi. Bu yazıyı Râfi bin Mûkeys(r.a)'le Medine'ye gönderdi. Peygamberimiz(s.a.v) mektûba verdiği cevapta Asbağ'ın kızı Tûmâdır'la evlenmesini yazdı. Bunun üzerine Abdurrahmân bin Avf(r.a), Tûmâdır'la evlendi. Daha sonra birliğinin başında, yeni zevcesi Tûmâdır'la Mekke'ye döndü. Tûmâdır, Abdurrahmân bin Avf(r.a)'ın oğlu Ebû Seleme'nin annesidir. Ebû Seleme, büyük fıkıh âlimlerindendir.

Abdurrahman bin Avf (r.a)orada bulunduğu müddetçe İslam'ı öylesine güzel bir şekilde tebliğ etti ki, Hıristiyan olan kabilenin büyük ekseriyeti Müslüman oldu ve geri kalanları da Hıristiyan kalarak cizye vermeyi kabul etti. (*Sîre, 2: 256.*)

Hz. Abdurrahman(r.a), varlıktan da tehlike gelebileceğini idrak eden insanlardandı. Bu hususta endişe duymuyor değildi. Bir gün müminlerin annesi Ümmü Seleme'ye gelerek, bu endişesini şöyle dile getirdi: "Malın çokluğu helake sebep olur. Bundan endişe ediyorum!" dedi. Ümmü Seleme (r.anha): "Fakat Allah yolunda sarf edilen mal böyle değildir." deyince rahatladı. Çünkü kendisi zaten malını Allah yolunda sarf ediyordu.

Hz. Abdurrahman (r.a.), *evine her girişinde Âyete'l-Kürsî'yi okur, sık sık da "Allah'ım, beni nefsimin tamahkârlığından koru!"* diye dua ederdi. "Bundan başka, Allah'tan isteyeceğin bir şey yok mudur?" diyenlere şu cevabı verirdi: "Şayet nefsimin tamahkârlığından korunursam ne hırsızlık eder, ne zina yapar, ne de herhangi bir günah işlerim."

BAZI ÖZELLİKLERİ:

*Aşere-i mübeşşere"den biri de Abdurrahman b. Avf(r.a)tır.

*Cahiliye dönemi pisliklerine hiç bulaşmamıştır, putlara ibadet etmemiştir, temiz bir fitrata, iffetli bir yaşayışa sahiptir.

*Hz. Ebu Bekir(r.a)'in gayretleri ile ilk Müslümanlardan biri olma şerefine mazhurdur. Onun Nebiler Sultanı'nın "Dâru'l-Erkam"a çekilmeden önce İslâm'a girdiğini kaynak eserler ittifakla kaydetmektedir. İslam'a ilk giren sekizler ve Hz. Ebu Bekr(r.a)'in eliyle hidayete eren beşler arasında yer alır.

* Habeşistan sonrası gerçekleştirilen Medine hicretine de katılan Abdurrahman b. Avf(r.a), Medine'de Nebiler Serveri'nin yaptığı muâhat (kardeşleştirme)da Sa'd b. Rabi(r.a) ile kardeş olmuştur.

* Hz. Abdurrahman(r.a), Uhud Savaşı'nda yirmiden fazla ok ve mızrak yarası almıştı. Çenesi ve ön dişleri kırılmıştı. Yaraların bazıları ayağındaydı. Bu sebeple bir ayağında biraz aksaklık vardı.

* Hz. Abdurrahman(r.a)'ın en önemli özelliklerinden birisi, Resulullah(s.a.v)'in katılmış olduğu bütün savaşlarda yerini almış olmasıdır.

* Efendimiz (s.a.v) bir defasında stratejik öneme sahip Dûmetü'l-Cendel'i fethetmek üzere gönderdiği orduya kumandan olarak Abdurrahman b. Avf(r.a) ı tayin etmiş ve kendi elleri ile onun başına sarık bağlamıştır. Bu seferdeki güzel üslupla tebliğ sonucunda Kelb kabilesi reisi Hıristiyan Asbag b. Amr el-Kelbî Müslüman olmuş, Hz. Abdurrahman(r.a) da bu zatın kızı Tûmâdır ile Efendimiz'in tavsiyesine/emrine uyarak evlenmiştir. Bu evlilik, Kureyş kabilesine mensub birinin, Kelb kabilesine mensub biri ile yaptığı ilk evliliğidir.

* Allah Resûlü'nün hayatta olduğu dönemde fetva veren kutlu sahabiler arasında yerini alan Hz. Abdurrahman(r.a), Tebuk seferi esnasında cemaate imamlık yapmış, o cemaat içinde Hz. Peygamber (s.a.v) de bulunmuştur.

* Resulullah(s.a.v)'in: "Abdurrahman(r.a) cennete emekleyerek girecek" sözü kulağına gelince, yiyecek yüklü

yediyüz devenin hepsini yüküyle birlikte tasadduk eder. Onun, Resulullah(s.a.v)'ın sağlığında bir seferinde 4 bin, bir seferinde 40 bin (o sıra malının yarısı idi), bir başka seferinde yine 40 bin dinar tasadduk ettiğini, sonra iki ayrı seferde beşer yüz adet atlıyı Allah yolunda donattığı, bütün bu serveti ticaretle elde ettiği belirtilir.

* Hz. Peygamber(s.a.v) döneminde cömertlik denince ilk akla gelen sahâbilerden biri olan Hz. Abdurrahman(r.a), bu hasletini hayatı boyunca devam ettirmiş ve belki de bu belirgin vasfından dolayı Allah Resûlü'nün derin bir sevgisine mazhar olmuştur. Efendimizin vefatından sonra eşlerine (müminlerin annelerine) cömert davranmıştır. Hususen kırkbin dirheme satın aldığı bir bahçeyi bağışlamıştır.

*Efendimiz'in (s.a.v) "Arkadaş(larım)ı bana bırakınız" senasına kavuşmuştur.

* Yakalanmış olduğu cilt hastalığından dolayı Allah Resûlü'nden ipek elbise giyme ruhsatı alan İbn Avf(r.a), Mekke fethi sonrası hicretine halel gelir düşüncesiyle Mekke'deki evine girmemiştir.

* Efendimiz(s.a.v)'in dünyasını değiştirmesine şahit olan Hz. Abdurrahman(r.a)'ın, onu kabre indiren sahâbilerden biri olduğu rivayetler arasında yer alır.

* Allah Rasulünün(s.a.v) irtihalinden sonra, onunla geçirdiği günleri hatırlayarak daima ağlardı.

* Namazlarını son derece huşu ile eda eder, bilhassa öğle namazından sonra nafile namazları kılardı.

* Sofrası hergün herkese açıktı. Fakirleri izzet ve ikramla karşılardı. Kendisi son derece sade yaşar, gıda ve giyiminde külfetten sakınırdı. Öyle ki köleleri arasına karıştığı zaman ayırd edilmezdi

* Hz. Ebu Bekir(r.a)'ın halife seçilmesi ile beraber İstişare Kurulu'nda görev almış ve bu vazifeyi Hz. Ömer(r.a) döneminde de sürdürmüştür.

* Hz. Ebu Bekir(r.a), Hz. Ömer(r.a)'i yerine halife olarak tayin etme düşüncesini ilk defa Hz. Abdurrahman(r.a)'a açmış, o da istişarenin hakkını vererek Hz. Ömer(r.a) hakkında düşüncelerini söylemiştir.

* Hz. Ömer (r.a) onun Allah Rasulunun (s.a.v) Hicr mecusilerinden cizye aldığı haberine şahitliği üzerine İranlı mecusilerden cizye almaya razı olmuştur.

* Hz. Ömer'e (r.a) nazı en çok geçen sahabe-i kiramandı. Görüşlerini açık yüreklilikle söylerdi. Hz. Ömer (r.a) onun görüşlerine çok değer verirdi.

* Hz. Ömer'in (r.a), hilâfeti boyunca onun emirliğinde hac vazifesini yerine getirmiştir. Hz. Ömer(r.a)'in şehadeti öncesi bıçaklanıp evinde tedavi edildiği ve namaza çıkamadığı günlerde, imamet makamına Abdurrahman b. Avf (r.a) geçmiştir.

* Hz. Ömer'in (r.a) oluşturduğu şura heyeti içinde halife seçilme işinde hakemlik vazifesini üstlenen Hz. Abdurrahman(r.a)'dır.

* Hz. Osman'ın (r.a) halife seçiminde, İslâm tarihinde ilk defa "kamuoyu yoklaması" yapan şahıs unvanını almıştır.

* Hz. Osman'ın (r.a) hastalandığında kendinden sonra halife olarak kendisini bırakmak için yazı kaleme aldığını öğrenince "Allah'ım eğer Osman beni kendinden sonra halife seçmek istiyorsa beni ondan önce öldür." diyerek dua etti. Bu duasından 6 ay sonra vefat etti.

* Hadîslerin Allah Resûlü'nün ağzından şeref-südur olduğu şekliyle rivayet edilmesi için gösterdiği titizlikten dolayı, çok fazla hadîs rivayet etmemiştir.

* Evine her girişinde Âyete'l-Kürsî'yi okur, sık sık da "Allah'ım beni nefsimin tamakârlığından koru" diye dua ederdi.

* Ölünce ellibin dinar Allah yolunda bağışlanmasını vasiyet etmiştir. Ayrıca Bedir Ashabından her birine dört yüz dinar verilmesini de vasiyet etmiştir. Bir diğer vasiyeti de Allah yolunda bin at bağışı idi. Geride kalan malı pek fazla idi. Bu meyanda külçe altın vardı, baltalarla kırılmış, kıranların elleri kabarmıştı. Kırdı otlayan bin devesi, yüz atı ve üçbin koyunu vardı.

* Abdurrahman İbnu Avf (r.a), Hicrî 31 yılında Medine'de vefat etmiştir. Cenaze namazını Hz. Osman (r.a) kıldırması ve Cennetü'l-Bakî Mezarlığına defnedilmiştir.

HAKKINDA AYETLER

* “*Mallarını Allah yolunda infak edip de, infaklarının ardından herhangi bir başa kakmada ve gönül incitici bir harekette bulunmayanlar yok mu: Onların, Rabbleri katında mükâfatları vardır. Onlar için (özellikle Âhiret’te) herhangi bir korku söz konusu olmayacak ve onlar asla üzülmeyeceklerdir de.*” (BakaraSuresi,262) ayetine uygun bir hayat yaşamıştı.

* “*Buna karşılık, haklarında tarafımızdan va’din güzeli (Cennet, Cemâlullah ve Allah’ın rızası) takdir edilmiş olanlara gelince, onlar Cehennem’den uzak tutulacaklardır. Öyle ki, onun hışırısını bile duymazlar; (Cennet’te) canlarının çektiği nimetler içinde sonsuzca yaşayıp gideceklerdir onlar. O en büyük dehşet (olan Sûr’a ikinci üfleşiş) bile onları tasalandırmaz. Kendilerini melekler karşılar ve “İşte, size va’dedilen gün bugündür!” müjdesini verirler.*” (EnbiyaSuresi, 101-103)

Hz. Ali (r.a) bu ayeti kerimeyi okuduktan sonar “*Ben onlardanım, Ebû Bekir, Ömer, Osman, Talha, Zübeyr, Said, Abdurrahman da onlardandır.*” buyurdu.

HAKKINDAKİ HADİSLER:

* Saîd İbnu Zeyd (r.a) anlatıyor: “*Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’ın şöyle söylediğini işittim: “Ebu Bekr cennetliktir, Ömer cennetliktir, Osman cennetliktir, Ali cennetliktir, Talhâ cennetliktir, Zübeyr cennetliktir, Sa’d İbnu Mâlik cennetliktir, Abdurrahman İbnu Avf cennetliktir, Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh cennetliktir.”*(Râvi der ki: Zeyd) onuncu da sükut etti. Dinleyenler: “Onuncu kim?” diye sordular.(Bu taleb üzerine):“Saîd İbnu Zeyd!” dedi.” (Ebu Dâvud, Sünnet 9, (4648, 4649)

* Hz. Aişe (r.anhâ) anlatıyor: “*Resulullah (s.a.v) (bir gün) hanımlarına: “Ölümümden sonra beni üzecek şeylerden biri de sizin meselenizdir. Size ancak siddik (Hz. Aişe der ki yani mutasaddık) ve sabırlılar tahammül edebilir” der.* Hz. Aişe(r.anha) devamla, Ebu Seleme İbnu Abdurrahman'a dedi ki: “*Allah senin babana cennetin selsebil*

çeşmesinden içirsin." İbnu Avf(r.a), Ümmühatu'lmu'minin'e tasadduk edenlerdendi, kırkbin dirheme satılan bir bahçe tasadduk etmiş idi. (Tirmizî, Menakıb, (3750).

HAKKINDA SÖYLENENLER:

* "Hz.Abdurrahman(r.a), son derece isabetli rey sahibi ve selim tabiatlıdır. Endişeden uzak adamdır. Hangi tarafa ilhak ederse siz de o tarafa iltihak ediniz." **Hz. Ömer(r.a)**

*"Hz.Abdurrahman(r.a) Müslümanların seçkinlerinden efendi biridir." **Hz. Ömer(r.a)**

* "Eğer dört kişinin oyu bir kişi de birleşirse, diğer kişi de dörde tâbi olsun. Eğer üçe üç şeklinde ortaya çıkarsa o zaman Abdurrahman(r.a)'ın görüşüne uyun. Onu dinleyin ve itaat edin. Eğer Abdurrahman(r.a) elini birini diğerinin üzerine koyarsa ona tâbi olun." **Hz. Ömer(r.a)**

* "Hz.Abdurrahman(r.a), lehde de aleyhde de şahadet etse, onun şahadeti kabul olunur." **Hz. Osman(r.a)**

* "Hz.Abdurrahman(r.a)'ın malı saf ve helaldir. Ondan yemek, bereket ve afiyettir." **Hz. Osman(r.a)**

* "Sen sema ve arz ehlinin eminisin." **Hz. Ali(r.a)**

* "Gitti İbni Avf! Ben onun özünün temizliğini gördüm ve hayatında bir kötülüğe rastlamadım." **Hz. Ali(r.a)**

* "Ey koca dağ!" **Hz. Saad bin Ebi Vakkas(r.a)**

* Aşere-i Mübeşşereden Abdurrahman bin Avf(r.a)'a, Resul-i Ekrem (s.a.v)kesret-i mal ve bereketle dua etmiş. O duanın bereketiyle o kadar servet kazanmış ki, bir defa yedi yüz deveyi yükleriyle beraber fi sebîlillâh tasadduk etmiş."

* Aşere-i Mübeşşere, hayatlarının sonuna kadar tuttukları zirveyi hep korumuş ve dünya metâi karşısında hiç mi hiç eğilmemişlerdir. Ticareti çok iyi bilen bu insanlar, gün gelmiş ticaret sayesinde Medine'nin en zenginleri hâline gelmişlerdir; ancak dünya karşısında asla serfûru etmemiş ve onlar her zaman safvet ve sadeliklerini korumuşlardır. Yerinde Hz. Osman(r.a) beş yüz deveyi yükü ile beraber hibe etmesini bilmiş, Hz. Abdurrahman b. Avf(r.a) ise, varlığı ne kadarsa, hepsini Allah yolunda infak etmesini bilmiş ve hep birer örnek teşkil etmişlerdir.

* Evvelâ herkes, Efendimiz(s.a.v)'e sırtını döndüğü günlerde onlar, Allah Resûlü'ne ve Kur'ân'a sahip çıkmışlardır. Gökte, yalancı bir şimşegin dahi çakmadığı, ümit verebilecek hiçbir sebep ve faktörün ortada bulunmadığı, inen âyetlerin sayısı beş veya altıya varmadığı bir zorlu dönemde bu büyük hakikate sahip çıkmak yüksek bir pâyedir

* Aşere-i Mübeşşere efendilerimizin her birisi, devletleri idare edebilecek dehaya sahip insanlardır. Nitekim Allah Resûlü'nden sonra Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali(r.nhüma) halife olarak İslâm devletini en başarılı şekilde idare etmişlerdir. Aşere-i Mübeşşere'den diğerleri de birer siyasî ve askerî dâhi idiler.

SÖZLERİNDEN:

* *"Mus'ab b. Ümeyr(r.a) -ki o benden daha hayırlıydı- başını örttüğümüzde ayakları, ayaklarını örttüğümüzde de başı açıkta kalan küçük bir bezle kefenlenmişti. Hz. Hamza(r.a) -ki o da benden daha hayırlıydı-, kefen olarak ancak bir parça bez bulunmuş ve onunla kefenlenmişti. Bize gelince; dünya bizim yüzümüze güldü. Onlara verilmeyen şeyler bize verildi. Korkuyorum, işlediğimiz hasenatın mükâfatı bu suretle bize verilmiş olsun."*

*"Valideciğim, malın çokluğunun beni helak etmesinden korkuyorum"

* "Allah'a yemin ederim ki, kılıçlar boğazıma dayatılsa, boynumun koparılması benim için halife olmaktan daha hayırlıdır."

* "Hz. Peygamber (s.a.v) ahirete irtihal etti de, ne kendisinin ne de ailesinin karnı arpa ekmeğine doymadı. Bizim bu yiyecekleri, bunlardan daha hayırlıları için bıraktığımızı göremiyorum."

* "Ben, güzelliklerin tamamının bize dünyada verilmesinden korkuyorum."

* "Sıkıntılarla imtihan olduk sabrettik, rahatlıkla imtihan olunca sabredemedik."

Rabbim bu mübarek insanların şefaatine mazhar olan,onların izinde gidenlerden eylesin.

(Allah Kelâmı Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Mealî, Ali Ünal, Defîne Yayınları, İstanbul-2007.Hadis Ansiklopedisi-Kütüb-i Sitte, İbrahim Canan, Akçağ Yayınevi, c.12.Aşere-i Mübeşşere, Ahmet Kurucan-Zühdi Mercan, Işık Yayınları, İzmir-2007.Asr-ı Saâdet, Ahmet Nedvi, Sahip Ensari, Seyyid Süleyman Nedvi, Şamil Yayınevi, c.1, İstanbul-1985.el-İsabe, İbnu Hacer el-Askalânî, Sağlam Yayınevi, İstanbul-2008.Tabakatü'l-Kübrâ, İmamı Şârânî, Bedir Yayınevi, İstanbul-2005.Ashâb-ı Kiram, Mahmud Sâmî Ramazanoğlu, Erkam Yayınları, İstanbul-2008.Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, c.1, İst-1996.Yeryüzü Yıldızları, Halid Muhammed Halid, Beka Yayınları, İstanbul-2007.Gökteki Yıldızlar, Mahmut Şakir, Ravza Yayınları, İstanbul-2007.Sahabîler Ansiklopedisi, Yeni Asya Yayınları, c.1, İstanbul-1993)

HZ. SAÎD BİN ZEYD (R.A.) (D.M.593-V.M.671)

Aşere-i Mübeşşereden, yani hayatta iken Cennetle müjdelenen on sahabeden biridir. Nübüvetten on beş sene önce dünyaya gelmiştir.M.593.

Babasının adı Zeyd bin Amr ve annesi de Fatıma binti Bace'dir. Babası, Zeyd b. Amr b. Nüfeyl. Nübüvvete yetişememiş ama kavminin içinde bulunduğu sapıklık ona hiç bulaşmamıştır. Babası Zeyd, Mekke müşriklerinin dinlerini akıl dışı bularak cansız putlara tapınmanın anlamsızlığı karşısında gerçek dine ulaşmak için araştırma yapmaya başlamış ve bunun için Suriye taraflarına giderek yahudi ve hristiyan âlimleriyle görüşmelerde bulunmuştu. Ancak onların verdikleri dini bilgiler Zeyd'i tatmin etmemişti. Zeyd'in bu durumunu gören bir papaz ona, şirkten ve hurâfelerden uzak, Hz. İbrahim (a.s)'in dini olan Hanifliğe tabi olmasını tavsiye etmişti. Zeyd, Hanifliğin ne olduğunu öğrendiği zaman aradığı dini bulduğunu anlamış ve Mekke'ye dönmüştü. O, Kâbe'ye yönelerek ibadet eder, Mekke'de İbrahim'in dini üzere bulunan tek kimse olduğunu Kureyş müşriklerine karşı iftihar ederek söyler ve onların putlar adına kurban kesmelerini ayıplardı."***İçinizde benden başka İbrahim dini üzere olan kimse yoktur. Allah'ım hangi şekilde sana ibadet etmemden hoşlandığını bilseydim, o tarzda sana ibadet ederdim.***"Derdi.Zeyd, İsmail (a.s)'ın neslinden bir peygamberin geleceğini öğrenmişti. Arkadaşı Amr b. Rabî'a'ya

kendisinin bu peygambere kavuşamayacağını zannettiğini, eğer ona ulaşırsa kendi selamını ona iletmesini söylemişti. (*İbn Sa'd, Tabakâtül-Kübra, Beyrut (t.y), III, 379*).

Zeyd,Rasûlullah(s.a.v)'inPeygamberliklegörevlendirilmesinden önce vefat etti.

Allah Resulü'nün(s.a.v), hakkında **“tek başına bir ümmet”** payesini layık gördüğü bir kişidir. (*İbnül-Esir, Üsdül-Gâbe, II, 387*).

Neseben Rasûlullah ile akraba olup, soyları Kâ'b bin Lüey'de birleşmektedir. Künyesi Said bin Zeyd bin Amr şeklindedir. Lakabı Ebu Aver ve Ebu Sevr'dir.

Cahiliyye devrinde bile puta tapmayan, Allah'ın varlığı ve birliğine inanan, kız çocuklarının öldürülmesine şiddetle karşı çıkan bir babanın evladi olarak büyümüştür. 20 yaşında Hz. Ömer(r.a)'in kardeşi olan eşi Fatıma(r.anha) ile birlikte ilk iman edenler arasında yer almıştır. Kaynaklarda Said b. Zeyd(r.a)'in on ikinci ve ya on üçüncü müslüman olduğu nakledilir.

Hz. Ömer (r.a)le birkaç yönden akrabalık şerefine sahibi. Bir yandan amcasının oğlu, öte yandan eniştesi. Hz. Ömer(r.a)'in kardeşi Fatıma ile evli. Hz. Ömer (r.a) da Said'in kızkardeşi Atıke ile evli bulunmaktaydı (*İbnül-Esir, Üsdül-Gâbe, II, 387*). Hz. Ömer, onların yeni dine girdiklerini öğrendiği zaman son derece kızmış ve yaptıklarının hesabını sormak için hemen evlerine gitmişti. Rasûlullahi (s.a.v.) öldürmek üzere yola çıkmışken ,Evinde okunan Kur'an-ı Kerim'i dinleyen Hz. Ömer (r.a.) çok etkilenmiş, Ancak olay Ömer (r.a)'ın iman etmesi sonucunu doğuracak bir şekilde gelişmişti

Said, babası Zeyd'in kendisine telkin ettiği hanif dininin bilincinde olarak yetişmişti. Rasûlullah (s.a.v), İslâm dinini tebliğe başladığı zaman, onun çağırdığı dinin babasının söylediği prensiplerle aynı olduğunu gördü ve ona tabi olmakta gecikmedi. Rivayetlere göre o, Rasûlullah (s.a.v)'in az sayıdaki ashabıyla Erkam'ın evinde gizlice toplanmaya başlamasından önce iman etmiştir.

Said bin Zeyd(r.a), çocukluğunu inançlı ve putlara karşı olan bir aile ortamında yaşadı. Babası Zeyd, nübüvvetten

evvel şiddetli bir şekilde putlara karşı çıktı. Mevcut inanca karşı olduğundan bir arayış içine girdi. Suriye taraflarına gitti ve burada Hz. İbrahim(a.s)'in dinini devam ettiren "Hanif"ler ile tanışarak onlara bağlandı ve bu inanç üzere yaşadı. Mekke'ye geri geldikten sonra kız çocuklarının öldürülmemesi için büyük bir mücadele verdi. Birçok kız çocuğunun hayatının kurtulmasına vesile oldu. Oğlu Said'e, Allah'ın birliğine inanma konusunda sık sık telkinlerde bulundu. Sayıları binleri bulan putlara tapma yerine Allah'ın birliğine inanmanın gerekliliği üzerinde durdu. Rasûlullah(s.a.v)'in risalet ile görevlendirilmesinden kısa bir süre önce vefat etti. **(İbnül-Esir, Üsdül-Ğâbe, II, 389)**

Hz. İbrahim(a.s)'in dinine inançlı bir babanın evladı olarak büyüyen Said'in İslam'a girmesi çok kolay oldu. Rasûlullah'ın (s.a.v.) daveti üzerine hiç tereddüt etmeden müslüman oldu. Hanımı Fatıma(r.anha) da kendisi ile birlikte iman etti. Böylece ilk inananlar arasında yer aldılar. Hz. Ömer'in (r.a.)eniştesi ve kız kardeşi olan bu iki insan Hz. Ömer(r.a)'den önce iman ettiler.

Rasûlullah'ın (s.a.v.) vücudunu ortadan kaldırmaya karar verenler arasında Hz. Ömer(r.a) de yer almaktaydı. Alınan kararı uygulamak için yola çıktı. Bu arada kız kardeşi ve eniştesinin de müslüman olduğunu öğrendi. Önce onları cezalandırmaya karar vererek evlerine gitti. Evin yanına vardığında daha önce hiç duymadığı bir sesle irkildi. Çünkü, o sırada içerde Kur'an-ı Kerim okunuyordu. Kapıyı çaldı ve kulağına gelen sesin mahiyetini sordu. Habbâb bin Eret(r.a) evlerine gelip, Fâtıma binti Hattâb'a, Kur'ân-ı kerîm okurdu. Telaşlanan Hz. Said(r.a), anlatmak istemediyse de Hz.Ömer(r.a) durumu anladı ve eniştesini dövmeye başladı. Kocasının yardımına gelen kardeşini dövmekten çekinmedi. Hz. Fatıma(r.anha); **"Ömer, Ömer! Elinden geleni yap. Ben ve kocam artık Müslüman'ız. Allah'a ve Onun Resulüne iman ettik. Dinimizden de dönecek değiliz!"** diyerek yüzüne haykırdı. Biraz sakinleşen Ömer(r.a), okudukları ayetleri istedi. Ancak Said(r.a)'in sabırlı davranması ve sorulan sorulara ikna edici cevaplar vermesi üzerine Ömer(r.a) onları

bıraktı ve okunan Kur'an'ı dinledikten sonra onları bırakmaya karar verdi. Saîd bin Zeyd(r.a)'ın evinde okunan Kur'ân-ı kerîmden kalbi yumuşayıp, tesiri altında kaldı.. Okur-yazar olduğu için kendisine verilen Tâ-Hâ suresinin ilk ayetlerini okudu. Okuduğu ayetlerin anlam, belagat ve emsalsizliğine hayran kaldı. Kalbi yumuşamış bir halde buradan ayrılarak Rasûlullah(s.a.v)'ın bulunduğu yere doğru hareket etti ve iman edip kelime-i şهادet getirerek müslüman oldu.

Hız. Said bin Zeyd(r.a) de diğer müslümanlar gibi müşriklerin zulmünden nasibini aldı. Hicrete müsaade edilmesi ve Rasûlullah(s.a.v)'ın izniyle önce Habeşistan'a hicret etti. Daha sonra da Medine'ye giderek Rasûlullah(s.a.v)'ın yanına vardı. Medine'ye hicret edildiği zaman Said(r.a), Rıfaa b. Abdul-Munzir (r.a)'ın evinde misafir olmuştur. Muâhât olayında bir rivayete göre Ebu Lûbabe başka bir rivayete göre de Rafî' b. Malik ile kardeş ilan edilmişti (*İbn Sad, III, 382*). İbnül-Esîr ise, Ubey b. Ka'b(r.a) ile kardeş ilan edildiğini kaydetmektedir. (*Üsdül-Ğabe, II, 387*)

Bedir Savaşı hariç Rasûlullah(s.a.v) ile birlikte tüm savaşlara Uhud ve Hendek gazveleri, Hudeybiye Antlaşması, Mekke'nin Fethi, Huneyn ve Tebuk Seferi ile Veda Haccına katıldı. Bedir Savaşı'ndan evvel Ebu Süfyan hakkında, Talha bin Ubeydullah(r.a)ile birlikte Suriye taraflarına giden Kureyş kervanının dönüşü hakkında bilgi toplamak ve bu bilgileri hızlı bir şekilde Medine'ye ulaştırmakla görevlendirdi. Bilgi toplamakla görevlendirildiği için savaşta bulunamadı. Böylece, Ebu Süfyan'ın başkanlığındaki bu kervan Suriye dönüşünde yakalanabilecekti. Said, Talha ile birlikte el-Havra denilen yere kadar gitmiş ve kervanın dönüşünü beklemeye başlamıştı. Ancak onların bu kervanın dönüşü hakkındaki haberi Medine'ye ulaştırmadan önce Rasûlullah (s.a.v) başka kaynaklardan gerekli bilgileri almış ve Medine'den Ensar ve Muhacirlerden oluşan ordusuyla yola çıkmıştı. Onlar Medine'ye Bedir savaşının vuku bulduğu gün ulaşabildiler. Rasûlullah (s.a.v)'ın, kervanın yolunu kesmek için Medine'den ayrılmış olduğunu gören Said(r.a) ve Talha(r.a) derhal ona

katılmak için Bedir'e doğru yola çıktılar. Onlar Turban denilen yere geldikleri zaman Bedir'den dönmekte olan Rasûlullah (s.a.v)'le karşılaştılar. Bedir savaşına fiilen iştirak edememiş olmalarına rağmen Rasûlullah (s.a.v) onları savaşa katılmış sayarak ganimetten diğer mücahitler gibi pay vermişti. (*İbn Sa'd, III, 382-383*)

Rasûlullah(s.a.v)'ın yakınında bulunmaya büyük gayret sarf etmesi sahabelerin dikkatini çekti. Said bin Cübeyr (r.a); “Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Sa'd, Abdurrahman bin Avf ve Said bin Zeyd (r.a.) cihad sırasında Rasûlullah'ın önünde çarpışıyor, namazda ise arkasında yer alıyorlardı” demek suretiyle müşahedelerini aktardı.

Hız. Said(r.a)'i çok seven Rasûlullah(s.a.v) kendisine iltifatlarda bulundu. Hayatta iken cennetle müjdelenen ve Aşere-i Mübeşşereden olanları saymaya başlayan Rasûlullah(s.a.v)Efendimiz; Hz. Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Zübeyr, Talha, Abdurrahman bin Avf, Ubeyde bin Cerrah, Sa'd bin Ebi Vakkas(r.anhüma) isimlerini sıraladıktan sonra durdu. Onuncusu kim diye sorulunca da, “Said bin Zeyd Cennettedir” buyurarak müjdesini verdi.

ŞEMAILİ VE AHLAKI:

* Uzun boylu, esmer tenli idi. Vücudu kıllı idi.

* Hayatında birçok değişiklikler ve inkılaplar görmüş, fakat hiçbir vakit zühd ve takvadan ayrılmamış ve doğruluktan sapmamıştı. Abid, zahid, melek sıfatlı bir zat idi. İdarecilğe yanaşmamıştır. Allah (c.c) katında öne çıkan ve engelleri aşan olmaya ve kişiyi yüceltip, dinde ileri götüren işleri yapmaya azmetti.

Kırk sekiz hadis rivayet eden Said bin Zeyd(r.a)'in, naklettiği hadislerden bir tanesi olarak “Rasûlullah(s.a.v), Ebu Bekr-is Sıddık, Ömerü'l-Faruk ve Osman-ı Zinnureyn ile Uhud Dağının başına çıktılar. Uhud Dağı, onların heybetinden -veya sevincinden- titredi, kımıldandı. Rasûlullah (s.a.v) ferman etti ki: Dur ey Uhud! Şüphesiz üzerinde bir peygamber, bir sıddık ve iki de şehid var.” hadisi gelecekte olacıklara işaret edişi ile dikkat çekicidir.

Peygamber(s.a.v)Efendimizin vefatından sonra da büyük hizmetler gören Hz. Said bin Zeyd(r.a), ashabın önemli şahsiyetlerindendir. Halife seçimlerinde ihtilafları önlemek ve doğabilecek sorunları ortadan kaldırmak için büyük bir gayret sarfetti. İslam ile tanışmasına vesile olduğu Hz. Ömer(r.a)'ın halifelliğini gördüğü gibi şehid edilmesine de tanık oldu ve gözyaşlarına hakim olamadı. Sebebi sorulduğunda; İslam için ağladığını, Ömer(r.a)'ın şehid edilmesiyle İslam'da bir gedik açıldığını ve bunun kıyamete kadar kapanmayacağını belirterek, Hz. Ömer'in (r.a.) eşsizliğini dile getirdi.

Said (r.a), Hz. Ömer(r.a) zamanında Suriye bölgesinde sürdürülen askerî harekâtlara katılmış; Dimaşk muhasarası ve Yermuk savaşında bulunmuştur (*İbnül-Esir, a.g.e., II, 388; İbnül-İmad el-Hanbelî, Şezerâtü'z-Zeheb, Beyrut (ty), I, 57*).

Hz. Osman(r.a)'ın halifelliğini de gördü ve kendisine biat etti. Daha sonra Müslümanlar arasında yayılan fitneden büyük rahatsızlık duydu. Özellikle Sahabeler aleyhinde ileri geri konuşulmasından ve yapılan bazı saygısızlıktan dolayı çok üzüldü. Bu tür hadiselerle müdahale ederek ikazlarda bulundu.

Said (r.a), Hz. Osman (r.a)'ın şehid edilmesiyle başlayan fitne olaylarına şahid olmuştur. O, ümmetin içine sürüklendiği fitne belasından ve kendini bilmez bazı kimselerin ileri gelen ashabdan bazılarına dil uzatmalarından aşırı derecede ızdırap duymuştur. O sıralar Irak'ta bulunan arazileri dolayısıyla sık sık Küfe'ye giderdi. Fitne olaylarının ortaya çıkmasından sonra Medine'ye çekildi ve iç çekişmelerden uzak bir hayat yaşadı. Hz. Ali(r.a) ve Hz.Osman(r.a) hakkında yapılan kötü propagandaları önlemeye çalıştı.

Said (r.a), bir gün Küfe camiine gitmiş, orada Muaviye(r.a)'nin Küfe valisi Muğîre b. Şu'be'yi, etrafında Kûfelilerden bir takım insanlarla otururken görmüştü. Muğîre ona saygı göstererek yanına oturtmuştu. O esnada bir adam birilerini kastederek kötü sözler sarfetti. Said(r.a), Muğîre'ye; 'Bu adam kime küfrediyor' diye sorduğu zaman; 'Ali b. Ebi Talib8R.A)'e' cevabını alınca son derece üzüldü ve Muğîre'ye;

'Muğîre, Muğîre! Rasûlullah (s.a.v)'in Ashabı senin önünde sövölüyor ve sen buna susuyor ve bir harekette bulunmuyorsun öyle mi? Ben Rasûlullah (s.a.v)'i; 'Ebu Bekir(r.a) Cennettedir, Ömer(r.a) Cennettedir, Ali(r.a) Cennettedir, Osman(r.a) Cennettedir, Talha(r.a) Cennettedir, Zübeyr(r.a) Cennettedir, Abdurrahman b. Avf (r.a)Cennettedir. Sa'd b. Ebi Vakkas(r.a) Cennettedir' derken duydum dedi ve şunu ekledi; 'Bunların dokuzuncusunu da gerekirse sayarım'. Ertesi gün Küfeliler etrafını sarmış ve dokuzuncu kimsenin kim olduğunu söylemesi için çok ısrar etmişlerdi. Bunun üzerine o; 'Dokuzuncu benim, onuncu da Rasûlullah (s.a.v)'dir' dedi ve sonra da etrafındaki insanlara bakarak sahabilerin İslâm'daki seçkin konumlarını; 'Bir kimsenin, Rasûlullah (s.a.v) ile bir arada bulunarak yüzünün tozlanması, sizin herhangi birinizin Hz. Nuh(a.s)kadar yaşasa bile, bu müddet zarfında amellerinden daha hayırlıdır' sözıyla vurgulamıştır (Ahmed b. Hanbel, I, 187).

Onun hakkında kaynaklar şöyle bir olay zikretmektedir: 'Erva adındaki bir kadın, Medine valisi Mervan b. Hakem'e giderek Said b. Zeyd(r.a)'in kendi arazisine tecavüzde bulunduğunu şikayet etti. Mervan, memurlarını Akik vadisindeki çiftliğinde bulunan Said (r.a)'a göndererek şikayet konusu olayı soruşturdu. Said (r.a) gelenlere; 'Ona haksızlık ettiğimi zannediyorsunuz değil mi? Rasûlullah (s.a.v)'in şöyle dediğini duydum: 'Haksız yere her kim bir karış toprağı gasbetse, kıyamet gününde yedi kat yerin dibinde dahi olsa o toprak boynuna dolanır'. Sonra şöyle ekledi: **'Allahım bu kadın yalan söylüyorsa gözleri kör olmadan canını alma ve kuyusunu ona mezar yap'**. Rivayet edildiğine göre bu kadın, daha sonra kör oldu ve evine yürürken kuyuya düşerek öldü. Bu olaydan dolayı Medineliler birisine kızdıkları zaman ona, **'Allah seni Erva gibi kör etsin'** diyerek beddua etmekteydi (İbn Hacer el-Askalanî, el-İsabe fi Temyizi's-Sahabe, Bağdat (t.y), II, 46; İbnül-Esîr, Üsdül-Ğabe, II, 388; ayrıca bk. Ahmed b. Hanbel, I, 188-189).

Hz. Ebu Bekir(r.a) halife olunca, ona biat etti. Halifeler döneminde önemli hizmetlerde bulunan Hz. Said bin

Zeyd Hz. Ömer'in hilafeti zamanında 634 (H.13)te Ecnadeyn Savaşında süvari birliğinin kumandanlığını yaptı. Fihl Savaşında da piyade birliğini yönetti. Şam'ın kuşatılması ve fethedilmesinde de bulundu. Bunların dışında. 636 (H.15)Yermük muharebesine katıldı.

Hayatı boyunca İslam'a hizmet ederek sade bir hayat yaşayarak idari mevkilerde görev almamaya çalışan Hz. Said bin Zeyd(r.a), "duası kabul edilen kişilerden birisi" olarak tanındığından insanlar kendisini kırmamak için dikkatli davranmıştır.

VEFATI

Hayatının son dönemlerini Medine yakınlarında bulunan Akik vadisindeki evinde ziraatla uğraşarak geçiren Saïd b. Zeyd(r.a) H.51- M.671 yılında yetmiş yaşında vefat etti. Techiz ve tekfin işleriyle komşusu Sa'd b. Ebû Vakkas(r.a) ilgilendi. Cenaze namazını Abdullah b. Ömer'in kıldırmasından sonra Medine'ye götürülerek Cennetü'l-baki'ye defnedildi. (TDV İslam Ansiklopedisi, cilt 35, s.581, TDV Yayınları, Ankara 2008.İbn Sa'd, III, 384; İbnül-Esir, II, 389).

Allah'ü Teâlâ (c.c.) Cennette makâmını âli, Resûl-i Ekrem(s.a.v)Efendimize komşu eylesin. Âmin.

BAZI ÖZELLİKLERİ:

- * Sağlığında iken cennetle müjdelenen on'dan biri.
- * Bir rivayete göre onikinci-onüçüncü başka rivayete göre onbeşinci Müslüman.
- * Erkam b. Ebî Erkam'ın (r.a) evinde Rasulullah (s.a.v) ile görüşme imkanı elde edemeyen müslümanlar başka evlerde Kur'an ayetlerinin mütalaasını yapıyorlardı. Said (r.a) evi de bu evlerdendi. Habbab b. Eret (r.a) bu evde eğitici olarak bulunuyordu.
- * Hz. Ömer (r.a) kendi evinde iken Müslüman olmuştur.
- * Said (r.a) ilk muhacirlerdendir.
- * Hicretten sonra Râfi b. Malik ez-Zerkî (r.a) ile kardeş ilan edilmişti.
- * Bedir Savaşı'nda Hz. Said(r.a), kendisine verilen bir istihbarat görevi sebebiyle bu savaşa iştirak edememişti.

Efendimiz de görev sebebiyle bulunamadığından ötürü, ganimetten hisselerine düşeni vermişti.

* Bütün gazve ve seriyyelere katıldı.

* Hz. Ömer(r.a) devrinde Şam muhasarasına iştirak etmiş. Burada Ebu Ubeyde b. el-Cerrah(r.a)'la birlikte çarpışmıştır. Hz. Ebu Ubeyde(r.a) onu Şam'a tayin etmek istediğinde, kabul etmemiş, kalan hayatını bir nefer olarak sürdürmek istemişti.

* Yermük muharebesine iştirak etmiş, burada da kahramanlıklarda bulunmuştur. Daha sonraki hayatını Medine yakınlarındaki Akik'te geçirmişti.

* Hz. Ömer (r.a)) amcazadesi olduğu için onu şuraya dahil etmemişti.

* Hayatında gördüğü değişik durumlar karşısında tavrını hiç değiştirmeyen Hz. Said(r.a)'e Hz Osman(r.a)'ın şehadeti çok dokunmuştu. Bu hadise karşısında son derece muzdarip olmuş ve bir gün Küfe Camiinde etrafındakilere şöyle demişti: 'Allah'a yemin olsun ki, sizin Hz. Osman(r.a)'a karşı bu hareketiniz yüzünden Uhud dağı yerinden oynasaydı, değerdi.'

Yine bir başka gün, Küfe valisinin yanında bulunduğu sırada, birisi gelir, valiyle söze başlamadan önce, küfreder. Hz. Said(r.a), kime küfredildiğini bilmediğinden valiye sorar: 'Bu adam kime küfretti?' Vali, Hz. Ali(r.a) hakkında kötü konuşulduğunu söyleyince o yumuşak insan birden parlar: 'Demek senin yanında Allah Resulü(s.a.v)'nün cennetle müjdelediği bir sahabi hakkında kötü laflar ediliyor ve sen buna tepki göstermiyorsun' diyerek valiyi azarlamıştır. Hem de cemaatin ve valinin adamlarının içinde. Çünkü Hz. Said(r.a)'in aldığı terbiye bunu gerektiriyordu.

* Said b. Zeyd(r.a), kalbini dünya hırslarından, dünyanın basit isteklerinden kurtarabilmişlerden idi. Ömrünü bu deni dünyanın hasis şeyleri uğrunda tüketmemişti.

* Hz. Said(r.a) aynı zamanda duası makbul biri idi. Bununla ilgili bir vak'a nakledilir. Akik'te otururken arazi komşusu Erva isimli bir kadın, zamanın Medine valisi Mervan'a gider ve Said b. Zeyd(r.a)'in kendi arazisine tecavüz

ettiğini söyler. Mervan da iki kişi görevlendirir. Bunlar meseleyi yerinde tetkik edecekler; kimin haklı olduğunu tarafları dinledikten sonra valiye rapor edeceklerdir. Abdurrahman b. Amr isimli birinin başkanlığındaki heyet, Akik'te Hz. Said(r.a)'le görüşmeye geldiklerinde onları karşılayan Said(r.a), niçin geldiklerini anlar. Onlara şöyle der: 'Ben Resul-u Ekrem(s.a.v)'den şunu duydum: **“Kim ki, kendisine ait olmayan bir arazi parçasını alırsa, yerin yedi katında da olsa, kıyamet gününde o toprak, onun boynuna dolanacaktır.”**Bu hadisi rivayet ettikten sonra, kendi arazisi dışına çıkmadığına dair yemin etmiş ve ellerini kaldırarak o kadın hakkında şöyle dua etmişti: **“Allahım, Bu kadın yalan söylüyorsa, gözü kör, kuyusu ona mezar olsun.”** Aradan bir müddet geçtikten sonra o kadın gözlerini kaybetmiş, evinde dolaşırken bahçesindeki kuyuya düşmüş ve orada ölmüştü. Belki de o devirde Emevilerin hâsıl ettiği sahabe karşıtı, sahabeyi baskı altına almak isteyen havada o kadın bir şeyler alabileceğini ummuştu. Allahu A'lem.

* Irak ve Suriye bölgesini adım adım gezerek ilim ve irfan ışıkları saçtı. Hz. Osman(r.a) ve Hz. Ali (r.a) hakkındaki dedikoduları önlemeye çalıştı.

HAKKINDA AYETLER

* **“Buna karşılık, haklarında tarafımızdan va'din güzeli (Cennet, Cemâlullah ve Allah'ın rızası) takdir edilmiş olanlara gelince, onlar Cehennem'den uzak tutulacaklardır. Öyle ki, onun hısrıtısını bile duymazlar; (Cennet'te) canlarının çektiği nimetler içinde sonsuzca yaşayıp gideceklerdir onlar. O en büyük dehşet (olan Sûr'a ikinci üfleşi) bile onları tasalandırmaz. Kendilerini melekler karşılar ve “İşte, size va'dedilen gün bugündür!” müjdesini verirler.”** (Enbiya Suresi, 101-103)

Hz. Ali (r.a) bu ayeti kerimeyi okuduktan sonra **“Ben onlardanım, Ebû Bekir, Ömer, Osman, Talha, Zübeyr, Said, Abdurrahman da onlardandır.”** buyurdu.

HAKKINDAKİ HADİSLER:

**Resûl-i Ekrem(s.a.v):Said Bin Zeyd cennettedir” buyurdu.*

Saîd İbnu Zeyd (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v)'in şöyle söylediğini işittim: **"Ebu Bekr cennetliktir, Ömer cennetliktir, Osman cennetliktir, Ali cennetliktir, Talhâ cennetliktir, Zübeyr cennetliktir, Sa'd İbnu Mâlik cennetliktir, Abdurrahman İbnu Avf cennetliktir, Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh cennetliktir."**(Râvi der ki: Zeyd onuncu da sükut etti. Dinleyenler: "Onuncu kim?" diye sordular. (Bu taleb üzerine): "Saîd İbnu Zeyd!" dedi." (Ebu Dâvud, Sünnet 9, (4648, 4649)

Sa'd b. Habib(r.a), Sa'îd b. Zeyd(r.a)'in de aralarında bulunduğu, Cennetle müjdelenmiş kimselerin isimlerini zikrederek şöyle demektedir: 'Onlar her zaman savaşıta Rasûlullah (s.a.v)'in önünde, namazda ise arkasında durmuşlardır' (İbn Hacer, el-Askalanî, a.g.e., II, 46) demektedir

Said (r.a)'dan bazı hadisler rivayet edilmiştir. Bunlardan birisi, Cennetle müjdelenen on kişi hakkında olanıdır. Abdullah b. Zalim el-Mazînî, Said b. Zeyd'den şöyle rivayet etmektedir:'Muaviye Kufe'den ayrıldığı zaman, Muğîre b. Şu'be'yi vali tayin etmişti. Hatipler minberlere çıkarak Ali (r.a)'a hakaretlerde bulunuyordu. Ben Saîd b. Zeyd'in yanındaydım. O, kızdı ve kalktı. Benim de elimden tutmuştu. Ben de ona uydum, o bana; 'Şu nefsine zulmeden adamı görüyor musun? Cennet ehlinde olan bir adama lânet edilmesini emrediyor. Ben şahitlik ederim ki dokuz kişi vardır ki onlar Cennettedirler. Onuncusuna da şahitlik etsem günah işlemiş olmam' dedi. Ve sormam üzerine şöyle devam etti; 'Rasûlullah (s.a.v) (sarsılan Hıra dağına);'Hıra, yerinde dur! Senin üzerinde nebi, siddık ve şehidden başkası bulunmuyor' dedi ve arkasından Cennetle müjdelediği sahabileri saydı' (Ahmed b. Hanbel, I, 189; İbnül-Esir, a.g.e., II, 389; Sa'd b. Zeyd'in rivayet ettiği diğer hadisler için bk. İbn Hanbel, I, 187).

Said bin Zeyd (r.a)Hazretleri zamanını devamlı ibadetle geçirirdi. Dünya ve dünya nimetlerinden çok ahireti

düşünürdü. Makam ve mevkiyi hiç düşünmez, ancak kendisine bir vazife verilirse, bunu en iyi şekilde yerine getirirdi. Cihadı çok sever, gösterişten hoşlanmazdı. Duâsı kabul olanlardan idi. Bunun için kendisini kırmaktan herkes çekinirdi.

Ashab-ı kiramdan Abdullah bin Ömer, Amr ibni Haris, Ebü't-Tufeyl(r.anhüma); Tabiinin büyüklerinden Ebu Osman Hindi, Said ibni Müseyyib, Kays bin Ebu Hazim(r.anhüma) ve başkaları, hal ve sözlerinden rivayette bulunmuşlardır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'den 48 Hadis-i Şerif rivayet etmiştir. Bazıları şöyledir : “Kim malının yanında, kanını, dinini, ehlini, korumak uğrunda öldürülürse o şehiddir.”

“Kim başkasına âit olan bir karış yeri haksız olarak, kendi mülküne dahil ederse, kıyamet gününde arzın yedi katı halka gibi boynuna geçirilir.

“Kırmızı beyaz mantar (Kem'e) kudret helvası nevindendir. Suyu gözlere şifadır.”

HAKKINDA SÖYLENENLER:

* “Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Sa'd, Said, Talha, Zübeyr ve Abdurrahman b. Avf radiyallâhü anhnhum'un Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında yeri eşitti. Onlar savaşta onun önünde, namazlarda ise arkasında olurlardı.” **Said b. Habib(r.a)**

* “İlk Müslümanlardan Hz. Ebû Bekir(r.a)'in gayretleriyle Hz. Osman, Hz. Said İbn Zeyd ve arkasından Sa'd İbn Ebî Vakkas(r.anhüma) İslâm dairesine girmişlerdir. Hz. Ali, Hz. Ebû Ubeyde b. Cerrah ve Sa'd İbn Ebî Vakkas(r.anhüma)'da Allah Resûlü'nün yanında yer alan ilklere aittir.”

* Evvelâ herkes, Efendimiz(s.a.v)'e sırtını döndüğü günlerde onlar, Allah Resûlü'ne ve Kur'ân'a sahip çıkmışlardır. Gökte, yalancı bir şimşeg'in dahi çıkmadığı, ümit verebilecek hiçbir sebep ve faktörün ortada bulunmadığı, inen âyetlerin sayısı beş veya altıya varmadığı bir zorlu dönemde bu büyük hakikate sahip çıkmak yüksek bir pâyedir.

* Aşere-i Mübeşşere efendilerimizin her birisi, devletleri idare edebilecek dehaya sahip insanlardır. Nitekim

Allah Resûlü'nden sonra Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali(r.anhüma) halife olarak İslâm devletini en başarılı şekilde idare etmişlerdir. Aşere-i Mübeşşere'den diğerleri de birer siyasî ve askerî dâhi idiler

SÖZLERİNDEN:

* “Bir müminin Rasulullah (s.a.v)’la birlikte bir savaş meydanında bulunması ve Rasulullah (s.a.v)’la beraber yüzü gözü toprak içinde kalması, Nuh (a.s) kadar yaşasanız da sizin yaptıklarınızdan daha hayırlıdır.”

* “Ciddiyet ve atılganlık, dünyada insana şeref, ahirette rahmet bahşeder. Biz ikisini de kazanmaya çalışalım!”

* “Ey Ebu Ubeyde (r.a), ben Allah yolunda cihad etmek istiyorum. Sen Valiliği münasip gördüğün başka bir kardeşime ver.” (*Allah Kelâmı Kur’ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, Ali Ünal, Define Yayınları, İstanbul-2007.Hadis Ansiklopedisi-Kütüb-i Sitte, İbrahim Canan, Akçağ Yayınevi, c.12.Aşere-i Mübeşşere, Ahmet Kurucan-Zühdü Mercan, Işık Yayınları, İzmir-2007.Asr-ı Saâdet, Ahmet Nedvi, Sahip Ensari, Seyyid Süleyman Nedvi, Şamil Yayınevi, c.2, İstanbul-1985.el-İsabe, İbnu Hacer el-Askalânî, Sağlam Yayınevi, İstanbul-2008.Tabakatü'l-Kübrâ, İmamı Şârânî, Bedir Yayınevi, İstanbul-2005.Ashâb-ı Kiram, Mahmud Sâmi Ramazanoğlu, Erkam Yayınları, İstanbul-2008.Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule Yayınları, c.1,)*

